

UNIVERSAL
LIBRARY

OU 198096

UNIVERSAL
LIBRARY

Palayagar Series.

PALAYAGARS.

OF

CHITRADURG

BY

M S PUTTANNA B A

ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ

ಪಾಳಯಗಾರರು.

ಎಂ. ಎಸ್. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ಬಿ. ಎ. ,

ರಚಿಸಿದ್ದು

1924.

[All Rights Reserved.]

ಬಿ ಸವರಾ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ಪ್ರೆಸ್, ಚಿಕ್ಕಪಾಟ, ಬೆಂಗಳೂರು ನೆಟಿ

P R E F A C E.

Chitradurga was a small principality before the Battle of Talikota *i.e.* 1565 A. C. Under a system of palayaputs or military vassalage organised by the Emperors that preceded the Vijayanagar Empire, a number of petty states had come into existence, and Chitradurga was one of such states established during the declining days of that Empire. Maththi Timmanna Nayaka was the original founder of that State, who practically earned the kingdom through his own personal valour though a nominal distinction of the Nayak of Chitradurga was conferred on him by the titular Suzerains. Subsequently, Vobanna Nayaka the second chief of the line, severed his connection with the Vijayanagar Sovereigns and declared his independence.

Two lines of kings *viz* Maththi dynasty and Bilachode dynasty ruled together for 211 years over a pretty large area comprising the present District of Chitradurga together with some outlying tracts. These princes were invariably valorous in battle, merciful and generous to their enemies, wise and discreet in their administration, far-sighted in their policy, thoroughly religious and orthodox in their belief, and liberal to a fault. These powerful chieftains had some French Engineers in their service and built very strong fortresses and other works of public utility as the standing monuments of their glory. Had these Palayagars routed Hyder's army and become victorious, what change there would have been in the history of Southern India, it is difficult to tell.

The important part played by these Palayagar vassals in the southern part of the Peninsula fills up

a large portion of the history of our southern Hindustan. The all absorbing conquests of Hyder Ali destroyed every vestige of these useful little states. Fully conscious though I am of my own inability to write the histories of these several states, I have yet made a humble attempt in this direction and the History of Chitradurg is intended to be the first of the series as this Principality is the first and about the best among these states otherwise called Palayaputs.

In the course of my inquiry regarding the Palayagars of this State, I came by the following materials:—

I. A copy of a manuscript on palmyra leaves kindly lent by Chinnadamane Ramanna, Sanbogue of the Sultanipur Firka of the present Taluk of Chitradurg. By virtue of the peculiarly influential position held by the ancestors of this person, they may be presumed to have made an accurate record of the events as they occurred.

II. Another manuscript copy on paper kindly furnished to me by Basappa Nayak an aged descendant of the great Palayagars. This copy contains a large number of minor incidents which have the form of mere brief notes and without which the work would be dry and uninteresting. In some places such as the rebellion of the army and the consequent revolution on two occasions and the wars with Nawab Hyder Ali, the account is fuller.

III. Another copy of a manuscript giving the history of the reign of Madakari Nayak the last.

IV. The Mysore Gazetteer and other records.

My history is based on these important records written by contemporary historians connected with the Palace of Chitradurg, who there is every reason to believe, might have lived at the time of the fall of Chitradurg, and on some Inscriptions published by the Mysore Government, and also on some local traditions in support of which there are certain tangible evidences at the place.

In comparing these manuscripts, I experienced some difficulty which I had to wade through with the assistance of Mr. Girimaji Rao, Inspector of Vaccination in the Mysore District, to whom my thanks are due. I have further to thank the members of the Mysore University Publication Board for pointing out some inadvertent errors of omission and commission in my unrevised manuscripts written carelessly as a literary recreation. Besides I shall be entirely wanting in my duty if I fail to mention here my thanks to Rajakaryaprasakta, Rao Bahadur M. Shama Rao Esq., M.A. who encouraged me to give a readable shape to the unhewn materials lying with me for a long time.

In mentioning the dates, I have followed the Saka years as well as the names of the Hindu Samvath years as found in the original source materials. Extracts from songs or ballads in praise of Bharmappa Nayaka's conquests are also inserted. A chronological list with the corresponding Samvat years and years of the Christian era, a list of kings with dates, a geneological tree and a glossary of peculiar terms with their meanings as used in the book, are also given. No separate map is inserted as the map of Mysore or of the Chitradurg District will serve the purpose. Prompted by a sense of respect to the departed worthies who played important parts in the history of the country, I have inserted a few names perhaps too many. Names such as ಗುದಗೆತ್ತಿ, ಭೂನಪ್ಪ, ದೇವೈಯ್ಯ, ಕಂಠಮಾಲೆ, etc., which are not generally found now-a-days, are given as mere curiosities to be noted by students of history as to how even names of persons change with the change of the times.

Basavanagudi, Bangalore City. }
October 29, 1924. }

M. S. PUTTANNA.

ಪೀಠಿಕೆ.

ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವರುಷಗಳವರೆಗೆ ನಾನು ವಾಸವಾಗಿದ್ದೆ, ಅಲ್ಲಿನ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೂ ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ನಿರ್ಣಯವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ ಕೋಟೆಕೊತ್ತಲಗಳೂ, ಎಂಣೆ ತುಪ್ಪವನ್ನು ತುಂಬುವ ಭಾವಿಗಳೂ, ಧಾನ್ಯದ ಕಣಜಗಳೂ, ಮದ್ದು ಗುಂಡು ಫಿರಂಗಿ ಇವುಗಳನ್ನು ತಯಾರಾಡಲು ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಕೊರೆದು ಮಾಡಿದ್ದ ಏರ್ಪಾಡುಗಳೂ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಲಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ದೊರೆಗಳ ಐಶ್ವರ್ಯ ಎಂಥಾದ್ದಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಹುಟ್ಟಿತು. ಇವರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಯಾರು ಬರೆದಿರಿಸಿದಾರೆ ಅದು ಎಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಬಹುದು ಎಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ,

೧ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ತಾಲ್ಲೂಕು ಸುಲ್ತಾನಿಪುರದ ಶಾನುಭೋಗ ಜಿನ್ನದ ಮನೆ ರಾಮಂಣನವರಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಬರೆದ ಓಲೆ ಪ್ರತಿ ಯೊಂದು ದೊರಕಿತು. ಈಶಾನುಭೋಗರ ಪೂರೈಕರಿಗೆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರದ ಗೌರವವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಈ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಪೂರೈದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬರೆದ ಹಾಗೂ ಅದರಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ವಿಷಯಗಳು ನಂಬಿಕೆಗೆ ಅರ್ಹವಾಗಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವುದು.

೨ ೨ನೇ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದೊರೆಯಿತು. ಇದನ್ನು ಪಾಳಯಗಾರರ ವಂಶಸ್ಥರಾದ ಬಸಪ್ಪನಾಯಕರೆಂಬವರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಬಟ್ಟೆಗೆ ಪ್ರತಿ ಬರೆಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸಿದರು.

೩ ಕಡೇ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಚರಿತ್ರೆ ಪ್ರತಿ.

೪ ಮೈಸೂರ ಗೆಜೆಟೀರು ಮೊದಲಾಗಿ ಇತರ ಸಾಧನಗಳು.
ಇವು ದೊರೆತವು.

ಮೇಲೆಕಂಡ ಜಿನ್ನದಮನೆ ರಾಮಂಣನವರಿಗೂ ಬಸಪ್ಪನಾಯಕರು ಮುಂತಾದವರಿಗೂ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಇದ

ಲ್ಲದೆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಜನವಾರ್ತೆಯಿಂದ ಗತಾನುಗತಿಕವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಂದು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಮಾನಗಳೂ ಪೂರ್ವದ ಕಥಾ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ವಿಶದಮಾಡಿದವು.

ಇವುಗಳ ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳ ಆಧಾರದಮೇಲೆ ಈಗಿನ ಕಾಲದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಸರ್ ೧೫೬೫ನೇ ಈಸವಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ತಾಳೇಕೋಟೆಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತುರಕರು ವಿಜಯನಗರದ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮುರಿದಾಗಿನಿಂದ ಶ್ರೀಮತ್ ಮೈಸೂರ ಮಹಾರಾಜರ ವರ ಪೂರ್ವೀಕರು ಹೊಂದಿದ ವಿಜಯ, ನವಾಬ ಹೈದರಲ್ಲಿಖಾನ್ ಈತನ ಮಗ ಟೀಪುಸುಲ್ತಾನ್ ಈ ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಬಟ್ಟು ಗಾಗಳ, ಸಹಾ ಜರಗುವವರೆಗೂ, ದಕ್ಷಿಣದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸುವಾರು ಒಂಟಿ ವರುಷಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯು ಇದುವರೆಗೆ ಹೊರಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಇದು ಕೃಷ್ಣಾನದಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದ ಪಾಳಯಪಟ್ಟುಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಬಂದೊಂದಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನ ಮಾಡಿರುವ ನನಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಯೋಗ್ಯತೆ ಕಡಮೆಯಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಔತ್ಸುಕ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಕೈಲಿ ಸಾಗದ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಚರಿತ್ರೆಯ ಸರಣಿಗೆ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಕಥೆಯೇ ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿರಲೆಂದು ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಮಾಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ರಾಜರು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪದೆ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾಗಿಯೂ ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಿ ದಯೆ ಉಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ರಾಜ್ಯಭಾರದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾದ ವಿತರಣೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ರಾಜಕೀಯವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಕೇವಲ ದೈವಭಕ್ತರಾಗಿಯೂ, ಅತಿಯಾಗಿ ಉದಾರಿಗಳಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರು. ಲೋಕೋಪಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಇವರು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಗಳು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನಿಂತಿವೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೈದರನು ಆಗ ಜೈಸದೆ ಇದ್ದರೆ, ದಕ್ಷಿಣದೇಶದ ಚರಿತ್ರೆಯು ಹೇಗೆ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಿತ್ತೋ ಈಗ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಇದನ್ನು ಬರೆಯುವಾಗ್ಗೆ ಮಾತೃಕೆಗಳು ಬಂದಕ್ಕೆ ಬಂದನ್ನು ಹೋಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟು ಸಿಡಬಿನ ಇನ್‌ಸ್ಟ್ರಕ್ಟರ್

ಮ|| ರಾ|| ಗಿರಿಮಾಜಿರಾಯರಿಗೂ, ಹೊತ್ತು ಕಳೆಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬರೆದ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾಬಿಟ್ಟೆಯಾಗಿ ನನ್ನಿಂದ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಕೆಲವು ಸ್ವಾಲ್ಪಿತ್ಯಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿಯ ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಟನ ಮಂಡಲಿಯವರಿಗೂ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದೆನಿ. ಕರಟುಮುರಟಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಈ ಚರಿತ್ರೆಯೇ ನನ್ನ ಕೈಲಾದಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದು ರೂಪವನ್ನು ಕೊಡಲು ಪ್ರೊತ್ಸಾಹಿಸಿದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಇಲಾಖೆಯ ಮೊಖ್ತೀಸರ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಮ|| ರಾ|| ರಾ|| ಶ್ರೀರಾಜಕಾರ್ಯ ಪ್ರಸಕ್ತರಾವ್ ಬಹಾದುರ್ ಎಂ. ಶಾಮರಾವ್ ಎಂ. ಎ. ಯವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸದೆ ಬಿಟ್ಟಲ್ಲಿ ನಾನು ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯಕ್ಕೆ ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಲೋಪಉಂಟಾಗುವುದೆಂದು ನಂಬಿದೆನಿ.

ಬೆಂಗಳೂರು ಬಸವನಗುಡಿ,
 ರಕ್ತಾಕ್ಷಿ ಸಂ|| ಕಾರ್ತೀಕ ಶು||
 ಬಲಿಪಾಡ್ಯಮಿ.

ಎಂ. ಎಸ್. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ.

ಉಪೋದ್ಘಾತ.

ತುಂಗಭದ್ರಾ ತೀರದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಜಯನಗರದ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಚಕ್ರಾಧಿಪತಿಗಳು ಬಹು ಖ್ಯಾತಿಯಿಂದ ಆಳುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ ಈಗಿನ ಹೈದರಾಬಾದು ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಆಳಿಕೊಂಡಿದ್ದ ತುರುಕರ ಕಡೆಯಿಂದ ರಾಜಿಕಗಳು ಬಹಳವಾಗಿದ್ದವು. ಅದರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ತಯಾರಾದ ಸೇನೆಯು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ವಿಸ್ತಾರವಾದ ತಮ್ಮರಾಜ್ಯದ ದೊರೆತನವು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲವಾದದ್ದೆಂದು ಎಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಪೂರ್ವದಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ರಾಡಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಬಂದು ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಉಪಯೋಗವಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇವರ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಮಾಡಲು ಪ್ರಮುಖರಾದ ಜನರನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ್ದರು ಈ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ನಾಯಕರು ಎಂದು ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾಗಿತ್ತು. ಈ ನಾಯಕರು ತಂತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಳಪಟ್ಟ ಸೀಮೆಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಗಳಂತೆ ಇರುತ್ತಾ, ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದ ಕಂದಾಯ ವೊದಲಾದ್ದನ್ನು ವಸೂಲ್ಪಾಡಿಕೊಂಡು ಚಕ್ರಾಧೀಶ್ವರರಿಗೆ ನಿಗದಿಯಾದ ಕಪ್ಪವನ್ನು ವರುವ ವರುಷವೂ ಕೊಡುತ್ತಾ, ತಯಾರಾದ ಸೇನೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಯುದ್ಧಪ್ರಸಕ್ತಿಬಿದ್ದಾಗ ವಿಜಯನಗರದ ಅಧೀಶ್ವರರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ನಾಯಕರಿಗೆ ಪಾಳಯಗಾರರೆಂದು ಹೆಸರುಬಂತು. ಪಾಳಯಗಾರರೆಂದರೆ, ದಂಡಿನೊಡನೆ ಪಾಳಯವನ್ನು ಹಾಕಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡು ಕದನಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರತಕ್ಕವರೆಂದು ಅರ್ಥ. ಇವರು ಮೊಗಲಾಯಿ ಸೇನೆಯವರಮೇಲೆಯೂ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಜಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಈ ಪಾಳಯಗಾರರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಬೇಡರು, ಅಥವಾ ವ್ಯಾಧರು. ಈ ಜಾತಿಯವರಲ್ಲಿ ಊರಬೇಡರು ಮೇಸಬೇಡರು ಎಂದು ಎರಡು ಪಂಗಡ ಉಂಟು. ಇವರಲ್ಲಿ ಮೇಸಬೇಡರು ಪರಿಶುದ್ಧ

ರಂತೆ. ಇವರು ಪಾನಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಈಜಲನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ, ಈಜಲುಚಾಪೆಯನ್ನು ಕೂಡಾ ಹಾಸಿಕೊಂಡು ಅದರಮೇಲೆ ಕೂತು ಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಉರಬೇಡರಲ್ಲಿ ಇಂಥಾನಿಯಮಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಲ್ಲವಂತೆ. ಈ ಎರಡು ಪಂಗಡದವರೂ ಪರಸ್ಪರ ಕೊಟ್ಟು ತಂದುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಬೇಡರ ಜಾತಿಯವರಿಗೆಲ್ಲಾ ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ, ಕಂಪಳದೇವರು, ಸಿದ್ದಯ್ಯ, ರಂಗಯ್ಯ, ಚಿತ್ರದೇವರು, ಎಂಬ ಮನೆದೇವರುಗಳುಂಟು.

ಅಂಣತಮ್ಮಂದಿರಾದ ಮೂರು ಜನ ನಾಯಕರು ದಿಳಿಯ ದೊರೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಗುನಗು ಸಮೇತ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ದುರ್ಗದ ಸೀಮೆಗೆ ಬಂದಂತೆಯೂ ತಿಳಿಯಬಂದಿದೆ. ಜಿತ್ರದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಈ ಇಬ್ಬರು ಸಹೋದರರ ಸಂತತಿಯವರು ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊದಲನೇನು ಮತ್ತಿ ಸಂತತಿ, ಎರಡನೇನು ಬಿಳಿಚೋಡುಸಂತತಿ. ಮತ್ತಿ ಸಂತತಿಗೆ ಮೂಲ ಪುರುಷ ಮತ್ತೀ ತಿಮ್ಮಣನಾಯಕ. ಈತನಿಗೆ ವಿಜಯನಗರದ ಸಂಸ್ಥಾನದಿಂದ ಶ|| ೧೪೯೦ ರಲ್ಲಿ ದುರ್ಗದನಾಯಕತನ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿನಿಂದಲೂ ತಿಮ್ಮಣನಾಯಕನೂ ಇವನ ಹಿರಿಯರೂ ಶ|| ೧೪೨೯ ನೇ ಸಳ ಸಂವತ್ಸರದಿಂದ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಗರಿಗಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಇದ್ದರು. ತಿಮ್ಮಣನಾಯಕನೇ ಮೊದಲು ಮೇಲ್ ದುರ್ಗದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದವನು. ಇವನ ಪರಾಕ್ರಮವು ಅಭಿಮನ್ಯು ಮೊದಲಾದ ಮಹಾವೀರರ ಶೌರ್ಯವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತರುತ್ತಿದೆ. ಇವನ ತರುವಾಯ ಬಂದ ಅರಸುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅತ್ಯಂತವಾದ ಶೌರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಸಮಪಾತಿಗಳಾಗಿ ಶತ್ರುಗಳಾದ ಪಾಳಯಗಾರರನ್ನು ಗೆದ್ದು ತಮ್ಮ ಸೀಮೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಈ ಮತ್ತೀ ಸಂತತಿಯು ಒಟ್ಟು ಆರು ತಲೆಗೆ ಶ|| ೧೬೧೦ನೇ ಶುಕ್ಲ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಂಶವಾಯಿತು. ಇವರಲ್ಲಿ ೨ನೇ ದೊರೆಯಾದ ದಧ್ಯನ್ನದ ಓಬಣನಾಯಕನಿಗೆ ರಸಸಿದ್ಧರು ಮದಕರಿ ಎಂಬ ಬಿರುವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಈ ಬಿರುವು ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟು ಮೆದಕರಿ ಎಂಬ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿತು.

ತರುವಾಯ ಬಿಳಚೋಡು ಮನೆತನಕ್ಕೆ ದೊರೆತನಬಂತು. ಹಿಂದಿ ನವರಂತೆಯೇ ಈ ಸಂತತಿಯ ಪಾಳಯಗಾರರೂ ಸಹಾ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶೂರರು, ರಾಜ್ಯಭಾರಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಿವೇಕಿಗಳು, ಬಿಳಚೋಡು ವಂಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಥಮರಾಜನಾದ ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕನೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ವನು. ಈತನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವು ಬಹಳವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ದಿಲ್ಹೀಜಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಕಡೆ ಸುಬೇದಾರರೂ, ಮರಾಟೆಯವರೂ, ಇತರ ಚಿಕ್ಕ ಸಂಸ್ಥಾನೀಕರೂ ಸಹಾ ಈ ದೊರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಯುದ್ಧಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಈ ದೊರೆಯ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯತಾ ದುರ್ಗದ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತಾವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೆಲವು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡತಾ ಬಂದರು. ಈ ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮುಲಕಿ ಕಂದಾಯ ಮೊದಲಾದ ಭಂಡಾರದ ಸುವರ್ಣಾಯಗಳು ಕ್ರಮಪಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಪ್ರಜಾ ಸೌಖ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಏರ್ಪಾಡು ಗಳೂ, ಕಟ್ಟಡಗಳೂ, ಕೆರೆಗಳೂ, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವು.

ತೀವ್ರವಿರೋಧವನ್ನು ಇವನ ಹಿರಿಯರನ್ನೂ ಅನುಸರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಆನೆಗೊಂದಿ ಸಂಸ್ಥಾನದಿಂದ ಬೆನ್ನಹತ್ತಿಬಂದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಜೋಯಿಸನ ಮಗ ಪರಶುರಾಮಪ್ಪನು “ಹರಿಯದ ಹೆಚ್ಚಡ ಮುರಿಯದ ಬಡನೆ” ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡಪ್ರಕಾರ, ಆ ಪಾಳಯಗಾರನು ಆತನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಾಸುಭೋಗತನವನ್ನು ನೇಮಕಮಾಡಿ ಅವನಿಗೆ ರೈತರಿಂದ ಆಯ ಮೊದಲಾದ್ದು ಸಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ನಿಗದಿಮಾಡಿಕೊಡಿಸಿದನು. ಅದೇಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ದೊರೆಯು ಆಯಾ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಗಾಡ, ತಳವಾರ, ಬೇಗಾರ ಮೊದಲಾದ ಆಯಗಾರರನ್ನು ನೇಮಿಸಿದನು. ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕನ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಆಯಗಾರರು ಅರಮನೆಗೆ ಬಿಟ್ಟುಚಾಕರಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತು ಸುವರ್ಣಾಯವು ಸುಮಾರು ಎಲ್ಲಾಬಾಬುಗಳೂ ಸೇರಿ ೪೦೦೦೦೦೦ ವರಹ ವಾಗಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬರುವುದು. ಈ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ವರಹವೂ ಸುಮಾರು ಈಗಿನ ಬೆಲೆ ಕಡಮೆಯಾದ ನಾಣ್ಯದಲ್ಲಿ ೫೦ ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಬಹುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಗದ್ದೆ, ಬೆದ್ದಲು, ಕಾಡಾರಂಬ, ಮಾರ್ಗಸುಂಕ,

ಸ್ಥಳಸುಂಕ, ಹುಲ್ಲು ಬನ್ನಿ, ಇಟ್ಟಿಗೆ ಗುತ್ತಿಗೆ, ಎಲೆಮನೆ, ತಂಬಾಕು, ಗಾಂಜ, ಪರಾಬು, ಉಪ್ಪಿನಮೋಳೆ, ಆಚಾರಗಾಣಿಕೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸೇರಿದ್ದವು. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಭಾರತದ ಹುಣುಮೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಸಂಸಾರದವರು ಜೋಗಿನೇಷದಲ್ಲೆ ಹೊರಟಾಗ ಗ್ರಾಮದ ಗೌಡರು ಮುಂತಾದವರು ಕೊಡಬೇಕಾದ ಉಲಾಪೆ ಮೊದಲಾದ ಜಿಲ್ಲೆ ಬಾಬುಗಳೂ ಆದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ರಾಜರುಗಳು ಬಬ್ಬಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಜನ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಯಾ ದೊರೆಯು ತೀರಿಹೋದಕೂಡಲೆ ಜೀವಂತರಾಗಿರಲು ಇಷ್ಟು ಉಳ್ಳವರು ವಿನಾ ಉಳಿದವರೆಲ್ಲಾ ತಂತಮ್ಮ ಗಂಡುದಿರೊಡನೆ ಸಹಗಮನಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ತಮ್ಮ ಮನಃ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಯಾ ರಾಣಿಗಳು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತೇ ಹೊರತು ಯಾರಬಲವಂತಕ್ಕೂ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ರಾಣಿಗಳು ಜೀವಂತರಾಗಿ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದದ್ದೇ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿದೆ. ಆಯಾ ಪತಿವ್ರತೆಯರ ಮನೋ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನರಿಯದವರು ಇದು ಒಂದು ಬಗೆಯಾದ ಕೊಲೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದೇನೋ ಅಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ದೊರೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಬೇಕಾದ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ, ಮಹಾಪದವಿಯ ಗೌರವವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಕೈ ಹಿಡಿದ ಪತಿಯು ಪರಂಧಾನವನ್ನೈದಿದಮೇಲೆ ವೈಧವ್ಯದುಃಖಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ, ಇತರರ ಹಂಗಿನ ಕೊಳನಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ತನ್ನ ಕೈಮೇಲಾಗಿರುವಾಗ ನಿರ್ಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ಮೇಲಾದ್ದೆಂಬ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದಲೋ, ಅಥವಾ ಪತಿಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದಿ ತನ್ನೂಲಕ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾದೇನೆಂಬ ಆ ಮುಪ್ಪಿಕ ಸಂಬಂಧವಾದ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದಲೋ, ಗಂಡನದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯತಕ್ಕ ಪತಿವ್ರತೆಯರು ಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅಂಥವರು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಈಗಿಗಲೂ ಪತಿಗೆ ಪ್ರಾಣೋತ್ಕ್ರಮಣಕಾಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತೆಂದು ಕೇಳಿದಕೂಡಲೆ ತಾವಾಗಿ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಪತಿವ್ರತೆಯರ ಚರಿತ್ರೆಯು ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿದೆ.

ಈ ಚಿತ್ರವುಗಳ ಪಾಳಯಗಾರರು ಸಾಧಾರಣ ಪುಂಡು ಪಾಳಯಗಾರರ ಹೋಲಿಕೆಯವರಲ್ಲ. ಈ ಎರಡು ಸಂತತಿಯಿಂದ ೨೦೧೧ ವರುಷ

ಗಳು ಆಳದರು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ದೊರೆಯೂ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿ. ಇವರೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣದ ಮೇಲೆ ಆಸೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಆಳಕೆ ಆಳಕೆಗೆ ಹಸ್ತಾಂತರದ ಸುವರ್ಣಾದಾಯಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಬಂತು ಇವರು ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ವತಃ ವಿವೇಕಿಗಳು. ಆಲೋಚನಪರರಾದ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಹತ್ತರ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರೊಡನೆ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಥಮೀಯೇ ಹೆಸರುಗೊಳ್ಳಬೇಕು, ತಮ್ಮ ಹಠವೇ ಸಾಧನೆಯಾಗಬೇಕು ಎಂಬದಾಗಿ ಮುಷ್ಕರ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಗುರುತೂ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇವರಲ್ಲಿ ದೈವಭಕ್ತಿಯೂ, ಮಹಾತ್ಮರ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು. ಇವರು ಅನೇಕ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ತಟಾಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಲ್ಲಾ ಹಿರೀ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಆಸ್ತಿಕ್ಯವನ್ನೂ, ಕರ್ಮ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನೂ, ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕತೆಯನ್ನೂ ವಿಾರಿಸಿದವರು ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈ ರಾಜರ ಔದಾರ್ಯವೂ ದಯಾರಸವೂ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವಿತವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಲು ಯೋಗ್ಯವಾದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಬಳ್ಳೇಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಂದು ಹೇಳಿದವರಿಗೆ ಅವರ ಬಾಯಿತುಂಬ ಹೊನ್ನನ್ನು ಹಾಕಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದಾತ್ರವು ಕೊಡುತೇನೆಂದರೂ, ಪ್ರತಿಗ್ರಹೀತರು ಸಾಕು, ಬಲ್ಲೆನೆಂದು ಹೇಳುವವನು ಧಾರಾಳವು ಈ ಅರಸುಗಳಲ್ಲಿತ್ತು. ಧನಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಭೃತ್ಯರು ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹ ಮಾಡಿದಾಗ್ಯೂ, ಕಡೆತೋಡೆ, ಪಾಲ್‌ಜೋಡಿ ನೊದಲಾದ ಇನಾಮುಗಳು ತಪ್ಪುತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕೊಂದವರಿಗೆ ತಲೆ ಬಂದಕ್ಕೆ ೧೦,೦೦೦ ಇನಾಮೆಂದು ಕರಣೀಕರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕಾಬರೆಯಿಸಿ ಬಹು ಮಾನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾವಾಗ ಯುದ್ಧಪ್ರಸಕ್ತಿ ಬಂದರೂ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥರೂ ಹೇಳುವಷ್ಟು ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿ ಅವರಲ್ಲಿತ್ತು. ಅನೇಕ ಸಜ್ಜನಿಗಳು ಈರಾಜರಲ್ಲಿದ್ದು ದರಿಂದ ತುರುಕರು, ಮರಾಟೆಯವರು, ರಾಜಪೂತರು, ಪೂರಭಯ್ಯ ಜನರು, ರೋಹಿಲಿಯವರು, ಬೇಡರು ಮುಂತಾದ ಶೂರರು, ತಾವು ತಾವಾಗಿಯೂ ಪಾಳಯಗಾರರ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಈ ಸೀಮೆಯ ಜನರೇ ಅಲ್ಲದೆ ದ್ವೀಪಾಂತರದ ಜನರೂ ಬಂದು ಈ ದೊರೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತಂತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಗಳನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಿ ಕಷ್ಟತರವಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಾರೆ. ಫರಂಗಿ ಜಾನ ಎಂಬುವನು ಈ ದೊರೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಾಕರಿ ಇದ್ದನು. ಇವನು ಉಚ್ಚಂಗವ್ರತನ ಉಯ್ಯಾಲೆ ಕಂಬ, ದೀಪಮಾಲೆಕಂಬ, ಇವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಸಾಹಸದಿಂದಲೂ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಬಂದು ದಿವಸದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಈ ಜಾನನೆಂಬುವನು ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್‌ವೇಶದವನಾಗಿರಬಹುದು ಎಂದು ತೋರುತ್ತೆ. ಹೊಸದುರ್ಗದ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಜಾನಕಲ್ ಎಂಬ ಬಲವಾದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಈ ಜಾನನೇ ಕಟ್ಟಿಸಿದನೆ, ಇದರಿಂದ ಜಾನಕಲ್ ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತೆ, ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ ಜಾನಕೋಂಡವೆಂಬ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಹೆಸರುಬಂದಿತು ?

ಮೊಗಲಾಯಿ ಪುಬೇದಾರರು, ಮರಾಟೆಯವರು ಮತ್ತು ಈ ಕಾಮಗೇತಿ ವಂಶದ ದೊರೆಗಳ ಏಳಿಗೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅಸೂಯಪಡುತ್ತಾ ಇದ್ದ ನೆರೆಪಾಳಯಗಾರರು, ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರ ಕಾಟಕಾಯಗಳು ಪದೇ ಪದೇ ಸಂಭವಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದವು ಯಾವ ದೊರೆಯ ಆಳಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಯುದ್ಧವಿಲ್ಲದೆ ಸಮಾಧಾನವಾದ ಸ್ಥಿತಿ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದ್ದ ರಾಜ್ಯದ ಗಡಿಗಳು ಶತ್ರುಗಳ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕುವುದು, ಅಥವಾ ಶತ್ರುರಾಜರ ಸೀಮೆಗಳು ದುರ್ಗದವರ ವಶವಾಗುವುದು ಯಾವಾಗಲೂ ಜರುಗುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಇಂಥಾ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಮೇಯಕ್ಕಾಗಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಪಾಳಯಗಾರರು ಯಾವಾಗಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಸೇನೆಯನ್ನು ಜಗಳಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ರಿಸಿಕೊಂಡಿರಲೇಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇವರು ಕದನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕೋಟೆಗಳ ಮುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಪುರಾತನ ಪದ್ಧತಿಪ್ರಕಾರ ಅಂಬು ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಫಿರಂಗಿ ಮತ್ತು ತುಪಾಕಿಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸುವುದು, ಸುರಂಗಹಾಕಿ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸುವುದು, ಕೋಟೆಗೋಡೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮೊಹರ್ಚೆ ಕಟ್ಟಿ ಫಿರಂಗಿಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸುವುದು, ಉಡುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಹಲ್ಲಾ ಹತ್ತುವುದು, ಇವೆಲ್ಲಾ ಕದನಗಳಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದವು. ದಂಡಿನವರ ತಿಳುವಳಿ

ಕೆಗೆ ಕೂಚು ನಗಾರಿ, ಧರ್ಮಕಹಳೆ, ಮೊದಲಾದ್ದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿ ದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುವ ಸಂಗತಿಯು ಈ ಪಾಳಯಗಾರರ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ವಿಧವಾದ ತರಬಿಯತ್ತು ಇತ್ತೆಂದು ತೋರಿಸುವುದು

ಸೇನೆಯವರಿಗೆ ಇನಾಮು ಮೊದಲಾದ್ದನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ಸೇನೆಗೆ ಜನರನ್ನು ಆಕರ್ಷಣೆಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದೇವನಾರ್ಗವಲ್ಲ ಯುದ್ಧದ ವೀರರಮಕ್ಕಳು ತಬ್ಬಲಿಗಳಾಗಲು ಅವರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಹಾಲು, ಬೆಂಣೆ ಹಣವೆಂದು ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆ ತೀರುವತನಕ ಸಂಬಳದ ಹಾಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾ ಅವರು ಮೊಡ್ಡವರಾದಮೇಲೆ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಚಾಕರಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಇಂಥಾ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಯುದ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಓಡಿಹೋದರೆ ಅವರನ್ನು ಹಿಡಿಯಿಸಿ ಹೀಗೆ ಹೇಡಿಗಳಾದ ಇತರ ಸಿಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಇಂಥಾ ಭಟರು ಯಾವಾಗಲೂ ದೊರೆಗೆ ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿರುತ್ತಾ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಸಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಥಾ ಪದ್ಧತಿಯು ಈಗಿನ ಕಾಲದ ರಾಜರಿಂದ ಕೂಡ ಅನುಸರಿಸಲ್ಪಡುವದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸೇನೆಯವರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವು ಅವರ ಕೊಬ್ಬನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು. ಇಮ್ಮಡಿ ಮದಕರಿನಾಯಕ ಸತ್ತು ಹೋದಮೇಲೆ ದಂಡಿನವರು ತಿರುಗಿಬಿದ್ದು ಓಬಂಣನೆಂಬ ಬಬ್ಬ ಚಿಕ್ಕ ದೊರೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಕೊಂದುಹಾಕಿದರು. ರಾಜ್ಯ ಭಾರವೆಲ್ಲಾ ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಯಿತು. ಪುನಃ ಕೆಲವು ವರುಷದ ತರುವಾಯ ಶ|| ೧೬೦೮ರಲ್ಲೂ ಓನೇ ಮದಕರಿನಾಯಕನೆಂಬವನಿಗೆ ಪಟ್ಟವಾಗಲು, ಪುನಃ ಎವರು ಕಕ್ಷಿಯ ದಳವಾಯಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಆ ಮದಕರಿ ನಾಯಕನೆಂಬ ದೊರೆಯನ್ನು ಕೈಸೆರೆ ಹಿಡಿದು ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತೆಗೆದರು. ದಂಡಿನವರ ಏಳಿಗೆ ಅತಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಇಂಥಾ ಅವಾಂತರಗಳು ನಡೆದವು.

ಸಂತತವಾದ ಯುದ್ಧಪ್ರಮೇಯಗಳಿಂದ ಶ|| ೧೬೪೮ನೇ ಪರಾಭವ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವೀರಕ್ಷಾಮ ಪ್ರಾಪ್ತವಾ

ಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಚೆಂಕೆ ಬರವೆನ್ನುತಾರೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಶ|| ೧೬೫೪ನೇ ಪರೀಧಾವಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿಯೂ ಬರಬಿದ್ದು ಬಹು ಜನ ಲಯವಾಯಿತು. ಶ|| ೧೬೬೩ನೇ ದುರ್ಮತಿ ಸಂ|| ಆಪ್ತೀಜ ಶುದ್ಧ ೧೦ಯಿಂದ ಕಾರ್ತೀಕ ಶು|| ೫ ವರೆಗೆ ಹುಚ್ಚು ಮಳೆ ಹೂಯಿತು. ಅದೇ ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕನ ಆಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ. ಶ|| ೧೬೦೩-೪ ರಲ್ಲಿಗುಳ್ಳುರೋಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಈ ನೈವಿಕಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಜನ ಲಯವಾಯಿತು.

ಯುಗಾಂತರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯತಾ ಇದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ದೊರೆಯ ಚಂದ್ರಾಯುಧವನ್ನು ದೊರೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಕೂರಿಸಿ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿಯು ಸಿಂಧ್ಯಾಣನಾಯಕನ ಆಳಕೆವರೆಗೆ ನಡೆದು ಬಂತೆಂದು ತಿಳಿಯಬಂದಿದೆ.

ಈ ಪಾಳಯಗಾರರ ಆಳಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಗಳ, ಬಾರಾಬಲೂತಿ ಕೆಲಸದವರಿಗೆ ಮಾನ್ಯ ಮಿರಾಸಿ ಮೊದಲಾದ ಆಗತೆಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು, ಉಂಡಿತವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನೇಮಕಮಾಡಿದ ವಿನರ ಹೇಗಂದರೆ:—

ನಿಜ ಆಯಗಾರರು.

- ೧ ಗೌಡ.
- ೧ ಶಾನುಭೋಗ.
- ೧ ಬಡಗಿ.
- ೧ ಕಮ್ಮಾರ.
- ೧ ತಳವಾರ.
- ೧ ಬೇಗಾರ.

ಅರೆ ಆಯಗಾರರು.

- ೧ ಜೋಯಿಸ.
- ೧ ಕುಲಾಲ (ಕುಂಬಾರ).
- ೧ ನಾಪಿತ (ಕ್ಷೌರದವನು).
- ೧ ರಜಕ (ಅಗಸ).
- ೧ ಬಾರಿಕ (ನೀರಗಂಟ).
- ೧ ಅಕಸಾಲೆ.

ಈ ದೊರೆಗಳಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಧಾನಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಂತ್ರಾಲೋಚನ ಸಭೆ ಎಂಬ ಮಹತ್ವದಾರರೂ ಸಹಾ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜನ ಸಮೀಪಸಂಬಂಧಿಗಳಿಗೆ ದಂಡಿನಲ್ಲಿಯೂ ಗಡಿದುರ್ಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಾರಿಯಾದ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸ್ಥಳಾಂತರಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಈ ರಾಜರ ಸುಗುಣಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೈದರನಿಯ ಸಂಗಡ ಯುದ್ಧ ತೊಡಗಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಮುಖಂಡರಾದ ಜನರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಬದಗಿರುವ ರಾಜಕಾರ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಲಾಗಿ, ಬಂದುವರು ಪದವರೆಗೂ ಆಗುವ ಯುದ್ಧದ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಪ್ರಜೆಗಳಾದ ತಾವೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿಕೊಡುವುದಾಗಿ ಆ ಪ್ರಮುಖರು ಅರಿಕೆಮಾಡಿದರು.

ಈ ರಾಜರೆಲ್ಲರೂ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮತಾವಲಂಬಿಗಳು. ಶ|| ೧೬೦೦ನೇ ಕಾಳಯುಕ್ತಿ ಸ|| ದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯೂ ರಾಜನ ಮನೆತನದವರೂ ಸಹಾ ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಲಿಂಗಾಕಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಕಡೆಗೆ ಇದು ಸರಿಬೀಳದೆ ಹೋದಕಾರಣ ಇವರು ಕೆಲವು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಲಿಂಗವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿಬಿಟ್ಟರು.

ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಈ ದೊರೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಶೂರರು. ಯಾವ ದೊರೆಯ ಆಳಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೊರಗಿನ ಶತ್ರುಗಳೊಡನೆ ಯುದ್ಧವಿಲ್ಲದೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವಪಾಳಯಗಾರನ ದಿವಸದಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಸದಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಜೈಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ ಇವರು ಯುದ್ಧಕಾಲದ ವೀರಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಉಳಿದವೆಲ್ಲಾ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಯಾರಸ ಉಳ್ಳವರು, ಪಾಪಭೀತರು, ಪ್ರಜಾರಂಜಕರು. ದೊರೆತನ ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕಾದಾಗಲೂ ಭಾರಿಯಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಮೇಯ ಬಿದ್ದಾಗಲೂ, ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಜೆಗಳ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಜರುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಈ ಸಂಸ್ಥಾನವು ಬಹು ಬಲವಾದ್ದು, ಫಿತೂರಿಯೂ ದ್ರೋಹಿತನವೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೈದರನಿಗೂ ಜೈಸಲಸಾಧ್ಯವಾದ್ದು. ಕ್ರಿ. ಶ|| ೧೭೩೮ ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥಾನ ಹೋರೆಯಿತು. ಆಗ ಈ ರಾಜ್ಯಹೋಗದೆ ಇನ್ನು ಮೂರು ವರುಷ ಮಾತ್ರ ತಡವಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ಪಾಳಯಪಟ್ಟು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ಸಂಭವವಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಸ|| ೧೭೮೦ ರಲ್ಲಿ ಹೈದರನಿಯೂ ಸತ್ತುಹೋದನು. ಅವನ ಮಗನಾದ ಟೀಪ್ಪುಸುಲ್ತಾನನಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷರು, ಮರಾಟೆಯವರು ಮೊದಲಾದ ಹೊರ ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಲದೆ ಒಳದೇಶದ ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇದ್ದ ವೈಷಮ್ಯವು

ಇತರ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿಹೋಗಿ ಜಯವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಮಟ್ಟಿನ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಈ ಸಂಸ್ಥಾನವು ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಭವ ಇತ್ತೆ? ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿರುವ ಎಷ್ಟೋ ರಾಜಪುತ್ರ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು ಉಳಿದುಕೊಂಡಂತೆಯೇ ದುರ್ಗದ ಸಂಸ್ಥಾನವೂ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿತ್ತೆ? ಇದನ್ನು ಈಗ ಬಂಡಿತವಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ದುರ್ಗದವರ ಸಹಾಯಕ್ಕೆಂದು ಬಂದ ಮರಾಠೆ ಸರದಾರರು ಹೈದರಲ್ಲಿಯ ಲಂಚಕ್ಕೆ ಕೈ ಬಡ್ಡದೆ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬಲಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಪೇಶ್ವೆಯ ಕಕ್ಷಿ ದಕ್ಷಿಣದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಬಲವಾಗಿ ಟೀಪುಸುಲ್ತಾನನನ್ನು ಮೂಲೋತ್ತಾಟನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅಂಶವು ಸಂಶಯದಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಾಧಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಚರಿತ್ರೆಯ ಬಳ್ಳಿಯು ಹೇಗೆ ತಿರುಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಈಗ ಹೇಳಲು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

• ಈ ದೊರೆಗಳು ಅನೇಕ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಮಾಡಿ ಅನೇಕ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ರಾಜನ ಮನೆತನದ ಹೆಂಗಸರ ಹೆಸರನ್ನು ಇಟ್ಟರು ಹೇಗೆಂದರೆ, ಸಿದ್ದವ್ವನ ಹಳ್ಳಿ, ಸಿದ್ದವ್ವನ ದುರ್ಗ, ರಂಗವ್ವನಹಳ್ಳಿ, ವೀರವ್ವನಾಗತಿ ಹಳ್ಳಿ, ಓಬವ್ವನಾಗತಿ ಹಳ್ಳಿ, ಮೊದಲಾದವು.

ದೊರೆಯ ಹೆಂಡತಿಯರಿಗೆ ನಾಯಕಿತಿ, ಅಥವಾ ನಾಗತಿ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಇತರ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರವಾಗಿ ಬರೆದಿದೆ.

ವಿಷಯ ಸೂಚಿಕೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ.

ಪುಟ.

೧	ಪೂರ್ವದ ಕಥೆ	೧
೨	ದಕ್ಷಿಣದೇಶಕ್ಕೆ ಕಾಮಗೇತಿಯವರು ಬಂದದ್ದು..			೪
೩	ಸಾಳೋ ನರಸಿಂಗರಾಯನ ಮುತ್ತಿಗೆ		೧೦
೪	೨ನೇ ದೊರೆ ಓಬಳಂಣನಾಯಕ		೧೫
೫	೩ನೇ ದೊರೆ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕ	...		೧೮
೬	ಇಮ್ಮಡಿ ಮದಕರಿನಾಯಕ		೨೩
೭	ಓಬಳಂಣನಾಯಕ		೨೬
೮	ಮುಮ್ಮಡಿ ಮದಕರಿನಾಯಕ		೩೨
೯	ಮತ್ತಿ ಸಂತತಿ ನಿರ್ವಂಶವಾದ್ದು		೩೬
೧೦	ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕ		೩೮
೧೧	ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕ (ಸಾಗುವುದು)		೪೩
೧೨	,, (ಪೂರೈಸಿತು)		೪೬
೧೩	ಹಿರೀ ಮದಕರಿನಾಯಕ		೫೧
೧೪	,, (ಸಾಗುವುದು)		೫೫
೧೫	ಇಮ್ಮಡಿ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕ	...		೫೯
೧೬	ಕಡೇ ಮದಕರಿನಾಯಕ	...		೬೦
೧೭	,, (ಸಾಗುವುದು)	...		೬೫
೧೮	ಕಡೇ ಮದಕರಿನಾಯಕ, ಹೈದರನೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಸನ್ನಾಹ		೭೪
೧೯	ಕಡೇ ಮದಕರಿನಾಯಕ, ದುರ್ಗದ ಮುತ್ತಿಗೆ	...		೮೪
೨೦	ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಚಾರ	...		೯೮

ಶ್ರೀ

ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹಾಯನಮಃ

ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ

ಪಾಳಯಗಾರರು

೧ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ .

ಪೂರ್ದದ ಕಥೆ.

ಚಿತ್ರದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಚಿನ್ಮೂಲಗಿರಿದುರ್ಗವೆಂದು ಒಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದಾರೆ.

ಹೆಸರು.

ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಉಂಟಾಗಲೆಂದು

ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಯಾರೋ ಆವೂರಿಗೆ ಈ

ನಾಮಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಬೇಡರು ತಮ್ಮ ಚಿತ್ರ

ದೇವರ ಹೆಸರನ್ನು ಇದಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟರೆಂತಲೂ ಜನವಾರ್ತೆ ಇದೆ. ಪ್ರಾ

ಯೇಣ ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದೆಂದು ನಂಬುವುದಕ್ಕೆ ಹೆಸರಿನ ಹೋಲಿ

ಕೆಯಿಂದ ಕಾರಣಕಂಡುಬರುವುದು. ಇದರ ಪುರಾತನವಾದ ಹೆಸರು

ಬೆಮ್ಮಚ್ಚನೂರು, ಅಥವಾ ಬೆಮ್ಮತ್ತನೂರು ಎಂದು ಇದ್ದಹಾಗೆ ತಿಳಿಯ

ಬರುವುದು. (ರೈಸ್‌ಸಾಹೇಬರ ಮೈಸೂರು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ-

ವೆಂಬ ಸಂಪುಟದ ೩೪ನೇ ಶಾಸನವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.)

ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ಕೌರವರು ದಾಯಾದಮತ್ಸರದಿಂದ ಪಾಂಡವ

ಸ್ಥಳಪುರಾಣ.

ರನ್ನು ಲಾಕ್ಷಾ ಗೃಹಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿಸಿದಕಾಲದಲ್ಲಿ,

ಭೀಮನು ಕುಂತೀಯುಕ್ತನಾಗಿ ಐದು ಮಂದಿಯನ್ನು

ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ರಾತ್ರಿವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಾ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ

ಹಿಡಿಂಬಾಶ್ರಮವೆಂಬ ಈ ಪರ್ದವನ್ನು ಸೇರಿದನಂತೆ. ಆಗ ಹಿಡಿಂ

ಬಾಸುರನು ಈ ಪಾಂಡವರನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕೆಂದು ಬಂದನು. ಭೀಮ ಸೇನನು ಈ ಅಸುರನೊಡನೆ ಕಾಳಗವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವನನ್ನು ಗುದ್ದಿ ಸಂಹಾರಮಾಡಿ ಅವನ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಬಿಟ್ಟನು. ತರುವಾಯ ಪಾಂಡವರು ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡರು. ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಪಂಡರ ಹಳ್ಳ ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತಂತೆ. ತರುವಾಯ ಈ ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಹುಲಿ ಗೊಂದಿ ಎಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವರು ಪಂಚಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದರಂತೆ. ಈಗಲೂ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಐದು ದೇವಸ್ಥಾನಗಳೂ ಅಲ್ಲಿ ಧರ್ಮೇಶ್ವರ, ಭೀಮೇಶ್ವರ, ಫಲ್ಲಣೇಶ್ವರ, ನಕುಲೇಶ್ವರ, ದೇವೇಶ್ವರ ಎಂದು ಹೆಸರುಳ್ಳ ಐದು ಲಿಂಗಗಳೂ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಾಗಿವೆ. (ರೈಸ್ ಸಾಹೇಬರ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ ೮೦ನ್ನು ನೋಡಬೇಕು,

ಪಾಂಡವರ ಮರಿಮಗನಾದ ಜನಮೇಜಯ ರಾಯನು ತಮ್ಮ ಹಿರಿ
 ಜನಮೇಜಯರಾಯ
 ನಕಾಲ. ಯರಿಗೆ ಪುಣ್ಯಬರಲೆಂದು ಗೋಪಾಲದೇವರ ಗುಡಿ
 ಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ದೇವರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದನಂತೆ. ಈ
 ದೇವರಿಗೆ ಅಮೃತಪಡಿ ನಂದಾದೀವಿಗೆ ಮುಂತಾದ ವಿನಿ
 ಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಗ್ರಹಾರವಾಗಿ ಗೋಪಾಲಪುರ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಧಾರಾಪೂ
 ರ್ವಕವಾಗಿ ಈಚೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದಾರೆ. ಇದರ ಶಿಲಾಶಾಸನವು ಶೃಂಗಾರ
 ತೋಟದಲ್ಲಿದೆ. (ರೈಸ್ ಸಾಹೇಬರ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ
 ೬ನ್ನು ನೋಡಬೇಕು.) ಇದು ವೀರ ಬಲ್ಲಾಳರಾಯನ ಪ್ರಧಾನಿ
 ರಾಮಯ್ಯ ಡಣಾಯಕನ ಮಗ ಹಿರಿಯಬಲ್ಲಪ್ಪ ಡಣಾಯಕನು ಶ|| ೧೨೬೦
 ಬಹುಧಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು. (ಮತ್ತು ಹುಲಿಗೊಂದಿ ಗ್ರಾಮ ಶಾಸನ
 ಸಂಖ್ಯೆ ೩೦ ನ್ನು ನೋಡಿ). ಈಚೆಗೆ ವಿಕ್ರಮ ಶಕ ೧೨೩೨ರಲ್ಲಿ *ಗೋವಿಂದ
 ದಂಡಾಧಿಪನೆಂಬ ರಾಜನು ಇಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ತಿಳಿಯಬಂದಿದೆ.

ತರುವಾಯ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಿಜ್ಜಳ ಕಾಲಭೂರ್ಯರೂ, ಚೋಳ ರಾಜರೂ ಆಳಿದರು. ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ಚೋಳೇಶ್ವರನ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಬೆಂಡೋಣೇಶ್ವರನ ಗುಡಿ, ಜಂಬುಕೇಶ್ವರನ ಗುಡಿ ಇವು

*ಲಿಕ್ಕಾಚಾರ ನೋಡಲಾಗಿ ಇದು ಉಜ್ಜಯಿನಿ ವಿಕ್ರಮ ಶಕೆಯಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಚಾಳುಕ್ಯ ವಿಕ್ರಮ ಇರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತೆ.

ಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. (ರೈಸ್ ಸಾಹೇಬರ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ ೩೪.)

ವೀರಮಲ್ಲಣ ಬಡೆಯನು, ೧ ಸಂಪಿಗೆ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರನ ಗುಡಿ, ೨ ದೊಡ್ಡಮಲ್ಲೇಶ್ವರನ ಗುಡಿ, ೩ ಚಿಕ್ಕಮಲ್ಲೇಶ್ವರನ ಗುಡಿ, ಮುಂತಾದ್ದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಇವುಗಳ ಪಡಿ ತರ ದೀಪಾರಾಧನೆಗೆ ೧ ಮುಸಂಡಿಹಾಳು ೨ ಚಿಕ್ಕ ಪುರ, ಈ ಎರಡು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಇದಕ್ಕೆ ಶಿಲಾಶಾಸನ ಬರೆಯಿಸಿಕೊಟ್ಟುದಾರೆ. (ರೈಸ್ ಸಾಹೇಬರ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ೧೪ನೇ ಸಂಖ್ಯೆ ಶಾಸನವನ್ನು ನೋಡಿ). ಈ ವೀರಮಲ್ಲಣನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಏಕನಾಥಮ್ಮನ ಗುಡಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಈ ವೀರ ಮಲ್ಲಣ ಬಡೆಯನ ಕುವಾರ ಗಣಪತಿಯನು ಹಿಡಿಂಬೇಶ್ವರನ ಗುಡಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಈ ದೇವರ ಪಡಿತರ ದೀಪಾರಾಧನೆಗೆ ಮಲ್ಲಾಪುರ, ಆಯತೊಳಲು, ಈ ಎರಡು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನೂ ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಹೆಸರಿ ನಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟನು. (ರೈಸ್ ಸಾಹೇಬರ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಶಾಸನ. ೧೨-೧೩). ಈ ಹಿಡಿಂಬ ರಾಕ್ಷಸನ ಹಲ್ಲೆಂಬುವುದು ಹಿಡಿಂಬೇಶ್ವರನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಇವರ ಮನೆದೇವರು ಗವೀ ವೀರಂಣ. ವೀರಂಣನ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದೆ. (ರೈಸ್ ಸಾಹೇಬರ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೪).

ತರುವಾಯ ಕುರುಬರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಾಂತವು ಬುಕ್ಕರಾಯನಿಗೆ ಸೇರಿತ್ತು. (ಮೂಕ ಶಿವಾಲೆ ಶಿಖರದಬಳಿ ಬಂಡೇ ಮೇಲೆ ಬುಕ್ಕರಾಯನ ಸೇವೆ ಎಂದು ಬರೆದಿದೆ.)

ಈ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ರಸಸಿದ್ಧರು ಇದ್ದರೆಂತಲೂ ಇವರು ಭಂಗೀನೀರನ್ನು ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಚೆಲ್ಲಿ ಕರೆಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಚಿತ್ರಕಲ್ಲು ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತೆಂತಲೂ ಜನ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

೨ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ .

ದಕ್ಷಿಣದೇಶಕ್ಕೆ ಕಾಮಗೇತಿಯವರು ಬಂದದ್ದು
ಶಕ ೧೪೭೮ ನೇ ನಳ ಸಂ||

ಉತ್ತರ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಜಡಕಲ್ಲು* ದುರ್ಗದಿಂದ ದಿಲ್ಲೇ ನಾಡ ತಳವಾ
ರರಾದ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಗೋತ್ರದವರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ
ದಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ನಾಡ ಕಾಮಗೇತಿವಂಶದ ೧ ಸಬ್ಬಗಡಿ ಓಬನಾಯಕ, ೨
ತಳವಾರರು ಬಂ ಜಡವಿನಾಯಕ, ೩ ಬುಳ್ಳನಾಯಕ, ಈ ಮೂರುಜನ
ಧದ್ದು- ಅಂಣ ತಮ್ಮಂದಿರು ಉತ್ತರ ದೇಶದ ಅವಂತರದಿಂದ
ತಮ್ಮ ಮನೆದೇವರು ಅಹೋಬಲ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ, ತುರು,
ಕುರಿ, ಕೊಲ್ಲಾರಿ, ಮುಂತಾದ ಕಂಪಳವನ್ನು ತೆರಳಿಸಿಕೊಂಡು ದಕ್ಷಿಣ
ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿ ಇಳಿದು, ಹಂಪೆ ವಿರೂ
ಪಾಕ್ಷೇಶ್ವರನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವಾಗ, ಆನೇಗೊಂಪಿ ಸ್ಥಳ
ದವರಾಗಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷೇಶ್ವರನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪದ ಕೆಲಸವನ್ನು
ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ೧ ಕರಿಜೋಯಿಸ ೨ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಜೋಯಿಸ ಈ
ಇಬ್ಬರು ಹುಡುಗರು ಈ ನಾಡತಳವಾರರ ಬೆನ್ನಹತ್ತಿ ಬಂದರು.
ಮೇಲೆ ಕಂಡ ಮೂರುಜನ ನಾಯಕರೂ ಬಿಳಿಜೋಡಿಗೆ ಬಂದು ರೊಪ್ಪ
ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಇದ್ದರು. ಬಿಳಿಜೋಡು ಸ್ಥಳದ
ಪಂಚಾಂಗದ ಜೋಯಿಸರು ಸಪ್ತ ಸಂತಾನರಾಗಿದ್ದದರಿಂದ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿದ್ದ
ಗೌಡ, ಸೇನಭೋಗ, ನಾಯಕವಾಡಿ ಮುಂತಾದವರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಈ ಕರಿ
ಜೋಯಿಸ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಜೋಯಿಸರಿಗೆ ಭೋಗಪಟ್ಟಿ ಬರಿಸಿಕೊಟ್ಟು
ಅವರನ್ನು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಜೋಯಿಸರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿದರು. ತರುವಾಯ
ಮೇಲೆ ಕಂಡ ನಾಯಕರು ನೀರುತಡಿ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ
ರೊಪ್ಪಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇವರ ಮನೆದೇವರು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಪಚಾ
ರಿಸಿ—ನನ್ನ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಕಂಡಕಂಡ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಬೇಡ,
ನಾನು ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುತ್ತೇನೆ, ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡಿಸಿದ

* ರೈಸ್ ಸಾಹೇಬರ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಶಾಸನ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಉಪೋದ್ಘಾತ ೨೨ನೇ ಪುಟದ
ಕೆಳಗಡೆ ನೋಡಿ.

ನಂತೆ. ಆಗ ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಗುಡಿಕಟ್ಟಿಸಿ ದೇವರನ್ನಿಟ್ಟು ತಾವು ಎಡಬಲದ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಾದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಜಡಕಲ್ಲು ನಾಯಕನ ಮಗ ಹಿರೀಹನು ಮನಾಯಕನು ಸಾಗಲೆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನಿಂತನು. ಸಬ್ಬಗಡಿ ಓಬನಾಯಕನ ಮಗ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ಮತ್ತಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನಿಂತನು. ಬುಳ್ಳನಾಯಕನ ಮಕ್ಕಳು ೧ ಚಿಕ್ಕಹನು ಮನಾಯಕ ೨ ಓಬಣನಾಯಕ ಬಿಳಿಚೋಡ್ಡೆಯೇ ನಿಂತರು.

ಈ ಮತ್ತಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿದ್ದ ತಿಮ್ಮಂಣನಾಯಕನ ಬಳಿಗೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಜೋಯಿಸರು ಯಾಚನ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಬಂದು ತಿಮ್ಮಂಣನಾಯಕನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ. ಮುಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನದಲ್ಲೆ ನಿಮಗೆ ಉನ್ನತವಾದ ಪದವಿ ಬರುವುದು, ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಈ ತಿಮ್ಮಂಣನಾಯಕನು ತನ್ನ ಕುಟುಂಬ ಕಂಪಳ ಸಮೇತನಾಗಿ ಬಂದು ಹಡವನಹಾಳಲ್ಲಿ ನಿಂತನು. ಅಚ್ಯುತರಾಯ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಸಂತತಿಯ ಸಾಳೋ ನರಸಿಂಗರಾಯನು ಈ ತಿಮ್ಮಂಣನಾಯಕನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಹೊಳಲ ಕೆರೆಯ ನಾಯಕ ತನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಶಕ ೧೪೮೫ನೇ ರುಧಿರೋ ದ್ವಾರಿ ಸಂ|| ವೈಶಾಖ ಶುದ್ಧ ೧೦ ಮಂಗಳವಾರದಲ್ಲೂ ಈ ತಿಮ್ಮಂಣನಾಯಕನು ಗೋಸಾಲದೇವರ ಗುಡಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಶಕ ೧೪೮೯ನೇ ಬಹುಧಾನ್ಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಈತನಿಗೆ ಹಿರಿಯೂರನಾಯಕತನವಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ವೀರಭದ್ರನ ಗುಡಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದನು.

ಹಡವನಹಾಳಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಂಣನಾಯಕನು ನಾಲ್ಕುವರುಷ ಇದ್ದು ರಂಗಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಈ ವೂರನ್ನು ರಂಗಪಟ್ಟಣ ಕಟ್ಟಿದ್ದು. ಕಟ್ಟಲು ಪ್ರಮೋದೂತ ಸಂ|| ಮಾಗಶಿರ ಶುದ್ಧ ೧೦ ಗುರುವಾರ ರೋಹಿಣೀ ಸಂಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಮಾಡಿ ಈ ಸಂ|| ಮಾಘ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಶುಕ್ಲ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ರಾಯದುರ್ಗದ ಸೀಮೆಗೆ ಜ್ಯೋತ್ಯ ಮಾಸದಿಂದ ರಾಯದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆಶ್ವೀಜ ಬ|| ೨೦ ವರೆಗೂ ಮಳೆಹೋದ್ದರಿಂದ, ಏರ ಅನಾವೃಷ್ಟಿ. ಬಂದು ಬಹಳ ಜನ ಕಂಗೆಟ್ಟರು. ಅಲ್ಲಿನ ದೊರೆ ಯಾಚ ಹಾಲಪ್ಪನಾಯಕನು ಬಿಳಿಜೋಡಿನಲ್ಲಿದ್ದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಜೋಯಿಸ

ನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಅನಾವೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ, ಪರ್ಜಾಸ್ಯ ಜಪಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ಈ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಜೋರಿಯಿಸ ಮುಂತಾದವರು ನೇಮದಿಂದ ದಿನ ಬಂದಕ್ಕೆ ಏಳು ಯಾಲಕ್ಕೀಕ್ಕಾಳು ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಲು ಈ ಮೇರಿಗೆ ಸೇವಿಸುತ್ತಾ ಬಂಭತ್ತು ದಿನ ಜಪಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಏಕಾರ್ಣವವಾಗಿ ಅತಿವೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೆರೆಗಳಲ್ಲಾ ತುಂಬಿದವು. ಈ ಜಪಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಈ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಜೋರಿಯಿಸರನ್ನು ಆನೆಯಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿ, ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿ ತುಂಬ ಉಡುಗರೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಈ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಜೋರಿಯಿಸರ ಮಗ ಪರಶುರಾಮಪುನು ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಣನಾಯಕರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ನಿಂತನು.

ಪ್ರಮೋದೂತ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಜೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಓದುವ ತಿಮ್ಮವ್ವ ಎಂಬ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ತಿಮ್ಮಣನಾಯಕನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆಯಾಯಿತು. ಶಕ ೧೪೪೫ನೇ ಆಂಗೀರಸ ಸಂ|| ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ತರೀಕೆರೆಯ ಪೂವಳ ಹನುಮಪುನ ದಂಡು ಬಂದು ಇ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರಂಗ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಲಗ್ಗೆ ಹತ್ತುತಿದಾರೆಂಬ ವರ್ತಮಾನ ತಿಳಿಯಿತು. ತಿಮ್ಮಣನಾಯಕನು ರಾತೋರಾತು ನಾಗತಿಯವರೊಡನೆ ಉಗ್ರಾಣ ಸಮೀತ ನೂಲೋಕಣಮೆಹಾದು ದುರ್ಗದ ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ರಂಗಪಟ್ಟಣ ವೇನೂ ಲಗ್ಗೆಯಾಯಿತು.

ಶಕ ೧೪೫೫ನೇ ಶ್ರೀಮುಖ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅರಮನೆ ಮೇಲ್ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅರಮನೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದು. ನೆಯನ್ನೂ ಅದರ ಸುತ್ತಿನ ಕೋಟೆಯನ್ನೂ ಸಹ ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ತರುವಾಯ ತಿಮ್ಮಣನಾಯಕನಿಗೆ ವಿಜಯನಗರದ ಸಂಸ್ಥಾನದವರು ಶ|| ೧೪೫೫-೬ನೇ ಭಾವ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗದ ನಾಯಕತನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಆಗ ತಿಮ್ಮಣನಾಯಕನು ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ ಸಿದ್ಧಪುನ ಗುಡ್ಡದ ಸುತ್ತಿನ ಕೋಟೆ, ರಣಮಂಡಲದ ಸುತ್ತಿನ ಕೋಟೆ, ವನಕೇಶವಾಡು. ಕಂಡೀಬಾಗಿಲ ಸುತ್ತಿನ ಕೋಟೆ, ಇವುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಸಾಯಂಕಾಲದವರೆಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಕೋಟೆಯು

ಗುರುತೇ ಇಲ್ಲದಹಾಗೆ ಬಿದ್ದುಹೋಯಿತಂತೆ. ಪುನಃ ಮಾರನೇ ದಿವಸ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದು ಆ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದುಹೋಯಿತಂತೆ. ಈ ಮೇರೆ ಹದಿನೈದು ದಿವಸ ಕಟ್ಟಿದಾಗ್ಯೂ ನಿಲ್ಲದಿರಲು, ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವೆಂದು ಪುಸ್ತಕನೋಟ, ಶಕುನ ಮೊದಲಾದ್ದನ್ನು ನೋಡಿಸಲಾಗಿ, ಯಳವರ್ತಿ ಹಳೇಬೈಕದ ಗಿರಿಯನೆಂಬ ದಂಡಿಗೇ ದಾಸನ ಮೈಮೇಲೆ ದೇವತೆಯು ಬಂದು, “ ಈ ಕೋಟೆ ನಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿರುವವಳು ನಾನು, ನನ್ನ ಭೂ ಮಿಗೆ ಬಂದು ನನ್ನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡದೆ ನನ್ನ ಅಪುಣೆ ಇಲ್ಲದೆ ನೀನು ಗ್ರಾಮ ಕಟ್ಟಿಕೂಡದು ” ಎಂದುಪಚಾರಿಸಿದಳಂತೆ. ನೀನು ಯಾರು ಎಂದು ವಿಚಾರಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಆಗ ದೇವತೆಯು—ಇಲ್ಲಿದ್ದ ಇಷ್ಟದೇವತೆಗಳು ನನ್ನೊಳಗೆ ಇವಾರೆ. ನಾನು ಏಕನಾಥಿ, ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ಬಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಡೆದು ಮೂಡಿದೇನೆ, ಎಂದು ಬಂಡೇತೋರಿಸಿ ಅಪುಣೆ ಕೊಟ್ಟಳಂತೆ. ಆಗ ದೇವರಿಗೆ ಹರಸಿಕೊಂಡು ವಿಸಾಸಲ ಕಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಕೋಟೆಯು ನಿಂತಿತಂತೆ. ಈ ಮೂರು ಸುತ್ತಿನ ಕೋಟೆ, ವನಕೆ ಕಂಡಿ ಬಾಗಿಲು, ಹನುಮಂತದೇವರ ಗುಡಿ, ಏಕನಾಥಮ್ಮನ ಗುಡಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ತರುವಾಯ ಸಂಪಿಗೆಸಿದ್ಧೇಶ್ವರನು ತಿಮ್ಮಣನಾಯಕನಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾದನಂತೆ. ಅಲ್ಲಿ ರಸಸಿದ್ಧರು ೩ ಮಂದಿ ಕಿನ್ನರಿ ಕಲ್ಲಿನಮೇಲೆ ಇದ್ದರು. ದೊರೆಯು ಅವರ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲಾಗಿ ಆ ಮಹಾತ್ಮರು, “ ಬಾರೈ ಮಗನೆ, ಮುಂದೆ ನಿನಗೆ ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಪದವಿ ಬರುವುದು. ಅರಿತು ನಡೆದರೆ ಆರು ಪಟ್ಟ, ಮರೆತು ನಡೆದರೆ ಮೂರುಪಟ್ಟ ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಿಮ್ಮಣನಾಯಕನಿಗೆ ದೆಸೆಗಟ್ಟಿನ ದೂಳತ, ಸಿದ್ಧ ಮೂಲಿಕೆ, ಕೈ ಅಂಬು, ಇವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಂಪಿಗೆ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರನ ಗುಡಿಗೆ ದೊರೆಯನ್ನು ಕರೆತಂದು “ ಈ ದೇವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಾಗಿರು ” ಎಂದು ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋದರಂತೆ. ಆ ತರುವಾಯ ದೊರೆಯು ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇದ್ದನು. ತಿಮ್ಮಣನಾಯಕನ ದೊರೆತನ ದಿನೇ ದಿನೇ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತಾ ಬಂತು.

ಸಿದ್ಧ ಪುರುಷರ
ದರ್ಶನ.

ಯಾವ ಪುಣ್ಯವಂತನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು, ಯಾವ ದೊಡ್ಡ ರಾಜ್ಯದ ಏಳಿಗೆಯ ಮೂಲವನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋರಾಡುವ ಅಮಾನುಷ ವ್ಯಾಪಾರವಿಷಯ, ದಾಗ್ಯೂ, ಆಯಾ ದೊರೆಗಳ ಆದಿಪುರುಷರುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ದೈವಭಕ್ತಿಯೂ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಮಹತ್ವನ್ನುಳ್ಳ ಸಿದ್ಧರಕ್ತವೆಯೂ, ಇತ್ತೆಂತಲೂ, ಅಮೂಲಕ ಮಹತ್ತರವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಜರುಗಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಅಂಥಾ ಮೂಲಪುರುಷರುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಅಮಾನುಷ ಜೈತನ್ಯದ ವ್ಯಾಪಾರವೆಂತಲೂ ಹೇಳುವುದು ಎಲ್ಲಾ ಚರಿತ್ರ ಕರ್ತರುಗಳ ಅನುಭವಕ್ಕೂ ವೇದ್ಯವಾದ ವಿಚಾರವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇಂಥಾ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕೆಲವರು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬರೆದು ವಿವರಿಸಿದಾರೆ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಕುಚೋದ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದಾರೆ. ಇದು ಎಂತಾದರೂ ಆಗಲಿ, ಆಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣ ಜನರಿಗೂ ಪದವಿಯಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೂ ಈ ವಿಧವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಇತ್ತು ಎಂದು ತೋರಿಸುವುದೂ ಕೂಡ ಚರಿತ್ರ ಕರ್ತರ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ, ಎಂದು ತೋರುವುದು.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಜೋಯಿಸರ ಮಗ ಪರಶುರಾಮಪುನಿಗೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವಾಯಿತಷ್ಟೆ ಈ ಪರಶುರಾಮಪುನು ದೊರೆಯ ಲ್ಲಿಯೂ ನಾಗತಿಯರಲ್ಲಿಯೂ ಬಹು ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿರುತ್ತಾ ಬಂದುದಿನ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರಾದಿಯಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀರಿ, ಮುಂದೆ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಬದುಕಿಕೊಳ್ಳಲು “ಹರಿಯದ ಹಚ್ಚಡ, ಮುರಿಯದ ಒಡವೆ” ಎಂಬದೊಂದು ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು ಎಂದು ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನಿಗೆ ಅರಿಕೇಮಾಡಿದನು. ಇದು ದೊರೆಯ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಆಗ ಲಿಂಗದಹಳ್ಳಿ ಪಟ್ಟಡಿ ೧ಕ್ಕೆ ೧೬ ಗ್ರಾಮದ ಸೇನಾಭೋಗ ತನಕ್ಕೆ ಪರಶುರಾಮಪುನನ್ನು ನೇಮಿಸಿ ಆಯಾ ಗ್ರಾಮದ ಗೌಡ ತಳವಾರ ಮುಂತಾದ ಆಯಗಾರರನ್ನೂ ಕೈವಾಡದವರನ್ನೂ ಕರೆಯಿಸಿ ಅವರ ಪಟ್ಟಡಿಯ ಸೇನಾಭೋಗತನಕ್ಕೆ ಪರಶುರಾಮಪುನ ಮಕ್ಕಳು ಯಲ್ಲಪ್ಪ, ಭೂನಪ್ಪ ಇವರಿಗೆ ನಿರೂಪಕೊಡಿಸಿದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅರಮನೆ ಕೆಲಸ, ಸ್ಥಳ ಮನೇಸಾಗು, ಸಂತು, ಎತ್ತುವಳ, ಮೊದಲಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಆ ಸೇನಾಭೋಗರ ಸಮ್ಮತಿ

ಯಿಂದ ನಡೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದು ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ್ದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಅವರಿಗೆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿಸಬೇಕಾದ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ನಿಗದಿ ಮಾಡಿಸಿದ್ದು ಹೇಗೆಂದರೆ :—

ಗ್ರಾಮ ಬಂದಕ್ಕೆ

೧ ಹೊಲ

೧ ಕೆರೆಹಿಂದೆ ಗದ್ದೆ

೧ ತೋಟ

೧ ಮಳಲು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಎತ್ತಿನ ಗಳ ಒಕ್ಕೆ ಅಳವತ್ತು
(ಅಳಯುವ ಬತ್ತು) ೧. ಐದು ಕೊಳಗ

೧ ಎರೆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಎಂಟೆತ್ತಿನ ಗಳ ಒಕ್ಕೆ ಅಳವತ್ತು ೧ ||
ಹತ್ತು ಕೊಳಗ, ಹೊರೆಹುಲ್ಲು, ಮೊರಬತ್ತು, ಬೊಗೆವತ್ತು
(ಬೊಗಸೆಬತ್ತು) ಸೊಲಗೆ ೩

೧ ರೈತರು ತೆರುವ ಕಂದಾಯಕ್ಕೆ ದುರ್ಗಿ ೧೦. ವರಹ ಒಕ್ಕೆ
ರುಸುಮು ೧. |. ಹಾಗದ ಕಾಸು.

೧ ಜಾಡರ ಮಗ್ಗ ಒಕ್ಕೆ ೧. |. ಹಾಗದ ಕಾಸು.

೧ ಅಂಗಡಿ ಒಕ್ಕೆ ದಿನ ಒಕ್ಕೆ ದುಗ್ಗಣಿ ತೂಕ ಅಡಕೆ ೧೦ ವೀಳ
ಯದೆಲೆ.

೧ ಗೊಲ್ಲರ ಹಟ್ಟು ಒಕ್ಕೆ ವರುಷ ಒಕ್ಕೆ ೧ ಕುರಿ.

ಮತ್ತು ಅಗಸರು ಹಡದಿ ಸೀರೆ ಮುಂತಾಗಿ ನಡಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ದೊರೆಯು ತಾನೇ ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದನು.

ಇದಕ್ಕೆ ಬರಸಿಕೊಟ್ಟ ಶಾಸನಕ್ರಮ ಹೇಗೆಂದರೆ :—

“ಶ್ರೀ ನಮಸ್ತುಂಗ ಶಿರಶ್ಚುಂಬಿ ಚಂದ್ರಚಾಮರ ಚಾರವೆ |
“ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ನಗರಾರಂಭ ಮೂಲಸ್ತಂಭಾಯ
ಸೇನಭೋಗ ತನದ ಶಾಸನ. “ಶಂಭವೆ || || ಸ್ವದತ್ತಾ ದ್ವಿಗುಣಂ ಪುಣ್ಯಂ ಪರದ
“ತ್ತಾನುಪಾಲನಂ ಪರದತ್ತಾಪಹಾರೇಣ ಸ್ವದತ್ತಂ
“ನಿಪ್ಪುಲಂ ಭವೇತ್ || ಸ್ವಸ್ತಿಶ್ರೀ ವಿಜಯಾಭ್ಯುದಯ ಶಾಲೀವಾಹನ

“ಶಕ ವರುಷಗಳು ೧೫೦೦ ನೇ ವಿಕ್ರಮ ಸಂ|| ಆಶ್ವೀಷ ಶು|| ೧೦ ಗುರು
 “ವಾರ ವಿಜಯ ದಶಮಿ ಮಹೋತ್ಸವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾನಾಯ
 “ಕಾಚಾರ್ಯ ಕಾಮಗೇತಿ ಕಸ್ತೂರಿ ವೀರ ಮತ್ತಿ ತಿಂಮಣ್ಣನಾಯಕರು
 “ಶ್ರೀವಿರೂಪಾಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಕರಾದ ಕಾಶ್ಯಪಗೋತ್ರದ ಆಪ
 “ಸ್ತಂಬಸೂತ್ರದ ಕರೇಜೋಯಿಸ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಜೋಯಿಸರ ಪಾತ್ರ
 “ರಾದ ಪರಶುರಾಮಪುನ ಪುತ್ರರಾದ ಯಲ್ಲಪು ಭೂನಪ್ಪಗೆ ಈ ಮಹಾ
 “ನವಮಿ ಉತ್ಸವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಪುಣ್ಯಬರಬೇಕೆಂದು
 “ಲಿಂಗದ ಹಳ್ಳಿ ಪಟ್ಟಡಿ ಸೇನಭೋಗತನವನ್ನು ನೇಮಿಸಿ ಆಯ,
 “ಸ್ವಾಮ್ಯ, ರಸುನು, ವರ್ತನೆ ಮುಂತಾದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ದಾನ
 “ಧಾರಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬರಸಿಕೊಟ್ಟ ಶಾಸನ ನಿರೂಪ ಅದಾಗಿ.

“ನೀವು ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರ ದಿವಸದಾರಭ್ಯ ನಮ್ಮ ಮನೆತನವನ್ನು
 “ಹೊಂದಿ ಬಂದವರಾದ ಕಾರಣ ಧರ್ಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ವಂಶಪಾರಂ
 “ಪರೈವಾಗಿ ಸಂರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಲಿಂಗದಹಳ್ಳಿ ಪಟ್ಟಡಿಯ ಶಾನುಭೋ
 “ಗತನವನ್ನು ಧಾರಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡಿಸಿದೇವೆ
 “ಯಾಗಿ, ಗ್ರಾಮಾಂತರಗಳ ಗದ್ದೆ, ಬೆದ್ದಲು, ತೋಟ, ರುಸುಂ, ಆಯ
 “ಸ್ವಾಮ್ಯ ಮುಂತಾದ್ದನ್ನು ಭುಂಜಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಚಂದ್ರಾರ್ಕವಾಗಿ
 “ಪಾರಂಪರೈವಾಗಿ ಅಪೋಹವಿಲ್ಲದೆ ಅನುಭವಿಸಿಕೊಂಬುವುದೆಂಬದಾಗಿ
 “ಶಿಲಾಮೊಹರು ರುಜುವಿನಿಂದ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಶಾಸನ.” ಈ ಪ್ರಕಾರ
 ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿ ದೊರೆಯು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದನು.

೩ ನೇ ಅ ಧ್ಯಾಯ .

ಸಾಳೋನರಸಿಂಗರಾಯನ ಮುತ್ತಿಗೆ.

ಶಕ ೧೫೦೦ ನೇ ಸಂ|| ದ ವರ್ತಮಾನವಾದ ವಿಕ್ರಮ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ
 ಮತ್ತೀ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ಬಡಕವಾಗಿ ಪ್ರಬಲಿಸಿ
 ದಾನೆಂದೂ, ಇವನನ್ನು ಮುರಿಯಬೇಕೆಂದೂ ವಿಜಯ
 ನಗರದ ಸಂಸ್ಥಾನದವರು ವೀರಸಾಳೋ ನರಸಿಂಗ
 ರಾಯನೊಡನೆ ಸೇನೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಈ ದಂಡು ಮೂಡಲ

ಸಾಳೋನರಸಿಂಗರಾಯನ ಮುತ್ತಿಗೆ

ದಿಕ್ಕಿನ ಕಾನಾಪುರದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಬಂದು ಇಳಿಯಿತು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ವಿಶೇಷವರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದನು.

ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಆಚಂದ್ರಾರ್ಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿಡಬೇಕಾದ ಒಂದು ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮದ ಸಂಗತಿ ಜರುಗಿತು. ಶತ್ರುಗಳು ದುರ್ಗದ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಲು ಬಂದು ಕಾನಾಪುರದ, ಬೈಲಿನಲ್ಲಿಳಿದಿರುವಾಗ, ಒಂದು ದಿನ ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸೇನೆಯವರು ಪಾಳಯದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ನಿದ್ರೆನಾಡುತ್ತಿರಲು, ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಆ ಪಾಳಯಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಸಾಳೋ ನರಸಿಂಗರಾಯನ ಬಾಸಾಕುದುರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಗದ್ದಲವಾಗದಂತೆ ಅದರ ಅಗಾಡಿಯನ್ನೂ ಪಿಚಾಡಿಯನ್ನೂ ಬಿಚ್ಚುತ್ತಾ ಇದ್ದನು. ಆಗ ಕುದುರೆಯು ಕುಣಿದು ಶಬ್ದವಾಡಿತು. ಕಾಸದಾರನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ಅವನು ಕಣ್ಣನ್ನು ಹೊಸಗಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಎದ್ದನು. ಆಗ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ಅವನಿಗೆ ಕಾಣದ ಹಾಗೆ ನೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಹುಲ್ಲನ್ನು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಕವಿಚಿಕೊಂಡನು. ಕುದುರೆಯವನು ಕಿತ್ತು ಹೋಗಿದ್ದ ಕುದುರೆಯ ಗೂಟವನ್ನು ನೆಲದಮೇಲೆ ಇರಿಸಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬೆಟ್ಟದನು. ಆ ಗೂಟವು ಅಂಗೈಯನ್ನು ಅಗಲವಾಗಿ ಚಾಚಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನ ಬಲದ ಹಸ್ತದ ಮಧ್ಯೆ ಹಾದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಲವಾಗಿ ಇಳಿಯಿತು. ತರುವಾಯ ಕುದುರೇ ಚಾಕರನು ಅದನ್ನು ಆ ಗೂಟಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡನು. ಅವನಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಪಾಳಯಗಾರನು ತನ್ನ ಎಡಗೈಯಿಂದಾ ಸೊಂಟದಲ್ಲಿ ಬಾಕನ್ನು ಹಿರಿದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಬಲಗೈಮಣಿಕಟ್ಟನ್ನು ಕುಯಿದು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದು ಮೋಟಕ್ಕೆಗೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಅದೇ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಏರಿಕೊಂಡು ಮೇಲು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಈ ಸಾಹಸ ಇಲ್ಲಿಗೇ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಮಾರನೇ ದಿವಸ, ಸಾಳೋ ನರಸಿಂಗರಾಯನು, ಕೂತು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಸಾ ಆನೆಯನ್ನು ದುರ್ಗದ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿರುವ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನ ಕೆರೆಗೆ ನೀರು ಕುಡಿಸಲು ಹಿಡಿತಂದರು. ಇದು ಪಾಳಯಗಾರನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅವನು ಆಕ್ಷಣ

ದಲ್ಲಿಯೇ ಎದ್ದು ತನ್ನ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ತರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಕಾಲಲ್ಲಿ ಮೆಟ್ಟಿ ಬಾಣವನ್ನು ಹೆದೆಗೆ ಏರಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಆನೆಯ ಹಣೆಗೆ ಗುರಿಕಟ್ಟಿ ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ತುಯಿದು ಬಿಟ್ಟನು. ಅಲಗು ಆನೆಯ ಭ್ರೂಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ತಗಲಿ ಅದು ಕಿರಣಿ ಅರಜಿಕೊಂಡು ಬಂದೇಟಗೆ ನೆಲಕ್ಕೆಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿತು.

ಆಗ ಶತ್ರುಗಳು ಪುನಃ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದರು ತಿಮ್ಮಣನಾಯಕನು ತನ್ನ ನಾಗತಿಯರನ್ನು ಗುಡ್ಡದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗುರಿಕಾರರನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕರಸಿ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಲಾಗಿ, ಅವರು ದೊರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ನಾವು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ, ಕಾಲಿಗೂ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ನಿಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಡಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೇವೆ, ಇದಕ್ಕೆ ನಾವು ತಪ್ಪಿದರೆ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ, ರಂಗಯ್ಯ, ಚಿತ್ರದೇವರು, ಇವರಿಗೆ ತಪ್ಪಿದಂತೆ ಭಾವಿಸಬೇಕು, ಎಂಬದಾಗಿ ಅರಿಕೇ ಮಾಡಿ ಭಾಷೆಕೊಟ್ಟು ಕ್ರೂರವಾಗಿ ಲಡಾಯಿ ಮಾಡಿದರು. ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ದುರ್ಗವಶವಾಗಲಿಲ್ಲ

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಬರ್ಗಿಯವರು ಕೇವಲ ಹಗೆ ತನವ ಆಟೋಪವನ್ನು ತೋರಿಸಲಾಗಿ, ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದು ಆನೇಗೊಂದಿಯ ರಾಯರು ಸಾಳೋ ನರಸಿಂಗರಾಯನಿಗೆ ನಿರೂಪವನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿದರು. ಅದರಂತೆ ಆತನು ಹೋಗಿ ಆ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು. ಆದರೆ ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನ ದಳಪತಿಯು ಘಟಕನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಮೇಲೆ ನರಸಿಂಗರಾಯನ ಕೈ ಏನೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಆನೇಗೊಂದಿಯ ರಾಜರು ತಿಮ್ಮಣನಾಯಕನಿಗೆ “ನಿಮ್ಮ ಕೈ ನೋಡಬೇಕೆಂದಿದೇವೆ, ನೀವು ಕಲ್ಬರ್ಗಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ವೂರನ್ನು ಲಗ್ಗೆಹಾಕಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು,” ಎಂದು ನಿರೂಪವನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ತಿಮ್ಮಣನಾಯಕನು “ಸಾಳೋ ನರಸಿಂಗರಾಯರು ಕಲ್ಬರ್ಗಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆಹಾಕಿ ೩ ತಿಂಗಳಾಯಿತು, ಇನ್ನೂ

ಕಲ್ಬರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಣನಾಯಕನ ಪಹಾಕ್ರಮ.

ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಿಲ್ಲ, ದೇವರು ನನ್ನ ಕೈ ನೋಡಬೇಕಾದರೆ ನಾನು ಕಲ್‌ಬರ್ಗಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಆಸ್ಪದ ಕೊಡಬೇಕು ; ಆವೂರನ್ನು ನಾನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವರೆಗೂ ತಮ್ಮ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬರಲಾರೆ” ಎಂದು ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿಸಿದನು. ಹಾಗೇ ಮಾತನಾಡಿದುದು ರಾಯರು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಇದರಂತೆ ಶಕ ೧೫೦೫ನೇ ಚಿತ್ರಭಾನು ಸಂ|| ವೈಶಾಖ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ತನ್ನ ಮಗ ಮದಕರಿ ಎಂಬ ಬಿರೈ ದುಳ್ಳದಧ್ಯನ್ನು ಓಬಳಂಣ, ದೊಡ್ಡಂಣ, ಗುಲುಪಿನಾಯಕ, ಇನ್ನೂಕೆಲವು ಮಂದಿಯನ್ನೂ ಸಹಾ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಅಣ್ಣಗಾರ ಓಬಳಂಣ ಮತ್ತು ೧೦೦೦ ಮಂದಿಯನ್ನೂ ಸಹಾ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮನೆದೇವರಿರುವ ನೀರು ತಡಿಗೆ ಹೊರಟು ಬಂದು ಶ್ರೀರಂಗನಾಥಸ್ವಾಮಿಯ ಸೇವೆಮಾಡಿ ಕಲ್‌ಬರ್ಗಿಗೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಸಾಳೋನರಸಿಂಗ ರಾಯರನ್ನು ಕಂಡು ಮಾತನಾಡಿ ಅವರ ಮುತ್ತಿಗೆ ತೆಗೆಯಿಸಿ ಕಲ್‌ಬರ್ಗಿಯನ್ನು ಲಗ್ಗೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ, ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಇದಕ್ಕೆ ನರಸಿಂಗರಾಯನು ಬಹು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟನು.

ಆಗ ದುರ್ಗದ ನಾಯಕನು ಅರಳೆ ನಗ ೧೦೦೦ ಮೂಟೆಯನ್ನು ತರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಕಲ್‌ಬರ್ಗಿಯ ಅಗಳಿಗೆ ಹಾಕಿಸಿ ಕಲ್‌ಬರ್ಗಿ ಮುತ್ತಿಗೆ. ಜೈಷ್ಠ ಶು || ೫ ದಿವಸ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವಕ್ಕೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದನು. ಮಂದಿ ಮತ್ತು ಅಣ್ಣಗಾರ ಓಬಳಂಣ, ಇವರು ಬಂದು ನಿಟ್ಟುಗೂ, ಉಳಿದ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಮತ್ತು ಪಾಳಯಗಾರ ಬಂದು ನಿಟ್ಟುನೂ ನಿಂತು ಲಗ್ಗೆ ಹತ್ತಿ ಸುರೋದಯವಾದ ಅರೆಗಳಿಗೆಗೆ ಕೋಟೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನ ಕಡೆ ಜನರು ಊರೊಳಗೆ ಜನರನ್ನು ಕಡಿದ ರಕ್ತವು ಊರಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಮೊಣಕಾಲು ಮಟ್ಟ ಹರಿಯಿತು. ಆಗ ಸಾಳೋನರಸಿಂಗರಾಯನು ಬಂದು-ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಕುವಂತಿ ಎಂದು ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಾಗ ಧರ್ಮಕ ಹಳೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಸಿದರು. ಕೋಟೆ ತಾಣ್ಯವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಗೋವಿಂದರಾಯರಿಗೆ ಬಿನ್ನವತ್ತಳೆ ಬರೆದು ಕಳುಹಿಸಲಾಗಿ ಆತನು ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನನ್ನು ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡ

ಹೋಗಿ ರಾಯರ ಭೇಟಿವಾಡಿಸಿದನು. ಆಗ ರಾಯರು ಬಹು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಂಡು ೩ ತಿಂಗಳವರೆಗೂ ದುರ್ಗದ ಪಾಳಯಗಾರನನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಜಿನ್ನದ ಮುಲಾಮಿನ ದೊಡ್ಡ ಶಂಖಚಕ್ರದ ಜೊತೆ ೧ ಅಂದಳಮತ್ತು ವೊಸಳೆ ಬಾಯಿ ಜೋಡು ೧, ಫಿರಾಗಿ ೧, ಸತ್ತಿಗೆ ೧, ಚಿನ್ನದ ಹಸ್ತ ೧, ಹಗಲದೀವಟಿಗೆ ೧, ಮತ್ತು ಉಡುಗರೆ ಸಹಾಕೊಟ್ಟು "ಹಗಲು ಗೋಲೇವಾನ್ಯಾ" ಎಂದು ಹೊಗಳಲು ಭಟರನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ದುರ್ಗದ ನಾಯಕತನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇರಲಾಗಿ, ಇವನ ಮೇಲೆ ಕೆಲವು ಕ್ಷುದ್ರದ ಫಲ, ಕೆಟ್ಟ ಜನರು ಕ್ಷುದ್ರಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಯರು ಬೇಸರಗೊಂಡು ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಅವನ ಕಡೆ ಅಣಗಾರ ಓಬಳಣ, ದಾದನಾಯಕ ಮತ್ತು ಇತರ ಮಂದಿಯನ್ನೂ ಸಹಾ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟರು. ಆಗ ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ನಾಯಕನು ಅಣಗಾರ ಓಬಳಣ ದಾದನಾಯಕ ಮುಂತಾದವರಿಗೆ ರಸನಿದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಸಾದವಾಗಿ ತನಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ದೆಸೆಗೆಟ್ಟಿನ ವಿಭೂತಿ, ಬಿಲ್ಲಿನ ದಟ್ಟೆ, ಕೈ ಅಂಬು ಸಹಾಕೊಟ್ಟು, ತನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವರನ್ನು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಇವರು ತಮ್ಮ ತಲೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪೇರಿದರು. ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ವಿಾರಬಾರದೆಂತ ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಮರಣಹೊಂದಿದನು.

ಆತನ ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಮಗನಾದ ಓಬಳಣನಾಯಕನು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಶವವನ್ನು ದಹನ ಮಾಡಿ ತುಂಗಭದ್ರಾನದಿಯನ್ನು ಕಾಣಿಸಿ, ಉತ್ತರ ಕ್ರಿಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ತಂದೆಯ ಅಸ್ಥಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಯಾರೂ ಅರಿಯದಂತೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತಿ ಗ್ರಾಮದೊಳು ಗುಡ್ಡೆ ಮಾಡಿಸಿದನು.

ಶ|| ೧೫೧೦ ನೇ ಸರ್ವಧಾರಿ ಸಂ|| ಮಾಘ ಬಹುಳ ೬ ಯಲ್ಲು ಓಬಳಣನಾಯಕ, ದಾದನಾಯಕ, ಇವರು ವಿಜಯನಗರದಿಂದ ಹೊರಟು

ಬೆಳಗಸೂರು ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಈ ಗ್ರಾಮದಗೌಡ ಗಿರಿಯಂಣನು ಇವರನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುದಿವಸ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಉಪಚಾರವಾಡಿ ತನ್ನ ಕಡೆ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆಗ ಓಬಳಂಣನಾಯಕನು ಹಡವನ ಹಾಳಗೆ ವಳಿತವಾದ ಕಾಳಲಗಟ್ಟೆ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ೩೦೦ ವರಹಕ್ಕೆ ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಗ್ರಾಮ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಆ ಸ್ಥಳದ ಗೌಡಿಕೆಯನ್ನು ಈ ಗಿರಿಯಂಣನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ತರುವಾಯ ಗಿರಿಯಂಣನು ಹಡವನ ಹಾಳನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮನೆ, ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಂದುಮನೆ ಸಹಾ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಓಬಳಂಣನಿಗೆ ದುರ್ಗದ ನಾಯಕತನವನ್ನೂ ದೊಡ್ಡಂಣನಿಗೆ ಉಚ್ಚಂಗೀ ದುರ್ಗದ ನಾಯಕತನವನ್ನೂ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟರು.

೪ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ.

೨ನೇ ದೊರೆ ಓಬಳಂಣನಾಯಕ

ಶ|| ೧೫೧೦ ನೇ ಸರ್ವಧಾರಿ ಸ|| ದಿಂದ ೧೫೨೫ ನೇ

ಶೋಭಕೃತುಸ|| ದವರೆಗೆ.

ಈ ಓಬಳಂಣನಾಯಕನು, ವಿಜಯನಗರದಿಂದ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧರು ಇವನ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಓಬಳಂಣನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ. ಇವನಿಗೆ "ಮದಕರಿನಾಯಕ" ಎಂದು ಬಿರುದನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಇದು ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟು ಮದಕರಿನಾಯಕ ಎಂದಾಯಿತು, ಎಂದು ತೋರುತ್ತೆ. ಈ ಸಿದ್ಧರು ನಾಗತೇರ ಹರವಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಕಿನ್ನರಿ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಬಾಳೇಕಾಯಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಮಲಗಿರುತಾ ಯಾರೂ ಕಾಣದ ಹಾಗೆ ಮಾಯ

ವಾದರಂತೆ. ಎರಡು ವರುಷದಮೇಲೆ ಯಾರೂ ಕಾಣದಹಾಗೆ ಬಂದು ಸಂಹಿಗೇ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆವಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಹಾಗೂ, ಈ ಆವಿಗೆಯು ಸಿದ್ಧರದೇ ಎಂದು ಗುಂಟನೂರಲ್ಲಿದ್ದ ಓಬಳಂಣನಾಯಕರಿಗೆ ಸರ್ತಮಾನ ಬಂದಹಾಗೂ ಹೇಳುವರು. ಆದೊರೆಯು ಸಿದ್ಧರ ಮಹಿಮೆ ಬಂದು ಆವಿಗಳನ್ನು ಪೂಜೆಮಾಡಿ ಮೂರು ಸೋಮ ವಾರಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಪೂಜಾರಿ ಮಹಂತಮಲ್ಲಯ್ಯನಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರಲಾಗಿ, ಈ ಸಿದ್ಧರು ಯಾರೂ ಕಾಣದಹಾಗೆ ಬಂದು ನೆಲದಮೇಲೆ ಕುಳಿ ತಿದ್ದರಂತೆ; ಓಬಳಂಣನಾಯಕನು ಎಚ್ಚೆತ್ತು ನೋಡಿ, ಸಿದ್ಧರು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕೂತಿದ್ದದನ್ನು ಕಂಡು-ಸ್ವಾಮಿ, ನನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಪಾಲಿಸಜೇಕೆಂದು ಅವರ ಪಾದಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದನು. ಅಪ್ಪರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರು ಮಾಯವಾದರು. ಮತ್ತೆ ಈ ಮದಕರಿನಾಯಕ (ಮದಕೆರಿ ಎಂಬ ಓಬಳಂಣನು) ಸೋಮವಾರದ ಸೇವೆಗೆ ಬಂದು ದೇವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಿದ್ಧರಮೇಲಿನ ಪದಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಕೋಲುಗಳನ್ನು ಹುಯ್ಯುತ್ತಾ ಮಲ್ಲಿದೇವಿಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರಲು, ಸಿದ್ಧರು ಬಂದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾದರು. ಓಬಳಂಣನು ಅವರಿಗೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂತುಕೊಂಡು, -ಸ್ವಾಮಿ ಇಷ್ಟು ದಿವಸ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದಿರಿ ಎಂದು ಕೇಳಲಾಗಿ, ನಾವು ಈ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹುಸಿನ ಮರದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಮೊದಲು ಫಲಾಹಾರಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋದರಂತೆ. ಈಚೆಗೆ ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕನ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಈ ಮರದಿಂದ ರಕ್ತದಹಾಗೆ ಸೋನೆ ಸುರಿದು ಮರಬಿದ್ದು ಹೋಯಿತು, ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮಧ್ಯೆ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜ್ಯಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಹೋಯಿತು.

ಶ|| ೧೫೧೧ ನೇ ವಿರೋಧಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಓಬಳಂಣ ನಾಯಕನಿಗೆ ವಿಜಯನಗರದವರ ಅಧಿರಾಜತ್ವ ನಿಂತು ಹೋದುದ್ದು. ಪಟ್ಟವಾಯಿತು. ಇವನಿಗೆ ಬಿಚ್ಚು ಫಿರಂಗಿ ಹಿಡಿಸಿದರು, ಇವನು ದುರ್ಗದ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಆಳಲು ಆರಂಭಿಸಿದನು. ವಿಜಯನಗರದವರ ಅಧಿರಾಜತ್ವ ಈ ಸೀಮೆಯಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಿಂತಹಾಗಾಯಿತು. ಜಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಗುಂಟನೂರ ಮಲ್ಲಪ್ಪನಿಗೆ ಪ್ರಧಾನಿತನವಾಯಿತು.

ಈ ಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗೆ ಕನಕಗಿರಿ ರಂಗಪುನಾಯಕನ ಮಗಳು

ಕನಕವ್ಯನನ್ನು ತಂದು ಮದುವೆಯಾಯಿತು. ಋತು
ರಾಣಿಕನಕವ್ಯನ ಸ್ಥಿರತೆ. ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಲು,
ಆಕೆ ಬಹಳ ಸಿಟ್ಟುಮಾಡಿ—ನಾನು ನಿನಗೆ ದಕ್ಕುವಳಲ್ಲ, ನಾನು ದುರ್ಗಾ
ದೇವಿ, ನನ್ನನ್ನು ಶಿಲಾ ಪ್ರತಿಮೆಮಾಡಿ, ವರುಷವರುಷಕ್ಕೂ ೧೦೧ ಕುರಿ
ಕೋಣಗಳಿಂದ ಬಲಿ ಕೊಡಿಸಿ ಕ್ರಮಗೊಂಡು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ, ನಿನ್ನ
ದೌಲತ್ತು ಬಡಾಯಿಸುತ್ತೆ, ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ನಾಶವಾದೀತು, ಎಂದು
ಹೇಳಿ ಸತ್ತುಹೋದಳಂತೆ. ಇವಳ ಹೆಣವನ್ನು ದಹನಮಾಡಿಸಿ, ಕಲ್ಲು
ಕಂಬದಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಮೆಮಾಡಿಸಿ ಏಕನಾಥಮ್ಮನ ಗುಡೀಮುಂದೆ ಸ್ಥಾಪ
ನೆಮಾಡಿ ಕಂಬದಮ್ಮ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಪ್ರತಿವರುಷದಲ್ಲಿಯೂ ಸೇವೆ
ನಡಿಸುತ್ತಾಬಂದರು. ತಿಮ್ಮಣನಾಯಕನ ಮಗಳು ಹೊನ್ನವ್ಯನನ್ನು
ದಾದನಾಯಕನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆಯಾಯಿತು. ಈಕೆಗೆ ಉಚ್ಚಂಗೀ
ದುರ್ಗವನ್ನು ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಈ ಮದಕರಿನಾಯಕನೆಂಬ

ಓಬಳಂಣ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥನಾದ್ದು. ಓಬಳಂಣನಾಯಕನು ಶೋಭಕೃತು ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗ
ಸ್ಥನಾದನು. ಇವನ ಅಸ್ಥಿಯನ್ನು ಈತನ ಮಗ
ಕಸ್ತೂರಿರಂಗಪುನಾಯಕನು ಹಡವನಹಾಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾ
ಪನೆಮಾಡಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಸವಾಧಿಮಾಡಿಸಿದನು. ಇವನ ಸಂಗಡ ೫ ಜನ
ನಾಗತಿಯರು ಸಹಗಮನ ಮಾಡಿದರು. ಇಬ್ಬರು ನಾಗತಿಯರು ಉಳಿದು
ಕೊಂಡರು.

ಈ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ತನ್ನ ಉಂಬಳಗ್ರಾಮವಾದ ಹುಲ್ಲೂರಲ್ಲಿ

ಇವನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆದ ಭಾರಿಕಟ್ಟಡ. ಕೆರೆಯನ್ನೂ ಪುರದ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಗುಂಡೀ ಕೆರೆಯ
ನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿದನು. ಇವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ
ದೊಡ್ಡಂಣನ ಕೆರೆಯನ್ನು ದೊಡ್ಡ ತಿಮ್ಮಂಣನಾಯಕ
ಮಾಡಿಸಿದನು.

ಜನೀ ಅಧ್ಯಾಯ.

ಜಿನೀ ದೊರೆ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕ.

ಶ|| ೧೫೫೫ ನೇ ಶೋಭಾಕೃತು ಸಂ|| ದಿಂದ ೧೫೬೪ ನೇ ನಂದನ

ಸಂ|| ದ ವರೆಗೆ.

ಮದಕರಿ ಓಬಳಂಣನಾಯಕನ ಮಗ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕ
 ಜಿನೀ ದೊರೆ ಕಸ್ತೂರಿ ನಿಗೆ ಶ|| ೧೫೫೫ ನೇ ಶೋಭಾಕೃತು ಸಂ|| ಆಪಾಢ ಶು||
 ರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನಿಗೆ ಪಟ್ಟ. ಖರಲ್ಲೂ ಪಟ್ಟವಾಯಿತು. ಈ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪ
 ಶ|| ೧೫೫೫ ನೇ ಪರಾಭವ ಸಂ|| ದ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶು|| ೧೧ ಗುರುವಾರ
 ರಂಗಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿ ಇದೇ ಸಂ|| ದ ಮಾರ್ಗ ಮಾಸ
 ದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿದನು. ಈ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ, ಜಿಲ್ಲೆಹಳ್ಳಿಯವರ ಹೆಣ್ಣು
 ಮಗಳು ಓದೋ ತಿಮ್ಮವ್ವನಾಗತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ದೊರೆಗೆ ಮದುವೆ
 ಯಾಯಿತು. ಶ|| ೧೫೫೪ ನೇ ಆಂಗೀರಸ ಸಂ|| ವೈಶಾಖ ಮಾಸದಲ್ಲಿ
 ತರಿಕೆರೆ ಪೂವಲ ಹನುಮಪ್ಪನಾಯಕನು ದಂಡಿನೊ
 ತರಿಕೆರೆಯವರ ಗಾಳ. ಡನೆ ಬಂದು ದುರ್ಗದ ಸೀಮೆಗೆ ಸೇರಿದ ದೇವಪುರದ
 ಕೋಟೆ, ಜಾನಕಲ್ಲದುರ್ಗ, ಹೊಳಲಕೆರೆ, ಮಾಯ
 ಕೊಂಡ, ಚಿತ್ರಹಳ್ಳಿ, ಈ ಗಡಿಗಳಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ತೆಗೆದುಕೊಂ
 ಡದ್ದೂ ಅಲ್ಲದೆ ರಂಗಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಲಗ್ನೆಯಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂ
 ಡನು. ಆಗ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನು ನಾಗತಿಯರನ್ನು ಕರೆದು
 ಕೊಂಡು ಬೊಕ್ಕಸದೊಡನೆ ನೂಲೋಕಣವೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಯಿದು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ
 ಬಂದನು. ಶ|| ೧೫೫೫ ಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲುವ ಶ್ರೀಮುಖ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗದ
 ಅರಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ಭಾವ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಅರಮನೆ
 ಸುತ್ತಿನ ಕೋಟಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಆಗ ತರಿಕೆರೆಯವರು
 ದುರ್ಗಕ್ಕೂ ಮುತ್ತಿಗೆಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಆಡನೂರಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದು
 ಕೊಂಡರು.

ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನು, ಆ ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲಿನ ಕಾರ್ಯಭಾಗಕ್ಕೆ ಮಾಘ ಶು|| ೫ ಯಲ್ಲು ಹೊ ದೊರೆಗೆ ಜಯವಾದ್ದು. ರಟ್ಟು ಹುಲ್ಲಾರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಳಿದು, ತನ್ನ ಸಕಲ ಬಲ ವನ್ನೂ ಕರೆದು ಕೇಳಲಾಗಿ, ಆಗ ಬಿಳಚೋಡು ಬಾಲಯ್ಯ, ಬೆನ್ನೂರ ಸಿದ್ದಯ್ಯ, ಹಿರಿ ಸೇರೋಗಾರ ಕೆಂಚಯ್ಯ, ಸಹಾ ತಂತಮ್ಮ ಮಂದಿಯೊ ಡನೆ ತಾವು ಹೋಗಿ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆ ದುಬರುತೇವೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ದೊರೆಯು—ನಿಮ್ಮ ಕಳುಹಿ ನಾವು ಎಲ್ಲಿರಬೇಕು, ಎಂದು ತಿಂಗಳಗಟ್ಟಲೆ ಕೈ ಜೀತದ ಮಂದಿ ಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಕಂದವಾಡಿ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಇದೇ ಶು|| ೧೦ ಗುರುವಾರದಲ್ಲೂ ಹಗೆಗಳ ದಂಡಿನಮೇಲೆ ಬಾಣಗಳ ಹಾಕಿ ಯುದ್ಧವಾಡಿ ಜಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಡೊಂಕಪುರದ ಬಳಿ ಪುನಃ ಕದನವಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನೇ ಜಯ ಶೀಲನಾದನು. ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಂಣಸುತ್ತು ಭಲ್ಯ, ಕಂಚಿನ ನಗಾರಿ ೪ ಜೊತೆ, ಕುದುರೆ ೫, ಇವು ಸಿಕ್ಕಿದವು. ತರೀಕೆರೆ ಹನುಮಪ್ಪನಾಯ ಕನು ಇವನ ಕಡೆ ೧೫ ಜನ ಸಮೇತವಾಗಿ ಕೈಸೆರೆ ಸಿಕ್ಕಿದನು, ಇವ ರನ್ನು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ತಂದು ೩ ತಿಂಗಳು ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಇದ್ದರು. ದೊರೆಗೆ ಮದಕರಿಯಂಣ (ಸರ್ಜೆರಾಯ) ನೆಂಬ ಮಗಹುಟ್ಟಿ ಪುತ್ರೋತ್ಸವವಾಯಿ ತು. ಈಸಂತೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪೂವಲ ಹನುಮಪ್ಪನಾಯಕ ನನ್ನೂ ಇವನ ಕಡೆಮಂದಿಯನ್ನೂ ಸಹಾ ಸೆರೆಯಿಂದ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟರು. ಮತ್ತು ಶತ್ರುಗಳು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಗಡಿ ದುರ್ಗಗಳನ್ನು ಧಾತು ಸಂ ವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ತಾವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವಶವಾಡಿಕೊಂಡರು. ಈ ಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ಈ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನು, “ಗಾದ್ರಿಮಲೆ ಹೆಬ್ಬುಲಿ” ಎಂತ ಬಿರುದಿನಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡನು.

ತರುವಾಯ ಚಿತ್ರಹಳ್ಳಿ ನೀಲಯ್ಯನೆಂಬ ಗ್ರಾಮದ ಗೌಡನು, ತಾಕು ಮೇಲೆಕಿನಿಂದ ಹೆಮ್ಮೆ ಮಾತನಾಡಲಾಗಿ ಈಸಮಾಚಾರ ವನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನು ಈ ಕೋ

ಚಿತ್ರಹಳ್ಳಿ ಜಯಿಸಿ ದ್ದು.

ಬೆಯನ್ನು ಲಗ್ಗೆ ಮಾಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ನೀಲಯ್ಯನನ್ನು ಹಿಡತರಿಸಿ ಅವನ ಹಲ್ಲನ್ನು ಕೀಳಿಸಿ ತಲೆಯನ್ನು ಬಡೆಯಿಸಿ ಸವ್ಯಾಳಿಗೆಗೆ ಹಾಕಿಸಿ, ಆ ವೂರಿಗೆ ಠಾಣ್ಯ ಇಟ್ಟು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಇದೇ ಧಾತು ಸಂ|| ಶ|| ೧೫೫೯ ರಲ್ಲಿ ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯವರಿಗೂ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕ ನಿಗೂ ಯುದ್ಧವಾಗಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ವೀರರೇ ಜಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು.

ಇದೇ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಸೀರೈದ ರಂಗಪ್ಪನ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಿಗೆ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನ ಮಗಳು ಓಬವ್ವನನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆಯಾಯಿತು. ಈ ಕುಮಾರತಿಗೆ ದುರ್ಗದ ಲ್ಲಿಯೇ ಅರಮನೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅಳಯ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನು ಸ್ವಾಮಿ

ದೋಹಿತನದಿಂದ ತನ್ನ ಕಡೆ ಮಂದಿಯನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ರಾತ್ರಿ ೪ ಗಳಿಗೆ ಕಾವಲಗಾರರ ಸಂಗಡ ಸೇರಿಕೊಂಡು, ಕಾವಲ ನೆಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೋಟೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸನ್ನಾಹ ನಡಿಸುತ್ತಾ ಇರಲಾಗಿ, ನಡುವಣಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ರಾಜರ ಬಗೆ ಕಾವಲಮಂದಿಗಳು ಇವರನ್ನು ಕಂಡು ಬಾಗಿಲ ಕದಗಳ ಹಾಕಿ ಹೆಗೆಗಳನ್ನು ಮರ ಬಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಗುಲ್ಲುಮಾಡಿದರು. ಈ ಸಮಾಚಾರವು ಬಂಣದ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಕುಮಾರ ಮದಕೇರಂಣ, ಬಾಣದ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯ, ಹಿರೀಸೇರೋಗಾರ ಕೆಂಚಯ್ಯ, ಸರಳಮ್ಮೆ ಕಾಟಂಣ, ಬೆನ್ನೂರ ಚೆಕ್ಕಯ್ಯ, ಬಿಳಿಚೋಡಬಾಲಯ್ಯ, ಇತರ ಕಾವಲುಗಾರರು, ಇವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಇವರು ಹೊರಟು ಕೋರೆಬಂಡೆ ದಿಡ್ಡಿಯೊಳಗೆಹಾಡು ಮೇಲು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಡುವಣಬಾಗಿಲಿನಿಂದಾ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕರ ಬಾಗಿಲತನಕ ಕಾದಿದರು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ರಕ್ತದಕೋಡಿ ಹರಿಯಿತು, ಕುಮಾರ ಮದಕೇರಂಣನು ತನ್ನ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗಂಡುಗೊಡಲಿಯಿಂದ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಮಂದಿಯನ್ನು ಕಡಿದನು. ರಾಯನುತನ್ನ ಅರಮನೆಯ

ಮದಕೇರಂಣ (ಸರ್ಜಿ ರಾಯನ) ಪರಾಕ್ರಮ. ಳ್ಲಿದ್ದು ಈವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಕುಮಾರ ಮದಕೇರಂಣನಿಂದ ದುರ್ಗಲುಳಿಯಿತು, ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಹೊಗಳಿದರು. ರಾಯನು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಮಂದಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ

ಅಳಯ ಸೀರೈದ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಸ್ವಾಮಿದೋಹಿತನ.

ಜನ ಒಕ್ಕೆ ಒಂವರಹಪ್ರಕಾರ ಇನಾಮುಕೊಟ್ಟು ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ, ಮೀಸಲು ಸಹಾ ಕೊಟ್ಟು ಈ ಕುಮಾರ ಮದಕೇರಂಣಿನಿಗೆ “ಗಂಡು ಗೊಡಲಿ ಸರ್ಜ” ಎಂದು ಹೆಸರುಕೊಟ್ಟನು. ಈ ಕೃಷ್ಣಪುನಾಯಕನು ಚೋರದಿಡ್ಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಇವನು ಓಡಿಹೋಗಿ ಐಮಂಗಲದ ಹಿರೀಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಮೈತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ್ದನ್ನು ಕಂಡುಬಂದು ಬಬ್ಬಮನುಷ್ಯನು ರಾಯನಿಗೆ ವರ್ತಮಾನ ತಿಳಿಸಿದನು. ಇವನಿಗೆ ಒಂವರಹ ಇನಾಮು ಕೊಟ್ಟರು. ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಬಾಗಿಲ ಕಲ್ಲುಕಂಬದಮೇಲೆ ಬರೆದಿದೆ.

ಶಿ ೧೫೬೦ನೇ ಈಶ್ವರ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಸೀರೈದ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನು ಹಿರಿಯೂರಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದನು. ಹಿರಿಯೂರ ಕೆಂ
 ಸೀರೈದವರು ಹಿರಿ
 ಯೂರ ಮುತ್ತಿದ್ದು
 ಚಣ್ಣನಾಯಕನು ಕಳ್ಳಭಂಟರ ಸಂಗಡ ತನ್ನ ನಾಗತಿಯರ ವೋಲೆಗಳ ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನು ಈ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಕ್ಷಣವೇ ಹೊರಟು ಕೂನನ ಕೆರೆ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಕೊಂಡನು. ಸೀರೈದ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನು ೧೬೦೦೦ ಕಾಲಾಳು ೨೦೦೦ ಕುದುರೆ ಸಹಾ ತನ್ನೊಡನೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದನು ಇದೇ ಈಶ್ವರ ಸಂ|| ಫಾಲ್ಗುಣ ಶು|| ೧೬ ಸಾಯಂಕಾಲ ೨೫ ಗಳಿಗೆಗೆ ಜಗಳ ಮೊದಲುಮಾಡಿ ಬೆಳಗಾದ ಮೇಲೆ ೧೮ಗಳಿಗೆ ವರೆಗೆ ಕಾದಿದರು. ಸೀರೈದರಂಗಪ್ಪನು ಗುಂಡು ತಗಲಿ ಮೃತನಾದನು. ಶತ್ರುಗಳ ಬಲ ಮುರಿದು ಮಸಗಲ್ಲ ಬಳಿ ನಿಂತಿತು. ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನು ಬಲಸಹಿತ ಅವರ ಬೆನ್ನಹತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಮುತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವರ ಬಗೆ ಭಟರು ಬಂದು ಹೊಗಳಿ “ ದೊರೆಬಿದ್ದ ಮೇಲೆ ನಾವು ತಮಗೆ ಭಂಟರು, ಅವರಿಗೂ ಭಂಟರು. ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಹಗೆ ತನವೇಕೆ”? ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವರ ದೊರೆಯನ್ನು ಕೆಂಚಣ್ಣನಾಯಕನು ಹಿರಿಯೂರಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು. ದೊರೆಯು ತೇರ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರನ ಗುಡಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ದೇವರ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೆಂಚಣ್ಣನಾಯಕನ ಅರಮನೆಗೆ

ಹೋದನು. ಆ ಕೆಂಚಣನಾಯಕನ ನಾಗತಿಯರು ತಮ್ಮ ಓಲೆಯನು ತಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ಆರತಿ ಎತ್ತಿದರು. ಆಗ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನು ಆ ನಾಗತಿಯರಿಗೆ ೨೦೦೦೦ ವರಹ ಇನಾಮು ಕೊಟ್ಟನು. ಆಗ ಕೆಂಚಣನಾಯಕನು ದುರ್ಗದ ದೊರೆಗೆ ೨೦೦೦೦ ವರಹ, ನೆಟ್ಟುಫಿರಂಗಿ, ಉಡುಗರೆಸಹಾಕೊಟ್ಟು ರಾಜನನ್ನು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಆಗ ದೊರೆಯು ಚಿತ್ರದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು “ಶ್ರೀಮತಿ ಮಹಾನಾಯಕಾಚಾರ್ಯ ನಾಯಕಶಿರೋಮಣಿ ಕಾಮಗೇತಿ ಕಸ್ತೂರಿ ದೊರೆಯ ಮಕ್ಕಳ ಮದುವೆ. ರಾಜ ಹಗಲು ಕಗ್ಗೋಲೆಮಾನ್ಯ ಗಾದಿ ಮಲೆ ಹೆಚ್ಚುಲಿ ಗಂಡುಗೊಡಲಿ ಸರ್ಜಸಂಸ್ಥಾನ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಮದಕರಿ ನಾಯಕರ ಕಸ್ತೂರಿರಂಗಪ್ಪನಾಯಕರು” ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಈಶ್ವರಸಂಠಿ ದಲ್ಲಿ ಇತರ ಪಾಳಯಗಾರರಿಗೆ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆಸಿದನು. ಬಹು ಧಾನ್ಯ ಸಂಠಿ ದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಪುನ ಮಗಳು ರಾಮವ್ವ ಬೆನ್ನೂರ ತಳವಾರನ ಮಗಳು ಓಬವ್ವ, ಇವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಯವರಾಜನಾದ ಸರ್ಜರಾಯನಿಗೂ, ಹಿರೀಸೇರುದಗಾರ ಕೆಂಚಯ್ಯನ ಮಗಳನ್ನು ರಾಜಪುತ್ರನಾದ ಕುವಾರ ಪುನಿಗೂ, ಬಾಣದವರ ಮನೆ ಓಬವ್ವನನ್ನೂ ಸಾದರಹಳ್ಳಿ ತಳವಾರನ ಮಗಳು ಈರವ್ವನನ್ನೂ ಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗೂ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆಯಾಯಿತು.

ಆರು ವರುಷದ ತರುವಾಯ ತಾರಣ ಸಂಠಿರದ ಅಪಾಠ ಶು 1೧೦ ಯಲ್ಲು ಸರ್ಜರಾಯನು ದೈವಾಧೀನನಾದನು. ಈ ದುಃ ಕಸ್ತೂರಿರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನ ಮರಣ. ಖದಲ್ಲಿಯೇ ಕೊರಗಿ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನು ಶ ೧೫೨೪-೫ ನೇ ನಂದನ ಸಂಠಿ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶು ೧೪ ಯಲ್ಲು ಮೃತನಾದನು. ಈ ದೊರೆಯ ದೇಹವನ್ನು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ದಹನ ಮಾಡಿದರು. ಈತನ ಹೆಂಡಿರು ೨ಜನ ಸಹಗಮನ ಮಾಡಿದರು. ೫ಜನ ಉಳಿದುಕೊಂಡರು. ಈ ಪಾಳಯಗಾರನು ಆಳದ ಸೀಮೆ ೨೦ಕ್ಕೆ ಸಕಲ ಬಾಬೂ ಸಹಾ ೬೫೦೦೦೦ ಸುವರ್ಣಾದಾಯವಿತ್ತು.

೬ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ .

ಇಮ್ಮಡಿ ಮದಕರಿನಾಯಕ.

ಶ|| ೧೫೨೪-೫ ನೇ ನಂದನ ಸಂ|| ದಿಂದ ಆನಂದ ಸಂ|| ದ ವರೆಗೆ
೧೦ ವರುಷ.

ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪುನಾಯಕನು ಜೀವಂತನಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಹಿರೀ
ಮಗ ಸರ್ಜೆರಾಯ ಎರಡನೇ ಮಗ ಕುಮಾರಪು ಇವ
ಇಮ್ಮಡಿಮದಕರಿ
ನಾಯಕ. ರಿಬ್ಬರೂ ತೀರಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಕಾರಣ, ೨ನೇ ಮಗನಾದ
ಇಮ್ಮಡಿಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗೆ ಶ|| ೧೫೨೪-೫ ನೇ
ನಂದನ ಸಂ|| ಮಾರ್ಗಶಿರ ಬ|| ೫ ಯಲ್ಲೂ ಸಂಪಿಗೆ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರನ ಗುಡಿ
ಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟಿದರು. ಇದುವರೆಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಕೋಟೆಯೆಲ್ಲಾ ವಿಶೇಷ
ವಾಗಿ ಬಲವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಶತ್ರುಗಳ ಭೀತಿಯು ತಪ್ಪಿರಲಿಲ್ಲ.
ಆದ್ದರಿಂದ ದುರ್ಬಲವಾಗಿದ್ದ ಕಡೆ ಬಲಮಾಡಲು ಟೀಕಿನಬಾಗಿಲು ಇದರ
ಸುತ್ತಿನ ಕೋಟೆ, ಸಹಾ ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಇದು ಜಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಮುಗಿ
ಯಿತು. ವಿಜಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಯುದ್ಧಪ್ರಾಂಭವಾ
ಯಿತು. ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ವೀರರ ಏಳಿಗೆಯನ್ನು ನೋ
ತರೀಕೆರೆಯವರಮು
ತ್ತಿಗೆ. ಡಿಸಹಿಸಲಾರದೆ ಸುತ್ತಲಪಾಳಯಗಾರರು ದಂಡಿನೊಡನೆ
ಬಂದು ದೇವ ಪುರದ ಕೋಟೆಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ
ದರು. ಅದೇ ಸಂ|| ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶು|| ೫ ಯಲ್ಲು ಈ ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು
ಎಬ್ಬಿಸುವುದಕ್ಕೆದುರ್ಗದ ಸೇನೆ ಹೊರಟು ಹೊರಕೆರೆ ದೇವರ ಪುರದ
ಬಳಿ ಇಳಿದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ದೇವ ಪುರದ ಕೋಟೆಯೊಳಕ್ಕೆಹೋಗಲಾಗಿ,
ಹಗೆಗಳುದುರ್ಗದ ದಂಡನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡರು. ಆಗ ಸೇನಾಪತಿಗಳು ದೊ
ರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ನಮಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯಾದರೆ ನಾವುಶತ್ರು
ದೊರೆಗೆ ಸೇನಾಪತಿ
ಗಳುಕೊಟ್ಟ ಭರವಸೆ ಸೇನೆಯನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳ
ಲು, ಅದಕ್ಕೆ ಮದಕರಿನಾಯಕನು—ನಾವೂ ನೀವೂ
ಉಭಯರೂ ಬಟ್ಟಿಗೆ ನಿಂತಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಜಗಳವಾಡಬೇಕು ಎಂದು

ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ೧ ಬಿಳಿಚೋಡು ಹನುಮಯ್ಯ, ೨ ಬಾಣದಲಿಂಗಯ್ಯ, ೩ ಹಿರೀಸೇರುವೆಗಾರ ಕೆಂಚಯ್ಯ, ೪ ಸರಳಮ್ಮೆ ಕಾಟಯ್ಯ, ೫ ಅಪ್ಪರಸಯ್ಯ, ೬ ಸರಸಿಂಹಭಟ್ಟ, ೭ ಅಕ್ಕಸಾಲೆ ಕಂಠ ಮಾಲೆ ಮುಂತಾದವರು-ಸ್ವಾಮಿ, ತಾವು ಕೆಲವು ಮಂದಿಯನ್ನು ಬೆಂಗಾ ವಲಿಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಊರೊಳಗೆ ತವಕದ ಮೇಲೆ ಇರಬೇಕು, ಮತ್ತು ನಾವು ಮಾಡುವ ಊಳಿಗವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಬೇಕು, ಎಂದು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ದೊರೆಯು—ನಾವು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಳು ಹಿಸಿ ಊರಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬಾರದು ಎಂದು ಸಿಟ್ಟುವಾಡಿ ಛಲದಂಕನೆಂಬ ಕುದು ರೆಯನ್ನು ಏರಿ ರಸಸಿದ್ಧರು ಕೊಟ್ಟ ದೆಸೆಗಟ್ಟನ ದೂಳತನವನ್ನು ಧರಿ ಸಿಕೊಂಡು ಭಟ್ಟರಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳತಾ ತರೀಕೆರೆಯ ಪೂವಲವರ ದಂಡಿನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಶತ್ರು ಸೇನಾಪತಿಗಳಾದ ಚಿಕ್ಕಹನುಮಪ್ಪನಾಯ ಕ, ಪಟ್ಟಾಭಿರಾಮನಾಯಕ ಇವರ ಘೋಷನೋಳಕ್ಕೆ ಹೊಕ್ಕು ಲಡಾಯಿ ಮಾಡಿ ಜಯಹೊಂದಿದನು. ಆಗ ತರೀಕೆರೆ ದಂಡು ಯಲ್ಲಂಬಳಸೆ ಬಳ ಹೋಗಿ ನಿಂತಿತು. ಚಿಕ್ಕ ಹನುಮಪ್ಪ ನಾಯಕನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ೧ನೆಟ್ಟು ಫಿರಂಗಿ, ೧ ಕಠಾರಿ, ೨೦ ಕುದುರೆ, ೧೫ ದೊಡ್ಡಗುಂಡಿನ ಕೋವಿ, ಇದೆ ಲ್ಲಾ ದುರ್ಗದವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದವು. ದೊರೆಯು ಹೊಳಲ ಕೆರೆಯಮೇಲೆ ಹಾದು ಚಿತ್ರದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಈ ಸಂದಿ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕೆಳ

ಕೋಟೆ ಕೊತ್ತಳ ಕೆಟ್ಟಿದ್ದು.

ಗಣ ಅರಮನೆ ಕಟ್ಟಿತು. ಮನ್ಮಥಸಂಠಿ ದಲ್ಲಿ ಗಾರೇ ಬಾಗಿಲ ಸುತ್ತಿನ ಕೋಟೆ, ಕೊತ್ತಲಗಳು ಸಹಾ ಮುರಿದು ಕಟ್ಟಿಲ್ಲವು. ಹೇವಿಳಂಬಿ ಸಂಠಿ ದಲ್ಲಿ ಬಸ

ಪ್ಪನ ಬುರುಜು ರಾಮದೇವರಗುಡಿ ಹಿಂದಿನ ಸುತ್ತು ಸಹಾ ತಯಾರಾಡ ಲ್ಪಟ್ಟವು. ಪ್ಲವ ಸಂಠಿ ದಲ್ಲಿ ಗೋಡೆ ಕೆರೆ, ನನ್ನಿವಾಳ, ಐಮಂಗಲ, ಪಾಳತಿ ಈ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ಮುತ್ತಿ ತಾಣ್ಯಹಾಕಿದರು. ತರುವಾಯ ಶುಭಕೃತು ಸಂಠಿ ದ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುದ್ಧ ೮ ಶುಕ್ರವಾರದಲ್ಲು ಹಿರಿಯೂರು ಕೋಟೆಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದರು. ದೊರೆಗೆ ತೇರ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರನ ಸ್ವಪ್ನ ವಾಯಿತಂತೆ. ಕೂಡಲೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ದಿನಸದಲ್ಲಿ ಆ ಕೋಟೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡರು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಮಗೇತಿ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನ ಅರಮ

ನೇಲಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮದ್ದಿನ ಕಣಜ, ಪಚ್ಚೇದ ಕಣವೆ, ತುಪ್ಪದ ಕಣಜ, ಏಕನಾಥಮ್ಮನ ಗುಡಿ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಜಡಕಲ್ಲು ದುರ್ಗದ ಗಾರವ್ವ ನಾಗತಿ ಎಂಬ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳನ್ನು ತಂದು ದೊರೆಗೆ ಮದುವೆ ಯಾಯಿತು.

ಈ ಆಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಡೇಕೆರೆಕೋಟೆ, ನನ್ನಿವಾಳ, ಐಮಂ ಮಕ್ಕಳಾಗಲು ದೇವ ರಿಗೆ ಹರಕೆ. ಗಲದ ಕೋಟೆ ಮೊದಲಾದ ಸೀಮೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡರು. ದೊರೆಯಾದ ಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗೆ

ಮಕ್ಕಳಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಶ|| ೧೫೧೨ ನೇ ವಿಶ್ವಾವಸು ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಂಗಮ್ಮದೇವರ ಇವೆರೆತ್ತಿ ಸಕಲರೂ ದರ್ಶನಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬೇವನ್ನುಟ್ಟು ದೇವರ ಮಾಡಿದರು. ಮಾರನೇ ವೈಶಾಖ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ದೊರೆಗೆ ಕೇಚವನೆಂಬ ಮಗಳು ಹುಟ್ಟಿದಳು. ಈ ಪಾಳಯಗಾರನು ತಮ್ಮ ತಾಯಿ ಓದೋತಿಮ್ಮವ್ವನ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಕೆರೆ, ತಂದೆ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲೆ ಅರಸನ ಕೆರೆ, ಜನಿಗೆ ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿ ತನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಒಂದು ಕೆರೆ, ಇವುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಪ್ಲವ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಕೇಚವ್ವ ಎಂಬ ಮಗಳು ಮೃತವಾದ್ದರಿಂದ ಅವಳ ಜ್ಞಾಪಕಾರ್ಥವಾಗಿ ಒಂದು ಕೆರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು. ಶ|| ೧೫೧೬-೧೭ನೇ ಆನಂದ ಸಂ|| ಪುಷ್ಯ ಶುದ್ಧ ೧೫ ಯಲ್ಲಿ ಇಮ್ಮಡಿ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಈ ಲೋಕ

ವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು ಈತನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಶವ ಇಮ್ಮಡಿ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಮರಣ ವನ್ನು ದಹನ ಮಾಡಿದರು ಇವನ ಸಂಗಡ ೨೨ ಜನ ಹೆಂಡಿರು ಸಹಗಮನ ಮಾಡಿದರು. ಮೂರು ಜನ ನಾಗತಿಯರು ಜೀವಂತರಾಗಿ ನಿಂತರು. ಈ ಆಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟು ೧೦೦೦೦೦೦ ವರಹದ ಸೀಮೆ ಇತ್ತು. ಈ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಭಾಗ ಗಳು ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಗುರುಕಂಠ, ಕರಣೀಕ ಭೂನಪ್ಪ, ಅಬ್ಬಿಗರೆ ಮಲ್ಲಂಠ, ಕರಣೀಕ ಅಪ್ಪಂಠ, ಇವರುಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಿದರು. ಆಗ ೧ ದೇಶಂಠ, ೨ ರಂಗಪ್ಪ, ೩ ಕಾಟೇಹಳ್ಳಿ ಚಂದಂಠ, ಇವರು ದಳವಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.

೭ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ .

ಓಬಂಜನಾಯಕ.

ಶ|| ೧೫೯೬ ನೇ ಆನಂದ ಸಂವತ್ಸರ.

ಸೇನಾಪತಿಗಳ ಹಾವಳಿ.

ಶ|| ೧೫೯೬ನೇ ಆನಂದ ಸಂ|| ಮಾಘ ಶು|| ೨ ಯಲ್ಲು ಇಮ್ಮಡಿ ಸೇನೆಯವರ ದಂಗೆ, ಓ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಸಾಕುಮಗ ಓಬಂಜನಿಗೆ ಪಟ್ಟ ಬಂಜನ ತಲೆ ಹುಯಿ ಕಟ್ಟಿದರು. ಆದರೆ ರಾಕ್ಷಸ ಸಂ|| ದ ವೈಶಾಖ ದದ್ದು. ಶುದ್ಧ ಚಿ ದಿವಸ ಶಾಣೀ ಗುರಿಕಾರರು ತಮಗೆ ಪಟ್ಟದ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಪದ್ಧತಿಪ್ರಕಾರ ಬಂದು ತಿಂಗಳ ಸಂಬಳ ಇನಾ ಮಾಗಿ ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿರುಗಿಬಿದ್ದು, ಜಿಕ್ಕಬಾಗಿಲ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ದೊರೆ ಓಬಂಜನನ್ನು ತಲೆ ಹುಯಿದರು. ಕಾಟಪುನಾಯಕನ ಮಗ ಲಿಂಗಂಜನಾಯಕನನ್ನೂ ಕೊಂದುಹಾಕಿದರು. ಈ ಅವಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹಿರೀಕುಮಾರ ಸರ್ಜೇರಾಯನ ಮಗ ಜಿಕ್ಕಂಜನು ಭಯದಿಂದ ತನ್ನ ತಲೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹರಪನಹಳ್ಳಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ತರುವಾಯ ಕಣಕು ಪ್ಪಿಗೆ ಸೇರಿದನು. ಈ ಲಿಂಗಂಜನಾಯಕನು ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪುನಾಯ ಕನ ಹಿರೀ ಮಗನಾದ ಸರ್ಜೇರಾಯನ ಜೈವೃಷ್ಣಪುತ್ರ. ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪು ನಾಯಕನ ತರುವಾಯ ಜೈವೃಷ್ಣ ಸಂತತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮೊಮ್ಮಗನಾದ ಈ ಲಿಂಗಂಜನಿಗೆ ಪಟ್ಟವಾಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇದು ತಪ್ಪಿಹೋಗಿ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪುನ ಮೂರನೇ ಮಗನಾದ ಇಮ್ಮಡಿ ಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗೆ ದೊರೆ ತನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಈ ಅನ್ಯಾಯವು ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸೇನಾಪತಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಗೆಯಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಂತೆ ತೋ ರುತ್ತಿ. ಇಮ್ಮಡಿ ಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ. ಆಗಲೂ ಸರ್ಜೇರಾ ಯನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಮ್ಮಡಿ ಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗೆ ಬಬ್ಬ ಸಾಕು ಮಗನನ್ನು ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿ ಅವನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಕಟ್ಟಿದ್ದು ಜನರ ಅಸಮಾ ಧಾನ ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಓಬಂಜನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇ ಕದ ಮಹೋತ್ಸವಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಬಂದು ತಿಂಗಳ ಸಂಬಳ ಇನಾಮು

ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಕಾಲದ ಆಕ್ರೋಶವು ಸೇನೆಯವರಿಗಿದ್ದ ಹಿಂದಿನ ಅಸಮಾಧಾನವೆಂಬ ಮದ್ದಿಗೆ ರಂಜಕವಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಸೇನೆಯ ಜನರೂ ಇತರರೂ ಗುಂಪೆದ್ದು ವಿಪರೀತವಾದ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ನಡಿಸಿದರು.

ಹೀಗೆ ಅವಾಂತರವಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಹಕ್ಕುದಾರನಾದ ಸರ್ಜೆರಾಯನಮಗ ಜಿಕ್ಕಂಣನನ್ನು ಕರೆದು ತರಲು ದಳವಾಯಿ ದೇಸಂಣ, ರಂಗಪ್ಪ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಬಿಳಿಚೋಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡು, ಜಿಕ್ಕಂಣನನ್ನು ಕಣಕುಪ್ಪೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಆತನಿಗೆ ಬಹಳವಾಗಿ ನಂಬಿಕೆಕೊಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಬಂದರು. ಆ ಜಿಕ್ಕಂಣನಾಯಕನಿಗೆ ಶ|| ೧೫೯೨ ನೇ ರಾಕ್ಷಸ ಸಂ|| ಜೇವಂ ಬಹುಳ ೨ ಸೋಮವಾರದಲ್ಲೂ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಾಕಟ್ಟಿದರು. ಈ ಹೊಸ ದೊರೆಯು ಸಕಲರಿಗೂ ಅರ್ಧಾಯ ಪಟ್ಟಗಾಣಿಕೆ ಎಂದು ಸಂದಾಯ ಮಾಡಿದನು.

ನಳ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ನಿಡಗಲ್ಲವರು ಸಾಣೇಕೆರೆಗೆ ೨೦ ದಿವಸ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದರು. ತರುವಾಯ ದುರ್ಗದ ಸೇನೆಯು ಬಲವಾಗಿ ನಿಂತು ಎದುರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಶತ್ರುಗಳು ಕೌಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೋಟೆಯನ್ನು ದುರ್ಗದ ವರ ವಶಮಾಡಿದರು.

ಇದೇ ಸಂ|| ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯ ಪಾಳಯಗಾರರು ಅಣಜಿಕೋಟೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾ ಹರಪನ ಹಳ್ಳಿಯವರು ಗಿದ್ದ ಭೂನಪ್ಪನನ್ನು ತಲೇ ಬಡೆದು ಕೊಂದರು. ಅಣಜಿ ಮುತ್ತಿದ್ದು. ಈ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪಾಳಯಗಾರ ಜಿಕ್ಕಂಣನಾಯಕನು ಸಾಣೇಕೆರೆಯಿಂದ ಅಣಜಿಗೆ ಹೋದನು. ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ಅಣಜಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಂಚನಗೌಡ ಮತ್ತು ಮಂದಿ ಸಹಾ ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಧೈರ್ಯಮಾಡಿ ನಿಂತು ಹರಪನ ಹಳ್ಳಿಯವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಓಡಿಸಿದರು. ಆಗ ಇವರ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಜಿಕ್ಕಂಣನಾಯಕನು ಅಣಜಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಂದಿಗೆ ಹೊಲವನ್ನು ಮಾನ್ಯಕೊಟ್ಟು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಉಡು

ಗರೆಯನ್ನಿತ್ತು ಮಾಘ ಬು|| ೧೪ ಶಿವರಾತ್ರಿಯದಿವಸ ಚಿತ್ರದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಈ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಹೊರಕನಾಯಕನ ಮುಖಾಂತರ ಚಿಕ್ಕಂಣನಾಯಕನ ಸುತ್ತಿನ ಕೋಟೆ, ಕಲ್ಲುಬಾಗಿಲ ಬಳಯಣ ಅರಮನೆ, ಇದರ ಸುತ್ತಿನ ಕೋಟೆ ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಸಿದರು.

ಪೈಂಗಳ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಪಂಪೇರ್‌ಖಾನನ ದಂಡು ಹರಿಹರ ಮುತ್ತಲು ಬರುವುದೆಂದು ಅಲ್ಲಿನ ಸುಬೇದಾರ ಪೇರ್‌ಖಾನನ ಪಂಪೇರ್‌ಖಾನನೊಡನೆ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಿತು. ಪೇರ್‌ಖಾನನು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ಈ ಸಂಗತಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ರಾಜರಿಗೆ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿದನು. ಅಪ್ಪರಲ್ಲಿ ಪಂಪೇರ್‌ಖಾನನು ೬೦೦೦ ಕುದುರೆ ೧೦೦೦೦ ಕಾಲುಬಲ ಇದರೊಡನೆ ಬಂದು ಹರಿಹರವನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು. ರಾಜನು ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಪೇರ್‌ಖಾನನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಆ ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಏಳಸಲು ಹೊರಟು ಬಾರೆಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಇಳಿದುಕೊಂಡನು ಮತ್ತು ಆ ದಿವಸ ರಾತ್ರಿಯೇ ಆ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ದ್ವಂದ್ವ ಮರಗಳೆಲ್ಲಾ ಪಂಜುಕಟ್ಟಿಸಿ ಎತ್ತುಗಳ ಕೋಡಿಗೆ ದೀವಟಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಸಿ, ನಗಾರಿಯವರನ್ನೂ ಕಹಳೆಯವರನ್ನೂ ವಾದ್ಯದವರನ್ನೂ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟು, ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಮಾಡಿಸಿ ಹುಲ್ಲಹಾಸಿಸಿ ಅದಕ್ಕೂ ನೂರು ಇನ್ನೂರು ಬಾಣಗಳಿಗೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ತೋರಿಸಿದರು. ಈ ಬಟ್ಟು ಬೇಗೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಇದಿಪ್ಪೂ ದಂಡೆಂದು ಶತ್ರುಗಳು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಭೀತರಾದರು. ಗೋರೆಯು ಸಕಲಬಲಸಮೇತವಾಗಿ ರಾತ್ರಿ ಹೊಳೇ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರಟು ಹರಿಹರದ ಪಡವಲಕಡೆ ಕೊಡೆಯಾಲದ ಬಳಿ ಹಾದು ತಳಗಳಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಕಡಿದು, ಬಲಸಮೇತನಾಗಿ ಊರೊಳಕ್ಕೆ ಹೊಕ್ಕು, ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುತಾ ಯುದ್ಧನಾಡುತ್ತಾ ಬಂದನು. ಪಂಪೇರ್‌ಖಾನನ ದಂಡು ಇದಕ್ಕೆ ತಡೆಯಲಾರದೆ ಎದ್ದು ಓಡಿತ್ತು, ಕೋಟೆಯು ಶತ್ರುಗಳ ವಶವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹರಿಹರದ ಪೇರ್‌ಖಾನನಿಗೆ ಈ ಕೋಟೆಯ ಅಭಿಕಾರವನ್ನು ವೊಡಲಿನಂತೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಈತನು ದೊರೆಗೆ ಈ ಸೀಮೆಯ ಆಡಳಿತದ ವರ್ತನೆ, ಎರಡು ಕುದುರೆ ಉಡುಗರೆ ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟನು.

ಇದೇ ಪೈಂಗಳ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಇಕ್ಕೇರಿದೊರೆಗಳ ಬಗೆ ಘಾಸುದಾರ
 ಕಾಸರಗೋಡು ತಿಮ್ಮಯ್ಯನು ದಂಡು ತೆಗೆದು
 ಮಲೆನಾಡಿನವರೊಡನೆ
 ಯುದ್ಧ. ಕೊಂಡುಬಂದು ದುರ್ಗದ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಧಾಳಿ
 ಮಾಡಿ ಛಿನ್ನಾಭಿನ್ನವಾಗಿ ಬಡೆದನು. ಆದರೆ ಇ
 ವನು ಆದವಾನಿಗೆ ಹೋಗುವದರೊಳಗೆ ಮೃತನಾದನು. ಕಾಳಾಯು
 ಕ್ತಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗದ ಸೇನೆಯು ರಾಯದುರ್ಗದ ಕೋಟೆಗೆ ಮುತ್ತಿ
 ಗೇ ಹಾಕಿತು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿನ ಪಾಳಯಗಾರನಾದ ಬುಟಕಲ್ ಬೊಂಮಂ
 ಣನಾಯಕನು ಊರಬಾಗಿಲ ಬೀಗದಕೈಯನ್ನೂ ಮುದ್ರೆಯನ್ನೂ
 ಸಹಾ ತಂದು ಜಿಕ್ಕುಂಣನಾಯಕನಿಗೆ ಬಿಟ್ಟನು. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಅದೇ
 ಬೊಮ್ಮಂಣನಾಯಕನು ದುರ್ಗದ ರಾಜನಿಗೆ ಹೆಣ್ಣುಕೊಡುತ್ತೇವೆಂದು
 ಬಡಂಬಡಿಕೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆಗ ಜಿಕ್ಕುಂಣನಾಯಕನು ಬೊ
 ಮ್ಮಂಣನಾಯಕನನ್ನೂ ಅವನ ಕುಟುಂಬವನ್ನೂ ಸಹಾ ರಾಯದು
 ರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಕಾಳಾಯುಕ್ತಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಜಿಕ್ಕುಂಣನಾ
 ಯಕನಿಗೆ ಮದುವೆ ಬೆಳೆಯಿತು. ಶ|| ೧೬೦೦ ಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಇದೇ
 ಕಾಳಾಯುಕ್ತಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವರೂ
 ರಾಜಕುಟುಂಬದವರು
 ಶಿವಾಚಾರದವರಾದ್ದು. ಜಂಗಮರ ಕೈಯಿಂದ ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು
 ಕೊಂಡು, ರಾಜನೂ ನಾಗತಿಯರೂ ಸಹಾ ವಿಶಿ
 ಷ್ಟರೂ ಲಿಂಗವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇವರುಗಳಿಗೆ ಪಾದಾ ಪಾಲಿ
 ಸುವುದಕ್ಕೆ ಉಗ್ರಚನ್ನ ವಿರದೇವರೆಂಬ ವಿರಕ್ತಜಂಗಮರಿಗೆ ಗೊತ್ತು
 ಮಾಡಿ ಲಾಳಕೋಟೆ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ಬಂದು ಕಲ್ಲುಮಠ ಕಟ್ಟಿಸಿ
 ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇದೇ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವಂತರ ಮಠವು ಸರಿ
 ಬೀಳದೇಹೋದ್ದರಿಂದ ರಾಜನ ಮನೆತನದವರೆ
 ಶಿವಭಕ್ತರ ಮಠ ಬಿಟ್ಟು
 ಬಿಟ್ಟರು. ಳ್ಲರೂ ಲಿಂಗವನ್ನು ತೆಗೆದುಬಿಟ್ಟರು, ಆದರೆ ಹಟ್ಟಿ
 ಮಲ್ಲವ್ವನಾಗತಿಸಾತ್ರ ಲಿಂಗಾ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲ
 ರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಶ|| ೧೬೦೧ ನೇ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ತರೀಕೆರೆ ಪಾಳಯಗಾರರು ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳಾದ ಹನುಮವ್ವ ಚಂದ್ರಾಯುಧಕ್ಕೆ ಮದುವೆ. ಬಹಳ ಚಲುವೆ ಎಂತಲೂ ಇವಳನ್ನು ದುರ್ಗದ ಪಾಳಯಗಾರ ಚಿಕ್ಕಂಣನಾಯಕನಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತೇವೆಂತಲೂ ಬಿದರೂರು ಚನ್ನಮ್ಮಾಜಿ, ಶಬನಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಇವರ ಮಾಧ್ಯಸ್ಥದ ಮೂಲಕ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದರು. ಆಗ ದುರ್ಗದ ದೊರೆಯು ಪಟ್ಟದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಮದುವೆಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು. ಚಿಕ್ಕಂಣನಾಯಕನು ತಾನೇ ಬರದೇ ಮದುವೆಗಾಗಿ ತನ್ನ ಚಂದ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದಕಾರಣ ತರೀಕೆರೆಯವರು ತಮಗೆ ಅವಮಾನವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದು, ಶಕುನವ್ವ ಎಂಬ ಬೇರೊಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆ ಚಂದ್ರಾಯುಧಕ್ಕೆ ಮದುವೆಮಾಡಿದರು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಮೊದಲು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ವಾಗ್ದಾನಮಾಡಿದ್ದ ಕನ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬದಲು ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಚಿಕ್ಕಂಣನಾಯಕನು ಕೇಳಿ, ತರೀಕೆರೆಯ ಪಾಳಯ ಪಟ್ಟನಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಯಗಟೆ, ಯಲ್ಲಂಬಳನೆ, ಚೌಳಹಿರಿಯೂರು, ಈ ಮೂರು ಗಡಿಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತರೀಕೆರೆಯಮೇಲೆ ಹೊರಡಲು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದನು. ಇದು ಆದಮೇಲೆ ತರೀಕೆರೆಯವರಕಡೆ ನಿಯೋಗಿಗಳು ಬಂದು ಹನುಮವ್ವನಾಗತಿಯನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತೇವೆಂದು ಸಲಹೆಮಾಡಿಕೊಂಡುಹೋದರು. ತರುವಾಯ ರಾಜನು ತರೀಕೆರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹನುಮವ್ವನಾಗತಿಯನ್ನೇ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಬಂದನು. ಈ ಪ್ರಸ್ತುತಕ್ಕೆ ೧೦೦೦೦೦ ಮುಟ್ಟಿತು. ಈ ಮದುವೆ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ದ್ವೇಷಕ್ಕಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಗಡಿಗಳನ್ನು ದುರ್ಗದವರು ತರೀಕೆರೆಯವರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು. ಇದೇ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಬಾಗೂರ ಚನ್ನಿಗರಾಯನ ತೇರು, ಚಿನ್ನದಮುಲಾಮಿನ ಗರುಡೋತ್ಸವದ ಮೂರ್ತಿ ಇದನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು. ಇದೇ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಂಗಿ ದುರ್ಗದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವಾಗ ಹಳೇ ಶತ್ರುಗಳಾದ ಹರಪನ ಹಳ್ಳಿಯವರೊಡನೆ ಲಡಾಯಿ ಸಂಭವಿಸಿತು, ದುರ್ಗದವರೇ ಗೆದ್ದರು.

ರೌದ್ರಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಮೇಲ್‌ದುರ್ಗದಮೇಲೆ ವಿನಾಯಕನ ಗುಡಿ, ಹೊಂಡ ಮೊದಲಾದ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು.

ಇದೇ ರೌದ್ರಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರದ ರಣ
ದುಲ್ಲಾಖಾನನ ದಂಡು ಬಂತು. ಮೊಳಗೊಂಡನ

ರಣದುಲ್ಲಾಖಾನನೊಡನೆ
ಯುದ್ಧ.

ಹೆಚ್ಚಯನ್ನು ಹರಪನ ಹೆಚ್ಚಯವರು ಮುತ್ತಿದರು.

ರಾಜಸು ದಂಡಿನೊಡನೆ ಹೋಗಿ ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು

ಎಬ್ಬಿಸಿದನು. ರಕ್ತಾಕ್ಷಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಬೂದಿಹಾಳ ಮುತ್ತಿಗೆಗಾಗಿ ದಳ
ವಾಯಿ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪೆ, ಹೊರಕೆ ನಾಯಕ, ಕುಂಜಪುನ ದಾಸ್ಯಯ್ಯ ಇವರ
ಸಂಗಡ ಸಕಲ ಬಲವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಈ ದಂಡು

ಗೋಲಕೊಂಡದವರ
ಮುತ್ತಿಗೆ.

ಹೋಗಿ ಬೂದಿಹಾಳಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗೋಲಕೊಂ

ಡೆಯ ನವಾಬರ ಕಡೆ ಪೊದಲಿ ಲಿಂಗಪುನದಂಡು

ಬರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬಂದಕಾರಣ, ಬೂದಿಹಾಳ

ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇನೆ

ಯನ್ನು ಕರಸಿಕೊಂಡರು. ಗೋಲಕೊಂಡದವರ ದಂಡು ಬಂದು

ರಾಮಗಿರಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿತು. ಆಗ ದುರ್ಗದ ದಂಡು ಬಂದು ಶತ್ರು

ಗಳನ್ನು ಓಡಿಸಿತು. ಶ|| ೧೬೦೨ ನೇ ಕ್ರೋಧನ ಸಂ|| ದ ಭಾದ್ರ

ಪದ ಶು|| ೨ ದಿವಸ ದುರ್ಗದ ದಂಡಿನವರು ವಿನಾಯಕನನ್ನು ಕಳುಹಿಸು

ವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಉಜ್ಜನಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ತೆಗೆ

ದುಕೊಂಡರು. ತರುವಾಯ ೨|| ತಿಂಗಳಮೇಲೆ ಶತ್ರುಗಳು ಕೌಲು

ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಹರಪನಹೆಚ್ಚಯ ಪಾಳಯಪಟ್ಟನವರು ಉಜ್ಜನಿ

ಕೋಟೆಯನ್ನು ಇದೇ ಸಂ|| ಕಾರ್ತೀಕ ಶು|| ೧೨ ದಿವಸ ಮುತ್ತಿ ಆ

ಊರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗದ ದಂಡು ಸೋ

ತುಹೋಯಿತು. ಆ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜರಿ ಮಲೆ ಬೊಮ್ಮಣನಾಯ

ಕನನ್ನು ಹರಪನಹೆಚ್ಚಯವರು ಖೈದಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದು

ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು.

ಅಕ್ಷಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಾದ ಚಿಕ್ಕಂಣನಾಯಕನು ೧೨
 ಚಿಕ್ಕಂಣನಾಯಕನ ಮರಣ. ವರುಷ ಆಳಿ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥನಾದನು. ಈತನಿಗೆ ಮಕ್ಕ
 ಳಲ್ಲ, ಇವರ ಅಂಣ ಮುಮ್ಮಡಿ ಮದಕರಿನಾಯಕ
 ನಿಗೆ ಪಟ್ಟವಾಯಿತು.

೮ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ .

ಮುಮ್ಮಡಿ ಮದಕರಿನಾಯಕ (ಲಿಂಗಂಣಮದಕರಿನಾಯಕ)

ಶ|| ೧೬೦೮ನೇ ಅಕ್ಷಯ ಸಂ||.

ಅಕ್ಷಯ ಸಂ|| ಕಾರ್ತೀಕ ಶು|| ೧೧ ಯಲ್ಲ ಚಿಕ್ಕಂಣನಾಯಕನ
 ಮುಮ್ಮಡಿ ಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗೆ ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟ
 ನಾಯಕನಿಗೆ ಪಟ್ಟ. ದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೀರಕ್ಕಾಮ ಸಂಭವಿಸಿತು.
 ಸೇನಾನಾಯಕರ ಅಸಮಾಧಾನವೂ ಆಟೋಪವೂ ದಿನೇ ದಿನೇ ವಿಪರೀ
 ತವಾಗುತ್ತಾಬಂತು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ವಿಚಾ
 ಸೇನೆಯವರ ೨ನೇ ಹಾ ರಮಾಡಿದರೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾಗಿ
 ವಳಿ, ಅದರ ಕಾರಣ. ತೋರುತ್ತೆ. ಚಿಕ್ಕಂಣನಿಗೆ ಪಟ್ಟವಾಗುವುದಕ್ಕೆ
 ಮುಂಚೆ ಇಮ್ಮಡಿ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಸಾಕುಮಗ ಓಬಂಣನಿಗೆ ದೊರೆ
 ತನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಹಿರೀ ಸಂತತಿಯಾದ ಸರ್ಜೆರಾಯನ
 ವಂಶಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯ ತಪ್ಪಿಹೋಗಿ ಬೇರೇ ಸಂತತಿಗೆ ಬಂತಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಅಸ
 ಮಾಧಾನ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ಈ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚೆಹುಟ್ಟಿ ಕೆಲವರು
 ಸಾಕುಮಗನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಸರ್ಜೆರಾಯನ
 ವಂಶಸ್ಥರ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕಕ್ಷಿಯು ಬಲವಾಗಿದ್ದಕಾರಣ,
 ಅವರು ಓಬಂಣನಾಯಕನ ತಲೆ ಹುಯಿದು ಚಿಕ್ಕಂಣನಾಯಕನನ್ನು
 ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕೂರಿಸಿದರಷ್ಟೆ. ಆಗ್ಗೆ ಅದೇ ಜರುಗಿಹೋಯಿತು. ಓಬಂಣ
 ನಾಯಕನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದವರ ಕೈ ನಡೆಯದೇ ಹೋದಾಗ್ಯೂ,
 ಆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಖ್ಯೆ ಜನರಿಗೂ ಕೆಲವು ಸೇನಾಪತಿಗಳಿಗೂ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ಬೆಂಕಿ

ಯೇನೋ ಆರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಹೋಗೇಯಾಡುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಜಿಕ್ಕಂಣ ನಾಯಕನಿಗೆ ದೊರೆತನವಾದಮೇಲೆ ಅವನ ಆಳಕ್ಕೆ ಬಲವಾಗಿಯೇ ಜರುಗಿದಕಾರಣ ಬಹುಮಂದಿಯು ಅವನಂತೆಯೇ ನಡೆಯತಾಡಿದ್ದರು. ಅವನ ಮರಣಾನಂತರ ಅವನ ಅಂಣ ಮುಮ್ಮಡಿ ಮದಕರಿನಾಯಕನನ್ನು ದೊರೆತನಕ್ಕೆ ತಂದರು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕುದಾರಿ ವಿಚಾರದ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕಕ್ಷಿಯವರಿಗೆ ಸಮಯದೊರಕಿತು. ಹಿರೀ ಸಂತತಿಯವನಾದ ಸರ್ಜೀರಾಯನ ಹಕ್ಕಿನಮೇಲೆ ಅವನ ಹಿರೀ ಮಗನಾದ ಲಿಂಗಂಣನೆಂಬ ಮುಮ್ಮಡಿ ಮದಕರಿನಾಯಕನೇ ನ್ಯಾಯವಾದ ವಾರಸುದಾರನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಂಥವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜಿಕ್ಕವನಾದ ಜಿಕ್ಕಂಣನಾಯಕನನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದಮೇಲೆ ಈ ಜಿಕ್ಕವನ ವಂಶದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಜ್ಯ ಜರಗಬೇಕು. ಅವನು ಅಪುತ್ರವಂತನಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಜಿಕ್ಕಂಣನಿಗೆ ದತ್ತುವಾದರೂ ಕೊಡಿಸಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ ಹಿರಿಯವನೆಂಬ ಕಾರಣದಮೇಲೆ ಈಗ ಲಿಂಗಂಣನನ್ನು ತಂದದ್ದು ಸರಿಯಲ್ಲ, ಹಿರಿಯವನಿಗೆ ಮೊದಲು ರಾಜ್ಯಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬೇಕಾದ್ದು ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗ; ಅಂಥವನನ್ನು ಮೊದಲು ಅಂಗೀಕರಿಸದೆ ಇರಲು ಯಾವಕಾರಣವಿತ್ತೋ ಈಗಲೂ ಅವನಿಗೆ ಪಟ್ಟವಾಗಕೂಡದೆಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಅದೇ ಕಾರಣವನ್ನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಎಂದು ಮೊದಲಿನಿಂದ ಅಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇಮ್ಮಡಿ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಸಾಕುವನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದವರು ಪುನಃ ತಲೆ ಎತ್ತಿದರು. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಪದೇ ಪದೇ ಪರರಾಜರ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯು ಬೀಳುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಆಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜರು ಸೇನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಸೇನಾಪತಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದನ್ನು ಕೊಡತಾ ಬಂದ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ, ಅವರು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಶತ್ರುಗಳನ್ನೆ ಜೈಸಿ ಹೆಸರ ಪಡೆಯತಾ ಬಂದದರಿಂದಲೂ, ಸೇನಾನಾಯಕರ ಕೊಬ್ಬು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಎದುರು ಕಕ್ಷಿಯವರು ಒಬ್ಬ ದೊರೆಯನ್ನು ಉರುಟಿಸಿದ್ದು ತಾವೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪ್ರತಿಕಕ್ಷಿಯವರಿಂದ ನೇಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಹಾಕಲು ಧೈರ್ಯವುಂಟುಮಾಡಿತು. ಒಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯವನ್ನು

ನೋಡಿದರೆ ಹಿರೀ ಸಂತತಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ದೊರೆಯದೇ ಹೋದತಪ್ಪನ್ನು ಈ ಚೆಗೆ ಸರಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಮಾಡಿದ್ದು ಅಂಗೀಕಾರವಾಗ ಬಹುದು. ಆದರೆ ತಪ್ಪಿಹೋದ್ದು ತಪ್ಪಿಯೇ ಹೋಯಿತು. ಬೇರೊ ಬ್ಬದೊರೆ ನೇಮಕವಾದಮೇಲೆ ಅವನು ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಅವನ ಆಳಿಕೆಗೆ ಜನರು ಬಳಪಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಬಳಪಡದೆ ಹಿಂದೆ ತಮ್ಮ ಹಗೆಯವರು ಓಬಂಣನಾಯಕನನ್ನು ತಲೆ ಬಡೆದುದರಿಂದ ಆ ಶತ್ರುತ್ವವನ್ನು ತೀರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಈಗ ಲಿಂಗಂಣ ಮದಕರಿಸನಾಯಕನನ್ನು ತಳ್ಳಿಹಾಕುತ್ತೇ ವೆಂದು ಕೆಲವು ಹಿಂದಿನ ತುಂಟರು ಹಠಮಾಡಿಕೊಂಡು ದಂಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಸಂದೇಹ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ.

ಇದೇ ಮೊದಲಾದ ಉದ್ದೇಶ್ಯದಿಂದ ವಿಭವ ಸಂ|| ಆಶ್ವೀಜ ಮಾಸ

ದಂಗೆಯ ಸೇನೆಯವ
ರಲ್ಲಿ ಕಕ್ಕಿ, ದಳವಾಯಿ
ಪಂಚಮರ ಮುದ್ದಂಣ
ನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ.

ದಲ್ಲಿ ದಳವಾಯಿ ಮುದ್ದಂಣನೂ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು
ಸೇನೆಯವರೂ ತಿರುಗಿಬಿದ್ದು, ದೊರೆಯಾದ ಲಿಂಗಂಣ
ಮದಕರಿಸನಾಯಕನು (ಮುಮ್ಮಡಿ ಮದಕರಿಸಾ
ಯಕ) ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ

ದೇವರಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅರಮನೆಯನ್ನು ಘೇರಾಯಿಸಿ ಕೊಂಡರು. ಆಗ ರಾಜರ ಬಳಿ ಇದ್ದ ಗುರಿಕಾರ ಹೊರಕೆನಾಯಕ. ರಾಮಜೋಗಿ, ತಡುಪಿನ ಚೆನ್ನಯ್ಯ, ಶೋತುರಾಜನ ಲಿಂಗಯ್ಯ, ಕೌಲು ತಮ್ಮಯ್ಯ, ಬೆಂಡೋಣ್ ದಾಸಯ್ಯ ಮುಂತಾದವರು—ಪಟ್ಟಾ ಕಟ್ಟಿದ ದೊರೆಯನ್ನು ತಾವು ಬಪ್ಪಿಸಿಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಬಹಳ ಕಸ್ತುಮಾಡಿ ಬೆನ್ನಹಾಕಿಕೊಂಡರು. ಆಗ ಮೆಳಕಟ್ಟೆ ಮಾದಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ಮಾಧ್ಯಸ್ಥಮಾಡಿದರು. ದಳವಾಯಿ ಮುದ್ದಂಣನು ರಾಜನ ಕಡೆಯವ ರ್ಗಾಗಿದ್ದ ಗುರಿಕಾರರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ರಾಜನನ್ನು ಮೇಲು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದು ಅವನಿಗೆ ಮೂಗು ಕುಯಿದು ಹುಣಸೇ ಮರದ ಗಿರಿಯಂ ಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೆರೆಹಾಕಿ ಇದೇ ವಿಭವ ಸಂ|| ಆಶ್ವೀಜ ಶು|| ೧೨ ಯಲ್ಲಿ

ದೊಂಣೆ ರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ
ಪಟ್ಟ.

ದೊಂಣೆ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನೆಂಬ್ಬೆಬೇರೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ನನ್ನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕೂರಿಸಿದನು. ದಳವಾಯಿ ಮುದ್ದಂ ಣನೇ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವನ್ನೂ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಚಿಕ್ಕಂಣ

ನಾಯಕರ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡತಾ ಇದ್ದನು. ಆದರೆ ಈ ದಳವಾಯಿ ಮುದ್ದಂಣನ ಮೂರು ಜನ ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ಚುಕ್ಕಪ್ಪ, ಜಿಕ್ಕಪ್ಪ, ರಾಯಂಣ ತಂತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಈ ದಳವಾಯಿ ಮುದ್ದಂಣನು ಬಿದರಕೆರೆ ಹೊಲಬಿನಲ್ಲಿ ಸಂತೇ ಮುದ್ದಾಪುರದ ಗ್ರಾಮವನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತರಾಯನ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕೆರೆಗಳನ್ನೂ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶಿರಗಿರಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದನು. ಇವನ ತಮ್ಮ ಚುಕ್ಕಂಣನು ಬೇರೆ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಮುರಿದು ತನ್ನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಚುಕ್ಕಂಣನ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಜಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಗಾಣದಹಾಳು ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಬಡೆದು ಜಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ದಕ್ಕೆ ಇದ್ದ ತಗ್ಗಿನಹಳ್ಳಿ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಮಾಡಲಕ್ಕನ ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾಡಲಕ್ಕನ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ. ರಾಯಂಣನು ಮಲ್ಲಭಟ್ಟರ ಹಳ್ಳಿಗೆ ರಾಯಂಣನ ಹಳ್ಳಿ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟನು. ಮತ್ತು ಸಾದರಹಳ್ಳಿ ಕೆರೆ, ದುರ್ಗದ ಬಳಿ ಕಲ್ಲಮಠ ಸಹಾ ಕಟ್ಟಿಲ್ಲಟ್ಟಿವು.

ಈ ದಳವಾಯಿ ಮುದ್ದಂಣ ಇವನ ಮೂರು ಜನ ತಮ್ಮಂದಿರೂ

ಪಂಚಮರ ಮುದ್ದಂಣನ ಸಹಾ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಬಲವಾಗುತ್ತಾ ಬಂದದ್ದು
 ಮೇಲೆ ದಳವಾಯಿ ಭ ಇತರ ಜನರಿಗೂ ಮತ್ತು ದಳವಾಯಿ ಭರಮಪ್ಪ
 ರಮಪ್ಪ ತಿರುಗಿ ಬಿ ನಿಗೂ ಸರಿಯಾಗಿ ತೋರದೆ ತಿರುಗಿ ಸೇನಾಪತಿಗ
 ದ್ದು ಡು ಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ವೈಷಮ್ಯ ಹುಟ್ಟಿತು. ದೊರೆ
 ಯಾದ ಲಿಂಗಂಣನನ್ನು ಮುದ್ದಂಣ ಹಿಂಸೆಮಾಡಿ ಕೊಂದ ಫಲಕ್ಕೆ ತಲೆಗೆ
 ತಲೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಮತ್ತರ ತೀರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಯೋ
 ಜಿಸಿ, ದಳವಾಯಿ ಭರಮಪ್ಪನು ಪ್ರಬಲನಾಗಿದ್ದ ಪಂಚಮರ ಮುದ್ದಂಣ
 ನನ್ನೂ ಮತ್ತೂ ಇವನ ಮೂರು ಜನ ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನೂ ಉಪಾಯದಿಂದ
 ಕೈಸೆರೆ ಹಿಡಿದು, ಕೋತಿ ಬಂಡೆಯಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಶಿರಶ್ಚೇದನ ಮಾಡಿಸಿ,
 ನೆಪಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ದೊರೆ ಎಂದು ಕೂರಿಸಿದ್ದ ದೊಂಣೆ ರಂಗಪ್ಪನನ್ನು ಓಬಳ
 ದೇವರ ಗುಡೀಬಳಿಯಣ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೆರೆ ಇಟ್ಟು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರ

ವನ್ನೂ ವಹಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಈ ಭರಮಪ್ಪನು ದೂರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ
 ದಳನಾಯಿ ಭರಮಪ್ಪನ ದೂರದೃಷ್ಟಿ. ಯೋಜಿಸುತ್ತಾ—ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅರಸುತನವಿಲ್ಲದಿ
 ದ್ದರೆ ಕೇಡಾದೀತೆಂದು ತಿಳಿದು ಬೇರೇ ಏರ್ಪಾಡು
 ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ಮತ್ತೀ ತಿಮ್ಮಣನಾಯಕನ ಸಂತತಿಯು ಪಂಚಮರ ಮುದ್ದಣನ
 ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಮೃತಪಟ್ಟ ಲಿಂಗಣ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ತಲೆಗೆ ತೀರಿ
 ಹೋಯಿತು.

೯ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ .

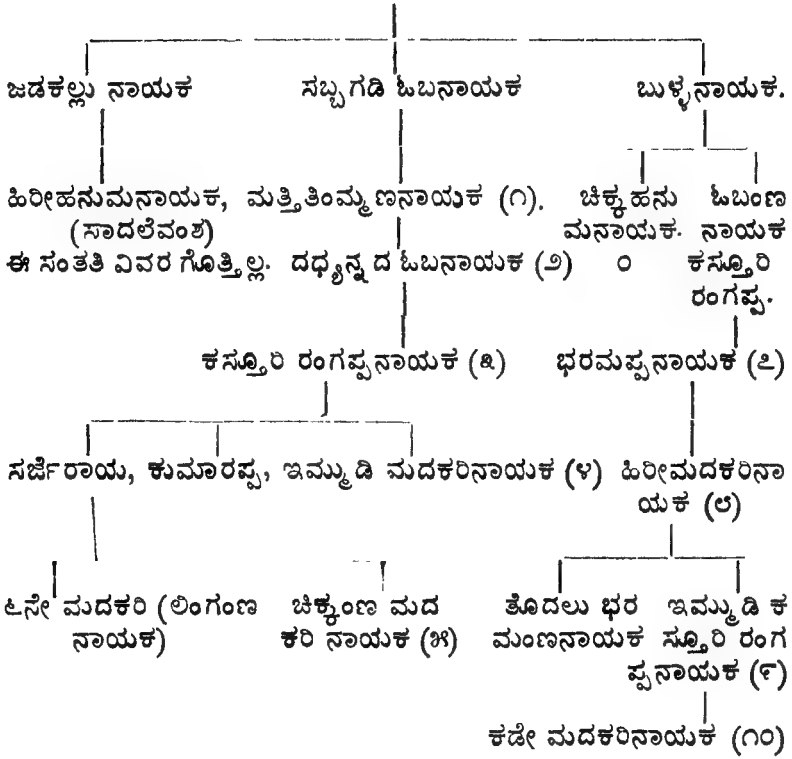
೧೬೧೫

ಹೀಗೆ ತಿಮ್ಮಣನಾಯಕನ ಸಂತತಿ ನಿಂತು ಹೋದ್ದರಿಂದ ನ್ಯಾಯ
 ವಾದ ವಂಶೀಯರು ಯಾರಿದಾರೆಂದು ಚರ್ಚೆಬಿತ್ತು.
 ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾಂಗಳು. ಹಿಂದೆ ದಿಕ್ಕೀಪ್ರಾಂತದಿಂದ ಬಂದ ಮೂರುಜನ
 ಸಹೋದರರಲ್ಲಿ ಜಡಕಲ್ಲು ನಾಯಕನ ಮಗ ಹಿರೀ
 ಹನುಮಪ್ಪನಾಯಕನು ಸಾದಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಎರಡನೆಯವನಾದ ಸಬ್ಬ
 ಗಡಿ ಓಬನಾಯಕನ ಮಗ ತಿಮ್ಮಣನಾಯಕನು ಮತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥಳ
 ಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ಮೂರನೆಯವನಾದ ಬುಳ್ಳನಾಯಕನ ಮಕ್ಕಳು ೧ ಜಿಕ್ಕ ಹನು
 ಮನಾಯಕ, ೨ ಓಬಣನಾಯಕ, ಇವರು ಬಿಳಿಚೋಡಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ
 ರಷ್ಟೆ. ಇವರಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ತಿಮ್ಮಣನಾಯಕನೇ ಪ್ರಬಲಿಸಿದ್ದನು. ಉಳಿದವ
 ರೆಲ್ಲಾ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಬಡತನದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಆದರೆ ತಿಮ್ಮಣನ
 ವಂಶ ನಿರ್ವಂಶವಾದಮೇಲೆ, ರಾಜ್ಯವು ಅವನ ಹಿರಿಯ ಸಂತತಿಗೆ ಸೇರ
 ಬೇಕಾಗುವುದು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸಾದಲೆ ವಂಶದವರು ಹಿರೀ ಸಂತತಿ
 ಯಾದರೂ ಅವರ ವಂಶೀಯರು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ
 ಗೊತ್ತಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಇದುವರೆಗೆ ಉಳಿದಿದ್ದವರ ವಂಶ ವೃಕ್ಷವನ್ನು
 ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ವಂಶವೃಕ್ಷ.

ಮೂಲ ಪುರುಷ.

ಮೇಲಿನ ವಂಶವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿರುವ ಪ್ರಕಾರ ೨ ನೇ ದೊರೆ ಕುರಿ ಕಾಯುವನು ಯಾದ ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕನು ದುರ್ಗದ ಪಾಳಯಗಾರ ಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯ ಬಂತನಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕುದಾರನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನ ತಂದೆ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನು ಕೇವಲ ಬಡವನಾಗಿ ಬಿಳಿಚೋಡಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಇವನ ಮಗ ಭರಮನು ಮೇಕೆ ಕಾಯುವುದಕ್ಕೆ ಅಡವಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದು ದಿನ ಆಯಾಸದಿಂದ ಬಂದು ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ನಿದ್ರೆಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಇವನ ತಲೆ

ದಸಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಾಗರಹಾವು ಬಂದು ಹೆಡೆ ಎತ್ತಿ ಆಡುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಉತ್ತರದೇಶದಿಂದ ಮುರಗೇಂದ್ರಯ್ಯನವರು ಪರದೇಶಿಗಳಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣ ಮುರಗಿಯನ್ನು ಮುರಗಿಯನ್ನು ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಚಾರ ನಿಮಿತ್ತ ಬರುತ್ತಾ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಈ ಭರಮನ ತಲೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಾಗಸರ್ಪ ಹೆಡೆ ಯಾಡುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಇವನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಸರ್ಪವು ಮರದ ಮೇಲೆ ಕೈ ಹತ್ತಿಹೋಯಿತು. ಆಗ ಆಯ್ಯನವರು ಈ ಹುಡುಗ ನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ—ನೀನು ಯಾರು? ನಿನ್ನ ಹೆಸರೇನು? ನಿನ್ನ ಜಾತಿ ಯಾವುದು ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಭರಮನು ಆಯ್ಯನವರನ್ನು ನೋಡಿ ಭಯಪಟ್ಟು ಎದ್ದು ಅವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ—ನಾನು ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಕುಲದವ, ನನ್ನ ಹೆಸರು ಭರಮ, ಎಂದನು. ಆಗ ಆ ವಿರಕ್ತರು, ಈ ದೇಶದ ದೊರೆತನವು ಮೂರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಆಗುವುದು, ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಈ ಭರಮನು ದಂಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಬಡತನದಿಂದ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಾ ಇದ್ದನು.

೧೦ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ

ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕ

ಶ|| ೧೬೧೧ ನೇ ಶುಕ್ಲ ಸಂ|| ದಿಂದ ಶ|| ೧೬೪೨ ನೇ ಪ್ಲವ ಸಂ|| ದ ವರೆಗೆ ದಳವಾಯಿ ಭರಮಪ್ಪ ಮುಂತಾದ ಸೇನಾ ಪತಿಗಳೂ ಇತರ ಪ್ರಮುಖರೂ ಸೇರಿ ಯೋಜಿಸಿ ಈ ದುರ್ಗದ ಸೀಮೆಗೆ ಶತ್ರುಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದಾರೆ, ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ದೊರೆಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದರೆ ಅವರೆಲ್ಲಾ ಬಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಡೆದು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಿಡಬಹುದು, ಎಂದು ದೂರವಾಗಿ ಆಲೋಚನೆಮಾಡಿ ಸರ್ವಸಮ್ಮತಿಯಿಂದ ಮೇಲೆ ಕಂಡ ಭರ ಮಂನನ್ನು ಬಿಳಿಚೋಡಿನಿಂದ ಕರೆದುತಂದು ಶ|| ೧೬೧೧ ನೇ ಶುಕ್ಲ ಸಂ|| ದ ಆಶ್ವಿನ್ಯುಜ ಶು|| ೧೦ ಯಲ್ಲಿ ಸಂಪಿಗೆ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಕಟ್ಟಿದರು ಈ ದಳವಾಯಿ ಭರಮಪ್ಪ ಮಾಡಿದ ಮಹೋಪಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಮೋದೂತ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಗೌಡಹಳ್ಳಿಯನ್ನು

ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ.

ಉಂಬಳಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಶತ್ರುರಾಜರಿಗೆ ಈ ಸೀಮೆಯಮೇಲೆ ಇದ್ದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೇ ದಳವಾಯಿ ಭರಮಪ್ಪನು ದೊರೆ ಶತ್ರುಗಳು ಸಮಯ ಹುಡುಕಿದ್ದು ಯನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ್ದು ಎಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಯಾಕೆಂದರೆ ದುರ್ಗದ ದೊರೆಗಳಿಗೆ ಆಜನ್ಮ ಶತ್ರುಗಳಾಗಿದ್ದ ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯವರೂ ಮತ್ತೂ ಬಿದರೂರವರೂ ಸಹಾ ಸೇರಿ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ದರ್ಬಾರಿನಲ್ಲಿ ಬಿಗಿ ಕಡಮೆಯಾಗಿದೆ, ಸ್ವಯಂಥ ಕಲಹಗಳು ಈಚೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೇನಾನಾಯಕರು ತಿರುಗಿಬಿದ್ದಿದಾರೆ, ದಂಡಿನವರಿಗೆ ಸಂಬಳ ಕೊಡಲು ಕೋಶದಲ್ಲಿ ಹಣವಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ, ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆ ಸೀಮೆಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದರೆ ರಾಜ್ಯವು ತಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಖಂಡಿತವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಅಣಜೀ ಕೋಟೆಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದರು. ದಂಡಿನೊಡನೆ ದಳ ಅಣಜಿ ಮುತ್ತಿಗೆ. ವಾಯಿ ಭರಮಪ್ಪನು ಹೋಗಿ ದುರ್ಗವನ್ನು ಎದುರಿಸಿದನು. ದುರ್ಗದ ದಂಡು ಸೋತು ಹೋಯಿತು. ದಳವಾಯಿ ಭರಮಪ್ಪನ ಆಂದಣವನ್ನು ಸಹಾ ಹರಪನ ಹಳ್ಳಿಯವರು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡರು. ಅಣಜಿಯು ಶತ್ರುಗಳ ವಶವಾಯಿತು. ಹೋದ್ದು ಹೋಗಲಾಗಿ ನಿಂತ ಸೇನೆಯು ಮಾಘ ಶು|| ೬ ದಿನನ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಿಡಿಬಂತು.

ಈ ಆಕ್ರೋಶವು ದುರ್ಗದ ಸೇನಾನಾಯಕರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾಟಕೊಂಡೇ ಇತ್ತು. ಪುನಃ ದಳವಾಯಿ ಭರಮಪ್ಪನು ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯವರ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯಭಾಗ. ಒಳಗೇ ಸಂಧಾನ ಮಾಡಿ ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯವರಿಂದ ಅಣಜಿಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅಗಾಧವಾದ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದನು. ಪಾವನೂರು, ಗುಡ್ಡೇಕೋಟೆ, ಅನಂತಪುರ, ಜರಿಮಲೆ, ತರೀಕೆರೆ, ಈ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಸಕಲ ಬಲಸಹಿತ ದಳವಾಯಿ ಭರಮಪ್ಪನು ಅಣಜಿಗೆ ಎರಡನೇ ಸಾರಿ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದನು. ಕೋಟೆ ಹೊರಗೆ ಸೂಲದ ಮರದಮೇಲಿನಿಂದ ಫಿರಂಗಿ ಹೂಡಿ ಲಡಾಯಿ ಮಾಡಿದನು. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಹೊಡೆದ ಫಿರಂಗಿಗುಂಡು ಕೋಟೆಯೊಳಗೆ

ಶತ್ರುಗಳು ಹಾರಿಸುತಾ ಇದ್ದ ಫಿರಂಗಿಬಾಯಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹೊಕ್ಕಿತು. ಕೋಟೆಯೊಳಗಿದ್ದ ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯವರ ಫಿರಂಗಿಯು ಶತ್ರುಗಳ ಫಿರಂಗಿ ಆಡದೇಹೋದ್ದು. ಆಡಲು ಮಾರ್ಗ ತಪ್ಪಿಹೋದ್ದರಿಂದ ದುರ್ಗದವರ ಕೈ ಬಲವಾಯಿತು. ಶತ್ರುಗಳ ಕೈ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಅವರು ಬಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಲಹೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಮೊದಲು ತಾವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಂದಳ ಬಿರುದು ಮುಂತಾದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಂದು ದಳವಾಯಿ ಭರಮಪ್ಪನಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಿದರು.

ಆಂಗೀರಸ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗದ ಪಾಳಯಗಾರರು ಅಣಜಿ ಕೋಟೆ ಯನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಸಿ ಹೊಸದು ಮಾಡಿಸಿ ಬಿಗಿಮಾಡಿದರು. ಆ ವೂರ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಯತ್ನಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ವರು ಈ ಕೋಟೆಯ ಕಟ್ಟಕೂಡದೆಂದು ಬಹಳವಾಗಿ ಕಾದಿದರು. ದಿನ ವಹಿ ಯುದ್ಧ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಶತ್ರುಗಳ ರಕ್ತದ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕೋಟೆಯನ್ನು ದುರ್ಗದವರು ಕಟ್ಟಿ ಮುಗಿಸಿದರಂತೆ. ಇದೇ ಆಂಗೀರಸ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ನರುಗನ ಹಳ್ಳಿ ಕುಮಾರ ರಘುವಪ್ಪನಿಗೆ ಅಂಪುಕಾ ಕೊಟ್ಟುಕಳುಹಿಸಿದರು. ಇವನು ಶ್ರೀಮುಖ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ತೀರಿಹೋದನು. ಇವನಿಗೆ ಮಗಳಾಗಿಯೂ ವಿಷಸಮುದ್ರ (ಈಸಾಮುದ್ರ) ದ ಮಾದೈನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಸೂರ್ಯ ಕಾಂತವ್ವನ ಮಗ ರಂಗಪ್ಪನೆಂಬ ಸೂರ್ಯಕಾಂತವ್ವನ ಮಗ ರಂಗಪ್ಪನ ಪಿತೂರಿ. ವನು ದುರ್ಗದ ಹಿಂದಿನ ಪಾಳಯಗಾರರಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಸಂತತಿಯ ಬಾಧ್ಯಸ್ಥನಾಗಿಯೂ ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯವರ ವಂಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದನು. ಇವನನ್ನು ಮೇಲು ದುರ್ಗದ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಧಾತು ಸಂ|| ಜೈಷ್ಠ ಶುದ್ಧ ೧೦ ದಿನಸ ಏಕನಾಥಮ್ಮನ ಉತ್ಸವವಾಯಿತು. ಸೇವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಜನ ರೆಲ್ಲಾ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದರು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆ ರಂಗಪ್ಪನು ಸ್ವಾಮಿ ದ್ರೋಹಿಗುಡ್ಡದಿಂದ ಇಳಿ ಬಿದ್ದು ಓಡಿಹೋಗಿ ಚದುರಗೊಳ ತಲಪಿ ಶಾನುಭೋಗ ಬಿದರೆ ಕೆಂಚಯ್ಯನ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹರಪನಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ಸಂಸ್ಥಾನದವರಿಂದ ಮಂದಿ ಕುದುರೆ ಮುಂತಾದನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಾಣ್ಯಹಾಕಬೇಕೆಂದು ರಾತ್ರಿ ಸಿದನು.

ನೂಲೇಣಿಯನ್ನು ಸಹಾ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಗರುಗಡ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಹೊಳಲ ಕೆರೆಯವರೂ ಮಾಯ ಕೊಂಡದವರೂ ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ಬಂದು ರಂಗಪ್ಪನ ದಂಡಿನಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಸಿಕ್ಕಿದವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಲೇ ಹುಯಿದು, ಈ ಸೂರ್ಯಕಾಂತವ್ಯನ ಮಗ ರಂಗಪ್ಪನ ತಲೆಯನ್ನೂ ಚದುರಗೊಳದ ಶಾನುಭೋಗ ಕೆಂಚಯ್ಯನನ್ನೂ ಸಹಾ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ತಂದು ಬಿಟ್ಟನಿರಲು. ದುರ್ಗದ ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕನು ಈ ಕಾರ್ಯವಾಡಿದವರಿಗೆ ಬಾಯಿತುಂಬಾ ಹೊನ್ನನ್ನು ಹುಯಿದನು. ಬಿದರೆ ಕೆಂಚಯ್ಯನನ್ನು ಗಡೀಪಾರುವಾಡಿ ಚದುರಗೊಳದ ಪಡಿ ಶಾನುಭೋಗತನಕ್ಕೆ ಕರಣೀಕ ಭೂನಪ್ಪಯ್ಯನಮಗ ದೇವಂಣನಿಗೆ ನೇಮಿಸಿದರು. ಗ್ರಾಮದ ಆಯಗಾರರು ಕೈವಾಡದವರು ಇವರುಗಳನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ,—ನಿಮ್ಮ ಶಾನುಭೋಗನು ದಿವಾಣಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿ ದ್ರೋಹ ಮಾಡುವವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ತಲೇ ಬಡೆದರೆ ಪಾಪವೆಂದು ಗಡೀಪಾರು ಮಾಡಿ, ಈ ದೇವಂಣನಿಗೆ ನೇಮಕಮಾಡಿಸಿದೇವೆ. ಈ ದೇವಂಣನನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇವನ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಎಂದು ತಾಕೀತಿವಾಡಿ ೧೫ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ನಿರೂಪಾ ಬರೆಯಿಸಿಕೊಟ್ಟರು.

ಈ ಧಾತು ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಜೀ ಫೊರ್ವಡೆಯು ೧೦೦೦೦ ಕುದು
 ರೆಯೊಡನೆ ಬಂದನು. ಸೀರ್ಯದ ಸುಬೇದಾರ ಕಾಸಿಂ
 ಮರಾಟೆಯವರ ಹಾ ಖಾನನು ತಳಕಿನಿಂದ ದೊಡ್ಡೇರೀ ತನಕ ಲಡಾಯಿ
 ವಳೆ. ಮಾಡತಾ ಹೋಗಿ ದೊಡ್ಡೇರಿ ಕೋಟೆಯೊಳಗೆ
 ಹೊಕ್ಕು ಅವಿತುಕೊಂಡನು. ದುರ್ಗದ ದೊರೆಯು ಕುಡುತನಿ ವೆಂಕಂಣ,
 ಹೊಳಲಕೆರೆ ಬೊಮ್ಮಂಣ, ಇವರಿಗೆ ಘೌಜುದಾರಿಕೊಟ್ಟು ಕುದುರೆಮಂದಿ
 ಸಹಾಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆಗ ಕಾಸಿಂಖಾನನು ಮೃತನಾದನು.
 ಕೋಟೆ ದುರ್ಗದವರ ವಶವಾಯಿತು. ಇದೇ ಧಾತು ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ದಿಲಾ
 ವರ ಬಕಷನ ದಂಡು ಬಂದು ರಾಜ್ಯದಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು. ಅವನು ಗುಂಟೆ
 ನೂರು ಮಲ್ಲಪ್ಪನ ಮುಖಾಂತರ ೩೦೦೦೦೦ ವರಹಾ ಕೊಡಬೇ
 ಕೆಂದು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು. ಬಹುಧಾನ್ಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಗುಡ್ಡೇಕೋಟೆ

ಯವರ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯಭಾಗವಾಡಿ ನಾಗಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದರು. ಇವರ ಕಡೆ ಸಕ್ಕರೆ ನಾರಣಪ್ಪನು ಮಾಧ್ಯಸ್ಥವಾಡಲಾಗಿ ಗುಡ್ಡೆಕೋಟೆ ಹೆಣ್ಣುನು-ಳು ಬಂಗಾರವ್ವ ನಾಗತಿ ಕೊಟ್ಟು ದೊರೆಗೆ ಮದುವೆಯಾಯಿತು.

ಹಟ್ಟೆಕೋಟೆಯನ್ನು ಹಿಂದೂರಾಯನೂ, ರಾಯದುರ್ಗದವರೂ ಸಹಾ ಬಂದು ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದರು. ಈ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಪಾಳಯಗಾರ ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕ ಕೇಳಿ ಹಾವನೂರು, ಗುಡ್ಡೆಕೋಟೆ, ನಿಡ

ಪಾಳಯಗಾರರ ಏಕ ಮಕ್ಕ.

ಗಲ್ಲು, ರತ್ನಗಿರಿ, ಜರಿಮಲೆ, ಸೀರೈ, ಇಲ್ಲಿನ ಪಾಳಯಗಾರರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿಸಿ ಹಟ್ಟೆಮಲ್ಲಪ್ಪನಾಯಕನ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನನ್ನಿವಾಳದಬಳಿ ಇಳಿದು

ಇದ್ದನು. ಆಗ ಹಗೆಗಳ ದಂಡು ಬಂದು ದುರ್ಗದಕಡೆಯವರ ಒಟ್ಟು ದಂಡನ್ನು ಮುತ್ತಿತು. ಮೂರುದಿನ ಪರಿಯಂತ ಜಗಳವಾಗಿ ದುರ್ಗದ ದಂಡಿನವರು ಅಡಿಗೇವಾಡಿ ಊಟಾವಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವಾಯಿತು. ದುರ್ಗದಿಂದ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಎತ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇರಿ ಕಳುಹಿಸಿ ಶಾಣೀ ರಾಹುತರಿಗೆಲ್ಲಾ ಕೊಡಿಸಿ ಜಗಳವಾಡಿಸಿದರು. ಶತ್ರುಗಳ ದಂಡು ವಿನುಖವಾಯಿತು. ಸೀರೈದ ಘಡದುಲ್ಲಾ ಖಾನನ ಘೌಜೂ ದುರ್ಗದಘೌಜೂ ಸಹಾ ಶತ್ರುಗಳ ಜೆನ್ನೆಗದಮಿಕೊಂಡುಹೋಗಲಾಗಿ ಹಗೆಗಳು ಮುತ್ತಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋದರು. ಆದರೆ ಪುನಃ ದುರ್ಗದ ದಂಡು ಹಗೆಗಳ ಬೆನ್ನಹತ್ತಿ ಹೋಯಿತು. ಕೊಕ್ಕೊಟ್ಟು ಏಜಯ ಟ್ಟೂರ ಬಳಿ ಮತ್ತೆಯುದ್ಧವಾಯಿತು. ದುರ್ಗದ ವರೇ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಜಯಹೊಂದಿದರು.

೧೧ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ .

ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕ (ಸಾಗುವುದು)

ಶ|| ೧೬೦೦ ನೇ ಪ್ರವಾಧಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ರಾಯದುರ್ಗದವರೊಡನೆ
 ಯುದ್ಧವದಗಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಭರಮಂಣನಾಯಕನ
 ಕಡೆ ದಂಡು, ನರಸಿಂಹನದುರ್ಗ, ಮೆಚ್ಚರೆ, ಇವು
 ಗಳನ್ನು ಮುತ್ತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಧೃವ
 ಜಲ ಮಲ್ಲಯ್ಯನ ದುರ್ಗಕ್ಕೂ ಶಾಣ್ಯಹಾಕಿದರು. ವೈಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ
 ಗೌರಸಮುದ್ರದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ದುರ್ಗದವರು ಮುತ್ತಿ ಈ ಗ್ರಾವ:ದ
 ಪಶ್ಚಿಮದ ಕಡೆ ಕೊತ್ತಲಕ್ಕೆ ತಳ ಸುರಂಗ ಹಾಕಿದರು. ಕೋಟೆ
 ಗೋಡೆಯು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೇ ಕೂತು
 ಕೊಂಡಿತು. ಶತ್ರುಗಳು ಕೌಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಕೋಟೆಯು
 ದುರ್ಗದಸೇನೆಯ ವಶವಾಯಿತು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊಲತಿಹಾಳು
 ಕೆರೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಸಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಇದಕ್ಕೆ ಭೀಮ
 ಸಮುದ್ರವೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟದ್ದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಕೆರೆ
 ಹಿಂದೆ ಭೀಮೇಶ್ವರನ ಗುಡಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ದೇವರನ್ನು
 ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದರು.

ಸರ್ವಜಿತು ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ರಾಯದುರ್ಗದವರು ಪುನಃ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ
 ವರ ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದರು. ಶತ್ರು
 ಗಳ ಕಡೆ ಕೇಶವಾಚಾರಿಯು ಧನೋಜಿ ಎಂಬ
 ಮರಾಟೆ ಸರದಾರನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು
 ಬಡ್ಡಿನ ಹಳ್ಳಿ ಬಳಿಯ ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿಳಿದು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದವರೆಗೆ ಹಾವಳಿ
 ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕನು ಧನೋಜಿಗೆ ಹಣಾ
 ಕೊಟ್ಟು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಇದೇ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಮಾ
 ಗ್ಗಶಿರ ಮಾಸದಿಂದ ಸರ್ಪಧಾರಿ ಸಂ|| ದ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಮಾಸದವರೆಗೆ
 ಸೀರೈದರ ಸುಬೇದಾರ ಫಡದುಲ್ಲಾಖಾನನ ಸಂಗಡ ಹೋಗಿ ಹೊಳೇ
 ಹೊನ್ನೂರಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೇಹಾಕಿ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಫಡದುಲ್ಲನ ವಶಮಾಡಿ

ದರು. ಈ ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಅವನು ದುರ್ಗದ ದೊರೆಗೆ ದೊಡ್ಡದರಿ ನೀಮೆ, ಜಾಜೂರು ನೀಮೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.

ಶ|| ೧೬೩೧ ನೇ ವಿರೋಧಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಹೊಂದಿದ್ದು. ದುರ್ಗದ ಭರಮಪುನಾಯಕನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಳಾ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಕೂತು, ಕಡೆಗೆ ದಯದಿಂದ ಧರ್ಮಕಡಳಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಸಿ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಊರನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಮನ್ಮಥ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಕುವಾರ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ನಿಡಗಲ್ಲವರ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗಿ ತಳಕು, ಘಟಪರ್ತಿ ಮೊದಲಾಗಿ ೬ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಪುನಃ ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯವರು ತುಂಟತನಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಡಿದರು. ವಿರೋಧಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಭರಮಪುನಾಯಕನು ಅವರ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ದಯದಿಂದ ಅದನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸದೆ, ಆ ವೂರ ಪಾಳಯಗಾರನು ಹೋಳಲಕೆರೆ ಕೋಟೆಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹಾನನೂರ ಹನುಮಂತಗೌಡನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಪ್ರತಿ ವರುಷವೂ ಈ ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯವರು ದುರ್ಗದವರ ನೀಮೆಯ ಗಡಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಾ ವಿವೇಷವಾದ ಗಲಭೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು.

ಹೇವಿಳಂಬಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಮೇಲುದುರ್ಗದ ಮುರಗಿ ಮಠ ಕಟ್ಟಿ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಮುಗಿಸಿದರು. ಹೀಗೆಯೇ ಹಲವು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಸಂಘ ಕದನಗಳು ಆಗಾಗ್ಗೆ ನಡೆಯತಾ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ದುರ್ಗದವರೇ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಜಯಶೀಲ ರಾಗುತಾ ಬಂದರು. ಶ|| ೧೬೪೦ ನೇ ಶಾರ್ವರಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಬಾಗೂರ ಖಿಲ್ಲೇದಾರನು ಮೊಗಲಾಯರ ಕಡೆ ಪುಬೇದಾರ ದರ್ಗಾಕೂಲಿಖಾನನಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ ಬಿದ್ದನು. ಆಗ ಆ ಪುಬೇದಾರನು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದವರ ಸಹಾಯ ವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು, ಭರಮಪುನಾಯಕನ ಸೇನೆಯವರು ಹೋಗಿ ಬಾಗೂರನ್ನು ಹಿಡಿದು ದರ್ಗಾಕೂಲಿಖಾನನ ವಶವಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಈ

ಉಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಮೊಗಲ್ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಮಾವಿನಕಟ್ಟೆ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ರಾಜ ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕನು ಬಹಳ ಯಶೋವಂತನಾಗಿ ಅನೇಕ ಕೋಟೆಗಳನ್ನೂ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು, ಅನೇಕ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಸೀಮೆಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಾಜ್ಯಭಾರಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದನು. ಈತನ ಮಕ್ಕಳು, ಬಬ್ಬನಿಗಿಂತ ಬಬ್ಬ ಬಹು ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾಗಿ ಸೀಮೆಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರು.

ಪ್ಲವ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಈ ದುರ್ಗದ ದೊರೆಗಳ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಕೇಳಿ ಇವರನ್ನು ಮುರಿಯಬೇಕೆಂದು ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿದ್ದ ದಿಲಾವರ್ಖಾನ್ ಬಾದ ಪಹನೂ ಮತ್ತು ಇವನ ಕಡೆಯ ಮುಕ್ತ ಸಬ್‌ದಾರರೂ ಸಹಾ ಸೀರಾದಿಂದ ದುರ್ಗದ ಸೀಮೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಟು
 ವಿಜಾಪುರದವರು ದಂಡೆ ೧೦೦೦೦ ಕುದುರೆ, ೫೦೦೦೦ ಕಾಲು ಬಲ, ೧೦
 ತ್ತಿ ಬಂದದ್ದು ಫಿರಂಗಿ ಸಮೇತ ಹಿರಿಯೂರಿಗೆ ಬಂದು ಇಳಿದರು.

ಈ ವರ್ತಮಾನ ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕನು ತನ್ನ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಹೋದನು. ಈ ಉಭಯ ಸೇನೆಗೂ ಆದಿವಾಲದ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಘೋರವಾದ ಯುದ್ಧ ನಡೆಯಿತು. ರಾಜನಿಗೆ ಪೂರಾ ಗಾಯವಾಯಿತು. ಈ ಆ ಕ್ರೋಧದಮೇಲೆ ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕನ ಮಕ್ಕಳಾದ ೧ ಮದಕರಿನಾಯಕ, ೨ ದಂಡಿನ ಜಂಪಣನಾಯಕ, ೩ ಭರಮಂಣನಾಯಕ, ೪ ಕಾಟಪ್ಪನಾಯಕ, ೫ ಲಿಂಗಂಣನಾಯಕ, ೬ ಗಂಗಂಣನಾಯಕ, ೭ ಕಿರೀ ಜಂಪಂಪಂಣನಾಯಕ. ಸಹಾ ಶತ್ರುಗಳ ದಂಡಿನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ೧೮ ಅಂಬಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೂತು ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸರದಾರರನ್ನೂ ಹೊಡೆದು ನವಾಬನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶತ್ರು ಸೇನೆಯವರು ಓಡಿಹೋದರು. ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಫಿರಂಗಿ, ೧೦ ಆನೆ, ಮುಂತಾದ ಸಾಮಾನು ಸಹಾ ದುರ್ಗದವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದವು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಜಯ ಹೊಂದಿದ ಸಮಾಚಾರವು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಹರಡಿಕೊಂಡಿತು. ರಾಜಾ ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕನ ಮುಂದೆ ಯಾರೂ ನಿಲ್ಲ

ವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಖ್ಯಾತಿ ಬಂತು. ಉಳಿಕೆ ಪಾಳಯಗಾರರು ಯಾರೂ ಇವರ ಗೋಜಿಗೆ ಬರುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟರು.

ಶ|| ೧೬೪೦ ನೇ ಪ್ಲವ ಸಂ|| ಜೈಷ್ಠಿ ಶು|| ೫ ಸ್ಥಿರವಾರ ರಾಜಾ
ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕನ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥನಾದನು.
೧೯೦೫.

೧೨ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ .

ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕ (ಪೂರೈಸಿತು.)

|| ರಾಜ್ಯಭಾರಕ್ರಮ ||

ಈ ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕನು ಬಟ್ಟು ೨೨ ವರುಷ ಆಳಿದನು. ಈತನ ಅಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಗದ ಸಂಸ್ಥಾನವು ಬಹಳ ಪ್ರಬಲಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಈತನು ದೊರೆಯಾದಾರಭ್ಯ ಕಾಟಕಾಯಗಳು ಬದುಗದ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಹಳವಾಗಿದ್ದವು ರಾಯದುರ್ಗದ ಪಾಳಯಗಾರರು, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಪಾಳಯಗಾರರು, ತರೀಕೆರೆ ಪಾಳಯಗಾರರು, ಗುಡೇಕೋಟೆಪಾಳಯಗಾರರು ಮೊದಲಾದ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಿನ ಸಂಸ್ಥಾನದವರು ಯಾವಾಗಲೂ ನೆವ ನೆವನಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದು ತೊಂದರೆಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕನು ಇವರುಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಜೈಸುತಾ ಬಂದಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಈ ನೆರೆ ಹೊರೆ ಶತ್ರುಗಳು ಮರಾಟೆ ದಂಡಿನವರನ್ನೂ ಮತ್ತು ಸೀರ್ಯದ ಮೊಗಲಾಯಿ ನವಾಬರುಗಳನ್ನೂ ಎತ್ತಕಟ್ಟಿದರು. ತಾವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ದುರ್ಗದವರ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲಲು ಭಯಪಟ್ಟು ಹೊರಗಿನ ಮುಸಲ್ಮಾನ್ ಜನರ ಮತ್ತು ಮರಾಟೆಯವರ ಹಿಂದೆ ನಿಂತು ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡತಾ ಬಂದರು. ಎರಡು ಮೂರು ಸಾರಿ ತುರುಕರೂ, ಮರಾಟೆಯವರೂ ಭಾರಿಯಾದ ಘಜಿನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತರು. ಇವರುಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೆಲವು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉಪಾಯ ದಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದಲೂ ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕನು ಗೆದ್ದನು. ಕಡೆಗೆ ಶತ್ರುಗಳು ಈ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಗೋಜಿಗೆ

ಬರಲು ಭಯಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ದೋರೆಗೆ ಮಕ್ಕಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದರು. ಆ ರಾಜಕುಮಾರರ ಪರಾಕ್ರಮವೂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಯುಂಟಾಗಲು ದೊಡ್ಡ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಇವನಿಗೆ ದೊರೆತನವಾದಾಗಿನಿಂದ ಇವನು ಮರಣ ಹೊಂದುವವರೆಗೂ ಯುದ್ಧ ವಿಲ್ಲದ ದಿವಸವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಶತ್ರುಗಳು ಇವನನ್ನು ಕಂಡು ಹೆದರುವಹಾಗೂ ಉದಾಸೀನರು ಇವನ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬಳಸುವಹಾಗೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಇವನ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಸೀಮೆಗಳು ಜಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು, ಮರಾಟಿಯವರೂ ಮೊಗಲಾಯಿ ಸರದಾರರೂ ಇವನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಬಯಸಿಕೆಲವು ಸೀಮೆಗಳನ್ನು ಇವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು.

ಈ ದೋರೆಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ೩೦ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳೂ ೩-೪ ಅರಮನೆಗಳೂ, ಈ ಸೀಮೆಯ ಸರಹದ್ದುಗಳಲ್ಲಿ ಐದಾರು ಈ ಆಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಆದ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಬಲವಾದ ಗಡಿಕೋಟೆಗಳೂ ಭರಮಸಾಗರದಕೆರೆ, ಅಬ್ಬನಾಯಕನ ಹಳ್ಳಿ ಕೆರೆ, ಭೀಮಸಮುದ್ರದಕೆರೆ, ಮೊದಲಾದ ಭಾರೀಕೆರೆಗಳೂ, ಮತ್ತು ಇನ್ನೂ ಇತರ ಇಪ್ಪತ್ತು ಕೆರೆಗಳೂ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಊರಸುತ್ತ ಇರುವ ಹೊರಸುತ್ತಿನ ಭಾರೀ ಕೋಟೆ, ಅನೇಕ ಕೋಟೆಬಾಗಿಲುಗಳೂ, ಬುರಜುಗಳೂ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಹಲವು ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು. ಗ್ರಾಮಗಳ ಜಲವಸತಿಗಾಗಿ ಅನೇಕ ಭಾವಿಗಳನ್ನೂ, ಕೊಂಟೆಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆಯಿಸಿದರು.

ಈ ಭರಮಪುನಾಯಕನ ಆಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಸೀಮೆಗೆ ದೊಡ್ಡ ಕೇಡು ಸಂಭವಿಸಿತು. ಸ್ವಭಾವ ಸಂ|| ಗುಳ್ಳೆರೋಗ. ದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಶ|| ೧೬೨೫ ಅಥವಾ ೧೬೦೩ ನೇ ಈ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಲಿಗಳು ಬಿದ್ದು ಗರ್ರನೆ ತಿರುಗಿ ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೂಡಲೇ ಕತ್ತಿನ ಸಂದಿ, ಕಂಕುಳಸಂದಿ, ತೊಡೆಸಂದಿ, ಮೊದಲಾಗಿ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಗುಳ್ಳೆ ಎದ್ದು ಜನರು ಸಾಯತಾ ಇದ್ದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ಬಹಳ ನಷ್ಟವಾದರು. ಹೀಗಾದಕಾರಣ ಜನರು ಕೊಂಚೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಜನರಲ್ಲರೂ ಊರ ಆಚೆ ಚೀಳು ಗುಡ್ಡದ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿ ಗುಡಿಸಲ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿ

ದ್ದರು. ತಾರಣ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಈ ರೋಗದಬಾಧೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ದೊರೆ ಮೊದಲಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜನರೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಊರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದುರ್ಗದ ಊರಬಾಗಿಲಿಗೆ ಕಲ್ಲು ಮುಳ್ಳುಹಾಕಿ ಯಾರೂ ಬಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶವಾಡದಹಾಗೆ ಊರಿನ ಸುತ್ತಲೂ ಕಾವಲು ಇಟ್ಟರು. ಊರೊಳಗೆ ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಪೂಜೆಕೂಡಾ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು.

ಈ ದೊರೆಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹೊಸ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ದರು. ಈ ದೊರೆಗಳ ಸಂಸಾರವೆಲ್ಲಾ ಮಹಾಲಯ ಹೊಸ ಏರ್ಪಾಡುಗಳು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಕಟ್ಟಲೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿವರುಷವೂ ಕಣಕುಪ್ಪೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಈ ಆಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಭಾರತದ ಹುಂಣುಮೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಲು ಆರಂಭ ಮಾಡಿದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜಕುಮಾರರೂ ರಾಜಕುಮಾರಿಯರೂ ಸಹಾ ಬೇವಿನ ಉಡಿಗೆ ಉಟ್ಟು ಬಳಗಸಮೇತ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆ ಹೋಗಿ ಉತ್ಸವಾಂಬನಿಗೂ, ಕಾಟಮ್ಮ ದೇವರಿಗೂ, ಸೇವೆನಾಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆ ಹೋಗುವಾಗ,

- (೧) ಗ್ರಾಮದ ತಳವಾರರು ಗ್ರಾಮ ಂಕ್ಕೆ ೧ ಟಗರು, ಬಂದು ತುಪ್ಪದ ಕುಂಭ ಸಹಾ ತರಬೇಕು.
- (೨) ದೊರೆಯು ಜೋರಿಗೆ ಹೊರಟಾಗ ಪ್ರತಿಗ್ರಾಮದ ಗೌಡನೂ ಗ್ರಾಮ ಂಕ್ಕೆ ೧೦ ವರಹ ಜೋರಿ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು.
- (೩) ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದ ವಿನಾಯಕನ ಚೌತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟಮಠದ ಐಯ್ಯನವರೂ ಕರ್ಜೀಕಾಯಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಅದನ್ನು ಅರಮನೆಯ ಬೊಕ್ಕಸದ ಮನೆಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಸಬೇಕು.
- (೪) ಜಾಡರ ಮಗ್ಗು ೧ಕ್ಕೆ ೧ ನೂಲಹಗ್ಗದಪ್ರಕಾರ ಪ್ರತಿವರುಷವೂ ಜಾಡರು ತಂದು ಅರಮನೆಗೆ ಬಿಟ್ಟುಸಬೇಕು.

- (೫) ಗ್ರಾಮಾಂತರಗಳಿಂದ ಹಜಾಮರು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಸರದೀಮೇರೆ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ಖಾಸಾಪಾಗದ ಕುದುರೆಗಳ ಮೈಕೂವಲನ್ನೂ ಅಯಾಲನ್ನೂ ಕತ್ತರಿಸಬೇಕು.
- (೬) ಗ್ರಾಮದ ಜೇಗಾರರು (ವೂದಿಗರು) ಖಾಸಾ ಕುದುರೆಗೆ ದಿನ ೧ಕ್ಕೆ ಹೆಸಿಕುಲ್ಲು ೧೦ ಹೊರೆ ಪ್ರಕಾರ ಸರದೀಮೇರೆ ತರಬೇಕು.
- (೭) ಗ್ರಾಮ ೧ಕ್ಕೆ ೨ ಅಳುಗಳು ಗ್ರಾಮಾಂತರಗಳಿಂದ ತಿಂಗಳಿಗೆ ೧ ಸಾರಿ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕರಡ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಕುಯಿದು ಬಣವೆ ಹಾಕಬೇಕು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು.

ವಿರೋಧಿ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಖಾಸಾ ನಾಗತಿಯಿರಿಗೂ, ಕುವಾರಿಗೂ, ಕುವಾರಿಗಳಿಗೂ, ಕುದುರೆಗಳಿಗೂ, ಬೇಕಾದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೇಲ್ದುರ್ಗದ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚೌಕಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಗಸಾಲೆಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿದರು. ಅಗಸಾಲೆ ಬಬ್ಬನಿಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ ದುರ್ಗಿ ವರಹ ೨೦ ರ ಪ್ರಕಾರ ೪ ಜನರನ್ನು ನೇಮಕಮಾಡಿ ಬೊಕ್ಕಸದಿಂದ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟು ಚಿನ್ನವಾರದ ಕಟ್ಟಲೇ ಪ್ರಕಾರ ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿ ಸಹಾ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಿಳಿಚೋಡು ಹೇಮಂಣನೆಂಬಾತನನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಕೆಲಸಮಾಡತಕ್ಕ ಮನೆಗೆ ಚಿನ್ನದ ಮನೆ ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದವನಿಗೆ ಚಿನ್ನದ ಮನೇ ಗುರಿಕಾರನೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು.

ಈ ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಹೊಗಳ ಭಟರಾಜರು ಹೇಳುವ ಸಮರ ವಿಜಯವೆಂಬ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದಾರೆ. ಆ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಹಾಕಿದೆ.

ಭುವನದೊಳೆ ಜೆನ್ನೂಲಾದ್ರಿಯ ರಾಜಧಾನಿಯೋಳೆ |
 ಯುವರಾಜಸ್ಥಿರಪಟ್ಟಭದ್ರ, ಕರುಣಸಮುದ್ರ, ಪರಸೈನ್ಯ ಛದ್ರ ||
 ಶರಧಿ ಮಧ್ಯದಲಿ ಚಂದಿರನು ಸಿದಂದದಲಿ |
 ವರಕಾನುಗೇತಿ ವಂಶದೊಳು ಪುಟ್ಟಿ, ಸೌಖ್ಯದೊಳು ಬಾಳು,
ಕೃಪಾಳು ||
 ಖಾನಖಾನರನೆಲ್ಲಸದೆದು ಕಪ್ಪವತಂದೆ |
 ಈ ನಿನ್ನ ಶೌರ್ಯಕೆಣೆಇಲ್ಲ, ರಣರಂಗಮಲ್ಲ, ನಿನಗೆ ಸರಿಇಲ್ಲ ||
 ಅದಕಂಡುಮೆಚ್ಚೆ ಪಾಠಾವ ದೊಡ್ಡೀರಿಯನು ಮುದದಿಂದ ಕೊ
ಡಲು ಕೈಕೊಂಡ ||
 ಕದನ ಪ್ರಚಂಡ |
 ಭಾಪುದೋರದಂತ ||
 ಮೈಲಾರ ಮೊದಲಾದ ಸೀಮೆಗಳ ಜೈಸಿಕೊಂ | ಡೇಳಿಗೆಯ
ಭುಜಶಕ್ತಿಯಿಂದೆ |
 ದುರ್ಗಕೈತಂದೆ |
 ತೂರ್ಯರವದಿಂದೆ ||
 ಇದಿರುದಂಡನು ಬಿಟ್ಟು ಬದಗಿಸಮನಾಳಗದಿ |
 ಕದನವನುಗೆಲಿದ ಹಮ್ಮಾರ |
 ಭಲರೆಮೊನೆಗಾರ |
 ಅಸಹಾಯಶೂರ ||
 ಜೆನ್ನೂಲಗಿರೀಶ |
 ಜನ್ನಿಗವಿಲಾಸ |
 ಮೊನ್ನೆಯಲಲಾಮ |
 ಅಮಿತಗುಣಧಾಮ ||
 ಕೊಡಗೈಯ್ಯ ಕರ್ಣ |
 ಕರುಣಾಸಂಪೂರ್ಣ |
 ಸುಡಿರಾಮಬಾಣ ||
 ನೂತನಶೂರ | ಮೂರನವತಾರ | ನೆರೆಪುಣ್ಯಕಾಂತ |
 ಪರಮಾಯುಸಂತ ||

೧೩ ನೇ ಅ ಧ್ಯಾಯ .

ಹಿರೀ ಮದಕರಿನಾಯಕ.

ಶ|| ೧೬೪೩ || ನೇ ಪ್ಲವ ಸಂ|| ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶು|| ೧೩ ಸ್ಥಿರವಾರದಲ್ಲು
 ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕನ ಹಿರೀ ಮಗ ಹಿರೀ ಮದಕರಿ
 ಹಿರೀ ಮದಕರಿನಾಯಕ
 ನಿಗೆ ಪಟ್ಟನಾದ್ದು . ನಾಯಕನಿಗೆ ಚಂಪಕಾ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ
 ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾಯಿತು. ದುರ್ಗದ ಸೇನೆಯು
 ನವಲುಬಂಡೆಕೋಟೆ, ಸೋವಿನದಳ್ಳಿ ಕೋಟೆ, ಇವೆರಡನ್ನೂ ತೆಗೆದು
 ಕೊಂಡಿತು.

ಶೋಭಕೃತು ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಅಮಕೊಂದಿ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಹಲ್ಲಾ
 ಮಾಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಇವೇ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದವರು
 ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಪಾಳಯಗಾರರನ್ನು ತನ್ನ ಸಮಾನರಾದ ಮಿತ್ರರಂತೆ
 ಭಾವಿಸಿ ಪಾಠಾ ಎಂಬ ರಾಯಭಾರಿಯ ಸಂಗಡ ರಾಜಗೋಪಾಲನೆಂಬ
 ಆನೆ ಬಂದು, ಕುದುರೆ ಬಂದು, ಫಿರಂಗಿ, ಮೊಲಾವ್ವನ್ನು ಸಸರಾಗಿ ಕಳು
 ಹಿಸಿದರು. ಸೀರೈದ ಸುಬೇದಾರನ ಮಗನು ಸಂಠಾಕ್ಕೆ ಬಾಗೂರ
 ಕೋಟೆ, ಹೊದಿಗೇರೆ ಕೋಟೆ ಇವುಗಳನ್ನು ದುರ್ಗದವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು.

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಯದುರ್ಗದ ಸಂಸ್ಥಾನದವರು ರಾತ್ರಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ
 ಮೊಳಕಾಲ್ಮುರುವಿನ ಕೋಟೆಗೆ ಇಳಲ ಬಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಕೋಟೆಯೊ
 ರಾಜ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ. ಳಗಿದ್ದ ದುರ್ಗದ ಭಟರು, ಅವರನ್ನು ಹೊಡೆದು
 ಓಡಿಸಿದರು. ಇದೇ ಶೋಭಕೃತು ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಆನೇ
 ಗೊಂದಿರಾಯರ ಮೈಗಳು ಗಂಡೋಬಳಮ್ಮ ನಾಗತಿಯನ್ನೂ ಕನಕಗಿರಿ
 ವೆಂಕಟಾಚಲ ನಾಗತಿಯನ್ನೂ ಸಹಾ ಕೊಟ್ಟು ಹಿರೀ ಮದಕರಿನಾಯಕ
 ನಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಯಿತು. ಸೀರೈದ ಸುಬೇದಾರನಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಅಜ್ಜಂ
 ಪುರ, ದೊಂಳ, ಈ ಎರಡು ಕೋಟೆಗಳನ್ನೂ ದುರ್ಗದವರು ಹಿಡಿದು
 ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಕೂಡಲೆ ಸೀರೈದ ಸುಬೇದಾರ ಕಾರಖಾನನೂ,
 ಸಿದ್ಧೋಜಿ ಮತ್ತು ಮಲೆನಾಡಿನವರೂ ಸಹಾ ಬಂದು ಅಜ್ಜಂಪುರದ
 ಕೋಟೆಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು.

ಪರಾಭವ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಕ್ಷಾಮ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಜನರಿಗೆ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನ್ನಾ ಹಾಕಿಸಲು ದೊರೆಯು ವೀರಕ್ಷಾಮ, ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದನು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪೀ ರೋಜಿ ಎಂಬ ಮರಾಟೆ ಸರದಾರನ ದಂಡು ಬಂದು, ಕೂನ ಜೀವಿನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಯಿತು. ದುರ್ಗದ ಸೇನೆಯು ಅವರ ಮೇಲೆ ಜಗಳಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿತು. ಆದರೆ ಮರಾಟೆಯವರಿಗೆ ಜಯವಾಯಿತು, ದಳವಾಯಿ ಭರಮಂಣನನ್ನು ಶತ್ರುಗಳು ಸೆರೆಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋದರು ಹಾಗಲ ವಾಡಿ ಸಂಸ್ಥಾನದವರಿಗೂ ದುರ್ಗವನರಿಗೂ ಕೈ ಕೈ ಸೇರಿತು ಶತ್ರು ಗಳು ಹರತಿಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದರು. ತರುವಾಯ ಶತ್ರುಗಳಾದ ಸಮಾಪ ಸಂಸ್ಥಾನದವರೂ, ಇತರ ಮರಾಟೆಯವರೂ, ಸೀರ್ಯದ ಸುಜೇ ದಾರನ ಕಡೆಯವರೂ, ಸಹಾ ಆಗಾಗ್ಯೆ ದುರ್ಗದ ಗಡಿಕೋಟೆಗಳಮೇಲೆ ಬೀಳುವುದು, ದುರ್ಗದವೀರರು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದು ಓಡಿಸುವುದು, ಬಂದೊಂದುವೇಳೆ ತಾವೂ ಸೋತುಕೋಗುವುದು, ಓಗೇ ಜಿಲ್ಲೆ ಕದನ ಗಳು ಈ ಆಳಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜರುಗಿದವು. ದುರ್ಗತಿ ಸಂ|| ಆಪ್ತೀಜ ಶು|| ೧೦ ದಿನಸ ಹುಚ್ಚು ಮಳ ಆರಂಭವಾಗಿ ಅದೇ ಕಾರ್ತೀಕ ಶು|| ೫ ವರೆಗೆ ಮುಯಿದು ಒಹಳ ನಷ್ಟವಾಯಿತು.

ರುಧಿರೋದ್ಧಾರಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಮಲೆ ನಾಡಿನವರು ವೋಸದಿಂದ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಸೀಮೆಗೆ ಸೇರಿದ ರಾಮಗಿರಿ ದುರ್ಗ ರಾಮಗಿರಿಯ ಮುತ್ತಿಗೆ. ವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರೆಂದು ಸವಾಳಾರ ಬಂತು. ಹಿರೀ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಜಿಳೆ ನಡುವೆಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಈ ಮು ತ್ತಿಗೇ ಸಂಗತಿ ಕೇಳಿ ದೊರೆಯು ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಹೊರಟು ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸನ್ನದ್ಧನಾದನು. ಇವನನ್ನು * ಎದುರಿಸಲು ಮಲೆ ನಾಡಿನವರು, ಹರಪನಹಳ್ಳೀ ಸೋಮಶೇಖರನಾಯಕ, ಅನೇಗೊಂ ದಿಯ ಘೌಜು, ರಾಯದುರ್ಗದ ವಂಡು, ಸವಣೂರಿನ ವಂಡು, ಇತರ ಜಿಲ್ಲೆ ಪಾಳಯಗಾರರು, ಇವರೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿಕೊಂಡು ೮೦೦೦ ಕುದುರೆ ೨೦೦೦೦ ಕಾಲು ಬಲ ಸಮೇತವಾಗಿ ಹೋದಿದ್ದರೆ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಇಳಿದು ರಾಮಗಿರಿಯ ಮುತ್ತಿಗೆ ಎಬ್ಬಿಸಲು ಉದ್ಯುಕ್ತರಾಗಿ ಕೋಟೆ

ಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೊಕ್ಕು ದುರ್ಗದ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಈ ಕದನದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ದೊರೆಗೆ ಬಲಗಡೇ ದವಡೆಯಮೇಲೆ ಅಂಬಿನ ಗಾಯವಾಯಿತು. ಆಗ ಆತನು ಡೇರೆಗೆ ಬಂದು ಗಾಯಕ್ಕೆ ಔಷಧಿ ಹಾಕಿಸಿ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಅನೆಯನ್ನು ಏರಿ ಪುನಃ ಯುದ್ಧರಂಗಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಭಿರಂಗಿಯನ್ನು ಕೋಟೆಗೆ ಹೊಡೆಯಿಸಿ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದನು. ಶತ್ರುಗಳು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋದರು ಕೋಟೆಯು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದವರ ವಶವಾಯಿತು. ಹಗೆಗಳು ಆ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋದ ೩ ಕಬ್ಬಿಣದ ಎರಕದ ನಗಾರಿಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದವು. ಈ ಯುದ್ಧವು ಬಹು ಘೋರವಾಗಿ ನಡೆಯಿತು. ಕದನದ ಮಧ್ಯೆ ಹಿರೀ ಮದಕರಿನಾಯಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯ ಸೋಮಶೇಖರ ರಾಯನು ಕೂತಿದ್ದ ಅನೆಯೂ, ಹಿರೀ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಅನೆಯೂ ಬಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಜಗಳಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆಗ ಸೋಮಶೇಖರರಾಯನು ತನ್ನ ಕೈಲಿದ್ದ ಉಕ್ಕಿನ ಅಲಗ ಹಾಕಿದಂಥಾ ಕರೋಲದಿಂದ ದುರ್ಗದ ದೊರೆಯನ್ನು ತಿವಿಯಲು ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆಗಧೀರನಾದ ಹಿರೀ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಆ ಕರೋಲಿನ ಅಲಗನ್ನೇ ಹಿಡಿದು ಎಳೆದು ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು. ಸೋಮಶೇಖರನು ದುರ್ಗದ ದೊರೆಯ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಎರಕದ ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಉಳ್ಳಂಬಿರಿಸಿಗೂ ಎಸೆಯಲು, ದುರ್ಗದ ರಾಜನು ಅದನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯ ದೊರೆಗೆ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಅಂಬುತಗಲಿ ಗಾಯವಾಗಿ ಅಲಗು ಮುರಿಮು ಮೂಳೆಯೊಳಗೆ ನಾಟಿಕೊಂಡಿತು. ಶತ್ರುಗಳು ದುರ್ಗದವರ ಏಟನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ದಿಕ್ಕಮುರಿದು ಓಡಿದರು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಜಯಶೀಲನಾದ ಹಿರೀ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಸೀರೈದ ಸುಬೇದಾರನಿಗೆ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟು ಭಾದ್ರಪದ ಶು|| ೧೦ ಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದನು.

ಹಿರೀ ಮದಕರಿನಾಯಕ
ನ ಪಾರುಷ.

ತರುವಾಯ ದೊರೆಯು ಬಳದೇಶದ ಆಡಳಿತಗಳನ್ನು ನಡಿಸಲು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದನು. ತನ್ನ ತಮ್ಮ ಗಂಗಣನಾಯಕ ದೇಶದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಭಾರದ ಏರ್ಪಾಡು ನನ್ನು ಮುರುಗಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಸೇವೆಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಮೊಳಕಾಲ್ಪುರು ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಕಾಟ ಪುನಾಯಕನನ್ನೂ, ಕಣಕುಪ್ಪೆಗೆ ಜಂಪಣನಾಯಕನನ್ನೂ, ಹೊಸದು ಗದ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ದಂಡಿನ ಜಂಪಣನಾಯಕ ಭರಮಣನಾಯಕ ಇವ ರುಗಳನ್ನೂ ನೇಮಕಮಾಡಿದನು. ಹುಚ್ಚಲಿಂಗಣನಾಯಕನನ್ನು ಸೇ ನಾಪತಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಈ ಲಿಂಗಣ ನಾಯಕನು ಗರಡೀ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ನಿಸ್ಸೀಮ, ದೇಹದಲ್ಲಿ ಬಹು ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನು. ಆರಮನೆಗೆ ನಂಟರು ಮೊದಲಾದ ಜನರು ಬಂದು ಕಂಬವನ್ನು ಏರಗಿಕೊಂಡು ಕೂತಿದ್ದರೆ, ಆ ಕಂಬವನ್ನು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿ ಅವರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕೂತಿದ್ದವರ ಅಂಗಿಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಅದರ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಆ ಜನರು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏಳುವಾಗ ಬಟ್ಟೆ ಎಳೆದು ಮುಗ್ಗ ರಿಸುವಹಾಗಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ದರ್ಬಾರಿನವರೆಲ್ಲಾ ನಗುವಹಾಗೆ ವಿನೋದವಾದ ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ಮಾಡು ತಿದ್ದನು.

ಉಳಿಕೆ ಅಂಣತಮ್ಮಂದಿರು ಗಡಿ ದುರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಸೇನಾಪತಿಗಳಾಗಿ ದ್ದರು. ಇವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಯುದ್ಧದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ದೊರೆಯು ವಿಶೇಷ ವಾಗಿ ವದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಕ್ರೋಧನ, ಅಕ್ಷಯ ಸಂ|| ಗಳಲ್ಲಿ ರಾಯ ದುರ್ಗದ ಪಾಳಯ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ೪-೧೦ ಗ್ರಾಮಗಳೂ ಆ ಕೋಟೆಗಳೂ ಜೈಸಲ್ಪಟ್ಟು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಆಳಕ್ಕೆ ಬಂದವು.

ಶ|| ೧೬೬೯ ನೇ ವಿಭವ ಸಂ|| ಪ್ರಪ್ಯ ಶು|| ೧೦ ಗುರುವಾರ ಭೂ ಕಂಪವಾಗಿ ಗರ್ಜನೆಯಾಯಿತು.

೧೪ ನೇ ಅ ಧ್ಯಾಯ .

ಹಿರೀ ಮದಕರಿನಾಯಕ (ಸಾಗುವುದು.)

ಶಕ|| ೧೬೨೦ ನೇ ವಿಭವ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯು ಮರಾಟೆ ಸಿದ್ಧೋ
 ಜಿರಾಯನನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ದಂಡಿನೊಡನೆ
 ಮಾಯಕೊಂಡದ ಮು ಅಣಜಿಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡನು.
 ತ್ತಿಗೆ. ಶತ್ರುಗಳ ಹಾವಳಿಯು ಆಕಡೆ ಬಲವಾದ್ದರಿಂದ
 ಹಾಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಗರವರು, ಸವಣೂರವರು,
 ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯವರು, ರಾಯದುರ್ಗದವರು, ಇವರೆಲ್ಲಾ ಪುನಃ ಸೇರಿ
 ಕೊಂಡು ಮಾಯಕೊಂಡಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದಾರೆಂದು ವರ್ತಮಾನ
 ಬಂತು ಆಗ ದೊರೆಯು ಸೇನಾಸಮೇತನಾಗಿ ಹೊರಟು ವಿಭವ ಸಂ||
 ಫಾಲ್ಗುಣ ಶು|| ೧೩ ಸ್ಥಿರವಾರದಲ್ಲು ಮಾಯಕೊಂಡದ ತೆವರಿನಮೇಲೆ
 ನಿಂತು ಶತ್ರುಸೇನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಆನೆಯನ್ನೇರಿ ಸೊನ್ನೇ ಬಾಣಗ
 ಳನ್ನು ಹೊಡೆಯಿಸಿ ಸ್ವಾರಿ ಫಿರಂಗಿ ಹೊಡೆದು ಎದುರು ದಂಡಿನಮೇಲೆ
 ಬಿದ್ದು ಕಡಿಯಲಾಗಿ, ಹಗೆಗಳು ತಡೆಯಲಾರದೆ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗೂ ಓಡಿ
 ಹೋದರು ಆಗ ರಾಜನು ಆನೇ ನಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಎದುರು
 ಸೇನೆಯ ಡೇರೇ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತನು. ಕಾಲುಬಲವು ಲೂಟಿಗೆ ಕೈ
 ಹಾಕಿದರು. ಆಗ ಹಗೆಯವರ ಕುದುರೇ ದಂಡು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಘೋಷಿನ
 ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಕಡಿಯಲು ಆರಂಭಿಸಿತು. ದುರ್ಗದ ಕಾಲು ಬಲವು ಮು
 ರಿದು ಮಾಗಡಿಕೆರೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಯಿತು. ರಾಜನು ತನ್ನ ಘೋಷು
 ಮುರಿದುಹೋದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಆನೇಕಾಲಿಗೆ ದಬಕ ಹಾಕಿಸಿ ನಿಂತು
 ಕೊಂಡು ಚಂದಾ ಸಾಬಿಯ ಕುದುರೆ ೨೦೦, ಕಾಲುಮಂದಿ ೨೦೦ ಇಷ್ಟು
 ಘೋಷು ಸಮೇತ ೬ ತಾಸಿನಿಂದ ೧೦ ತಾಸಿನವರೆಗೂ ಯುದ್ಧಮಾಡುತಿ
 ದ್ದನು. ಶತ್ರುಸೇನೆ ವಿಶಿಷ್ಟವೂ ಹಿರೀ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಆನೆಯೊಂ
 ದನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಅದನ್ನು ಕಡಿದು ಕೆಡವಿದರು. ಆಗ ರಾಜನು ಖಾಸಾ
 ಮಾವುತ ಸಂಕನಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೇ ಮಾಡಿ ಬೇರೆ ಆನೆ
 ದೊರೆಯ ಪರಾಕ್ರಮ. ಯನ್ನು ತರಿಸಿ ಅದನ್ನೇರಿಕೊಂಡು ಮಾವುತನನ್ನು
 ಕುರಿತು—ನನ್ನೂ ಆನೆಯನ್ನು ಹರಪನಹಳ್ಳಿದೊರೆಯ ಆನೆ ಬಳಿಗೆ ತೆಗೆ

ದುಕೊಂಡು ಹೋಗು, ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಮಾವು ತನು—ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ ನಮ್ಮ ಘೋಷಣೆ ಯಾವತ್ತೂ ಮುರಿದು ಹೋಯಿತು. ಅವರ ಘೋಷಣೆ ನಾಲಕ್ಕು ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ಹೊಡೆಯುತಾ ಬರುತ್ತಿದೆ, ನಮ್ಮ ಖಿಲ್ಲೆ ಹಿಂಭಾಗ ಹತ್ತಿರವಾಗಿದೆ. ಅಪ್ಪಣೆಯಾದರೆ ಮಾಯಾ ಕೊಂಡದ ಖಿಲ್ಲೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಆನೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿದನು. ಈ ಮಾತು ಕೇಳಿ ದೊರೆಯು—ಈಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನಾವು ಲಡಾಯಿ ಮಾಡಿದಾಗೆಲ್ಲಾ ಶತ್ರುಜನರಿಗೆ ಬೆನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆಲ್ಲ, ಈ ವರೆಗೂ ಭಗವಂತನು ಯಶಸ್ಸು ಕೊಟ್ಟಿದಾನೆ. ಈ ದಿವಸ ಹರಪನ ಹಳ್ಳಿಯವರಿಗೆ ಬೆನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಎಷ್ಟು ದಿವಸ ಬದುಕಬೇಕು? ನಮಗೂ, ಹರಪನ ಹಳ್ಳಿಯವರಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ವಿಶೇಷವಾದ ಕ್ರೋಧವಿದೆ. ಬಬ್ಬರಮೇಲೆ ಬಬ್ಬರು ಮತ್ತರ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಹತರಾಗುವರು. ಅಂಥಾ ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಉಪಾಯಾಂತರದಿಂದ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ನಾವು ಇಬ್ಬರೂ ಕಾದುವುದರಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಬಲಿಕೊಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಇದು ನಮಗೆ ಧರ್ಮವಲ್ಲ, ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಕಾಯುವಾಗ ಯಾರೂ ಸೋಲವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಬಬ್ಬ ಮಡಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ವೀರಸ್ವರ್ಗ ಬರುವುದು, ಅವನು ಗೆದ್ದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಎದುರಾಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ದೊರೆಯಿತು, ಅವನೂ ಗೆದ್ದ ಹಾಗಾಯಿತು. ನಾವು ಈಶ್ವರ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಈ ದಿನ ವೀರಸ್ವರ್ಗವೇ ಪರಂತು ಎರಡನೇ ಮಾತೇ ಇಲ್ಲ. ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳು ವೀರಸ್ವರ್ಗ ಭೋಗವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು, ಶತ್ರುಜನರು ತುಷ್ಟಿಯಾದರೆ ಅದೇ ಬಳ್ಳಿಯದು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಸಾವಕಾಶಮಾಡದೆ ಆನೆಯನ್ನು ನಡಿಸಬೇಕು ನಿನಗೆ ಏನಾದರೂ ಭಯವಾದರೆ ಇಳಿದು ಹೋಗಬಹುದು. ನಾನೇ ಮಾವುತನಾಗಿ ಲಡಾಯಿ ನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆಯೇ ಪರಂತು ಸರ್ವಾತ್ಮನ ಹಿಂತಿರುಗುವುದಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಇದಕ್ಕೆ ಮಾವುತನು—ಮಹಾರಾಜ ಛತ್ರಪತಿ, ತಾವು ಹೋದಮೇಲೆ, ನಾನು ಯಾರಿಗೆ ಮುಖಾಂತರಿಸಲಿ? ತಮ್ಮ ಪಾದದ ಹತ್ತಿರ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ಎಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾಪನೆ ಮಾಡಿ ದುರ್ಗದ ರಾಜನ ಆನೆಯನ್ನು ಹರಪನ ಹಳ್ಳಿಯ ಸೋಮಶೇಖರರಾಯರ ಆನೇಬಳಿಗೆ ನಡಿಸಿದನು. ಆ ದೊರೆಯು ಈ ಆನೆ ಬರುವುದನ್ನು

ನೋಡಿ ತನ್ನ ಹಸ್ತಿಯನ್ನು ಈ ಕಡೆಗೆ ನಡಿಸಿದನು. ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬೆಟ್ಟ ಎದುರಾದಂತೆ ಎರಡು ಆನೆಗಳೂ ಎದುರಾದವು. ಆಗ ಉಭಯರೂ ಯರೂ ಎದುರೆದುರಿಗೆ ನಿಂತು, ರ್ಭಾವದ ಪರ್ಯಂತ ದೊರೆಗಳಬ್ಬರಿಗೂ ಕೈ ಘೋರವಾಗಿ ಲಡಾಯಿ ಮಾಡಿದರು. ಮೊದಲು ಕೈಸೇರಿ ಸಮಯುಧ್ಧ. ತರಕರ್ಷ ಕಮಾನ್ ಲಡಾಯಿ ಆಯಿತು. ತರುವಾಯ ಕೋವಿಗಳಿಂದ ಗೋಲಿವಗೈರೆ ಹಾರಾಡಿದವು. ಇದೆಲ್ಲಾ ಬರಿದಾದ ಮೇಲೆ ಸೋಮಶೇಖರನಾಯಕನು ಹೊಸದಾಗಿ ಭಳಭಳಿಸುವ ಹಯೋ ಮುಖವೆಂಬ ಹೊಸ ಭರ್ಜಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆನೆಮೇಲಿನಿಂದ ಬಗ್ಗಿ ಮಸ್ತಕದಮೇಲೆ ಕಾಲಿಟ್ಟು ಹಿರೀ ಮದಕರಿನಾಯಕನನ್ನು ತಿವಿದನು. ಆಗ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಭೂಪನು ಆ ಬಹಲೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬಗ್ಗಿ ತನ್ನ ಆನೆಯ ಮಸ್ತಕದಮೇಲೆ ಕಾಲಿಟ್ಟು ನಿಂತು, ಆ ಭರ್ಜಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲು, ಸೋಮಶೇಖರರಾಯನು ಅದನ್ನು ಹಿರಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಮಾಡಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಿನಕಾಡಿದನು. ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಕೈಗಾಯವಾಯಿತೇ ಹೊರತು ಭರ್ಜಿಯ ಅಲಗನ್ನು ಆ ಶೂರನು ಬಿಡದೆ ಹಿರಿದುಕೊಂಡನು. ಉಭಯ ಕಕ್ಷಿಯ ಮಾವುತರೂ ಸತ್ತು ಬಿದ್ದರು. ಉಭಯರಾಯರಿಗೂ ಗಾಯ ಬಹಳವಾಯಿತು. ಸೋಮಶೇಖರರಾಯನು ಮೂರ್ಛೆ ಬಂದು ಮಲಗಿದನು. ಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗೆ ಭಾರಿಯಾಗಿ ಗಾಯವಾದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಸೂರ್ಯ ಹಿರೀ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಮಂಡಲವನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ವೀರಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಯಕನಿಗೆ ವೀರಸ್ವ ಹೋದನು. ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಆನೆ ೪, ಫಿರಂಗಿ ೨, ಗರ್ವಾದ್ದು. ದೊರೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಹಲೆ ೧, ಗುರುದಾಕತ್ತಿ ೧, ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಸಾಮಾನುಗಳು ಇವೆಲ್ಲವೂ ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯವರ ವಶವಾಯಿತು.

ನೀರತಡಿ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ನಾಗತಿಯರು, ಕುಮಾರಿ ತಿಯರು, ಕುಮಾರರು ಮುಂತಾದ ಸಕಲಗುನುಗು ಸಹಾ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಮಾಯಕೊಂಡದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯ ದೇಹವನ್ನು ದಹನ ಮಾಡಿ ಅಸ್ಥಿಯನ್ನು ತಂದು ರಾಜ ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕನ ಸಮಾಧಿ ಬಳಿ

ಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದರು. ಇವ್ಯಾದರೂ ಮಾಯಕೊಂಡದ ಕೋಟೆ ಯೇನೋ ಶತ್ರುಗಳವಶವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಈ ದೊರೆಯ ಆಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟು ಸೀಮೆ ೧೮ಕ್ಕೆ ೬೧ ಪಟ್ಟು ದೊರೆತವದ ಆದಳತ. ಡಿಗೆ ಮಾರ್ಗ ಸುಂಕ, ಸ್ಥಳ ಸುಂಕ, ಹುಲ್ಲು ಬನ್ನಿ, ಇಟ್ಟಿಗೆ ಗುತ್ತಿಗೆ, ಎಲೆಮನೆ, ತಂಬಾಕು, ಗಾಂಜ, ಪರಾಟು, ಉಪ್ಪಿನ ಮೋಳೆ, ಆಚಾರಗಾಣಿಕೆ, ಸಹಾ ಸೇರಿ ಹುಟ್ಟುವಳ ೨೦೦೦೦೦೦ ವರಹ.

ಈ ದೊರೆಯ ಆಳಕೆಯಲ್ಲಿ ೮ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು, ಕಾತರ ಹಾಳು ಕೆರೆಯ ಅರೆಗೆಲಸದ ಕಟ್ಟೆ, ಮೊದಲಾದ್ದನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು.

ಈ ಹಿರೀ ಮದಕರಿಸಾಯಕನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೈವಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ದೊರೆಯ ಆಚಾರಶೀಲತ ದೈವಭಕ್ತಿ. ಎನು. ರಾಕ್ಷಸ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಮೌಳೇಶ್ವರ ನೆಂಬ ಸ್ಥಳಿಕದ ಲಿಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ್ದರು. ಗುರು

ಮುಖೇನ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಂಡು ಅಡಿಗೆ ಪರಿಚಾರಿಕೆಯನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದಲೇ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಂಗಡ ಮೊರೆಯು ರುದ್ರಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಹಸ್ರ ಸೌಮಾರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಧೂಪದೀಪ ನೈವೇದ್ಯಾದಿಗಳು ಆದನಂತರ ಊಟಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಪ್ರತಿ ಸೋಮವಾರವೂ ನಕ್ಷತ್ರಭೋಜನ, ಪಕ್ಷ ಪ್ರದೋಷ, ಶ್ರಾವಣಮಾಸ ೧ ತಿಂಗಳು, ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸ ೧ ತಿಂ ಗಳು, ಶನಿಪ್ರದೋಷ, ನವರಾತ್ರೀ ದಿವಸ, ಉಚ್ಚಂಗವ್ರತ ರಥೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಕಂಕಣಕಟ್ಟಿದ ದಿವಸ ಮೊದಲಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಹೋತ್ಸವ ವಾಗುವವರೆಗೂ, ಭಾರತವ ಹುಣುಮೆ ೯ ದಿವಸ, ನವರಾತ್ರೀ ಸಹಾ ನಕ್ಷತ್ರಭೋಜನ. ಮಾಸ ಶಿವರಾತ್ರೀ ಉಪವಾಸ, ಬೆಳಗಾಗಿ ಸಮಾರಾಧನೆ, ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಜಾತ್ಯಾಹಾರಮಾಡು ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಕಾಲಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡೋಣ, ಮಾಸ ಶಿವರಾತ್ರೀ ದಿವಸ ಒಂದು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಪೌರ್ಣಮಿ ದಿವಸ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಉಚ್ಚಂಗವ್ರತನಿಗೆ ಉತ್ಸವ, ವರುಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಸಿಡಿ, ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಡೆಯುವಂತೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿಸಿದ್ದನು.

೧೫ ನೇ ಅ ಧ್ಯಾಯ .

ಇಮ್ಮಡಿ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕ.

ಶ|| ೧೬೩೦ ನೇ ವಿಭವ ಸಂ||

ಹಿರೀ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಪುತ್ರನಾದ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗ
 ಪ್ಪನಾಯಕನಿಗೆ ಶ|| ೧೬೩೦ ನೇ ವಿಭವ ಸಂ|| ಫಾ
 ಇಮ್ಮಡಿ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂ
 ಗಪ್ಪನಾಯಕನಿಗೆ ಪಟ್ಟ.
 ಲ್ಗುಣ ಬ| ೨ ಗುರುವಾರವಲ್ಲ ಸಂಪಿಗೆ ಸಿದ್ಧೀಶ್ವ
 ರನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟವಾಯಿತು.

ಈ ದೊರೆಯು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಯಾತರ ದೆಸೆಯಿಂದ ತಪ್ಪು
 ತಂದೆಯು ಮೃತನಾದನೋ ಅಂಥಾ ಮಾಯಿಕೊಂಡದ ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು
 ಮಾಯಿಕೊಂಡದ ಮು
 ತ್ತಿಗೆ ಎಬ್ಬಿಸಿದ್ದು.
 ಎಬ್ಬಿಸುವುದು ತನ್ನ ಮೊದಲನೇ ಕೆಲಸವೆಂದು
 ಯೋಚಿಸಿ, ಗುತ್ತೀ ಮುರಾರಿರಾಯ, ಆದವಾನಿ
 ಸುಬೇದಾರ ಹಿದಾಯತ್ತು ಮೋತೀಖಾನ, ಮೊದ
 ಲಾದವರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಒಂದು ಲಕ್ಷ ವರಹಾ ಕೊಟ್ಟು ಮಾ
 ಯಿಕೊಂಡದ ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಲು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದನು. ಶುಕ್ಲ
 ಸಂ|| ಚೈತ್ರ ಶು| ೧ ದಿವಸ ಗುರುವಾರರಾತ್ರಿ ೪ ಗಳಿಗೆಯಮೇಲೆ ಬಿದ
 ನೂರವರ ದಂಡು, ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯವರ ದಂಡೂ, ಕಡಮೆ ಪಾಳಯಗಾ
 ರರೂ ಸಹಾ ಮಾಯಿಕೊಂಡದ ಮುತ್ತಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿದರು.

ತರುವಾಯ ಅಲ್ಲಿನ ದಂಡೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಂತೇ ಬೆ
 ನ್ನೂರಿಗೆ ಬಂದು ಆ ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಾ ಅಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿಗೆಗೆ ಹಾಕಲು, ಮುರಾರಿ
 ಮುರಾರಿರಾಯ, ಆದ ರಾಯ, ಆದವಾನಿ ಸುಬೇದಾರ ಸಹಾ ಶತ್ರುಗಳ
 ವಾನಿ ಸುಬೇದಾರ ಲಂಚಕ್ಕೆ ಆಶೆಬಿದ್ದು ಅವರ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಕೊಂಡ
 ದ್ರೋಹಿಗಳಾದ್ದು. ಕಾರಣ, ಅವರ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಸ್ತೂರಿ
 ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನು ತನ್ನ ದಂಡಿನೊಡನೆ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಆದರೂ
 ನಾಜಿಕೆಇಲ್ಲದೆ ಮುರಾರಿ ರಾಯನು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ರಾಜರ ಭೇಟಿಮಾಡಿ
 ಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದನು. ಆನೆಗೊಂದಿಯವರಿಗೂ, ದುರ್ಗದವ
 ರಿಗೂ ಇಲ್ಲರೆ ಕದನ ನಡೆಯಿತು. ಇದೇ ಶುಕ್ಲ ಸಂ|| ದ ಕಾರ್ತೀಕ ಮಾ

ಸದಲ್ಲಿ ಬುಕ್ಕಸಾಗರ ಮೊದಲಾದ ಗಡಿಗಳನ್ನು ದುರ್ಗದ ರಾಜನು ಜಯಿಸಿ ಕೊಂಡನು.

ಇದೇ ಶುಕ್ಲ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗದ ಅರಮನೇ ಬೋಕ್ಕಸಕ್ಕೆ ಯಾರೋ ಕನ್ನಹಾಕಿದ್ದರು. ಇತರ ಕಾಟಕಾಯಗಳು ಶತ್ರುಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಜಿಲ್ಲರೆ ಜಿಲ್ಲರೆಯಾಗಿ ಜರಗುತ್ತಲೇ ಇದ್ದವು. ಪ್ರಜೋತ್ಪತ್ತಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ “ ಶ್ರೀಮಃ ಮಹಾನಾಯಕಾಚಾರ್ಯ ಕಾಮಗೀತಿ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪ ರಾಜ ಮದಕರಿನಾಯಕರವರ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕರಿಂದ ” ಎಂದು ಇತರ ಪಾಳಯಗಾರರಿಗೆ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಬಕ್ಕಣಿಸುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಆಂಗೀರಸ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ನಾನಾಜಿರಾಯನ ದಂಡು ಬಂದು ಅವಾಂತರ ಮಾಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋಯಿತು. ಇದೇ ನಾನಾಜಿರಾಯನು ಪುನಃ ಶ್ರೀಮುಖ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಅಣಜೀಕೋಟಿಯನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಭಾವ ಸಂ|| ದ ಆಪಾಠ ಶು|| ೨ ಸ್ಥಿರವಾರದಲ್ಲಿ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನು ಮೃತಪಟ್ಟನು.

ಈ ದೊರೆಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ ಈತನು ದುರ್ಗದಮೇಲೆ ಕೆಲವು ಕಣಜ, ಬಂದು ಬಂದ ಚಾವಡಿ ಸಹಾ ಮಾಡಿಸಿದನು.

೧೬ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ .

ಕಡೇ ಮದಕರಿನಾಯಕ.

ಶ|| ೧೬೨೬ ನೇ ಭಾವ ಸಂ||

ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನಿಗೆ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಮಾಡಬೇಕು, ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆ ಬಂತು. ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನ ತಾಯಿ ಓಬಳಮ್ಮನಾಗತಿ, ಮುರಗಿಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಸಕಲ ದಳವಾಯಿಗಳು, ಪ್ರಧಾನಿಗಳು, ಬಲನಾಯಕರು, ಗುರಿಕಾರರು, ರಾಹುತ ಲಾಣ್ಯದಸೇರು ವೇಗಾರರು, ಸಾಮಾಜಿಕರು, ವೇಟೆಸೆಟ್ಟಿ, ಪಟ್ಟಣ ಸೆಟ್ಟಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಮುಖವರ್ತಕರು ಸಹಾ ಸಭಿಸೇರಿ ಆಲೋಚನೆ

ದೊರೆಯನ್ನು ಚುನಾಯಿಸಲು ಸಭೆ ಸೇರಿದ್ದು.

ಮಾಡಿ, ಜಾನಕಲ್ಲು ಹೊಸದುರ್ಗದ ಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿಯೂ ಹಿರೀ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ತಮ್ಮನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ದಂಡಿನ ಜಂಪಂಣನಾಯಕನ ಕುಮಾರ ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಮಾಡಬೇಕೆಂಬದಾಗಿ ನಿಶ್ಚೈಸಿದರು. ಆದಿನರಾತ್ರೆ ಓಬಳವ್ವನಾಗತಿಯ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಹಿರಿ

ಓಬಳವ್ವ ನಾಗತಿಯ ಸ್ವಪ್ನ.

ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಬಂದು “ನಾನು ಈ ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ಜಾನಕಲ್ಲು ದುರ್ಗದ ತೊದಲು ಭರಮಂಣನಾಯಕನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮದಕರಿನಾಯಕನೆಂಬ ನಾಮಧೇಯದಿಂದ ಅವತರಿಸಿದೇನೆ, ಈತನಿಗೇ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾಗಬೇಕು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನಂತೆ. ಮಾರನೇ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲಕ್ಕೆ

ಓಬಳವ್ವನಾಗತಿಯು ಎದ್ದು ಸಭೆಮಾಡಿಸಿ ಸ್ವಜನರನ್ನು ಕರೆಕಳುಹಿಸಿ ತನಗೆ ಮುನ್ನಾದಿನ ಆದ ಸ್ವಪ್ನದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದಳು. ಸರ್ವರೂ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಆನೆಯಮೇಲೆ ಅಂಬಾರಿಹಾಕಿಸಿ ಜಾನಕಲ್ಲು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ತೊದಲು ಭರಮಂಣನಾಯಕನಿಗೆ ಮಗನಾದ ಮದಕರಿನಾಯಕನನ್ನು ಅಂಬಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ಉತ್ಸವದಿಂದ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಓಬಳವ್ವನಾಗತಿಯವರಿಗೆ ಬಪ್ಪಿಸಿದರು. ಶ|| ೧೬೩೬ ನೇ ಭಾವ ಸಂ|| ಆಪಾಠ ಶುದ್ಧ ೧೦ ಮಲ್ಲು ಈ ಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗೆ

ಕಡೇ ಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗೆ ಪಟ್ಟವಾದ್ದು.

ಚಂಪಕಾ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾಯಿತು. ಆಗ ಈ ಜಿಕ್ಕ ದೊರೆಗೆ ೧೦ ವರುಷವಯಸ್ಸಾಗಿತ್ತು. ಈತನನ್ನು ರಾಜ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗ

ಪ್ಪನಾಯಕರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕೆಂತಲೂ, ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವನ್ನೂ ಓಬಳವ್ವನಾಗತಿಯು ವಹಿಸಬೇಕೆಂತಲೂ, ದಳವಾಯಿ ಚುಕ್ಕಂಣನ ಮಗ ದಳವಾಯಿ ಭರಮಪ್ಪನೂ, ಬಲನಾಯಕರೂ, ಕಂದನಕೋವಿ ಬೊಮ್ಮಂಣ, ಏಕಾಸಿ ಕಾಟಪ್ಪನಾಯಕರ ಭರಮಂಣ. ಮುಂತಾದವರು ಅರಿಕೇಮಾಡಿದರು. ಆ ಪ್ರಕಾರ ಓಬಳವ್ವನಾಗತಿಯು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಗ ರಾಯದುರ್ಗದ ಸಂಸ್ಥಾನೀಕರು ಜಿತ್ರದುರ್ಗದವರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿ

ರಾಯದುರ್ಗ, ಹರಪನ ಹಳ್ಳಿ ರಾಜರೊಡನೆ ಯುದ್ಧ.

ಸಲಾರದೆ, ಈ ಸೀಮೆಯಮೇಲೆ ಬೀಳಲು ಸಮಯವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ರಾಯದುರ್ಗದ

ಪಾಳೆಯಗಾರರು—ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವರು ಬಿದ್ದು ಹೋದರು, ಸಂಣ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಕಟ್ಟಿದಾರೆ, ನೀಮೆಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಒಬ್ಬ ಮುದುಕಿ ನಡಿಸುತ್ತಿದಾಳೆ, ಇವರಿಂದ ಏನಾದೀತು? ಎಂದು ಹರಪನಹಳ್ಳೀ ಸಂಸ್ಥಾನದವರ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆದು ದಂಡು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ನೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಮೆಯ್ಯುತಿದ್ದ ಆ ಶಾಶ್ವದವರ ದನಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡುಹೋದರು. ಈ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ ದುರ್ಗದ ಸಂಸ್ಥಾನದವರು ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಹೋಗಿ ಸಶಹದ್ದಿನಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡರು. ಶತ್ರುಗಳ ಕಡೆ ೧೦೦೦ ಕಾಲುಬಲ, ೨೦೦೦ ಕುದುರೆ, ೧೦ ಫಿರಂಗಿ ಸಮೇತ ಅವರ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡುಕೆರೆ ನೀಮೆಗೆ ಬಂದು ಇಳಿಯಿತು. ದುರ್ಗದವರ ದಂಡು ಓಬಳಾಪುರದ ಕೋಟೆಗೆ ಬಂದು ಇಳಿಯಿತು. ಹಗೆಗಳು ತಮ್ಮ ಸೇನೆಯನ್ನು ನಾಲ್ಕು ತುಕಡಿ ಮಾಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಎದುರಾಳಿಗಳಂತೆಯೇ ನಾಲ್ಕು ಭಾಗವಾಗಿ ದುರ್ಗದ ಭಟರೂ ನಿಂತರು. ಯುದ್ಧವು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಆರಂಭವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಗಳಿಗೆ ನಡೆಯಿತು. ಜಗಳದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಸೇನೆಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿ

ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಜಯ. ಹತವಾಯಿತು. ಆಗ ರಾಜರು ಎರಡುಕೆರೆ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ

ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಹೋಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ಹಾಕಿ ಕೋನಾಪುರ, ಕೋಡಗನೂರು, ಇವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರಾಯದುರ್ಗದ ಬೇಟೆಗೆ ಹೊಕ್ಕು ಕೋಟೆಗೆ ಮೊಹರ್ಚಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಬಸಲತ್ತುಜಂಗನು, ಕರ್ಣಾಟಕ ದೇಶದಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಲು ಬಂದನು. ದುರ್ಗದವರು—ಎರಡುಕಡೆ ಲಡಾಯಿ ಬೀಳುವುದು, ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ, ಬಂದದ್ದಕ್ಕೆ ರಾಯದುರ್ಗದವರ ಮೇಲೆ ಜಯವಾಯಿತು, ಭಾರಿಕೋಟೆ, ಬಿಲ್ಲೆ ಬಿಟ್ಟು ಇರುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಎಂದು ರಾಯದುರ್ಗವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಚಿತ್ರದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಧಾತು ಸಂ|| ಜೈವೃಷ್ಣ ಶಂ|| ೨ ಯಲ್ಲು

ಓಬವನಾಗತಿ ೨೦೦ ಹೋದ್ದು.

ಓಬಳಮ್ಮ ನಾಗತಿಯು ತೀರಿಹೋದಳು. ಈಶ್ವರ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಹುಚ್ಚಂಗಮ್ಮನ ಹೊಂಡದ ಅಗಳನ್ನು

ತೆಗೆಯಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು.

ವಿಕ್ರಮ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಹರಪನ ಹಳ್ಳಿಯವರು ತೊಯಿಲ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದು ಮುತ್ತಿ ಕೊಂಡು ಬಂದು ತಿಂಗಳಿಂದಲೂ ಸಾಧಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆಂಬ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ರಾಜನು ಕೇಳಿ ದುರ್ಗದಿಂದ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಹೋಗಿ

ಹರಪನ ಹಳ್ಳಿಯವರೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಕಣಕುಖೈಬಳ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡು, ಶತ್ರುಗಳ ದಂಡಿನ ಅಂದಾಜನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಬಗ್ಗೆ ಗುಪ್ತಚಾರರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು: ಅಜ್ಞಾ

ರರು ಹೋಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು—ಸವಣೂರ ಹಾಕಿಂಖಾನ, ರಾಯದುರ್ಗದವರು, ನಗರದವರು, ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯವರು, ಸಹಾಸೇರಿ ೨೦೦೦ ಘೌಜು, ೨೦ ತೋಘು, ೪೦೦೦ ಕುದುರೆ, ಬಾಣ ವಗೈರೆ ಭಾರಿ ಸರಂಜಾಂನಿಸಿ ಬಂದು ಇಳಿದಿದಾರೆ ಎಂದು ರಾಜರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಆಗ ರಾಜರು ತಮ್ಮ ಘೌಜು ಮತ್ತು ಸೇನಾನಾಯಕರು ಇವರೊಡನೆ ಆಶೋ ಚನೆ ಮಾಡಿದರು. ಆಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನಸಬದಾರ ನೀಲಕಂಠರಾಯನು ದೊರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು—“ಶತ್ರುಜನ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಭಾರಿಜಮಿಯತ್ತು “ನಿಸಿ ಇಳಿದು ಇದಾರೆ, ನಾವು ಸಾವಕಾಶಮಾಡಿದರೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ “ಬಲವಾಗಿಲ್ಲದೆ ಇರುವ ಈ ಕೋಟೆಗೆ ಠಾಣೆ ಬೀಳುತ್ತೆ, ತರುವಾಯ “ನಾವು ಹೋದರೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದು, ಆದ್ದರಿಂದ ದಂಡನ್ನು “ಕೂಚು ಮಾಡಿ ಅವರ ರೂಬರು ಇಳಿದು ಲಡಾಯಿ ಕೊಡಬೇಕು,” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಇದು ವಿಹಿತವೆಂದು ತಿಳಿದು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದವರು ಕೂಚು ನಗಾರಿಗೆ ಹುಕುಂ ಮಾಡಿದರು. ದಶೋಬಸ್ತುಘೌಜು ಹೊರ

ಟು ಹೊಸಕೆರೆ ಬಳಿ ನಿಂತಿತು. ಈ ವರ್ತಮಾನ ಹೊಸಕೆರೆ ಯುದ್ಧ ವನ್ನು ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯವರು ಕೇಳಿ ತಮ್ಮ ದಂಡು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಮೈದಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತರು. ಇವರಿಗೆ ದುರ್ಗದ ಸೇನೆ ಎದುರಾಯಿತು. ಮದಕರಿನಾಯಕನು ನಾಲ್ಕು ತುಕಡಿ ಮಾಡಿ, ಬಂದು ತುಕಡಿಯನ್ನು ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಇನ್ನೊಂದು ತುಕಡಿ ಯನ್ನು ಗುನುಗು ವಗೈರೆ ಕಾವಲಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಬಂದು ತುಕಡಿ ಖಾಸಾ ಘೌಜು ಹಜರತ್ತು ಮುಕ್ಕಂಣ ಸುತ್ತ, ಪಂಚಕನೆ ಭಲ್ಲದವರು, ಎಡಭರ್ಜಿ ಬಲಭರ್ಜಿಜನ, ಖಾಸಾ ತಬೇಲಿಜನ, ತೋಘ ಮತ್ತು ಬಂದೂಕ್ ದಾರರು, ಖಾಸಾಬಿರಾದರಿ, ಮತ್ತು ಪೂರಭಯ್ಯಜನರು

ಮತ್ತು ಬಾರೂತ್ ಜನಗಳು, ಎಂದರೆ ಋತ್‌ಬಂದೀಖಾನ್, ಸಲಾ ಬತ್ತುಖಾನ್, ಇನಾಂಖಾನ್ ಬಕ್ಷಿ, ಮತ್ತು ಸುಭಾನ್‌ರಾವ್ ಫೋರ್ಪಡೆ, ತನ್ನಾಜಿ ಮಾಧವ ವೆಗೈರೆ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಸರದಾರರು, ಮತ್ತು ಎಕ್ಕಂಡೆಸಿಯಿ, ಜಿರಾಯಿತುಜನ, ಖಾಸಾಬಾರು, ಕಂದಾಚಾರ ವೆಗೈರೆ ಜನರಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಂತರು. ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯಿಂದ ಗೋಲಿ ಷುರು ವಾಯಿತು. ಬಂದು ಸಾವಿರ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಬತ್ತಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಮತ್ತು ರೈಫಲ್, ಜಂಜಾಲು, ಷುತಾರ್‌ನಲ್, ಹತ್ಯಾರದಲ್, ಬಂದೂಖ್ ವೆಗೈರೆ ಸಲಾಖಿ ಬಂದೇ ಆವರ್ತಿ ಆಯಿತು.

ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಕೇಕೆ ಸದ್ದೂ ಸೇರಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಬಬ್ಬರ ಮಾತು ಬಬ್ಬರಿಗೆ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಧೂಳು ಎದ್ದು ಬಬ್ಬರ ಮುಖ ಬಬ್ಬರಿಗೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಈ ಮೇರೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ತಾಸು ಪರ್ಯಂತ ಲಡಾಯಿ ಆಗುತ್ತಿರುವಾಗ್ಗೆ ಯಾವಕಡೇ ದಂಡೂ ತಿರುಗಲಿಲ್ಲ.

ಹಿಂದಣಿಂದ ಹೊಡೆಯುತಾ ಬಂದದರಿಂದ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಸೋಮ ಶೇಖರನಾಯಕರು, ಸವಣೂರ ಹಕೀಂಖಾನರು, ರಾಯದುರ್ಗದ ಕೃಷ್ಣ ಪುನಾಯಕರು, ಸಹಿತ ಪ್ರಾಣತ್ರಾಣ ಪರಾಯಣರಾಗಿ ಅಂಬಾರಿಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋದರು. ಆಗ ಆನೆಯನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ನಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ ದುರ್ಗದ ದಂಡು ಅವರ ಬೆನ್ನ ಹತ್ತಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಅವರು ಇಳಿದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ದಂಡನ್ನು ಮೊಕ್ಕಾಂ ಮಾಡಿ ರುಖಾಂಡ್ಯ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಹಗೆಗಳ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಲೂಟಿಗೆ ಬಿದ್ದರು.

ಆಗ ಸವಣೂರ ಹಕೀಂಖಾನನು ತಮ್ಮ ದಂಡನ್ನು ಕುರಿತು—ನಾವು ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಬೆನ್ನ ಕೊಟ್ಟು ಬಂದದು ಅಯುಕ್ತವಾಯಿತು, ಇಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಹೊಡೆಯಬೇಕು, ಇಲ್ಲ ಪಹೀದು ಆಗಬೇಕು, ದುರ್ಗದವರಿಗೆ ಸೋಲಾ ಷು.
 ಎರಡಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕೆಲಸ, ನಮ್ಮ ತೋಫ್‌ಖಾನೆ ನಗಾರಿ ನಿಪಾನಿ ವೆಗೈರೆ ಹೋಯಿತು. ನಾವು ವೂರಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಸಲತ್ತು ಮಾಡಿ ಪುನಃ ತಿರುಗಿ ಕೊಂಡು ಹೊಡೆಯುತಾ ಬಂದರು. ದುರ್ಗದ ದಂಡು ಲಡಾಯಿಮಾಡುತ್ತಾ ಕಣಕುಪೈಗೆ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿತು. ತುಯ್ಯಲು ಹಳ್ಳಿ ಕೋಟೆಗೆ

ಮದ್ದು ಗುಂಡು ವಗೈರೆ ಸಹಾಯ ಕೊಟ್ಟು ಜನರನ್ನು ಇಟ್ಟು ಮದಕರಿ ನಾಯಕನು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳ ಕೈಗೆ ೩ ಆನೆ, ೪ ಫಿರಂಗಿ ಸಿಕ್ಕಿದವು. ಮತ್ತು ದುರ್ಗದ ದೊರೆಗಳ ಕಡೆ ಜೋಗೈಯ್ಯನ ಭರಮೈಯ್ಯ, ವಾಸುದೇವನಾಯಕ, ನೀಲಕಂಠರಾವ್, ಮತ್ತು ಈತನ ಮಗ, ಮಂದಿ ೫೦ ಸಹಾ ಮಡಿದರು.

೧೭ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ .

ಕಡೇ ಮದಕರಿನಾಯಕ (ಸಾಗುವುದು)

ಶ|| ೧೬೮೩ ನೇ ವಿಷು ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ತರೀಕೆರೆ ಪಾಳಯಗಾರರೂ, ಜರಿಮಲೆಯವರೂ ಸಹಾ ದುರ್ಗದ ನೀಮೆಯ ಸರಹದ್ದಿನಲ್ಲಿ ಹಾವಳಿಗೆ ಆರಂಭಿಸಲು, ಇವರನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ ಓಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಲಸ ಹಿಡಿಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ಅವನಿಗೇ ಜಯವಾಯಿತು.

ಶ|| ೧೬೮೪ ನೇ ಚಿತ್ರಭಾನು ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜಿಕ ಸಂಭವಿಸಿತು. ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ನವಾಬ ಹೈದ ಹೈದರಲ್ಲಿಯೂ ಮೊದಲು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು. ದರಲ್ಲಿಖಾನನು ಅದುವರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಬಲಿಸಿ ಬಂದು ಲಕ್ಷ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಚಿತ್ರದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಲು ಬಂದನು. ದುರ್ಗದ ಮುಖಂಡ ಸರದಾರರು, ಸೇನಾಪತಿಗಳು, ಮನಸಬ್ದಾರರು ಸಹಾ ಸಭೆ ಸೇರಿ—ಹೈದರಲ್ಲಿಖಾನನ ದಂಡು ಬಲವಾಗಿದೆ. ದುರ್ಗದ ಸೇನೆಯು ೫೦೦೦೦ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇದೆ, ಮದಕರಿ ನಾಯಕನಿಗೆ ಇನ್ನೂ ವಯಸ್ಸು ಚಿಕ್ಕದು, ಹೈದರಲ್ಲಿಯೊಡನೆ ಭಾರಿಯಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಲು ದಕ್ಷರು ಕಡಮೆ. ಆದಕಾರಣ ಬಂದಶತ್ರುವನ್ನು ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗಾದರೂ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡುವುದು ಉತ್ತಮ. ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆದ ಅನೇಕ ಭಾರಿ ಲಡಾಯಿಗಳಿಂದ ಅನೇಕವಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಕಡಮೆಯಾಗಿರುವುದು ; ಅದಿಲ್ಲವನ್ನೂ ಭರ್ತಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಗತ್ಯವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ರಾಜಿಯಾಗಿ ವರುಷ ೧ಕ್ಕೆ ೧೦೦೦೦೦ ವರಹ ಕೊಡೋಣ, ಎಂದು ಬಪ್ಪಿಕೊಂಡರು.

ಹೈದರಲ್ಲಿಯೂ ಮೊದಲು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು.
ಹೈದರನಿಗಿಂತಲೂ ಕೊಡಲು ಒಪ್ಪಿದ್ದು.

ಇದಕ್ಕೆ ಬಹು ಹೈದರಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ದಂಡನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ಕೂಡಲೆ ಬಂಕಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಆ ದುರ್ಗದವರು ಹೈದರನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಸಹಾಯವೂ ವೂರಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದನು. ಆ ಕೊಟೆಯು ಹೈದರನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ತನಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿ ಬಂಕಾಪುರವನ್ನು ಜೈಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂತಲೂ, ಯುದ್ಧದವೆಚ್ಚವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಾನು ಕೊಡುವುದಾಗಿಯೂ ಹೈದರನು ಬಹುದ್ದರಿಂದ ದುರ್ಗದ ದಂಡುಹೋಗಿ ಆ ವೂರನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಕೊಟ್ಟಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಹೈದರನು ಸಂತೋಷಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ದುರ್ಗದವರ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಅಸೂಯಪಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದನು.

ಈ ಅಸೂಯವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಸಮಯ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಶ್ರೀಮಂತ ಮಾಧವರಾಯನು ಹೈದರನಾಗಿ ಮರಾಟೆ ಯವರಮೇಲೆ ಯುದ್ಧ. ೨೦೦೦೦ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಮೇಲೆ ಹೊರಟನು. ಪುನಃ ಹೈದರನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಮದಕರಿನಾಯಕನೂ, ಅವನ ಸೇನೆಯೂ, ಬಹು ರೋಷದಿಂದ ಆ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲದವರೆಗೂ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ, ಮರಾಟೆಯವರು ವಾಸೂರು ಕೆರೆಗೆ ಓಡಿಹೋದರು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದವರಿಗೆ ಜಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ದುರ್ಗದವರು ಹೊರಟು ಬಂದರು.

ಇದು ಜರುಗಿದ ಕೆಲವು ದಿವಸಕ್ಕೆ ಹೈದರನು ಇಕ್ಕೇರಿಯವರ ಮೇಲೆ ಕದನವನ್ನು ಹೂಡಿದನು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ದುರ್ಗದವರ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಜಯವಾಯಿತು.

ಈಚೆಗೆ ಹೈದರನು ಗುತ್ತೀ ಮುರಾರಿರಾಯನಮೇಲೆ ಕದನಕ್ಕೆ ನಿಂತನು. ದುರ್ಗದವರು ಹೈದರನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಮುರಾರಿರಾಯನು ರಾತ್ರಿಹೊತ್ತು ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಪಾಳಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ದೊರೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಪೂರ್ವ ಸ್ನೇಹದಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಿ ಇಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ, ಆ ಪಾಳಯಗಾರನಿಗೆ ಯಾವ ಕಡೆಗೂ ಹಾಯದಹಾಗಾ

ಯಿತು; ಆಗ ಮುರಾರಿರಾಯನ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಗುತ್ತಿಯನ್ನು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಹೈದರನ ವಶಮಾಡಿಸಿ ಬಿಡಿಸಿಕೊಟ್ಟನು ; ಮುರಾರಿರಾಯನೂ ಅವನ ಸಂಸಾರ ಸಮೇತ ಮರೆಹೊಗಳೂ, ಅವನನ್ನು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡುಬಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಹಿರಿಯೂರ ಬಳಿ ಇರುವ ಮಸಗಲ್ಲು ಎಂಬ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಇನಾಮಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು, ಆ ವೂರ ಈಶ್ವರನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಲಾ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿ ಪಾಳಯ ಗಾರನು ಜಿತ್ರದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

ಹೈದರಲ್ಲಿಯು ನಿಜಗಲ್ಲಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದನು. ಆ ಕೋಟೆ ನಿಜಗಲ್ ಮುತ್ತಿಗೆ. ಬಲವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ವರುಷ ಸಾಧಿಸಿದಾಗ್ಯೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಕೋಟೆಯ ಮೇಲಿನಿಂದ ಬಿಸಿಲೆ ಎಣ್ಣೆ, ಅಂಬಲಿ, ಸಹಾ ಕಲ್ಲು ಬಂಡೆಯಮೇಲೆ ಹಾಕುತ್ತಾಬಂದರು. ಆ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಹಲ್ಲ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಆಗದೇ ಹೋಯಿತು. ಹೈದರನು ಯಥಾ ಪ್ರಕಾರ ದುರ್ಗದವರ ನೆರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ೧೦೦೦೦ ಕಾಲುವಲವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಈ ಭಟರು ಮುಖಕ್ಕೆ ಕಾವಿಬಂಧ ಬಳಿದುಕೊಂಡು ಅದರಮೇಲೆ ಜಿಕ್ಕೀ ಬಟ್ಟಿನ ನಾನು ಇಟ್ಟು ಮೂರು ದಿನದ ರೊಟ್ಟಿ ಬುತ್ತಿಯನ್ನು “ನಾಕ್ ಚಾಪ್” ಜೀಲದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳು ಪೊದೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೊರಟರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಕೆಲಸ ನಡೆಯಿತು. ಸರ್ಕಾರದ ಸಂಬಳದಿಂದಲೇ ಜೀವಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಸಿಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾದರೆ ಅಂಥಾ ಮಕ್ಕಳು ದುರ್ಗದ ರಾಜರು ಸೇನೆಗಳಿಗೆ ಹಾಲು ಬೆಣ್ಣೆ ಸಂಬಳವೆಂದು ಧರ್ಮ ಸರ್ಕಾರದ ಯವರನ್ನು ಕಾಪಾಡಿ ದಿಂದ ಕೊಡಿಸುವಹಾಗೆ ಪೂರೈದಿಂದಲೂ ನಡೆದುದ್ದು. ಬಂದ ಒಂದು ವಾಡಿಕೆ ಇತ್ತು. ಅಂಥಾ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಯಸ್ಸು ಬಂದಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕೊಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು ಇಂಥಾ ಸಿಪಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಯದಿಂದ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಸಿಪಾಯಿಯ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಕಬ್ಬಿಣದ ಸರಪಣಿ ಹಾಕಿ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಈ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಅಂಥವರು

ಕೆಲವರನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರು. ಶತ್ರುಗಳ ಕಡೆಯವರು ಇದೇನೆಂದು ಕೇಳಲಾಗಿ, ಆ ಸಿಪಾಯಿಗಳು—ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅವರು ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆಂದು ಭೀಕರವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ನಿಜವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಶತ್ರುಸೇನೆಯವರು ಓಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ರಾಜನು ಇಂಥಾ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಹೊರಟು ನಿಜಗಲ್ಲಿಗೆ ಎರಡು ಹರದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಡೇರೇ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಇಳಿದುಕೊಂಡನು. ದುರ್ಗದ ದಂಡಿನ ಸಾಹಸ. ಇದರ ಸುತ್ತಲೂ ಬಿಚ್ಚುಕತ್ತಿಯವರು ಸ್ವಪಹರೆ ಕೊಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು ; ಆಗ ರಾಜನು ನವಾಬನ ಭೇಟಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದನು. ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ನಿಜಗಲ್ ದುರ್ಗದ ಹಿಂದುಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತಿತು. ರಾತ್ರಿ ೧೩11 ಗಳಿಗೆ ಪರ್ಯಂತ ಉಡಗಳನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎಸೆದು ಅದರ ಮೂಲಕ ಹಲ್ಲಾಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳು ಪೊದೆಗಳನ್ನು ತಂದಿದ್ದವರು ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತಿಸಿದರು. ಈ ದಂಡಿನವರು ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನವರು ಕೈ ಕಡಮೆಮಾಡಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡರು. ಈ ಸುಳುವನ್ನು ತಿಳಿದು ದುರ್ಗದವರು ನಿಜಗಲ್ಲಿಗೆ ಹಲ್ಲಾಮಾಡಿ ಕೋಟೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಕೋಟೆಬಾಗಿಲ ಅಗಣಿಯನ್ನು ತೆಗೆದರು. ಆಗ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಕುರಜಿಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡು ಕೂತು ಶತ್ರುಗಳ ತಲೆಯನ್ನು ತಂದವರಿಗೆ ತಲೆ ೧ಕ್ಕೆ ೧೦ ವರಹ ಇನಾಂ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಅನೇಕ ತಲೆಗಳನ್ನು ಭಟರು ತಂದು ರಾಶಿ ಹಾಕಿದರು. ಅನೇಕರು ಆ ಬರುಡೆಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸಹಾ ಬಂದು ದೊರೆಗೆ ನಿವಾಳಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೈದರನು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನೋಡಿ ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಆ ಕೊಲೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ಆ ಘೋರವಾದ ಕೃತ್ಯ ನಿಂತಿತು. ನಿಜಗಲ್ಲನ್ನು ಹೈದರನಿಗೆ ವಶಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಅನೇಕ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ಆ ನವಾಬನಿಗೆ ಸಾಧಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಹೈದರನು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ದುರ್ಗದವರಿಗೆ ಏನೂ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ.

ಇಂಥಾ ಅತಿಶಯವಾದ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದವರ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೂ ಸಾಹಸವನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಪೂನೆ ಶ್ರೀಮಂತರೊಡನೆ ಮಾಧವರಾಯನು ಆತ್ಮ ರ್ಯಪಟ್ಟು, ದಕ್ಷಿಣದೇಶಕ್ಕೆ ವಿಜಯ ಯಾತ್ರೆಗಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಹೈದರನ ಸೀಮೆಯಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿ ಊರು ಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ಯುದ್ಧದ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ತಾನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಬಹು ಪತ್ರಬರೆಸಿದನು. ಹೈದರಲ್ಲಿಯೊಡನೆ ಬಹಳ ಸ್ನೇಹವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಶ್ರೀಮಂತರಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ದುರ್ಗದವರು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಲು ತತ್ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಏನುಕಾರಣವಾಯಿತೋ ತಿಳಿಯಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೈದರಲ್ಲಿಯು ದುರ್ಗದವರಿಗಿಂತಲೂ ಬಲವಾದವನು, ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಇವನು ಎಂದಾದರೂ ತನಗೆ ಕಿರುಕೊಳವನ್ನುಂಟು ಮಾಡದೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಪೂನೇ ಶ್ರೀಮಂತರು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ತಾವಾಗಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದಾರೆ, ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮೈತ್ರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರೆ ಅವರೂ ತನಗೆ ಶತ್ರುವಾಗಬಹುದು, ಬಲವಾದ ಇಬ್ಬರ ಹಗೆತನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಒಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಮೇಲು, ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಪೇಶ್ವೆಗಳು ಬಲವಾದ ಸಂಸ್ಥಾನದವರು, ಇವರ ಮೈತ್ರಿಯಿಂದ ಸಮೀಪವಾದ ಶತ್ರುವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದರೆ ಎಂದಾದರೂ ತನಗೆ ಉತ್ತಮವಾಗುವುದು, ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಮರಾಟೆಯವರಲ್ಲಿ ಕರಾರು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಲು ಬಂದನು. ಇದರಂತೆ ಭಾರಿಯಾದ ತನ್ನ ದಂಡನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಹೈದರನಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು ಮರಾಟೆಯವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೇ ಹೋಗಿದ್ದ ಸಾಮಂತಗಿರಿದುರ್ಗ, ಹುತ್ತಿದುರ್ಗ, ನುಗ್ಗಿಹಳ್ಳಿ, ಹಾಗಲ್ವಾಡಿ, ಬಾಣಾವಾರ, ಮೊದಲಾದ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೆ ಠಾಣ್ಯ ಹಾಕಿಸಿಕೊಟ್ಟನು.

ತರುವಾಯ ಎರಡನೇ ಸಾರಿ ಮಾಧವರಾವ್ ಪೇಶ್ವೆಯು ೨೦೦೦೦೦ ಘಜಿನೊಡನೆ ದಕ್ಷಿಣದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೈದರನ ಸೀಮೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಬಂದನು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಮರೆಯದೆ

ಆನವಟ್ಟ ಮುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೈದರನನ್ನು ಗೆದ್ದು.

ತನಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವಿಶೇಷ ಗೌರವವಾಗಿ ಮಾಧವರಾಯನು ದುರ್ಗದ ಪಾಳಯಗಾರರಿಗೆ ಲೇಖನವನ್ನು ಬರೆದು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ತನ್ನ ದಂಡನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಆನವಟ್ಟು ಕೋಟೆಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಮಾಧವರಾಯನಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಹಾಯಮಾಡಿ ಆ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮರಾಟೆಯವರ ವಶಮಾಡಿದನು. ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗದ ಬೇಡರು ನಿಜಗಲ್ಲು ಮುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಬಂದಕ್ಕೆ ಹತ್ತರವು ಕ್ರೂರವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ದೊಡ್ಡ ಜಗುಲಿಯನ್ನು ಆ ತಲೆ ಬುರುಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಮಾಧವರಾಯನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ದುರ್ಗದ ದೊರೆಯು ಪೆಂಚೆಯನ್ನು ಕುರಿತು— ಸ್ವಾಮಿ ಶತ್ರುಗಳ ಶಿರಸ್ಸಿನಿಂದ ವೀರಾಸನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದೇನೆ, ಇದರ ಮೇಲೆ ತಾವು ಕೂತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ರಕ್ತದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿಸು ತೇನೆ ಎಂದನು. ಇದಕ್ಕೆ ಪೆಂಚೆಯು—ನೀವು ಮಾಡಿದ ಅಧಿಕವಾದ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಾನು ಕೇವಲ ಆನಂದ ಭರಿತನಾದೆ, ಆದರೆ ನಾವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ನೀವು ಅಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡಿರುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಾನು ಬಪ್ಪಲಾರೆ, ನೀವು ಕ್ಷತ್ರಿಯರು, ನಿಮಗೆ ಇದು ತಕ್ಕದ್ದು, ಕೋಟೆಯೇನೋ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಧೀನವಾಯಿತು ಇನ್ನು ಇಂಥಾ ಅಕೃತ್ಯವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು, ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಆ ಅತಿ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಕ್ರೂರ ಭಯಂಕರವಾದ ವೀರಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕೂತುಕೊಂಡು, ಮನುಷ್ಯರ ರಕ್ತದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಪುನಃ ಶ್ರೀಮಂತನು ಈ ಘೋರವಾದ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಲವಂತಮಾಡುವವರೆಗೂ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಇಂಥಾ ಪಾತಕವನ್ನು ಯಾರೂ ಯಾವ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ ನಡಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ಪಾಳಯಗಾರರು ಸಹಿತ ಇಂಥಾ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋದವರಲ್ಲ ಈ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಮಾಡಿದ ಅಸಹ್ಯವಾದ ಘೋರಕೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದಿದೆ. ತನ್ನ ಸೇನೆಯವರು ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ತಲೆ ಬುರುಡೆಗಳ ಬಲೆಗುಪ್ಪನ್ನು ಇಟ್ಟು ಮಾಂಸಾದಿಗಳನ್ನು ಬೇಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ

ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದನು. ಇಂಥಾ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಶತ್ರುಸೇನೆಯವರು ಕಡೆಗೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರೂ ಸಹಿತ ಭೀತಿಪಟ್ಟು ರೋಸಿಹೋದರು. ಹೈದರನ ದಂಡು ನೋಡು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋಯಿತು.

ಈ ಕಡೆ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ನಡತೆಯು ಯಾರಿಗೂ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಒಂದು ಸಾರಿ ಒಬ್ಬರ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ನಂಬಿಕೆಗೆ ಮೋಸ ಮಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡುವುದಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಯುದ್ಧಮಾಡುವಾಗ ಲೇಶವೂ ಧರ್ಮದ ಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಿ ಇಡದೆ ಘೋರತಮವಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ನಂಬಿಸಿ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮೋಸಮಾಡುವುದು, ಹೀಗೆ ಮಾಡತಾ ಬಂದನು. ಪರರಾಜರಿಗೆ ಇವನಲ್ಲಿ ಭರವಸೆ ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತು. ಹೈದರನಿಗೆ ಇವನಲ್ಲಿ ಪೂರಾ ದ್ವೇಷ ಹುಟ್ಟಿತು. ಹೇಗಾದರೂ ಇವನನ್ನು ಮುರಿಯಬೇಕೆಂದು ಹೈದರನು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದನು

ಆದರೆ ಇದು ನೆರವೇರುವುದು ಹೇಗೆ? ಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗೆ ಹೈದರನ ಉಪಾಯ ಪೇಶ್ವೆಗಳ ಬಲ ಚನ್ನಾಗಿದೆ. ಇವನನ್ನು ಕೇಳಿದಲ್ಲಿ ಮರಾಟೆಯವರ ಪರಶುರಾಂಭಾವು ಸಹಾಯಕ್ಕೆಬಂದು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಗಡಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರೆ ಇತ್ತ ಮಾಧವ ರಾಯನೊಡನೆಯೂ ಅತ್ತ ಪಾಳಯಗಾರನೊಡನೆಯೂ ಜಗಳವನ್ನು ಹೂಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಇದು ಕಷ್ಟವಾದ ಕೆಲಸ. ಆದಕಾರಣ ಭೇದೋಪಾಯದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ಪಾಳಯಗಾರನು ಜಿತ್ರದುರ್ಗದ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲಾಮಾಡಿ ಸಾಧಿಸಲು ಹೋದಾಗ ಮರಾಟೆಯವರ ಹಾವಳಿಯು ತನ್ನ ಸೀಮೆಗೆ ಚನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸುವುದು. ಹೇಗಾದರೂ ಪಾಳಯಗಾರನು ಅತನ ದುರ್ಗದಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಬರುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಕೈಸೆರೆ ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದು ಹೈದರನಲ್ಲಿಯು ನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತಾನು ದುರ್ಗಕ್ಕೆಬರಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಮದಕರಿನಾಯಕನೇ ಬಂದು ತನಗೆ ಭೇಟಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಪರಿಶ್ರಮ ಬರೆಯಿಸಿ ಖಿಲ್ಲತ್ತನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವಕೀಲರ ಮೂಲಕ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆಗ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ತನಗೆ ದೇಹಕ್ಕೆ ಆಲಸ್ಯವಾದಕಾರಣ ಬರುವುದು

ದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಜವಾಬನ್ನು ಬರಿಸಿದನು. ಈ ಖರೀತ ತಲ ಪಿದ ಕೂಡಲೆ ಹೈದರನು ಖಂಡಣೀ ಮೊಬಲಗನ್ನಾದರೂ ಕಳುಹಿಸಬೇ ಕೆಂದು ಬರಸಿದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ನವಾಬನಿಗೆ ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಅರಸು ಹುಂಣು ಎದ್ದು ಅವನು ತೀರಿಹೋದನೆಂದು ವರ್ತನಾನ ಹುಟ್ಟಿತು. ಆಗ ದುರ್ಗದ ದೊರೆಯು ಖಂಡಣಿಯನ್ನು ಕೊಡದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಇದು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಹೈದರನು ತನ್ನ ದಂಡನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮದ್ದ ಗಿರಿ, ತುರುವೇಕೆರೆ, ಆ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ಇಳಿದನು.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದುರ್ಗದ ದೊರೆಯ ಭಾವಮೈದನಾದ ಮತ್ತೋಡು ಮತ್ತೋಡು ಹಾಲಪುನಾಯಕನೆಂಬುವನು ದೊರೆಯಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷ ಪ್ಪನಾಯಕನ ವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು—ದುರ್ಗದ ದನಗಳು ತನ್ನ ದ್ರೋಹ. ಸೀಮೆಯ ಸರಹದ್ದಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮೆಯ್ಯುತಾ ಇವೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ತಾನು ಕಟ್ಟಿಹಾಕುತ್ತೇನೆ, ತನಗೆ ಸಹಾಯವನ್ನು ಕೊಡ ಬೇಕು, ಎಂದು ಹೈದರಲ್ಲಿಖಾಸನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಇದಕ್ಕೆ ಬಪ್ಪಿ ನವಾಬನು ತನ್ನ ಭಾವಮೈದ ಮೊಖದಂಸಾಬಿ, ಮೊಹದೀ ಸಾಬಿ ಇವರ ಸಂಗಡ ಸ್ವಲ್ಪ ದಂಡನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ತಾನು ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಸೀರಾವೊ ಕ್ಕಾಂಗಿ ಬಂದು ಖಂಡಣಿ ಹಣವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಡಣಿ ಸವಾರರನ್ನು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಈ ವರ್ತಮಾನವೆಲ್ಲಾ ಚನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಕೂಡಲೆ ಪಾಳಯಗಾರನು ತನ್ನ ಕಡೆ ವಕೀಲರಾದ ಬಾಳಪ್ಪ, ಸಾರ್ವಭೌಮರಾವ್
ಖಂಡಣಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದು. ಇವರೊಡನೆ ಖಂಡಣಿ ಹಣ ೨೦೦೦೦೦ ವರಹವನ್ನೂ ಖಿಲ್ಲತ್ತನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಹೈದರನು ಈ ವಕೀಲರನ್ನು ಬಹು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಕಂಡು, ತನ್ನ ಕೃತ್ರಿಮ ಸಾಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂಬ ವ್ಯಸನವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ಸಂಭಾಷಣೆಯು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ.

ದುರ್ಗದ ವಕೀಲರ ಸಂಭಾಷಣೆ.

ಹೈದರಲ್ಲಿಖಾಣ್.— ಈಗಲಾದರೂ ರಾಜಾಸಾಹೇಬರು ಭೇಟಿಗೆ ದಯೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಇಲ್ಲವೋ ?

ವಕೀಲರು.— ಅವರೂ ಖಾವಂದರು, ತಾವೂ ಖಾವಂದರು, ಧನಿಯ ಮರ್ಜಿಯು ಸೇವಕರಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು ? ಆರೋಗ್ಯವಾದಮೇಲೆ ಭೇಟಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಂತ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡುವುದು ಮಾತ್ರ ಗೊತ್ತಿದೆ. ತಮಗೂ ಅವರ ಭೇಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಬಹಳವಾಗಿದೆ. ಉಭಯತ್ರ ಮರ್ಜಿಯೂ ಏಕರಿತಿ ಇರುವಾಗ, ಭೇಟಿಯಾಗಲು ಅಭ್ಯಂತರವೇನೂ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ.

ಹೈದರ.— ರಾಜಾ ಸಾಹೇಬರು ಜಂಗಿಸರಂಜಾಮು ತಯಾರ್ಪಾಡಿಸುತ್ತಾ ಇದಾರಂತೆ, ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಮಳೆ ಬಾರದಿದ್ದರೆ ನೀರಿನ ಆಮದಾನಿ ಇಲ್ಲವೆಂತ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ, ಗಡಖಿಲ್ಲದ ತಟಾಕದಲ್ಲಿ ತೋಪಿನ ಅವಾಜಿಗೆ ನೀರು ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಜಾಗ ನಾಮರ್ದ ಎಂತ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ನೀಮೆ ಎಷ್ಟು ಲಕ್ಷ ವರಹದ್ದು.

ವಕೀಲರು— ಈಗ ಜಂಗಿಸರಂಜಾಮು ಏನೂ ತಯಾರ್ಪಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಚಿಜೂಬಾಜು ಬಿದನೂರು, ಹರಪನಕಳ್ಳಿ, ರಾಯದುರ್ಗ, ನಿಡಗಲ್ಲು, ತರೀಕೆರೆ ವಗೈರೆ ಪಾಳಯಗಾರರು ಶತ್ರುಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಪೂರ್ವದ ದೊರೆಗಳು ತಯಾರ್ಪಾಡಿಸಿ ಹಾಕಿರುವ ಮದ್ದುಗುಂಡು ತೋಫುಖಾನೆ ಬಾಣ ಮುಂತಾದ್ದರ ಜಖೀರು ಬಹಳವಾಗಿದೆ. ಹಂನೇರಡು ವರುಷ ಕೋಟಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಆದಾಗ್ಯೂ ಜಂಗಿಸರಂಜಾಮು ಕಮ್ಮಿಯಾಗುವಹಾ

ಗಿಲ್ಲ. ಖಿಲ್ಲೇದಲ್ಲಿ ಘಾಜು ಆಯುಧ ಸಮೇತ ಬಂದೇ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಯುದ್ಧಪೀಡ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಕೋಟೆಯೊಳಗೆ ನೀರು ಕಮ್ಮಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರಸಸಿದ್ಧರು ಬಂದು ತಮ್ಮ ಆಸ್ತಿಕಕ್ಕೆ ಎಂಥಾ ಅನಾವೃಷ್ಟಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ನೀರಿರಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರ ದೇವರ ವರವಾಗಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಂಬಾಸುರನು ಭೀಮನಿಗೆ ಸೋತುಬಿದ್ದು ಕೊಂಡಿರುವಾಗ-ನಾನನಕ ಸೋತೆ, ಋಂದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿನ ಜನರು ಯಾವಾಗಲೂ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಯಾರುಬಂದರೂ ಗಿಲ್ಲಬೇಕೇ ಹೊರತು ಸೋಲಕೂಡದು ಎಂದು ಬೇಡಲು, ಭೀಮನು ಆ ಪ್ರಕಾರ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟದಾನೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಚಿತ್ರದುರ್ಗವು ಬಹಳ ಗಂಡುಭೂಮಿಯಾಗಿದೆ. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಅನೇಕರು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಇದು ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನೀಮೆ ಇಷ್ಟು ಲಕ್ಷದ್ದೆಂದು ಲೆಕ್ಕಬರೆಯಲು ದಂಡಕವಿಲ್ಲ. ಖಜಾನೆ ನೆಲೆ ತಿಳಿಯದು. ಪ್ರಜೆಗಳು ಸಂತೋಷಿಗಳಾಗಿದಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಈ ವಕೀಲರು ಕೊಟ್ಟ ಜವಾಬಿನಿಂದ ಏನೂ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವರಿಗೆ ಖಿಲ್ಲತ್ತು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಪಾಳಯಗಾರರು ತನ್ನ ಭೇಟಿಗೆ ಬರಲೇಬೇಕೆಂದು ಹೈದರಲ್ಲಿಯೂ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಖರೀತಾ ಬರೆಯಿಸಿದನು. ವಕೀಲರು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದೊರೆಗೆ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅರಿಕೆಮಾಡಿದರು.

೧೮ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ .

ಕಡೇ ಮದಕರಿನಾಯಕ — ಹೈದರನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಸನ್ನಾಹ.

ಈ ಸಂಗತಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೆಲವು ಬಳದೇಶದ ಕಪ್ಪುಗಳು ಇಂಥಾ ಸಮಯಬರಲೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ದೊರೆ

ಯ ಭಾವಮೈವನಾದ ಮತ್ತೋಡು ಹಾಲಪ್ಪನಾಯಕನು ಹೈದರನ ಕಡೆಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡನು. ದುರ್ಗದ ವಕೀಲರು ಉಂಡಣಿ ಹಣವನ್ನು ಬಿಲ್ಲ ತ್ತನ್ನೂ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಕಡೆಯಿಂದ ತಂದು ನವಾಬ ಹೈದರನಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ತಕ್ಕ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದ ತರುವಾಯ, ಹೈದರನು ತನ್ನ ಭಾವಮೈವದಿರಾದ ಮಖದುಂ ಸಾಬಿ, ಮೊಹದ್ದೀ ಸಾಬಿ ಇವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕೆಲವು ಸೇನೆಯೊಡನೆ ದುರ್ಗದ ಸರಹದ್ದಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಆಸಮಯದಲ್ಲಿ

ಹೈದರನ ಮೋಸ ಮತ್ತೋಡು ಹಾಲಪ್ಪನಾಯಕನು—ಜಿತ್ತದುರ್ಗದ ದನಗಳು ಬೂದಿಹಾಳು ಚರಾಯದಲ್ಲಿ ಮೆಯ್ಯುವವು, ಅವುಗಳನ್ನು ತಾನು ಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆ, ಇದಕ್ಕಾಗಿ ತನಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಬೇಕು, ಎಂದು ಹೈದರನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಅದಕ್ಕೆ ನವಾಬನು ಬಿಟ್ಟು—ದುರ್ಗದ ಪಾಳಯಗಾರನು ನಮ್ಮ ಭೇಟಿಗೆ ಬಾರದೆ ತಪ್ಪಿದಾನೆ, ನಿಮ್ಮ ಘೋಷ ಸಮೇತ ಹೋಗಿ ಹಾಲಪ್ಪನಾಯಕನಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿ ದುರ್ಗದ ದನಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದು ತನ್ನ ಕಡೆ ಮೊಖದುಂ ಮುಸವನ ಕಣಮೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಬಿ, ಮೊಹದ್ದೀ ಸಾಬಿ, ಇವರಿಗೆ ಬರೆದನು. ಅದ ದುರ್ಗದ ದನ ಹಿಡಿ ರಂತೆ ಆ ಸರದಾರರು ಹೋಗಿ ಮುಸವನ ಕಣವೆ ಳದ್ದು. ಬಳಿ ಮೆಯ್ಯುತಿದ್ದ ದುರ್ಗದ ಪಶುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದರು.

ಆ ದನಗಳನ್ನು ಕಾಯುತಾಇದ್ದ ಗೊಲ್ಲರವನು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟದ್ದು. ದಕ್ಷಿಣ ಪ್ರಾಂತದ ಬಾತಮಿದಾರನ ಸಮೇತ ದೊ ರೆಯ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿದನು.

ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದಕೂಡಲೆ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ಆಗ್ರಹಗೊಂಡು ತನ್ನ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಬಕ್ಶಿ ಚನ್ನಮಲ್ಲಯ್ಯನನ್ನು ಮುಂ ದಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿ ೧೦೦೦* ತೋಫಾಖಾನೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕದಂಡಿನೊ ಡನೆ ಹೋಗಿ ರೈಫಲ್ ಬಂದೂಖುಗಳು, ತೋಫುಗಳು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಂದು ಉಸಿರಿಗೆ ಗೊಲಂದಾಸರ ಮೂಲಕ ಹತ್ತಿಸಿ ಕೊಂಬನ್ನು

* ಇದು ಅನುಮಾನವಾದರೂ ಪುಸ್ತಕಗಳಂತೆ ಇದೆ.

ಊದಿಸಿ ತಮಟೆಯನ್ನೂ ಭೇರಿಯನ್ನೂ ಹೊಡೆಯಿಸಿದನು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಸೇನೆಯವರ ಕೇಕೆಯೂ ಸೇರಿ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ದನಗಳಲ್ಲಾ ಬೆದರಿ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ದುರ್ಗದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಓಡಿ ಹೋದವು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯ ಭಂಗವಾಗಲು ಶತ್ರುಸೇನೆಯು ರೋಷದಿಂದ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಆರಂಭಮಾಡಿತು. ಇವರ ಪರಾಕ್ರಮ ಹೆಚ್ಚಿದ ಕಾರಣ ದುರ್ಗದ ದಂಡು ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಹಿಂತಿರುಗುವದಾಗಾಯಿತು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಪಾಳಯಗಾರನು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತಮ್ಮ ಕಡೆಯವರಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಮಾಡಲಾಗಿ ಬೇಡರ ಸೈನ್ಯದವರು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಗೆಗಳಮೇಲೆ ತಿರುಗಿಬಿದ್ದು ಖಾಡಾಖಾಡಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದರು.

ಹೈದರನ ಕಡೆಗೆ ಸೋಲಾಯಿತು, ಮೊಹದಿಖಾಸಾಬಿ, ಮೊಖದುಂ
 ಸಾಬಿ ಇನ್ನೂ ಇತರ ಸೇನೆಯವರೂ ೧೦೦೦
 ಹೈದರನ ಸೇನೆ ಸೋ
 ಕಟ್ಟು. ಕುದುರೆ ಮೊದಲಾದ್ದೆಲ್ಲಾ ದುರ್ಗದವರ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಲಾಗಿ ಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಜಯ ಉಂಟಾಯಿತು. ಈತನು ಬಹು ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದು ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಂತರ್ಪಣೆ ಮೊದಲಾದ್ದನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ದಾನಧರ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ತಮ್ಮ ಕಡೆಯವರಿಗೆ ಅಪಜಯವಾದ್ದನ್ನು ಹೈದರನು ಕೇಳಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೋಪಗೊಂಡು ತನ್ನ
 ಹೈದರನು ಭಾರಿಯುಳ್ಳ
 ಕೈ ಆನವಾದ್ದು. ವಿಶಿಷ್ಟ ಸೈನ್ಯವೂ ದುರ್ಗದಮೇಲೆ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟನು.

ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದಿವಾನ್ ಪೂರ್ಣಯ್ಯ, ತೋಟಖಾನೆ ಬಕ್ಷಿ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು, ಬರಕಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್, ಗುರಂ
 ಮಂತ್ರಿಗಳು ಹೈದರನಿಗೆ
 ಕೊಟ್ಟ ಸಲಹೆ. ಕೊಂಡೆ ಮಿರಾಸಾಹೇಬ ಮೊದಲಾದ ಸಾಮಾಜಿಕರು ಸೇರಿ ದೊಡ್ಡನವಾಬ ಹೈದರನಿಗೆ ಅರಿಕೆ

ಮಾಡಿದ್ದೇನೆಂದರೆ :—

“ಖಾವಿಂದ್, ಹುಕ್ಕುಂ ಆದಮೇರೆ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಘೋಷು
 “ಹೋಗಿ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಾಣ್ಯಹಾಕಲು ಅಂತರವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ
 “ರಾಜ ಬಲವಂತ, ಖಿಲ್ಲೆಯು ಬಹಳ ಕುಘುಲ್ ಗಡವಾಗಿದೆ, ಇಲ್ಲಿ ಜಂಗಿ
 “ಸಂರಂಜಾಮು ಬಹಳವಾಗಿದೆ, ಬೆಟ್ಟದಮೇಲೆ ನೀತವಗೈರೆ, ಆನು
 “ಕೂಲ್ಯ ಭಾರಿಯಾಗಿಯಂತೆ, ಘೋಸು ಸಹಾ ಭಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಇದೂ
 “ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀಮಂತರ ಕಡೆ ಪರಶುರಾಂ ಭಾವುಯವರ ಕುಮಕು ಪೂರಾ
 “ಇದೆ, ಮತ್ತು ಆ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಖಮೂಸಾಬರು, ಮೊಹದ್ದಿ
 “ಸಾಬರು ಸೆರೆ ಸಿಕ್ಕಿದಾರೆ, ಉಪಾಯಮಾಡಿ ಇವರುಗಳನ್ನು ಈಚೆಗೆ
 “ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ನಾವು ದುಡುಕದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಡಿ
 “ಕೊಂಡು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದವರಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳಾದ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ರಾಯ
 “ದುರ್ಗ, ಈ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪಾಳಯಗಾರರ ಮೂಲಕ ಆ ಕೋಟೆಯ
 “ಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದರೆ ಖಿಲ್ಲೆ ಸ್ವಾಧೀನ
 “ವಾಗುವುದು.”

ಹೀಗೆಂದು ಆ ಮಂತ್ರಿಗಳು ನವಾಬನಿಗೆ ಅರಿಕೆಮಾಡಿದರು. ಆಗ
 ಹೈದರನು ಇವರ ಮಾತು ಯುಕ್ತವೆಂದು ತಿಳಿದು ದುರ್ಗದ ದೊರೆಗೆ ಬರೆ
 ಯಿಸಿದ ಖರೀತದ ವಕ್ತವಣಿ ಹೀಗೆಂದರೆ :

“ಶ್ರೀಮತ್ ಮಹಾನಾಯಕಾಚಾರ್ಯನಾಯಕ ಶಿರೋಮಣಿ ಕಾಮ
 ಗೀತಿ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪುನಾಯಕ ರಾಜ ಮದ
 ಕರಿನಾಯಕ ರಾಜ, ಸಂಸ್ಥಾನ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ದಾಂ
 ಮೊಹಬತ್ತುಹು.

ಅಜತರ್ಘ್ ನವಾಬ ಹೈದರಲ್ಲಿಖಾತ್ ಬಹಾದುರ್, ಸಂಸ್ಥಾನ ಶ್ರೀರಂಗ
 ಪಟ್ಟಣ—ಸಲಾಂ ಬಾದುಸಲಾಂ ಮೊಹವಲ್ ಮೊಕಮೂದ್ ಆಂಕಿ, ದರಿ
 ವಿಲ್ಲಾ, ಖಾಸ್ ಜಿಲೆಹಿಲಾಯಿ ಮೈಶಾಖ ಶು|| ೧೦ ಮೊಕ್ತಾಂ ಶಿರಾದಲ್ಲಿ
 ಖುಷಿ, ಸಾಹೇಬ್ ತಮ್ಮ ಪಾದಮಾನಿದರ ಹಮೀಷ ಕೆಲಮು ಮಾಡಿ
 ಸುತಾಬರಬೇಕು.

ದಿಗರು —ನಮ್ಮ ಭಾವಮೈದುನರಾದ ಮೊಖದುಂ ಸಾಹೇಬರು,
 ೧೦೦೦೦ ಘೋಷುನಿಸಿ ಮತ್ತೊಡುಹಾಲಪುನಾಯಕರ ಮಾತಿನ ಮೇಲೆ
 ತಮ್ಮ ತುರುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದದರಿಂದ ತಮಗೆ ಕೋಪ ಬಂದು ಲಡಾಯಿ

ಮಾತಲು, ಅವರು ಕೈಸೆರೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರಂತೆ, ಅವರು ನಮ್ಮ ಭಾವಮೈದುನ ರಲ್ಲ, ತಮ್ಮವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಋಣಾನುಬಂಧ ಪೂರ್ವದಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮಿಂದಾ ಇಂಥಾದ್ದು ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲ, ಸಾಹೇಬ ಮೌಸೂಫರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.”

ಹೀಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರವು ಹೈದರಲ್ಲಿಯಿಂದ ದುರ್ಗದ ದೊರೆಗೆ ಬಂದು ದುರ್ಗದ ದೊರೆಯು ಸರ ತಲಪಿತು. ಆಗ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮೊಬದುದುಂಸಾಬ್, ಮೊಹದಿಕ್ಸಾಬ್, ಘೋಷ್ಣಿ ಎಂಬ ಹೈದರನ ಕಡೆಯ ಇಬ್ಬರು ಸರದಾರರನ್ನೂ ದರಬಾರಿಗೆ ಕರೆಯಿಸಿ ಮಾನವಾಗಿ ಕೂರಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು—
 “ ಸಾಹೇಬರೆ, ತಾವುಗಳು ದೊಡ್ಡ ಸರದಾರರಾಗಿದ್ದೀರಿ, ಜಯಾಪಜಯ ಯಾರಿಗೂ ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ, ಅದು ಈಶ್ವರಾಧೀನ, ನೀವು ಅಂದೇಶ ಮಾಡ ಬಾರದು, ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಅವರಿಗೆ ಪಾಲಖಿ ಖಿಲ್ಲತ್ತು ಸಹಾ ಕೊಟ್ಟು ಅವರ ಅಂಗಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ೫೦ ಕುದರೆಯೊಡನೆ ಅವರನ್ನು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವನು

ಇಪ್ಪಾದರೂ ದುರ್ಗವರು ಬಲಿಪ್ರರೆಂದು ದೊಡ್ಡ ನವಾಬನಾದ ಹೈದರಲ್ಲಿಯೂ, ಹೈದರಲ್ಲಿ ಬಲವಾದ ಶತ್ರುವೆಂದು ಮದಕರಿನಾಯಕನೂ ತಂತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೇ ಇದ್ದರು.

ಬಲವಂತನಾದ ಈ ಪಾಳಯಗಾರನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮುರಿಯ ಬೇಕೆಂಬ ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಹೈದರನು ಮರೆಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ಏನ ಮರೆ ತರೂ ಕಿನನ್ನ ಮರೆಯೆ ಎಂದ ಹಾಗಾಗಿತ್ತು. ಹೈದರಲ್ಲಿಯು ಮದಕರಿ ನಾಯಕನನ್ನು ಭೇದೋಪಾಯಮಾಡಿ ಕರೆಯಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಕೈಸೆರೆ ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಇದ್ದನು. ಇದಕ್ಕೋ ಸ್ಕರೆ ಪುನಃ ತನ್ನ ಭೇಟಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಪಾಳಯಗಾರನಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಬಳತಂತ್ರವನ್ನು ಅರಿತು, ಹೈದರನ ಭೇಟಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಏನಾದರೂ ಅನಿವಾರ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯುತಾ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಳಗೇ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಯುದ್ಧನ ಯುಕ್ತ ಸನ್ನಾಹ. ವ್ಯಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಬಂದದ್ದು ಅಲ್ಲದೆ—

೫೦೦೦೦ ಕುದುರೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ದಂಡೂ ಸಹಾ ತೆಗೆದಕೊಂಡು ತನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕು, ಆ ಸೇನೆಯ ಬರ್ಚು ಏನಾದರೂ ತಾನೇ ಕೊಡು ತೇನೆ ಎಂದು ವೂನೆ ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೂ ಪರಶುರಾಂಭಾವುಯವರಿಗೂ ನಾನಾ ಘರ್ಣವೀಸರಿಗೂ ಪರಿತಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿ ರಾಯಭಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಈ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಹೈದರನ ಕಡೆಯ ವನಾಗಿ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಂಚೆ ಮುತ್ಸದ್ದಿಯು ನವಾಬನಿಗೆ ಬರೆದು ಕಳು ಹಿಸಿದನು.

ಹೈದರನು ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದು ಆಗ್ರಹಗೊಂಡು ಪುನಃ—ನೀವು ನಮ್ಮ ಭೇಟಿಗೆ ಬರಬೇಕು, ಹಾಗಿಲ್ಲವಾದರೆ ಸ್ನೇಹ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ; ತಾವು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮರ್ಜಿ ಇಲ್ಲವಾದರೆ ನಿಮ್ಮ ತಮ್ಮಂದಿರು ಪರಶುರಾಮಪುನಾಯಕರನ್ನೂ ಸಾಹೇಬ ಜಾದೆ ಭರಮಪುನಾಯಕರನ್ನೂ ಕೆಲವು ಘೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕು, ಎಂದು ಪರಿತವನ್ನು ಕಳು ಹಿಸಿದನು. ಆಗ ರಾಜಾಸಾಹೇಬನು—ನಾವೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಸಹಾ ಕಳುಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಗೋಲಿ ಸ್ನೇಹವೇ ಪರಂತು ಸುಸ್ನೇಹವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಜವಾಬು ಕೊಟ್ಟು, ದುರ್ಗದ ಗುಟ್ಟು ನ್ನೆಲ್ಲಾ ನವಾಬನಿಗೆ ಬರೆದು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಅಂಚೆ ಮುತ್ಸದ್ದಿಯನ್ನು ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಸೆರೆ ಇಟ್ಟನು. ದುರ್ಗದಿಂದ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸಮಾಚಾರವೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು, ನವಾಬನು ಅನುಮಾನಪಟ್ಟು ೪೦೦೦೦೦ ದಂಡಿನೊಡನೆ ದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಹೊರಟು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಅನುವಾದನು. ಆಗ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಮುಂದೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಯುದ್ಧಸಾಮಗ್ರಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆಯೇ ಎಂದು ವಿಚಾರಪೂಡಿ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಜ್ಜು ಮಾಡಿಸಿದನು. ದೊರೆಯು ವೊದಲು ಸೇನೆಯ ಸರ

ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಾಠೀಶನೇ
 ದಾರರನ್ನೂ ಇತರ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಕರೆಯಿಸಿ ಹೈದರಲ್ಲಿಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಒದಗಿಬಂದಿರುವ ರಾಜಕದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಆಲೋಚನೆ ಕೇಳಲು, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ—ನಮ್ಮ ಸೇನೆಯ ಪರಾಕ್ರಮವಾಗಲಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಾನಾಗಲಿ ಯಾವುದೂ ಕಡಮೆಯಾಗಿಲ್ಲ, ಇದುವ

ಕೆಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದೊಡನೆ ಸೋತುಹೋಯಿತೆಂದು ನಾವು ಕೇಳಿಲ್ಲ, ನವಾಬನು ಭಾರಿಯಾಗಿ ದಂಡು ತಂದಿದಾನೆ, ಆದರೆ ನಮಗೆ ಗಡಿಮುಗಗಳ ಆಸರೆ ಇದೆ, ಅವನಿಗೆ ಮೈದಾನವಾಗಿದೆ, ಶ್ರೀಮಂತರ ಘೌಜು ನಮ್ಮ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾ ಇದೆ, ನವಾಬನನ್ನು ಹೊಡೆದು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಶಾಣ್ಣು ಹಾಕಲು ಅಂತರವಿಲ್ಲ, ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿದರು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿ ದೊರೆಯು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಕಡೆತೋಡವಸ ಮೊದಲಾದ್ದನ್ನು ಕೊಟ್ಟದ್ದಲ್ಲದೆ—ಲಡಾಯಿನಲ್ಲಿ ಮಡಿದವರ ಹೆಂಡರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಂಬಳಮಾಡಿರುತ್ತೇನೆ, ಕುದುರೆ ಬಿದ್ದವರಿಗೆ ಕುದುರೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ, ಶತ್ರುಜನರ ತಲೆತಂದವರಿಗೆ ದುರ್ಗಿ ಹೈಂ ವರಹ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಗೋಲಿಯಿಂದ ಹೊಡೆದವರಿಗೆ ಹಿ ರಾಸಾಯಿ ಕೋಟಿಮೇಲಿನಿಂದ ಗೋಲಿಹೊಡೆದವರಿಗೆ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ, ಬಹಲೆ ಭರ್ಜಿಯಿಂದ ಹೊಡೆದವರಿಗೆ ಕಾಲುಗಗ್ಗರ, ಜೋಮಾಲೆ, ಈ ಮೇರೆಗೆ ಇನಾಂಕೊಡುತ್ತೇನೆ, ಎಂತ ದಂಡಿನವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಟ್ಟು, ಕದನಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ವೀಳಯ ಕೊಟ್ಟು ದರಬಾರನ್ನು ಆ ದಿವಸ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಪುನಃ ಮಾರನೇ ದಿವಸ—ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿಷೇಕ, ಅರ್ಚನೆ ಮೊದಲಾದ ಸೇವೆ ನಡೆಯಲಿ, ಊರಲ್ಲಿ ತ್ರಿಮತಸ್ಥರಿಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಂತರ್ಪಣೆ ನಡೆಯಲಿ ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಕೋಟಿ, ಚೌಕಿ ಮುಂತಾದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಂದೋಬಸ್ತು ಮಾಡಿಸಿ ಬಕ್ಸಿ ಚನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪ ಮುಂತಾದವರು ಅರಿಕೇಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಊರಲ್ಲಿರುವ ಸಾಹುಕಾರರು ಸೆಟ್ಟಿ ಮುಹಾನಾಡು ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಅಪ್ಪಣೆಯಾದ್ದೇನೆಂದರೆ—“ಹೈದರಲ್ಲಿ ನವಾಬನು ಭಾರಿಯಾದ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಾನೆಂದು ವರ್ತಮಾನಬಂದಿದೆ, ಅವನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೇವೆ, ನೀವು ಓಡಿದರ ಓಡಿಯಿಂದ ಈ ವೂರಲ್ಲಿದ್ದವರು, ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಶತ್ರುಗಳು ಯಾರೂ ಈ ವೂರಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ, ನಿಮಗೆ ತೊಂದರೆ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಈ ನವಾಬನು ಭಾರಿಯಾಗಿ ಸೇನೆಯನ್ನು ತಂದು ವೇದಾವತಿ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿಳಿದಿದಾನೆ, ನಾಲ್ಕೈದು ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ, ಭಾರಿಯಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಜರುಗುವುದು, ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ

ಮುಖಂಡ ಜನರಲ್ಲಿ ಆ ರೋಚನೆ.

ಮುಹಾನಾಡು ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಅಪ್ಪಣೆಯಾದ್ದೇನೆಂದರೆ—“ಹೈದರಲ್ಲಿ ನವಾಬನು ಭಾರಿಯಾದ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಾನೆಂದು ವರ್ತಮಾನಬಂದಿದೆ, ಅವನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೇವೆ, ನೀವು ಓಡಿದರ ಓಡಿಯಿಂದ ಈ ವೂರಲ್ಲಿದ್ದವರು, ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಶತ್ರುಗಳು ಯಾರೂ ಈ ವೂರಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ, ನಿಮಗೆ ತೊಂದರೆ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಈ ನವಾಬನು ಭಾರಿಯಾಗಿ ಸೇನೆಯನ್ನು ತಂದು ವೇದಾವತಿ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿಳಿದಿದಾನೆ, ನಾಲ್ಕೈದು ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ, ಭಾರಿಯಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಜರುಗುವುದು, ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ

ಹೆಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳು ದನಕರುಗಳು ಸಮೇತ ನೀವು ನಾಲ್ಕು ದಿವಸ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಇರಬೇಕು, ದೇವರ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ನಮಗೆ ಜಯವಾದಮೇಲೆ ಎಂದಿನಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಊರಿಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದು," ಎಂದು ರಾಜನ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಸೆಟ್ಟು ಚನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪನು - ಮಹಾರಾಜ ಸ್ವಾಮಿ, ಈ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾದ ಸಾಹುಕಾರರು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೇವು? ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಂಸ್ಥಾನವೆಲ್ಲಾ ಶತ್ರುಪಕ್ಷವಾಗಿದೆ, ನಾವು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೇವು? ಪರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯದವರನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿಂದಿಸತಕ್ಕವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ನಾವು ಸುಮ್ಮನಿರುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಈ ವೂರಲ್ಲಿ ಜಲಬೇಕಾಪ್ಪಿದೆ, ಯುದ್ಧಸಾಮಗ್ರಿಯಂತೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ, ಶತ್ರುಗಳ ಕಡೆಯಿಂದ ಏನಾದೀತು? ತನ್ನ ಪಾದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾವು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲ, ಬಡಂ ಬಡುವುದಿಲ್ಲ, ಹೊರಗಿನ ಜನ ಎಷ್ಟು ತೋಳು ಹೊಡೆವಾಗ್ಯೂ ಗುಡ್ಡದ ಆಸರೆಯಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಏನೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಈ ಊರು ಬಿಟ್ಟು ನಾವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅಕ್ಕಿ, ಹುರಳಿ ಮೊದಲಾದ ಸಾಮಾನು ಹಿಂದೆ ಸೇರಿಸಿದ್ದು ಏನೂ ಕಡಮೆಯಾಗಿಲ್ಲ, ಖಜಾನೆ ಜಖೀರು ಕಡಮೆಯಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯಬಿದ್ದರೆ ನಾವು ಇದ್ದು ಸಾರ್ಥಕವೇನು? ಸ್ವಾಮಿಯವರ ದಂಡಿಗೆ ಬಂದು ವರುಷದ ಖರ್ಚನ್ನು ನಾವು ಕೊಡುತ್ತೇವೆ; ಇದಕ್ಕೆ ವಂಚನೆ ಇಲ್ಲ, ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸೆಟ್ಟು ಚನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಆಗ ದೊರೆಯು ಸಂತೋಷಿಯಾಗಿ ಖಡೆ ತೊಡೆ ವಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದ್ದನ್ನು ಮಾನಾಸು ಗುಣವಾಗಿತ್ತು ಅವರಿಗೆಲ್ಲಾ ವಿಳಯಕೊಟ್ಟು, ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು—ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಏನೂ ಕಮ್ಮಿ ಇಲ್ಲ, ನಿಮ್ಮ ಧೈರ್ಯನೋಡಲು ಕೇಳಿದೆವು, ನೀವು ಯಾವ ಅಂದೇಶವೂ ಪಡೆದೆ ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ನಿಂದಿಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿರಬಹು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ತರುವಾಯ ದೊರೆಯು ಕೋಟೆ, ಒತೇರಿ ಮುಂತಾದ್ದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಭದ್ರಮಾಡಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಫಿರಂಗಿಗಳನ್ನು ಹೂಡಿಸಿದನು ; ಮತ್ತು ಎಲ್ಲವೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಲು ದುರ್ಗದ ಕೋಟೆಯಮೇಲಿನಿಂದ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾಣಗಳನ್ನೂ ಫಿರಂಗಿಗಳನ್ನೂ ಹತ್ತಿಸಿದರು. ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಶಬ್ದವಾಯಿತು.

ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಂಡು ಶತ್ರುಗಳ ಸೇನೆಯವರು ದೂರವಾಗಿ ಓಡಿಹೋದರು. ಹೈದರನು ದುರ್ಬೀನು ಹಾಕಿ ನೋಡಿ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಶ್ಲಾಘನೆ ಮಾಡಿ, ಹೇವಿಳಂಬಿ ಸಂ|| ಆಪಾಠ ಶು|| ೧೦ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಮಲ್ಲಾಪುರದಬಳಿ ಡೇರೆ ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಂತನು. ಅವನ ಕಡೆ ಸೇನೆಯೆಲ್ಲಾ ದುರ್ಗದ ಹತ್ತರ ಬಂದು ಇಳಿಯಿತು. ನವಾಬನು—ಹರಪನಚಳ್ಳಿದಂಡು, ಮುರಗಿ ಮಠದ ಹತ್ತರ ಇಳಿಯಲಿ, ರಾಯದುರ್ಗದವರು ಬುದ್ಧಿವಂತನ ಮರಡಿಹತ್ತರ ಇಳಿಯಲಿ; ಅಗಸನ ಕಲ್ಲದಿಂಣೆ, ಸಂತೆಬಾಗಿಲ ಎದುರು ದಿಂಣೆ, ವೆಂಕಟರಮಣಸ್ವಾಮಿ ಗುಡಿಯ ಮೈದಾನ, ರಂಗಯ್ಯನ ಬಾಗಿಲು ಎದುರಿಗೆ, ಬುದ್ಧಿವಂತನ ಮರಡಿಬಳಿಯಲ್ಲಿ, ಈಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವೊಹರ್ಚೆ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಫಿರಂಗಿಗಳನ್ನು ಹೂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ನಮ್ಮ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ದಂಡಿನ ಸುತ್ತಲೂ ಗೊಡುನ ಹಾಳು, ಗುಂಟನೂರು, ಜನಿಗೆ ಹಳ್ಳ, ಗೋಣೂರ ಕಣವೆ, ದೇಮವ್ವನ ಹಳ್ಳಕಣವೆ, ಮೆದಕೆರಿಪುರ, ಕುಂಚಿಗನ ಹಾಳು, ಇಂಗಳದ ಹಾಳು, ಈ ಪ್ರಾಂತ ಕೆಲವು ದಂಡು ಇರತಕ್ಕದ್ದು. ಹೀಗೆಂದು ನೇಮಕಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದ ಸರದಾರರಿಗೆ ನೇಮಿಸಿದ್ದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ದುರ್ಗದೊಳಕ್ಕೆ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಯಾವ ಕೇಪು ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳೂ ಬಾರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನೇಮಕಮಾಡಿದನು. ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

ಆಗ ನವಾಬನು ಘಟಕರಾದ ವಕೀಲರ ಮೂಲಕ ಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗೆ ಕಡೇಸಾರಿ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ ಸಲಹೆಗಳು ಏನೆಂದರೆ—

ಹೈದರನ ಕಡೆ ಕರೀತ.

- (೧) ಈಗಲಾದರೂ ನಮ್ಮ ಭೇಟಿಗೆ ಬರಬೇಕು.
- (೨) ಇದುವರೆಗೆ ದಂಡಿಗೆ ಖರ್ಚಾದ ಆರು ಲಕ್ಷ ವರಹವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.
- (೩) ನಿಮ್ಮ ಅಂಣತಂಮ್ಮಂದಿರ ಸಂಗಡ ಕೆಲವು ಸೇನೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವರು ಯಾವಾಗ್ಯೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕು.

ಹೀಗಾದರೆ ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದುರ್ಗದ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ, ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಎರಡು ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಕೋಟಿಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕಿ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.

ಹೀಗೆ ಹೈದರನು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಕ್ರಮಪ್ರಕಾರ ವಕೀಲರು ಬಂದು ಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗೆ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ದರಬಾರಿನಲ್ಲಿ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿದರು.

ಮದಕರಿನಾಯಕನ ತುಂಬಿದ ದರ್ಬಾರು.

ಮದಕರಿನಾಯಕನು ತುಂಬಿದ ದರಬಾರಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಆ ವಕೀಲರು ಹೇಳಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕೇಳಿ, ಉತ್ತರ ಹೇಳಿಕಳು ಹಿಸಿದ್ಧರ ಸಂಕ್ಷೇಪವೇನೆಂದರೆ—

“ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಹೈದರಲ್ಲಿಯಾನರ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿ
 “ಬಂಕಾಪುರ, ನಗರ ಮೊದಲಾದ್ದನ್ನೂ ಮತ್ತು ಇತರ ಗಡಿ ದುರ್ಗಗಳನ್ನೂ
 “ಒಳನ್ನೂ ಜೈಸಿಕೊಟ್ಟೆವು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನವಾಬರು ನಮಗೆ ಏನೂ
 “ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಜಾನಕಲ್ಲು ಮೊದಲಾದ ಕೋಟೆಗಳನ್ನೂ
 “ಒಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ನಮ್ಮ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿದ್ದು ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ.
 “ಈಗ ನಮ್ಮ ಭೇಟಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವೇಕ್ಷಿಸುವ ಛದ್ರನೆಯೂ
 “ನಮಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಇಂಥಾ ತಂತ್ರದಿಂದ ಇತರ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು
 “ನವಾಬರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಅಂಶವನ್ನು ನಾವು ಬಲ್ಲೆವು. ಅವರು
 “ತಮ್ಮ ಧನಿಯನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡಿ
 “ದಾರೆ. ಅವರ ಸಂಸ್ಥಾನವೇನಾಯಿತು? ಒಳಗೆ ವಿಷವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ
 “ಕೊಂಡು ಮೇಲೆ ಮಧುರವಾದ ಮಾತನಾಡಿದರೆ ನಾವು ಹೇಗೆ ಭೇಟಿ
 “ಕೊಟ್ಟೇವು? ಲಡಾಯಿನಲ್ಲಿ ಭೇಟಿ ಯಾಗುತ್ತೆ.

“ತಮ್ಮ ಪರಶುರಾಮಪು ಮತ್ತು ಸಾಹೇಬಜಾದೇರು ಲಡಾಯಿಗೆ
 “ನಿಂತಿರುವಾಗ ಅವರು ಹೇಗೆ ಬಂದಾರು? ಮುಂದಕ್ಕೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ
 “ಲಡಾಯಿ ಹೊರತು ಸ್ನೇಹವಿಲ್ಲ.

“ಆರು ಲಕ್ಷವರಹ ಕೊಡಲು ಕಾರಣವಿಲ್ಲ, ನವಾಬರಿಗೆ ನಾವೇ
 “ನೂ ಔತನ ಕೊಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ, ಅವರು ನಮಗೆ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಏನೂ

“ ಬಂದಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಬಂದ
“ ವರಿಗೆ ನಾವು ಖರ್ಚು ಕೊಡಲು ಆಗಲಾರದು.

“ ನಮ್ಮ ಖಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಎರಡು ದಿವಸದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುವ ಹಾರಿಸಿ
“ ಬಿಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಕೈಲಾದ್ದನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.
“ ಈ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮೇಣದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಉರುಟಿಸುವು
“ ದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಆಗಲಾರದು.

“ ನಮ್ಮ ದೌಲತ್ತನ್ನು ಬಹಲು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ನಮಗೆ
“ ಯಾರೂ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಈಶ್ವರ ದೊಡ್ಡವನು
“ ಜಯಾಪಜಯ ಇಂಥವರದೆಂದು ಹೇಳಲು ಆಗಲಾರದು. ಹೇಗಾ
“ ದರೂ ಭಾರಿ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಬಂದಿದೀರಿ. ಲಡಾಯಿ ಆಗುತ್ತೆ. ಹೀಗೆ
“ ರುವಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾರದು.”

ಈ ಪ್ರಕಾರ ದೊರೆಯು ಜವಾಬು ಹೇಳಿ ವಕೀಲರಿಗೆ ಸನ್ಮಾನ
ಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಿ ತರುವಾಯ ದುರ್ಬೀಸಿಸಿದ ಹೈದರನ ಸೇನೆಯ ಸ್ಥಿತಿ
ನೋಡಿದಿತಿಳಿದುಕೊಂಡನು.

೧೯ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ .

ಕಡೇ ಮದಕರಿನಾಯಕ—ದುರ್ಗದ ಮುತ್ತಿಗೆ.

ಹೈದರನ ದಂಡಿನವರು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದರು. ಹೋರಾ
ಟ ಬಲವಾಯಿತು. ಹೈದರನ ಕಡೆಯವರು ಏಟ
ಮುತ್ತಿಗೆಗೆ ಆರಂಭ. ತಡೆಯಲಾರದೆ ಸೋತು ಓಡಿಹೋದರು. ಹೀಗೆ
ಎರಡು ತಿಂಗಳು ಕಳೆಯಿತು. ದುರ್ಗದವರೇ ಜೈಸುತಾ ಬಂದರು.
ಆಗ ನವಾಬನು ಕೇವಲ ಖಿನ್ನನಾಗಿ ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಫರಾಸಿಸರ ಸೇನಾ
ಪತಿಯಾದ ಲಾಲಿ ನೊದಲಾದ ಸರದಾರರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಅವರನ್ನು
ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಮಾಡಿ ನಮಗೆ ಒಂದು ಲಡಾಯಿನಲ್ಲಿಯೂ ಜಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.
ಕೋಟೆ ಬಹು ಬಲವಾದ್ದು. ಪಾಯಿನ ಖಿಲ್ಲೆ ಪೇಟೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಒಂದು

ಸೀನೀರು ಹೊಂಡವಿದೆಯಂತೆ, ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬಿಟ್ಟರೆ ನಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತೆ ಎಂತ ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ಲಾಲಿಯು ತನ್ನ ತುಕಡಿಯವರನ್ನೂ ೧೦ ತೋಫನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಚೋರಳು ಗಟ್ಟಿದ ಮರೋಲಿಯಿಂದ ಕೋಟೆಗೆ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಬರಗೇರವ್ವನ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮೇಲುಗಡೆ ಇರುವ ಕೋಟೆಗೆ ೧೦ ತೋಫಿನಿಂದಲೂ ಹೊಡೆಯುತಾ ಬಂದನು. ಅದರ ಕೆಳಗಿನ ಕಂದಕ ಸಂಣದಾದಕಾರಣ ಕೋಟೆಗೋಡೆ ಜಗ್ಗಿಹೋಯಿತು. ಆಗ ಹೈದರನೂ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಬಸಪ್ಪನಾಯಕ, ರಾಯದುರ್ಗದ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಾಯಕ, ಇನ್ನೂ ಇತರ ಸರದಾರರೂ ಸಹ ೨೦೦೦೦ ವಂದಿನೊಡನೆ ಬಂದು ಬಿದ್ದು ಹೋದ ಕೋಟೆಯಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತುತಾಬಂದರು ಇದು ತಿಳಿದಕೂಡಲೆ ಮದಕರಿ ನಾಯಕನು ತಾನೇ ಬಂದು, ವ್ಯಾಸರಾಯನುರದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೂತು, ಕೋಟೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ ಹತ್ತಿ ಬರುತಾ ಇದ್ದವರ ತಲೆಯನ್ನು ಹೊಡೆಯಿಸುತಾ ಬಂದನು. ಸಾವಿರಾರುಜನ ಹತವಾಯಿತು ಉಭಯ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ೧೦೦೦ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಸರದಾರರು ಸತ್ತು ಬಿದ್ದರು. ಹೈದರನು ಈ ಖಿಲೆಯನ್ನು ಹಲ್ಲಾ ಮಾಡಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಹಲ್ಲಾ ಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ತನ್ನ ದಂಡಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ದೊರೆಯು ಅಲ್ಲಿ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಭದ್ರವಾಡಿಸಿ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದು ತಮಗೆ ಜಯವಾದ್ದಕ್ಕೆ ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸೇವೆಗಳನ್ನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಂತರ್ಪಣೆ ಮುಂತಾದ್ದನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿದನು. ದುರ್ಗದ ಉತ್ಸವಾಂಬಸಿಗೆ ಉತ್ಸವಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ರಣಭೇರಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯಿಸುತಾ ಇರುವಾಗ, ಜನರು ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಹೋಗಿ ಶತ್ರುಗಳ ೧೦೦—೨೦೦ ಶಿರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ತಂದು ದೊರೆಗೆ ನಿವಾಳಹಾಕುತಾ ಇದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ೧ ತಿಂಗಳವರೆಗೂ ನಡೆಯಿತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ಘೋರವಾಗಿ ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನವರಿಗೂ ಹೊರಗಿನವರಿಗೂ ಯುದ್ಧ ನಡೆಯುತಾ ಜನ ಬಹಳ ನಷ್ಟವಾಯಿತು. ಇಂಥಾ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಕದನಗಳು ನಡೆಯುತಾ ಇನ್ನೂ ಬಂದು ತಿಂಗಳು ಕಳೆಯಿತು.

ಹೈದರನ ಯತ್ನಸಾ
ಗಲ್ಲ.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವೀರಪ್ರತಾಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ಬಂದು ಸಂ
 ಗತಿ ಜರುಗಿತು. ಬುದ್ಧಿವಂತನ ಮರಡಿಕಡೆ ಮೊ
 ಒಂಟಿ ಶೂರಗುದಗತ್ತಿ. ಹರ್ಷೆಯನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಸಿ ಹೈದರನ ಕಡೆ ಮುತ್ತಿ
 ಗೆ ಸೇನೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಬಲಮಾಡಿಸಲು ಹೈದರನ ಕಡೆಯ ಬಬ್ಬ ಸರದಾ
 ರನು; ಪಾಲಕಿಯಲ್ಲಿ ಕೂತು ಭತ್ತಲಿಖಾಮರದೊಡನೆ ಮಿತ ಪರಿವಾರಯುಕ್ತ
 ನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು, ರಂಗಯ್ಯನ ಬಾಗಿಲಕೋಟೆ ಮೇಲಿದ್ದ ದೊರೇ
 ತಮ್ಮ ಪರಶುರಾಮಪ್ಪನಾಯಕನು ಆ ಪಾಲಕಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವನು
 ಹೈದರನೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ—ನವಾಬ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದಾನೆ, ಅವನ ಘೌಜಿನ
 ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ಹೊಡೆದು ಬರುವ ವೀರರು ಯಾರಿದಾರೆ
 ನಮ್ಮ ದಂಡಿನಲ್ಲಿ? ಎಂದು ಮಾಕರಿಸಿ ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ಸಮೀಪದ
 ಲಿದ್ದ ಸಿಪಾಯಿ ಗುದಗತ್ತಿ ಎಂಬುವನು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ—ಬುದ್ಧಿ, ತಮ್ಮ
 ಭವಾನಿಯೆಂಬ ಕುದುರೆಯನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಕತ್ತಿಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟರೆ ನಾನು
 ಹೋಗಿ ಆ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿರುವ ನವಾಬನ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಬರು
 ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದರಂತೆ ಬಬ್ಬ ಪರಶುರಾಮಪ್ಪನಾಯಕನು
 ಕತ್ತಿಯನ್ನೂ ಕುದುರೆಯನ್ನೂ ಕೊಡಲು, ಆ ಗುದಗತ್ತಿ ಎಂಬ ವೀ
 ರನು ಆ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಏರಿ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಭ್ರಮೆ ಹೋಗಿ
 ಆದಂನೊಳಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಸರದಾರನ ತಲೆ
 ಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಪುನಃ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದನು. ಆದರೆ ಆ ಸರದಾರನ
 ಸಂಗಡ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ದಂಡಿನವರು ಇವನನ್ನು ಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊಡೆ
 ಯುತ್ತಾಬಂದರು. ಅಪ್ಪರಲ್ಲಿ ಕೋಟೆ ಮೇಲಿನಿಂದ ಫಿರಂಗಿ ಹಾರಿಸಿ
 ಆ ಜನರನ್ನು ಓಡಿಸಿದರು. ಪರಶುರಾಮಪ್ಪನಾಯಕನು ಆ ಒಂಟಿ
 ಶೂರನನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟನು.

ಹೀಗೆ ಯುದ್ಧ ಜರುಗುತ್ತಾ ಇರುವಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಜಾಸೂದರ ವೇಷಾ
 ಹಾಕಿಕೊಂಡು ದುರ್ಗದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು.
 ಇವರನ್ನು ನವಾಬರ ಕಡೆ ಬಾತಮಿ ಕುದುರೆಯ
 ವರು ಹಿಡಿದು ಹೈದರನಲ್ಲಿಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಕರೆದು
 ತಂದರು. ಇವರ ಅಂಗಶೋಧನೆ ಮಾಡುವಾಗ, ಅವರಲ್ಲಿ ಒಂದು

ಫೂನಿ ಜಾಸೂದರನು
 ಹೈದರ ಹಿಡಿಸಿದ್ದು.

ಕಾಗದ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಅದನ್ನು ಬಡೆದು ನೋಡಿದರು, ಅದು ಮದುಕರಿ ನಾಯಕನಿಗೆ ಪೂನೆ ಶ್ರೀಮಂತರು ಬರೆದ ಕಾಗದವಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ “ನಿಮ್ಮ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಗೋಪಾಲಹರಿ ಎಂಬ ಸರದಾರರ ಸಂಗಡ “ ೫೦೦೦ ಕುದುರೆ ತೋಫುಖಾನೆ ಮುಂತಾದ್ದನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದೆ, ತಾವು “ ಗಾಬರಿಯಾಗಬೇಕಾದ್ದಿಲ್ಲ. ಹೈದರಲ್ಲಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯತಾ ಇರು “ ವುದು. ನಮ್ಮ ಘೌಜು ಬಂದಮೇಲೆ ನೀವೂ ಅವರೂ ಕೂಡಿ ಹೈದ “ ರಲ್ಲಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪೂನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕು ” ಹೀಗೆಂದು ಬರೆದಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೈದರನು ಇದುವರೆಗೂ ನನುಗೆ ಜಯವಾ ಗಿಲ್ಲ. ಮರಾಟೆಯವರೂ ಬಂದು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ನಿಂತರೆ ನಾವು ಸೋಲು ವುದೇ ಖಂಡಿತ. ಈಗ ನಾವು ದುರ್ಗದವರಲ್ಲಿ ರಾಜಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇವರಿಂದ ಬಂದ ಹಣವನ್ನು ವ.ರಾಟೆಯವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರೆ ಅವರು ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ತರುವಾಯ ನಾವು ಏಕಾ ಏಕಿ ಬಂದು ಈ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು, ಎಂದು ಹೈದರನ ಕಾಪಟ್ಟು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿ ದುರ್ಗದ ದೊರೆಗೆ ಬಂದು ಕಾಗದ ವನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿದನು. ಅವರ ಮುಖ್ಯಸಾರಾಂಶವೇನೆಂದರೆ.—

“ತಮ್ಮ ಸಿಪಾಯಿಗಿರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾ “ ಯಿತು. ತಮ್ಮನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಬಂದೆವು, ತಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನು ತೆಗೆ “ ಕೊಳ್ಳಲು ಬರಲಿಲ್ಲ, ತಮ್ಮ ಮರ್ದುಮಿ, ತಮ್ಮ ಲಡಾಯಿ, ತಮ್ಮ ಪರಾ “ ಕ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ಸಂತೋಷ ಪಟ್ಟೆವು. ಇತರ ಪರ ಸ್ನೇ “ ಹವೇ ಹೊರತು ಜಿದ್ದುವಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಥಾ ಲಡಾಯಿ ಮಾಡಿದವ “ ರನ್ನು ನಾನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಈಗಲೂ ೯೦೦೦೦೦ ವರಹ “ ಖಂಡಣಿ ಕೊಟ್ಟುನಿಮ್ಮ ತಮ್ಮಂದಿರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರೆ ನಾವು ಕೂಚುಮಾ “ ಡಿ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತೇವೆ”—ಹೀಗೆಂದು ಆ ಖರೀತದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿತ್ತು.

ಮದುಕರಿನಾಯಕನು ಇದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕಡಲೆ ದೊಡ್ಡ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಸರದಾರರನ್ನೂ ಕರೆಯಿಸಿ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಲಾಗಿ, ಆ ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯರು. ನನುಗೆ ಸಹಾಯವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದು ನಾವು

ದುರ್ಗದವರು ಕರಾರಿಗೆ ಒಪ್ಪಲು ಸಲಹೆ.

ಪೂನೆಗೆ ಬರೆದು ೩ ತಿಂಗಳಾಯಿತು. ಬರೀ ಉತ್ತರಬಂತೇ ಹೊರತು ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಸೇನೆ ಬರಲಿಲ್ಲ, ಇದುವರೆಗೆ ನಮಗೇ ಜಯವಾಗಿದೆ, ಭಾರಿ ಸರದಾರರು ಸತ್ತುಹೋದರು. ಈಗ ಶತ್ರುಗಳೇ ರಾಜಿಗೆ ಒಂದಿದಾರೆ, ಖಂಡಣಿ ಹಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರೆ, ಅವರು ಮುತ್ತಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ, ಆ ಮೇಲೆ ಅಂಥಾ ರಾಜಕಾರ್ಯಬಿದ್ದರೆ ಪರಶುರಾಂಭಾವು ಯವರ ಲಕ್ಷ್ಯರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ನಾವು ನಿಲ್ಲಬಹುದು. ಈಗ ರಾಜಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತೆ, ಎಂದು ಅರಿಕೆಮಾಡಿದರು.

ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ದೊರೆಯು ಹೈದರನ ಕಡೆ ವಕೀಲರನ್ನು ಕುರಿತು—
 “ನವಾಬರ ಸಲಹೆ ವಿಚಾರವನ್ನು ನಮ್ಮ ಸರದಾರರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದೆವು. ಗಳಿಗೆಗೆ ನ್ನೇಹ, ಗೆಳಿಗೆಗೆ ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವುದು ನವಾಬರ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿದೆ, ಬಂದಕ್ಕೆ ಎರಡರಷ್ಟು ಸೇನೆತಂದು ಹನ್ನೆರಡು ವರುಷ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದರೂ ನಮಗೆ ಭಯವಿಲ್ಲ ಈಗಲೂ ನವಾಬರ ಮಜೀದಿಯಂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಸಾಹುಕಾರ ಅಂದಾಸ ಸೆಟ್ಟಿ, ರಾಘವೇಂದ್ರ ನಾಯಕ, ಶಂಕರಸೆಟ್ಟಿ, ಇವರ ಮೂಲಕ ಪ್ರಮಾಣ ಪೂರೈಕವಾಗಿ ಪತ್ರಬರೆದರೆ, ನಾವು ರಾಜಿಗೆ ಬಪ್ಪುತೇವೆ. ಆ ಸಾಹುಕಾರರ ಮೂಲಕ ಖಂಡಣಿ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ನವಾಬರು ಕೂಚು ಮಾಡಿ ಹೊರಟು ಹೋಗಬೇಕು.” ಹೀಗೆಂದು ಪಾಳಯಗಾರನು ಆ ವಕೀಲರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಆ ಮಾತಿಗೆ ಹೈದರಲ್ಲೆಯು ಒಪ್ಪಿ ಆ ಮೂರು ಜನ ಸಾಹುಕಾರರಿಂದ ಪತ್ರ ಬರೆಯಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಅದನ್ನು ನಂಬಿ ಪಾಳಯಗಾರನು ನವಾಬನಿಗೆ ೬೦೦೦೦೦ ವರೆಹವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಪರಶುರಾಮಪ್ರನಾಯಕರಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಕೊಟ್ಟು ಘಾಜು ಸಮೀತ ಹೈದರನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ಕೆಲಸ ಜರುಗದಹಾಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯಿತು.

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪೂನೇದಿಂದ ಬಂದು ಪತ್ರ, ಗೋಪನಹರಿ ಸರದಾರನಿಂದ ಬಂದು ಪತ್ರ, ವಕೀಲ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಪಂತನಿಂದ ಬಂದು ಪತ್ರ, ಹೀಗೆ ಮೂರು ಪತ್ರಗಳನ್ನೂ ಜಾಸೂದು ವೇಷಧಾರಿಗಳು ತಂದು ಗುಟ್ಟು

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪೂನೇದಿಂದ ಬಂದು ಪತ್ರ, ಗೋಪನಹರಿ ಸರದಾರನಿಂದ ಬಂದು ಪತ್ರ, ವಕೀಲ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಪಂತನಿಂದ ಬಂದು ಪತ್ರ, ಹೀಗೆ ಮೂರು ಪತ್ರಗಳನ್ನೂ ಜಾಸೂದು ವೇಷಧಾರಿಗಳು ತಂದು ಗುಟ್ಟು

ಗಿ ದುರ್ಗದ ದೊರೆಗೆ ತಲಪಿಸಿದರು. ಶ್ರೀಮಂತರ ದಂಡು ಕೃಷ್ಣಾನದಿ ಬಿಟ್ಟು ಕಪೋತನ ಗುಡ್ಡದ ಹತ್ತರ ಇಳಿದಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಅದು ಎಂಟು ದಿವಸಕ್ಕೆ ಬರುವುದೆಂತಲೂ ತಿಳಿಯಿತು. ಆಗ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು, ಕರಾರಿನ ಪ್ರಕಾರ ಹೈದರನ ಪಾಳಯಕ್ಕೆ ಭಾರಿ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಹೋಗಲು ಕೋಟೆಯ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದ ತಮ್ಮ ನಾದ ಪರಶುರಾಮಪ್ಪನಾಯಕನನ್ನು ಹೋಗಬೇಡವೆಂದು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಕರೆಯಿಸಿ, ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಸಾಹುಕಾರರಿಗೂ ಏನೋ ನೆಪಹೇಳಿಕಳು ಹಿಸಿದನು. ನವಾಬನು ಈ ವಾಸನೆಯನ್ನು ಹೇಗೆಯೋ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮರಾಟೆಯವರ ಸರದಾರ ಗೋಪಾಲಹರಿಯ ಹತ್ತರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅವನೊಡನೆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕಡೆಗೆ ರಾಜಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹತ್ತು ಲಕ್ಷವರಹ ಖಂಡಣಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಗೋಪಾಲಹರಿಯ ದಂಡು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ನವಾಬನು ಅಲ್ಲಿ ಮೊಕ್ಕಾಂ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು.

ದುರ್ಗದ ಪಾಳಯಗಾರನು ಯುದ್ಧ ನಿಂತಿತೆಂದು ತಿಳಿದು, ತನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದ ಪಾ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಕನಕಗಿರಿ, ಆದವಾನಿ, ಜರಿ ಳಯಗಾರರ ಸೇನೆಯ ಮಲೆ, ಮೊದಲಾದ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ದಂಡು, ಮತ್ತು ನ್ನು ದುರ್ಗದಿಂದ ಕ ಇತರ ಗಡಿಗಳ ದಂಡು, ಇವುಗಳನ್ನು ಅವರವರ ಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಬಂದು ತಪ್ಪು. ದೂರದೃಷ್ಟಿ ಇಲ್ಲದ ಕೆಲಸವಾಯಿತು. ಹಾಲಪುನಾ ಯಕ ಓಡಿಹೋದನು. ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಎಂದಿನಂತೆ ದರಬಾರು ನಗರದ ಇರಸಾಲು. ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಲಾಗಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ನಗರ ದಿಂದ ೩೦೦೦೦೦ ವರಹ ಇರಸಾಲು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದೆ ಎಂದು ಕೇಳಿ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ತಾನೇ ಸೇನೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಆ ಹಣವು ಇವನಿಗೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಹೊರಟುಹೋ ಯಿತು. ಆಗ ಪಾಳಯಗಾರನು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಾ ಇದಾ ನೆಂಬ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನನ್ನು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬರದಂತೆ ಮಧ್ಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಹೈದರನು ತನ್ನ ಮಗ ಟೀಪುಸುಲ್ತಾನ

ನನ್ನು ೨೦೦೦ ಕುದುರೆಯೊಡನೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಟೀಪು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟನು.

ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನ ಭಗ್ನವಾದ್ದನ್ನು ತಿಳಿದು ಹೈದರನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳಾದ ಪೂರ್ಣಯ್ಯ, ಕೃಷ್ಣರಾವ್, ಬರಕಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್ ಮೊದಲಾದ ಮಿರ್ ಮಿರಾಸಿಗಳನ್ನು ಆಲೋಚನೆ ಕೇಳಲಾಗಿ ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಂದರೆ :

“ ಏಕಾ ಏಕಿ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದರೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದರನ ಕಡೆಯವರ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆ

“ ವುದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಭೇದೋಪಾಯದಿಂದಲೇ ಗೆಲ್ಲಬೇಕು. ಆ ಸೀಮೆ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಗಡಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ, ಹೊರಗಿನ ಘೌಜು ದುರ್ಗದವರಿಗೆ ಬರಲು ಮಾರ್ಗವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಯಾ ಗಡಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜನರಿಗೆ ಭಾರಿಸಂಬಳವನ್ನೂ ಇನಾಮನ್ನೂ ಸಹಾ ಕೊಟ್ಟು ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮತ್ತು ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ದೊಡ್ಡ ಸರದಾರರಾಗಿದಾರೆ. ಅವರನ್ನು ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದುರ್ಗದವರಿಗೆ ಪರಶುರಾಂಭಾವುವಿನ ಸಹಾಯ ಬಂದು ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತೆ. ತುಂಗಭದ್ರಾನದಿಯ ಹತ್ತಿರ ೨೦೦೦೦ ದಂಡು ಇಡಿಸಿದರೆ, ಮರಾಟೆ ದಂಡು ಬರುವುದನ್ನು ತಡೆಯಬಹುದು ಎಂದಿದ್ದರೂ ದುರ್ಗದ ಸೀಮೆ ನಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಖಂಡಿತ, ಪಾಳಯಗಾರ ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಜೀವಸಹಿತ ಸಿಕ್ಕುವನಲ್ಲ, ಜಾತಿ ಸಿಪಾಯಿಯಾಗಿದಾನೆ. ಅವನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಡಿಯುವುದು ಖಂಡಿತ,” ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೈದರನ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿದರು.

ಆಗ ಹೈದರಲ್ಲಿಯು ಪುನಃ ಭಾರಿ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಬಂದು ದುರ್ಗದ ಕೋಟೆಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದನು. ಕೋಟೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಲಕ್ಷ ಘೌಜು ಜವಾಯಿಸಿತು. ಕೋಟೆಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಲ್ಲಾ ಹತ್ತತಕ್ಕ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಪಾಳಯಗಾರನು ತನ್ನ ದಂದಿನೊಡನೆ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿಸುತ್ತಲೇ ಬಂದನು.

ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಎರಡನೇ ಸಾರಿ ಮುತ್ತಿಗೆ.

ಹೆಗೆಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಆಸ್ವದ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ, ಅನೇಕ ಜನ ಸತ್ತುಹೋಯಿತು. ಕಂದಕವೆಲ್ಲಾ ಹೊದಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಹೋಯಿತು. ನವಾಬನ ದಂಡು ಕೋಟೇಮೇಲಿನ ಏಟನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಹಿಂತೆಗೆಯಿತು. ಎಷ್ಟು ಗುಂಡು ಹೊಡೆದರೂ ಕೋಟೆ ಜಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕೋಟೆಯನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿನ ಜನರ ಪೌರುಷವನ್ನು ನೋಡಿ ಹೈದರನು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಾ ಭೇದೋಪಾಯವಾಡಿ ಈ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ ಬೇರೊಂದು ವಿಧವಾದ ಯತ್ನವನ್ನು ಹೂಡಿದನು.

ಈ ಕದನಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ದೊರೆಗೆ ಜಯವಾಗಲೆಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಜನರೂ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಉದ್ಯುಕ್ತರಾದರು. ಸ್ತ್ರೀಜನರುಕೂಡ ತಮ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕುರಿತು ಹಳೇ ಬಖೈರುಗಳಲ್ಲಿ ಏನೂ ಬರೆಯದೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಜನವಾರ್ತೆಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಮತ್ತು ದುರ್ಗದ ಕೋಟೆ ಕಲ್ಲಿನಮೇಲೆ ಈ ಗಲೂ ಪ್ರತಿಮೆ ಕೆತ್ತಿ ಗುರುತುಮಾಡಿರುವ ಶ್ಲಾಘ್ಯತರವಾದ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯತಕ್ಕದ್ದು ಆ ಪ್ರಾಂತದ ಜನರ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ನ್ಯಾಯವಾದ ಗೌರವವನ್ನು ತೋರಿಸಿದಂತೆ ಆಗುವುದು.

ಈ ಕೋಟೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ದುರ್ಗದೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಹೈದರನ ಕಡೆಯವರಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ದಾರಿಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಓಬವ್ವನ ಪರಾಕ್ರಮ. ಕೋಟೆಯನ್ನು ಬಡೆಯುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರಮ. ಬಂದು ವೇಳೆ ಅದನ್ನು ಬಡೆದು ಬಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಲು ಸಾಹಸವಾಡಿಯಾರೆ, ಕೋಟೇಮೇಲಿನಿಂದ ಬೀಳುವ ಏಟು ಕೋಟೆಗೋಡೆಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಹೊದದ್ದು ಹಾಗೆ ಮಾಡತಕ್ಕಂಥಾದ್ದು. ಬಂದು ವೇಳೆ ಹೊರ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಹಲ್ಲಾ ಮಾಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾರೆ, ಪುನಃ ಮತ್ತೊಂದು ಕೋಟೆಬತೇರಿ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕಂಥಾದ್ದು. ಹೀಗೆ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಬೆಟ್ಟ, ಕೋಟೇ ಮೇಲೆ ಕೋಟೆ, ಇರತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಹಿಡಿದು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳೋಣವೆಂದರೆ, ಯಾವಕಡೆಯೂ ದಾರಿಯೇ ಸಿಕ್ಕದು. ಇದನ್ನು ಜೈಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಭೇದೋಪಾಯ

ಮಾಡಿಯೇ ಇದನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹೈದರನು ಖಂಡಿತಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇದರ ಶೋಧನೆಗಾಗಿ ಜನಗಳನ್ನೂ ಸೇನೆಯನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟನು. ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಹುಗಾರರು ವೇಷವನ್ನು ಮರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬೆಟ್ಟದ ಸುತ್ತಲೂ ಸುತ್ತತಾ ಇರುವಾಗ, ದೂರದಲ್ಲಿ ಬಬ್ಬ ಹೆಂಗಸು ಮಡಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಸರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬೆಟ್ಟದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಬಂದು ಬಂಡೆಯ ಸಂದಿನಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿ ಕೋಟಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಬೆಟ್ಟದಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋದಳಂತೆ. ಈ ಸುಳುವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಹೈದರನ ಸೇನೆಯವರು ಆಕೆ ಕೋಟಿಗೆ ಏಣಿ, ಉಡು, ಮೊದಲಾದ್ದನ್ನು ಹಾಕಿ ಹಲ್ಲಾ ಹತ್ತಿದರು. ಎರಡು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಲೂ ಕೆಳಗೂ ಸಹಾ ಬಂಡೆ ಇರುವ ಬಂದು ಸಂಣ ಸಂದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಆ ಸಂದಿನೊಳಗೆ ಗಾಢಾಂಧಕಾರವಾಗಿತ್ತು. ಅದರೊಳಕ್ಕೆ ಬಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯವಾತ್ರ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಹಾಕಿ ಈಜಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಹಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಳ್ಳದಾರಿಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶತ್ರುಗಳು ಬಬ್ಬಿಬ್ಬರಾಗಿ ಬಳಕ್ಕೆ ಸುಗ್ಗುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ದಾರಿಯ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸೀನೀರಿನ ಕೊಳವಿತ್ತು.

ಅರ್ಧ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಹಳೆಯವನ ಬತೇರಿ ಎಂದು ಬಂದು ಎತ್ತರವಾದ ಗುಂಡು ಜಗಲಿ ಬತೇರಿ ಇದೆ. ಕಹಳೆಯವನು ಅದರ ಮೇಲೆಯಾವಾಗಲೂ ಇರುತ್ತಾ, ಆ ಎತ್ತರವಾದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡುತ್ತಾ, ಹೆಚ್ಚುಗಟ್ಟಲೆ ನಡೆದದ್ದು ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದರೆ, ಮತ್ತು ದೊರೆಯ ಸವಾರಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಟರೆ, ತನ್ನ ಕೊಂಬನ್ನು ಊದಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಡುವ ವಾಡಿಕೆ ಇತ್ತು. ಮಹಾ ಘೋರವಾಗಿ ಯುದ್ಧ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ ಈ ಕಹಳೆಯವನ ಕೆಲಸ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಬಂದು ದಿನ ಇವನು ತನ್ನ ಚಾಕರಿಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಆ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ತನ್ನ ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ವೂಟಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದನು. ಇವನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಓಬಿ ಎಂಬ ಹೆಂಗಸು ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಬಡಿಸಿ ಅವನು ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಉಂಣತಾ ಇರುವಾಗ ನೀರತರಲು ಗಡಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಕಳ್ಳದಾರಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕೊಳದ ಹತ್ತರಕ್ಕೆ ಹೋದಳು. ಆಗ ಗವಿಯೊಳಗೆ ಕಂಡಿ

ಯ ಚೋರಿಯಲ್ಲಿ ಜನದ ಸಪ್ತಳವಾಯಿತು. ಇದೇನೆಂದು ಗವಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದಳು. ಕಳ್ಳಗಂಡಿಯ ಹೊರಗಡೆ ಜನದ ಗಲಗಾಯಿತು. ಶತ್ರುಗಳು ಕೋಟೆಯೊಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಲು ಯತ್ನವಾಡುತ್ತಾ ಇದಾರೆಂದು ತಿಳಿದು ತನ್ನ ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ಒಂದು ವನಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಬಂದು ಕತ್ತಲೆಯಾಗಿದ್ದ ಆ ಕಳ್ಳಗಂಡಿಯಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತಳು. ಆ ಕಂಡಿಯಿಂದ ಬಬ್ಬ ಸಿಪಾಯಿ ನುಸುಳಿಕೊಂಡು ಬಂದ. ಓಬಿಯು ತನ್ನ ಕೈ ವನಕೆಯಿಂದ ಅವನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಹೊಡೆದು ಕೊಂದು ಹಾಕಿದಳು. ಹೆಣ ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಬಿತ್ತು. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಅದೇ ಕತ್ತಲೇ ಸಂದಿನಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿಬಂದ. ಅವನಿಗೂ ಅದೇಗತಿಯಾಯಿತು. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಬಂದ, ಮಗದೊಬ್ಬಬಂದ. ಹೀಗೆ ೧೦೦-೨೦೦ ಜನದವರೆಗೂ ಬಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಬಂದರು. ಬಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನಾಗಿಯೇ ಓಬಿಯು ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ಬಂದಳು. ಹೆಣದರಾಸಿ ಬಿತ್ತು. ರಕ್ತಗುಂಡಿ ಕಟ್ಟಿತು. ಕಳ್ಳಗನ್ನದಿಂದ ಬಳಕ್ಕೆ ಹೋದವರು ಏನಾದರೆಂಬುವುದು ಹೊರಗಿದ್ದ ದಂಡಿನವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ಕೊಂಬಿನವನು ಚಾಕರಿಗೆ ಹೋಗಲು ಹೊತ್ತುಮೀರಿತು. ಅವನು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಕೊಂಡು ಬಂದು ನೋಡುವಾಗ ವಿರಾವೇಶದಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿ ಓಬಿಯು ಗಂಡನನ್ನೂ ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಅಪ್ಪರೊಳಗೆ ಹೊರಗಡೆ ಶತ್ರುಗಳ ದಂಡಿನವರು ಹೇಗೆಯೋ ಕೋಟೇಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಓಬಿಯು ಗಂಡನು ಕಂಡು ಕೊಂಬನ್ನು ಊದಿದನು. ಈ ಸಂಗತಿ ದೊರೆಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅವನೂ ಸೇನೆಯೂ ಆಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಆ ಹಗರಣವನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ಹೆಂಗಸಿನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೂ ಸಾಹಸವನ್ನೂ ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಅಪ್ಪರೊಳಗೆ ಶತ್ರುಗಳ ಭಟರು ಬಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಓಬಿಯನ್ನು ಕಡಿದು ಹಾಕಿದರು. ಈ ಕನ್ನಗಂಡಿಯ ಕಳ್ಳದಾರಿಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಪೂರೈದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ರಾಯದುರ್ಗದವರ ಸೇನೆಯು ಬಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಮದಕರಿನಾಯಕನೂ ಸೇನೆಯೂ ಸಹಾ ಈ ಶತ್ರುಸೇನೆಯನ್ನು ಕಡಿಯಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ರಾಯದುರ್ಗದ ಹೇಡಿಗಳು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಿ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಶರಣಾಗತರಾದರು. ಅವ

ರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಸೇನೆಯನ್ನು ದುರ್ಗದ ವೀರರು ಕಡಿಮೆಹಾಕಿದರು. ಕೋಟೆಯ ಹೊರಗಿದ್ದವರು ಓಡಿಹೋದರು. ಈ ಓಬಿಯು ಮಾಡಿದ ಮಹತ್ತರವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮಹಾ ದುರ್ಗಿಯ ಅವತಾರವೋ ಎನ್ನುವಹಾಗಿತ್ತು. ಇವಳು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಅಗಸನಕಲ್ಲು ಗ್ರಾಮದವಳು. ಇವಳ ವಂಶೀಯರು ಆವೂರಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಇದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಇದುವರೆಗೆ ಹೈದರನಿಗೆ ಯಾವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಜಯವಾಗದಿರಲು ಮತ್ತೊಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೂಡಿದನು. ದುರ್ಗ ತುರುಕರೊಡನೆ ಹೈದರ ದ ದೊರೆಯ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇತರ ಇಲಾಖೆಗಳ ನ ಪಿತೂರಿ. ಳ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಂಥಾ ಕುತಬಂದಿಖಾನ್ ಮುಂತಾದ ಜನರನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಫಿತ್ತೂರಿನಾಡಬೇಕೆಂದು ಖಾಜಿ ಅಪರಘಾಖಾನರಿಗೆ ನವಾಬಹೇಳಿದನು. ಅದರಂತೆ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುಖಂಡ ಮುಸಲ್ಮಾನರಾಗಿದ್ದ ಕುತಬಂದಿಖಾ, ಅಹಮ್ಮದ್ ಖಾ, ಜಮಾಲ್ ಖಾ, ಇವರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ—ನಾವು ಆಹಲೆ ಇಸಲಾಂಜನ, ಹಿಂದೂ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ದ್ವೇಷವಿದ್ದೀಇದೆ, ಇನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ನೂರ್ಗವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ, ಈ ಪಾಳಯಗಾರನಲ್ಲಿ ಚಾಕರಿಗೆ ಸೇರಬೇಕಾಯಿತು, ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಹಿಂದುಗಳನ್ನು ಮುರಿದು ದೀಡಾರ್ ಜನರು ಪ್ರಬಲವಾಗುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಹಿಂದೂ ಜನರ ಉಪ್ಪುತಿಂದು ಪಹೀದು ಆದರೆ ದೋಜಕು ಶಿವಾಯಿ ಅನ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲ. ಈ ಗರೀಬ ಪಾಳಯಗಾರ ಏನು ಕೊಟ್ಟಾನು, ನವಾಬ ಸಾಹೇಬರು ಜಹಗೀರಿ ಕೊಡುವ ಮೇಸಲು ಮಾಡಿದಾರೆ, ಈ ಸಂಸ್ಥಾನ ಒಂದು ಠಾಣೆಬಿದ್ದರೆ, ಮಕ್ಕಾ, ಮದೀನ, ಅರಬಸ್ಥಾನ್, ಕಾಬೂಲ್, ಖಂದಾರೆ ಸೀಮೆ ಸೇರಿ ಎಲ್ಲಾ ಮುಸಲ್ಮಾನರದಾಗುತ್ತೆ. ನೀವು ದೀಡಾರರಾದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಬಪ್ಪಿ, ಕಾಫರರಾದರೆ ಆಜನರಲ್ಲಿ ಸೇರಿ, ಹೀಗೆಂದು ಖಾಜಿ ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ದುರ್ಗದ ಮುಖಂಡ ತುರುಕರಾದ ಕುತಬಂದಿಖಾ, ಸಲಾಬತ್ತುಖಾ, ಮಾಹಮದಖಾ, ಬಿಜಲಿಖಾ, ಮೊಹದೀಡಖಾ ಕಲ್ಯಾಣಿ ವಗೈರೆ ತುರುಕರೆಲ್ಲಾ ಹೈದರನಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾ

ಡಲು ಬಪ್ಪಿದರು. ಮೊಹರಂ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಜನರೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಪಂಜೆ ಕೂರಿಸಿದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೂಡಿ, ಕಡೇದಿವಸ ಪಂಜೆ ತೋಳಿಯಲು ಮಲ್ಲಾಪುರದ ಕೆರೆಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಹೈದರಲ್ಲಿಯ ಭೇಟಿ ಮಾಡಿ ಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗೆ ಹಿಡಿದುಕೊಡುವುದಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕಲಾ ಮುಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರಮುಟ್ಟು ಪ್ರಮಾಣವೂಡಿಕೊಟ್ಟು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದರು. ಪಾಳಯಗಾರನ ಚಾಕರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮರಾಟಿಯವರೂ ಎರಡು ವರುಷದಿಂದ ಲಡಾಯಿ ಮಾಡಿ ಸಾಕಾಗಿ, ಅರೆವಾಸಿ ಹೈದರನ ಫಿತೂರಿ ಬುಟ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದರು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಉಳಿದ ಜನರು ಬಹಳ ಸಾಹಸವೂಡಿ ಪುನಃ ೩ ತಿಂಗಳವರೆಗೂ ಜಗಳ ವಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಉಳಿದ ದಂಡಿನ ಸರದಾರರು ಮಾಡಿದ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ದೊರೆಯು ಅವರಿಗೆ ಭಾರಿ ಮುತ್ತಿನಹಾರ, ಏಡೆ ತೋಡ ಶಾಲು ಮೊದಲಾದ ಖಿಲ್ಲತ್ತನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಡಲು ಆ ಸರದಾರರು—ಶಿವಪ್ರಸಾದ್, ಧನಸಿಂಗ್, ರಾಮಸಿಂಗ್, ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಿಂಗ್, ಈ ನಾಲ್ಕುಜನ ಸರದಾರರೂ, ದೊರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಕೈ ಮುಗಿದು—ಬುದ್ಧಿ, ನಾವು ಯಾವ ಜಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಇನಾಂ ಕೊಡಬೇಕು? ನಾವು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ಓಡಿಸುವ ತನಕ ನಾವು ಯೇನನ್ನೂ ಅಂಗೀಕರಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಿಪಾಯಿ ಜನರು ಇನಾಂ, ಏಕನಾಮು ಮೊಲಾದ್ದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ದಂಡಕವಿಲ್ಲ; ಮಹಾರಾಜಾ, ಸಲಾಂ; ಭಾಟ ಭಟಂಗಿ ಮತ್ತು ತಾಫೇದವರಿಗೆ ಇನಾಂ ಹೊರತು ಸಿಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಇನಾಂ ಮಂಜೂರಿಲ್ಲ, ತಮ್ಮ ದಯ ಬಂದು ನಮಗೆ ಅನಂತವಾಗಿದೆ, ಎಂದು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೂ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಬಲವಂತವೂಡಿ ಅವರಿಗೆ ಮುತ್ತಿನ ಕಂಠಿ ಮೊದಲಾದ ಇನಾಂ ಕೊಟ್ಟನು. ಇಲ್ಲಿ ಶ್ಲಾಘನೆಗೆ ಅರ್ಹವಾದ್ದು ಆ ದೊರೆಯ ಧಾರಾಳವೋ ಆ ಶೂರರ ನೈಸ್ಪೃಹ್ಯವೋ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ, ಅವರ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿ ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಇತ್ತು.

ವಿಳಂಬಿ ಸಂ|| ಮಾಘ ಬ|| ೨ಯಲ್ಲು ಶತ್ರುಗಳು ಪುನಃ ಹಲ್ಲಾ ಹತ್ತಲು ಯತ್ನಮಾಡಿದರು. ಆ ದಿವಸ ಖಾಡಾಖಾಡಿ ಯುದ್ಧವಾಯಿತು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಶತ್ರುಗಳು ಏನೂ ಮಾಡಲಾರದೇ ಹೋದರು. ಎರಡು ಕಡೆ

ಯಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕ ಜನ ಸತ್ತರು. ರಾಜರ ಕಡೆ ಬಾಳಾಜಿಪಂತು ತಮ್ಮಾಜಿ ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಇದರಿಂದ ಪಾಳಯಗಾರನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಬಲ ಮುರಿಯಿತು. ರಂಗೈಯ್ಯನಬಾಗಿಲಕಡೆ ಹೈದರನ ಸೇನೆಯವರು ಭಾರಿಯಾಗಿ ಮೊಹರ್ಜೆ ಕಟ್ಟಿ ಫಿರಂಗಿಯನ್ನೂ, ಮಕರಡಿಬ್ಬಿಯನ್ನೂ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ದುರ್ಗದವರು ಮೊಹರ್ಜೆ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಳಗೇ ಸುರಂಗ ಹಾಕಿ ನೂರು ಬುದ್ಧಲಿಗೆ ಮದ್ದು ತುಂಬಿ ಬತ್ತಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಹೊರಗಿನ ಮೊಹರ್ಜೆ ಹಾರಿಹೋಗಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ದಂಡು ಬಹಳ ಹತವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಏಟು ಬಲವಾಯಿತು. ಹೊರಗಿನ ಕೋಟೆಗೆ ಬಳಗಿನ ಜನ ಸಾಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕೋಟೆ ನರಗಾಯಿತು, ಪಟ್ಟಣದ ಜನಹೊಂಡದ ನೀರಿಗೆ ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ, ಹೊರಗಿನ ಖಿಲೆ ಬಿಟ್ಟು ಗಾರೆ ಬಾಗಿಲ ಖಿಲೆ ಬಲವಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ, ಉಳಿದ ಸೇನೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜು ಮಾಡಿದರು. ಆತುರದಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿನ ಜನ ಹೊರಗೆ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಬಳಗಿನ ಜನ ಬಳಗೆ ನಿಂತು ಹೋಯಿತು. ಗಾರೇಬಾಗಲಿಗೂ ನವಾಬರ ಕಡೆಯವರು ಮೊಹರ್ಜೆ ಕಟ್ಟಿ ಮಕರಡಿಬ್ಬಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ಬಂದರು.

ಹೆಚ್ಚುಲಿಕ್ಕಲು ದುರ್ಬಲವಾದ ಸ್ಥಳವೆಂದು ಹೈದರನ ಕಡೆಗೆ ಸೇರಿ ಕೊಂಡಿದ್ದ ಜರಿಮಲೆಯವರು ಗುಟ್ಟು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಜರಿಮಲೆಯವರ ದ್ವೇಷ ಕಾರಣ ಅವರು ೧೦೦೦ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರು. ಮದಕರಿನಾಯಕನು ೫೦೦ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಯುದ್ಧವಾಡಿದನು. ಉಭಯಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಬಹಳ ಜನ ಸತ್ತುಹೋದರು. ನವಾಬನ ಸೇನೆಯವರು ಗಾರೇ ಬಾಗಿಲಬಳಿ ಬಂದು ದಬದಬ ಕಟ್ಟಿ ೬ ಫಿರಂಗಿ ಏರಿಸಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾಬಂದರು. ಮಕರಡಿಬ್ಬಿ ಏಟು ಜೋರಾಯಿತು. ಫಿತೂರಿಯಿಂದ ಬಸವನ ಬುರುಜನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿನ ಸೇನೆಯವರು ಹಗೆಗಳ ವಶವಾಡಿದರು. ಶತ್ರುಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೈಯನ್ನು ಬಲ ಮಾಡುತ್ತಾಬಂದರು. ದುರ್ಗ ಉಳಿಯುವಹಾಗೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.

ಆಗ ಮದಕರಿನಾಯಕನು—ಈ ದಿವಸ ದುರ್ಗ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ವೀರಸ್ವರ್ಗ ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವುದು. ಶ|| ೧೭೦೦ನ ೩ ಶತ್ರುಗಳ ವಶವಾಗುವುದು ಖಂಡಿತ; ನಾನು ಅವಳಿ ಸಂ|| ಮಾಘಮಾಸ, ರಿಗೆ ಸೆರೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಅವಮಾನ ಪಡುವದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸತಾ ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವುದೇ ನನ್ನ ಶಪಥ, ಹೀಗೆಂದು ನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಹಿರೀ ರಾಜಪುತ್ರನಾದ ಭರಮಪುನಾಯಕನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಮಾಡಿ, ತಾನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇವರಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನಧರ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ರಾಣಿವಾಸದವರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಉಳಿದವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿ, ತರುವಾಯ ವೀರರ ಉಡುಪನ್ನುಟ್ಟು, ಮುವತ್ತೆರಡು ಆಯುಧಸಹಿತವಾಗಿ ವೀರತೋಡಿಗೆಯನ್ನು ತೊಟ್ಟು ಜಯಭೇರಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯಿಸಿ, ವೀರಕಂಕಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರ ಸಂಗಡಲೂ, “ ಭರಮಪುನಾಯಕ ರಿಗೆ ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟಿದೆ, ನಾನು ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳಲು ಹೊರಡುತ್ತೇನೆ, ವೀರಸ್ವರ್ಗಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಬರಬಹುದು ” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಆಗ ಖಾಸಾ ರಾಜಪುತ್ರ ಭರಮಪುನಾಯಕ, ತಮ್ಮ ಪರಶುರಾಮಪುನಾಯಕ ಮೊದಲಾದ ಸಮಾಪ ಸಂಬಂಧಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಹೊರಟರು. ಇನ್ನೂ ಇತರ ವೀರರೂ ಹೊರಟರು. ಹೀಗೆ ಸಜ್ಜು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಂಬಾರಿಮೇಲೆ ಸವಾರಿ ಹೊರಡುವುದರೊಳಗಾಗಿ—ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಬಾರು, ಕರ್ನಾಟಕ ವಗೈರೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದಾರೆ, ನವಾಬ ಹೈದರಲ್ಲಿಯು ಉತ್ಸವಾಂಬನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಇದಾನೆ, ಮುಂದೆ ಬಳಕೋಟೆಗೆ ಹಲ್ಲಾ ಹತ್ತಲು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡತಿದಾನೆ, ಎಂದು ವರ್ತಮಾನಬಂತು. ಕೂಡಲೇ ರಾಜನು ಆನೆಯಮೇಲೆ ಸತುವಿನ ಅಂಬಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕೂತು ಸವಾರಿ ಹೊರಟನು. ಆಗ ಖಾಸಾಹಜರತ್ತು ಮುಕ್ಕಂಣ ಸುತ್ತು ಪಂಚಕಸೆ ಯಡಭರ್ಜಿ ಬಲಭರ್ಜಿಯವರೂ, ಖಾಸಾ ಬಂದೂಖಿನವರೂ, ಪೂರಭಯ್ಯದವರಲ್ಲಿ ಶಿವಪ್ರಸಾದ್, ಧನಸಿಂಗ್, ರಾಮಸಿಂಗ್, ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಿಂಗ್, ಉದಯರಾಂ ಈ ವೀರರೆಲ್ಲಾ ಹೊರಟರು.

ರಣಭೇರಿ ಹೊಡೆದರು. ಆಗ ಭಟರು “ಮಹಾರಾಜ ಛತ್ರಿಪತಿ ಖಡೆಯ ಶೋವಂತ ಪರಬಲ ಬಡಬಾನಲ ಅರಿರಾಜ ಮಾನಮರ್ದನ ಅರಿಕಲಭ ಕಂದೀರವ ವೀರ ಮದಕರಿರಾಜ ಭಾರಿನಿಗಳಾಂಕ ಜಯ ಜಯ” ಎಂದು ಹೊಗಳಿದರು. ಹೀಗೆ ಸವಾರಿ ಹೊರಟು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ಹೋದರು. ತರುವಾಯ ಹಗೆಗಳ ಸಂದಣಿ ಬಲವಾಯಿತು. ಆಗ ರಾಜನು ಆನೆಯನ್ನಿಳಿದು ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಿ ಕತ್ತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಶತ್ರುಸೇನೆಯನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತಾ ಹೋದನು. ಬಲವಾಗಿ ಪೆಟ್ಟುಬಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ ಶತ್ರುಗಳ ಮಧ್ಯೆನುಗ್ಗಿ ಹೋದನು. ಆತನ ಕೀರ್ತಿ, ಪ್ರತಾಪ, ಯಶೋ, ಧರ್ಮ, ಧೈರ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳು ಮಾತ್ರ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದವು. ದೊರೆಯ ಸಂಗಡ ಬಂದಿದ್ದ ಬಂಧುಜನರಿಗೂ ಪರಿವಾರದವರಿಗೂ ಬಹಳ ಏಟು ಬಿತ್ತು. ಹೇವಿಳಂಬಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಹೈದರನ ಯುದ್ಧ ಮೊದಲಾಗಿ ವಿಳಂಬಿವರೆಗೆ ಎರಡುವರ್ಷ ನಡೆದು ಆ ವರುಷ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಸಂಸ್ಥಾನ ಹೋಯಿತು. ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಹೈದರನ ಕೈಗೆ ಸೆರೆ ಸಿಕ್ಕಿದನೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೨೦ ನೇ ಅ ಧ್ಯಾಯ .

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಸಂಸ್ಥಾನ ಹೋಯಿತು. ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಬಹಳ ಬಲಿಷ್ಠನಾದ ದೊರೆಯಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ಹೈದರಲ್ಲಿಯೂ ಮೊದಲು ಈ ಸಂಸ್ಥಾನದೊಡನೆ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದವರು ಬಲವಾದ ಸಹಾಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಗರ, ಬಂಕಾಪುರ ಮೊದಲಾದ ಹಲವು ಸಂಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಜೈಸಿಕೊಟ್ಟು ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ಹೈದರನು ಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗೆ ಕೆಲವು ಅಲ್ಪವಾದ ನಸರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಈ ದೊರೆಗೂ ಹೈದರಲ್ಲಿಗೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ನೇಹವಿತ್ತು. ಈ ಮೈತ್ರಿ ಬಡೆದು ಮಧ್ಯೆ ವೈಮನಸ್ಯ ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಏನುಕಾರಣವಾಯಿತೋ ಪೂರ್ವದ ಲೇಖನಗಳಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಯೇಣ ಬಲವಾದ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ದುರ್ಗದವರು ತಮ್ಮ ಶ್ಲಾಘ್ಯತರವಾದ ಹೋರಾಟದಿಂದ ಗೆದ್ದು

ಹೈದರಲ್ಲಿಯ ವಶವಾಡಿದರಪ್ಪೈ. ಇದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹಿಂದೆ ನಡೆದಿರಬಹುದಾದ ಮಾತಿನಂತೆ ಅವನು ನಡೆಯದೆ ತಪ್ಪಿದನೆಂಬ ಅಂಶವು, ಯುದ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ವಕೀಲರು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ನವಾಬನ ಆಶಯದ ಉದ್ದುರುಟನಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಈ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಮಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಈ ಹೈದರನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಮುರಿದು ಬಿಟ್ಟರೆ ತಂಜಾವೂರ ವೆಂಕೋಜಿಯ ರಾಜ್ಯವೂ ಸೇರಿ ಆಸೇತು ಹಿಮಾಚಲ ಪರ್ಯಂತವೂ ಮರಾಟೆಯವರ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರುವುದೆಂಬ ಕೋರಿಕೆಯಿಂದ ಪೂನೆ ಶ್ರೀಮಂತ ದೊಡ್ಡಮಾಧವರಾವ್ ಪೇಶ್ವೆಯು ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷಘಾಜಿ ನೊಡನೆ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಲುಬಂದಾಗ, ಈ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಬಲವಾದ ಸಂಸ್ಥಾನೀಕನನ್ನಿ ಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಕೇಳಲೇ ಬೇಕಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಸ್ಥಳೀಯಸಂಸ್ಥಾನಿಕರು ಕೆಲವರನ್ನು ತನ್ನ ಮಿತ್ರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು ದೂರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅತಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರುವ ಮರಾಟೆ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆಳಕೆಯ ಬಿಗಿಗೆ ಬಂದು ಅಂಗವೆಂದು ಪೇಶ್ವೆಯು ದೂರವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಇತ್ತ ಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗಾದರೋ ಹೈದರವಾಡಿದ ಮೋಸಕ್ಕೆ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಲಿಷ್ಠರಾದವರ ಸ್ನೇಹ ಅವಶ್ಯಕವಾಯಿತು.

ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೈದರನಿಗಿಂತಲೂ ನೂರುಪಾಲು ಪ್ರಬಲಕಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಅವನಿಂದಲೂ ಖಂಡಣಿ ಹಣವನ್ನು ವಸೂಲ್ಪಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಮರಾಟೆಯವರೇ ತಕ್ಕಗಂಡು ಎಂದು ಅವರ ನೆರವನ್ನು ಪಡೆಯತಕ್ಕದ್ದು ದೂರದೃಷ್ಟಿಯುಕ್ತವಾದ ಬಂದು ರಾಜನೀಯವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದದು ಸಹಜವಾಗಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಹೈದರಲ್ಲಿಯ ಶತ್ರುಗಳಾದ ಮರಾಟೆಯವರಲ್ಲಿ ಸಪ್ತೈವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಮುತ್ತಿಗೆ

ಗೆಗೂ, ಜಿನಕುರಳೀಕಾಳಗಕ್ಕೂ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಹೋಗಿ ಜಯವನ್ನು ಹೊಂದಿಬಂದನು. ನವಾಬನಿಗೆ ಇವನಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ದ್ವೇಷ ಹೆಚ್ಚಿತು.

ಇದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗೆ ವಯಸ್ಸು ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ದ್ದಾಗ ಹೈದರಲ್ಲಿಯು ದುರ್ಗದ ಸೀಮೆಯ ಕೆಲವು ಗಡಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದ ಕಾರಣ, ಆ ಸಂಸ್ಥಾನದವರು ಬೀಸುವ ದೊಂಣೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ನವಾಬ ಕೇಳಿದಂತೆ ಖಂಡಣಿ ೧೦೦೦೦೦ ವರಹ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಈ ಸೀಮೆಯ ಗೋಚಿಗೆ ಆಗಾಗ್ಯೆ ಬರಲು ಹೈದರನಿಗೆ ಇದು ಒಂದು ನೆಪವಾಯಿತು. ಪ್ರಬಲ ಕಕ್ಷಿಯಾದ ಮರಾಟೆಯವರ ಸ್ನೇಹವು ದುರ್ಗದ ನಾಯಕನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾದ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದಕಾರಣ, ಆತನು ಎರಡು ವರುಷದ ಖಂಡಣಿಯನ್ನು ಹೈದರನಿಗೆ ಕೊಡದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟನು.

ಹಿಂದುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಮತದಲ್ಲಿಯೂ ಟೀಪುಸುಲ್ತಾನನಿಗೆ ವೈರವಿತ್ತು ಎಂದೂ, ಹೈದರಲ್ಲಿಗೆ ಅಂಥ ಮತಸಂಬಂಧವಾದ ವೈರವಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳುವ ಜನವಾರ್ತೆಯು, ಟೀಪುಸುಲ್ತಾನನಿಗೆ ಇದ್ದ ಸ್ವಮತಾಭಿಮಾನದ ಆಧಿಕ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದೇ ಹೊರತು ಹೈದರನಿಗೆ ಇದ್ದ ಮತವಿಚಾರದ ಸಮದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕಾರಣಗಳು ಸೂಚನೆಯಾಗುವವು.

ಇತರ ಸಂಸ್ಥಾನದವರು ಹೇಗೆ ಮಾಡಿದರೂ ತಪ್ಪು ಎಂದು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಜಗಳ ತೆಗೆಯುವುದಕ್ಕೂ ಕಾಲ ಕೆರೆಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ ನವಾಬನಿಗೆ ೨ ವರುಷದ ಖಂಡಣಿ ಹಣವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಹೈದರಲ್ಲಿಯ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಅನೇಕ ಯುದ್ಧಗಳಿಗೂ, ಮುತ್ತಿಗೆಗಳಿಗೂ ಹೋಗಿ ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಆಗದ ಕೋಟಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಜೈಸಿ ಆ ನವಾಬನಿಗೆ ವಶಮಾಡಿದ್ದೂ ಆ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಗದ ಬೇಡರು ಮಹಾ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಶತ್ರುಜನಗಳ ತಲೆಯನ್ನು ತಂದು ತಮ್ಮ ದೊರೆಗೆ ಬಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದದೂ, ಸಹಾ ಹೈದರನ ಮೆಚ್ಚಿಗೆ

ಯನ್ನೂ ಶ್ಲಾಘನೆಯನ್ನೂ ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅಸೂಯವನ್ನು ಹುತಮಾಡಿದವು. ಈ ನವಾಬನು ದುರ್ಗದಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಇದೂ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲು ಸಂದೇಹವಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ದೊರೆಯ ಭಾವಮೈದನಾದ ಮತ್ತೋಡು ಹಾಲಪ್ಪನಾಯಕನು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ನಾಯಕನಮೇಲೆ ಯಾವಾಗಲೂ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇವನ ಬಲವನ್ನು ನಂಬಿ ಹೈದರನು ಆದಿಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಗದ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಸಿದನು. ಈ ಬಳಗಂಡಕಳ್ಳನ ಕೀಟಲೆಯಿಂದ ಖಂಡಣಿಪಾವತಿಯಾದಮೇಲೂ ಕೂಡಾ ಈ ಹಾಲಪ್ಪನೇ ಮತ್ತೆ ಜಗಳವನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟವನು. ಸ್ವಯೂಧ ಕಲಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾದ ವಿಷ ಬೇರೆಇಲ್ಲ.

ಇದೆಲ್ಲವೂ ಪಾಳಯಗಾರನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲು ಆಧಾರಸಾಲದು. ತಿಳಿದು ತಿಳಿದೂ ಹೈದರನಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಸ್ನೇಹಮಾಡಿದ್ದೂ ತಪ್ಪು, ತರುವಾಯ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಬೆಳಸಿದ್ದೂ ತಪ್ಪು.

ಹೈದರನು ಕೇವಲ ಸಾಹಸಿ, ತಂತ್ರಗಾರ, ಸಮಯಬಂದಹಾಗೆ ತಿರುಗಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಮರ್ಥ. ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಮದಕರಿನಾಯಕ ಬಬ್ಬಹೊರತು ಹೈದರನ ಸಮಪಾಠಿ ಮನುಷ್ಯರು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ದೊರೆಯು ಹೈದರನನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೇನೂ ಕಡಮೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ದುರ್ಗದ ಕೋಟೆಯೇ ಬಲವಾದ್ದು. ಒಳಗೆ ಎಷ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪಸೇನೆ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಹೊರಗಡೆ ಇದ್ದ ನಾಲ್ಕರಷ್ಟು ಸೇನೆಗೆ ಆಸ್ಪದಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗ ಯಾವಕಡೆ ಹಲ್ಲಾ ಹತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದರೂ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಸೋಲಾಗುತ್ತಲೇ ಬಂತು. ಒಂದು ವರುಷದವರೆಗೂ ಹೀಗೇ ಆಯಿತು. ಆಗ ನವಾಬನು ಯುಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪೊಳ್ಳುಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ವರಹ ಖಂಡಣಿಯನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಮದಕರಿ

ನಾಯಕನಿಗೆ ಮರಾಟೆಯವರ ಸಹಾಯದ ವಾಗ್ದಾನ ಒಂದು ಆಸೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿತ್ತು. ಆಡಿದ ಮಾತಿನಂತೆ ಪೇಶ್ವೆಯು ೫೦ ಸಾವಿರ ಸೇನೆಯನ್ನೇನೋ ಕಳುಹಿಸಿದ, ಆದರೆ ಅವರ ಕಡೆ ಸೇನಾಪತಿಗಳು, ಕೃಷ್ಣಾ, ತುಂಗಭದ್ರಾತೀರದಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದವರು, ಲಂಚಕ್ಕೆ ಆಕೆಬಿದ್ದು ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ದುರ್ಗದವರ ಕಡೆ ಇದ್ದ ಜರಿಮಲೆ ಮೊದಲಾದ ಜಿಲ್ಲೆ ಪಾಳಯಗಾರರು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ದುರ್ಗದ ಕೋಟೆಯ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿನ ರಾಜರ ಗುಟ್ಟನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಬಳ್ಳೇಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೈದರನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಕೊಂಡು ದೊಡ್ಡ ಬಳಗಂಡ ಕಳ್ಳರಾಗಿ ಹೆಗತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ನಿಂತರು. ದುರ್ಗದ ತುರುಕ ಪ್ರಜೆಗಳೂ, ತುರುಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ, ಹಾಸಿಗೆ ಹಾವಾಗಿ ತಮ್ಮ ದ್ರೋಹಿತನವನ್ನು ಮತವೈರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತೋರಿಸಿದರು. ದುರ್ಗದ ಮರಾಟೆತುಕಡಿಯವರೂ ತುರುಕರ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡರು. ಕಡೆಗೆ ದುರ್ಗದ ೫೦ ಸಾವಿರ ದಂಡಿ ನಲ್ಲಿ ೫ ಸಾವಿರ ಕೂಡಾ ದೊರೆಯ ಸಂಗಡ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಇಲ್ಲವಾಯಿತು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮೋಸದಿಂದಲೇ ದುರ್ಗವು ಶತ್ರುಗಳ ಪಾಲಾಯಿತು. ಆಗಿದ್ದ ಪಾಳಯಪಟ್ಟನ ರಾಜರುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ದುರ್ಗದ ದೊರೆಯೇ ಬಹು ಬಲಿಷ್ಠ, ಈ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಸ್ವತಃ ಬಲಶಾಲಿ. ಆಲೋಚನಪರ, ಸ್ವಜನರಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಭಿಮಾನ ಉಳ್ಳವನು, ದೇವರಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿಯೂ, ಭಕ್ತರಲ್ಲಿಯೂ, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಇವನಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಔದಾರ್ಯ ಗುಣವು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಹೈದರ ಮೊದಲಾಗಿ ಯಾವ ಸಮಪಾತಿ ಸಂಸ್ಥಾನೀಕರಣಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಯುದ್ಧನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ರಣಧೀರರಾದ ಸರದಾರರಿಗೆ ಈ ದೊರೆಯು ತೋರಿಸಿದ ಗೌರವವೂ, ಕೊಟ್ಟ ಬಹುವಾನವೂ ತಾವು ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಕ್ಕೆ ಅತಿಯಾಗಿ ಮಿತಿವಿಾರಿದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಆ ಸರದಾರರು ನಾಜಿಕೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಇಷ್ಟುಹೊರತು, ಆ ದೊರೆಯು ನೀಡಿದ ಕೊಡಗೈಯ್ಯನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡವನಲ್ಲ. ಈತನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಹುಶೂರ. ಇವನು ಹಿರಿ

ಯರಂತೆಯೇ ವಿಶೇಷ ಧೈರ್ಯವಂತ, ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿ, ಯಾವಕೆಲಸವನ್ನೂ ಸಮಯವರಿತು ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡತಕ್ಕವನು, ಯಾವಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳ ಕೈಜೋರಾದರೆ ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಜನರಿಗೆ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹಗೆಗಳನ್ನು ಓಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಡೆಗೂ ಎಷ್ಟು ಸಾಹಸಮಾಡಿದರೂ ಜನಮಾಡಿದ ದ್ರೋಹದಿಂದಲೂ ಪಿತೂರಿಯಿಂದಲೂ ದುರ್ಗದ ಸಂಸ್ಥಾನವು ಹೈದರನಿಗೆ ಸ್ವಾಧೀನವಾಯಿತೇ ಹೊರತು ನವಾಬನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದಲಾಗಲೀ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಹೇಡಿತನದಿಂದಲಾಗಲಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಅಲ್ಲವೆಂದು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಸುಗುಣಗಳಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಎಂಥಾ ವಿರರರಿಗೂ ಕೂಡಾ ಅತಿಘೋರವಾಗಿ ಕಾಣುವಂಥಾ ಒಂದು ಭೀಭತ್ಸರ ಸವು ಇವನ ಕೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದಲ್ಲದೆ ಹಲವುಸಾರಿ ಹೈದರನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗಲೂ ಮರಾಟೆಯವರ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗಲೂ ಶತ್ರುಸೇನೆಯವರ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಕುಯಿಸಿ ತರಿಸಿ ಆ ತಲೆ ಬುರುಡೆಗಳ ಜಗಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಕೂತು ರಕ್ತದ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡ ಭಯಂಕರವಾದ ಕೃತ್ಯವು ಅತಿಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು.

ದುರ್ಗವು ಕೈವಶವಾದಮೇಲೆ ಈ ದೊರೆಯ ಬೊಕ್ಕಸದಲ್ಲಿದ್ದು ಪಗೆಗಳ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ನಾಣ್ಯಗಳ ವಿವರ:

೬,೪೦೦,೦೦೦	ಬೆಳ್ಳಿನಾಣ್ಯ.
೧೦೦,೦೦೦	ರಾಯಲ್.
೧,೨೦೦,೦೦೦	ಅಷರಫಿ.
೨,೫೦೦,೦೦೦	ದಾಬೋಲಿಕದಲಿ.
೧,೦೦೦,೦೦೦	ಚವುರಿ.

ಇದಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಇತರ ಬಂಗಾರದ ನಾಣ್ಯಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದ್ದವು, ಯಾವವೆಂದರೆ:—

೧ ಗಬರು.

೧ ಪ್ರಿಯಕಾವೇರಿ.

೧ ಮೊಹರು.	೧ ಪ್ರಳಯಗಲುರ.
೧ ಪುತಲಿ.	೧ ಪಾಪನಾಯಕಿ ಹೊನ್ನು.
೧ ಶಿವರಾಯಿಹೊನ್ನು.	೧ ಆದವಾನಿಹೊನ್ನು.
೧ ಬಾದಪಾಹಿಹೊನ್ನು.	೧ ತಾಡಪತ್ರಹೊನ್ನು.
೧ ಸಂಣಗಿರಿ.	೧ ಹಿಂದೆಹೊನ್ನು.
೧ ಅಚ್ಯುತರಾಯಿ.	೧ ನಿಪಾನಿಖಲು.
೧ ದೇವರಾಯಿ.	೧ ಕಲ್ಲುಕುಂಟೆ.
೧ ರಾಮರಾಯಿ.	೧ ದುರ್ಗಿ.
೧ ಜಾತಮಾಹಿಗು.	೧ ಇಕ್ಕೇರಿ.
೧ ಧಾರವಾಡಿ.	

ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಸಂಸ್ಥಾನದ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಕುಲದ ಕಾಮಗೀತಿ ವಂಶದ
ನಾಯಕರು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆಳಿದ್ದು.

ಮತ್ತಿ ಸಂತತಿ.

ವರುಷಗಳು.

೧ ಮತ್ತಿ ತಿಮ್ಮಂಣನಾಯಕ ಮೂಲವುರುಪ, ಶಕ
೧೪೯೦ ನೇ ವಿಭವ ಸಂ|| ದಿಂದ ೧೫೧೧ ನೇ
ಸರ್ವಧಾರಿ ಸಂ|| ದ ವರೆಗೆ ಆಳಿದ್ದು ೨೧

೨ ಈತನ ಮಗ ದಧ್ಯನ್ನದ ಓಬಂಣನಾಯಕ, ಶ||
೧೫೧೧ ನೇ ವಿರೋಧಿ ಸಂ|| ದಿಂದ ೧೫೨೫ ನೇ
ಶೋಭಕೃತ್ ಸಂ|| ದ ವರೆಗೆ ಆಳಿದ್ದು. (ಈ
ದೊರೆಗೆ ರಸಸಿದ್ಧರು "ಮದಕರಿ" ಎಂದು
ಬಿರುದು ಕೊಟ್ಟರು. ಈತನನ್ನು ಗುಡ್ಡದ
ಮದಕರಿನಾಯಕ ಎಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ).... ೧೫

೩ ಈತನ ಮಗ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕ, ಶ||
೧೫೨೫ ನೇ ಶೋಭಕೃತ್ ಸಂ|| ದಿಂದ ೧೫೩೪
ನೇ ನಂದನ ಸಂ|| ದ ವರೆಗೆ .. ೪೯

೪ ಈತನ ಮಗ ಇಮ್ಮಡಿ ಮದಕರಿನಾಯಕ, ಶ||
೧೫೩೫ ನೇ ನಂದನ ಸಂ|| ದಿಂದ ಶ||
೧೫೯೬-೨ ನೇ ಆನಂದ ಸಂ|| ದ ವರೆಗೆ ೨೨

ಈ ಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ. ಈತನ
ತಮ್ಮನ ಸಾಕು ಮಗ ಓಬಂಣನಾಯಕನಿಗೆ
ಪಟ್ಟಾ ಕಟ್ಟಿದರು. ಮಂದಿಗೆ ಪಟ್ಟಗಾಣಿಕೆ
ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ದಳವಾಯಿಗಳು ಎದುರು
ಬಿದ್ದು ಓಬಂಣನಾಯಕನ ತಲೆ ಬಡೆದರು.
ಈ ಗಲಭೆಯಕಾಲ ಪರಿಮಿತಿ ೩||ತಿಂಗಳು

೫ ಜಿಕ್ಕುಣನಾಯಕ ಶ|| ೧೫೯೨ ನೇ ರಾಕ್ಷ ಸಂ||
 ದಿಂದ ಶ|| ೧೬೦೮ ನೇ ಅಕ್ಷಯ ಸಂ||ದವರೆಗೆ. ೧೨.

೬ ಜಿಕ್ಕುಣನಾಯಕನ ಅಣ ಮುಮ್ಮಡಿ ಮದಕರಿನಾ
 ಯಕ, ಶ|| ೧೬೦೮ ನೇ ಅಕ್ಷಯ ಸಂ|| ದಿಂದ
 ಶ|| ೧೬೧೧ ನೇ ಶುಕ್ಲ ಸಂ|| ದ ವರೆಗೆ ೩

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಳವಾಯಿ ಮುದ್ದಣ ಮುಮ್ಮಡಿ ಮದಕರಿನಾಯಕ
 ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿ ಹಾವಳಮಾಡಿ ತಾನೇ ರಾಜ್ಯವಾಳಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು.
 ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮತ್ತಿ ಸಂತತಿ ನಿರ್ವಂಶವಾಯಿತು. ಬಟ್ಟು ೬ ಜನ ಆಳದ್ದು.
 ವರುಷ ೧೨೨.

ಬಿಳಿಚೋಡು ಸಂತತಿ.

೭ ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕ ಶ|| ೧೬೧೧ ನೇ ಶುಕ್ಲ ಸಂ||
 ದಿಂದ ಶ|| ೧೬೪೨ ನೇ ಪ್ಲವ ಸಂ|| ದವರೆಗೆ ೩೨

೮ ಈತನ ಮಗ ಹಿರೀ ಮದಕರಿನಾಯಕ ಶ|| ೧೬೪೨
 ನೇ ಪ್ಲವ ಸಂ|| ದಿಂದ ಶ|| ೧೬೫೦ ನೇ ವಿಭವ
 ಸಂ|| ದ ವರೆಗೆ ೨೩

೯ ಈತನ ಮಗ ಇಮ್ಮಡಿ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕ
 ಶ|| ೧೬೫೦ನೇ ವಿಭವ ಸಂ|| ದಿಂದ ಶ||
 ೧೬೫೬ನೇ ಭಾವ ಸಂ|| ದ ವರೆಗೆ ೬

೧೦ ಕಡೇ ಮದಕರಿನಾಯಕ ಶ|| ೧೬೫೬ ನೇ ಭಾವ
 ಸಂ|| ದಿಂದ ಶ|| ೧೬೦೦ ನೇ ವಿಳಂಬಿ ಸಂ|| ದ
 ವರೆಗೆ ೨೪

ಅಂತು ಎರಡು ಸಂತತಿಯಿಂದ ಬಟ್ಟು ೧೦ ಜನ ದೊರೆಗಳು ಆಳದ
 ವರುಷ ೨೧೧.

ಅಪೂರ್ವವಾದ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥಸಹಿತವಾದ ಪಟ್ಟಿ.

ಅ

ಅಂಪುಗಳೆಂದು—ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡು.

ಏಕನಾಥಮ್ಮನನ್ನು ಇದಿರೆತ್ತು—ಏಕನಾಥಮ್ಮ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಿಂದ
ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು. (ಆ ದೇವರ ಹೆಸರ
ಹೇಳಿ ಬೇರೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆ ದೇವರ ಪೂಜೆ
ಮಾಡುವುದು.)

ಉ

ಉಲುಪೆ—ಒಂದು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಪದಾರ್ಥ
ವನ್ನು ಅಥವಾ ಹಣವನ್ನು ಜನರು ತಂತಮ್ಮ
ಕೈಲಾದಮಟ್ಟಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಂಡು ಕೊಡುವ
ಭಾಗ ಅಥವಾ ಚಂದ.

ಎ

ಎಕ್ಕಂಡೆ ಸಿಪಾಯಿಗಳು—ಉದ್ದ, ಗಾತ್ರ, ತಕ್ಕಹಾಗೆ ಬಲವಾಗಿರುವ
ಸಿಪಾಯಿಗಳು.

ಕ

ಕಂಪಳ—ಗುಂಪು ಅಥವಾ ಪರಿವಾರ, ಕೂಟ.

ಕೈಜೀತದ ಆಳು—ಸರ್ಕಾರದ ಸಂಬಳವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವಂತವಾಗಿ ಸಂಬಳ
ಕೊಡತಕ್ಕ ಆಳಿಗೆ ಸಂಬಳದಾಳು ಎಂದು
ಹೆಸರು.

ಜೀತ—ಹಣ ಸಾಲಾತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅನ್ನ ಬಟ್ಟೆ ತೆಗೆ
ದುಕೊಳ್ಳತಾ ಸಾಲಾ ತೀರುವತನಕ ಆಳು
ಚಾಕರಿಮಾಡಿದರೆ ಆ ಚಾಕರಿಗೆ ಜೀತವೆಂದು

ಹೆಸರು. ಅಂಥಾ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವ
ಆಳಿಗೆ ಜೀತಗಾರ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಕೊಲ್ಲಾರಿ—ಮುಖಂಡರು ; ಹುದ್ದೆದಾರರು ; ಪ್ರಮು
ಖರು.

ಕೋವಿ—ಜಾವಿಗೆ ಬತ್ತಿಯನ್ನು ಕಬ್ಬಿಣದ ನಾಳದ ಕಿವಿ
ಗೆ ತೋರಿಸಿ ಹಾರಿಸುವ ಬಂದೂಖು. ಇದ
ಕ್ಕೆ ಕರ್ಣಾಟಕ ಬಂದೂಖು ಎಂತಲೂ ಹೇ
ಳುತ್ತಾರೆ

ಖ

ಖಂಡಣಿ ಹಣ—ಗೊತ್ತಾದ ಪೊಗದಿ ಹಣ.

ಖಡೆ—ಕೈಗೆ ಹಾಕುವ ಬೆಳ್ಳಿ ಅಥವಾ ಚಿನ್ನದ ಬಳೆ.
ಒಂಧು ಬಿರುದು.

ಗ

ಗುಡ್ಡೆ ಮಾಡು—ಹೆಣವನ್ನು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹೂಳಿ ಮಂಣುಗುಡ್ಡೆ
ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಸಮಾಧಿ ಮಾಡು
ವುದು.

ಗುರದಕತ್ತಿ—

ಗೋಲಂದಾಸು—ಫಿರಂಗಿಹಾರಿಸುವ ಸಿಪಾಯಿಗಳು.

ಛ

ಛತ್ರಪತಿ ಖಡೆಯಶೋವಂತ—ಬಿರುದು.

ಜ

ಜಾಸೂದು ವೇಷಧಾರಿಗಳು—ಗೂಢಚಾರರು.

ತ

ತಾಕುವೇಕಿನ ಮಾಡು—ಲಕ್ಷ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಆಡುವ ತಿರ
ಸ್ಕಾರದಮಾತು.

ತಳಸುರಂಗ—

ದ

ದೇಸೆಗಟ್ಟನಧೂಳತ—ಸಂಣಿಗಿರುವ ಮಂಣಿನ ಹುಡಿಗೇ ಧೂಳು ಎಂದು ಹೆಸರು. ಕಡೇತ ಕಾರವು ತದ್ಧಿತ ಪ್ರತ್ಯಯವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರ ಪಾದದಲ್ಲಿರುವ ಧೂಳು, ಅಥವಾ ವಿಭೂತಿಗೆ ಈ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಪಾದರೇಣು ವೆಂದು ಸಹಾ ವಾಡಿಕೆ ಇದೆ.

ದರಶನ ಕಟ್ಟುವುದು—ಜೋಗಿತ್ತಿರಹಾಗೆ ಬಿಳೀಮಣಿ, ಹವಳದ ಮಣಿ ಸರಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ದಂಡಕ—ವಿಧಿ, ವಾಡಿಕೆ.

ದಬುದಬ ಕಟ್ಟುವುದು—ಎತ್ತರವಾದ ತಿಟ್ಟು, ಜಗಲಿ, ಮೇಲೆ ಫಿರಂಗಿ ಇಡುವುದು.

ಧರ್ಮ ಕಹಳೆ—ಯುದ್ಧ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಜಗಳವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಊದುವ ಕಹಳೆ ಅಥವಾ ಕೊಂಬು; ಇದು ಅರಿಸಮಾಸವಾದರೂ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದಿಂದಲೂ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿದೆ.

ದಿವಾಣ—ಸರ್ಕಾರ (ರೆವಿನ್ಯೂ) ಬೊಕ್ಕಸ.

ನ

ನಾಗತಿ—ನಾಯಕನ ಹೆಂಡತಿ ನಾಯಕಿತಿ, ಉಚ್ಚಾರಣೆ ವೇಗವಾಗಿ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಶಬ್ದವು ಈ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತೆ.

ನಾಕಚಾಪು—ಚಲ್ಲರೆ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಸಿಪಾಯಿ ಗಳು ಬೆನ್ನಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಚೀಲ. ನ್ಯಾ ಪ್‌ಸ್ಯಾಕ್ ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಶಬ್ದಕ್ಕೆಟು ಈ ಶಬ್ದ ಹುಟ್ಟಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತೆ.

ನೆಟ್ಟಫಿರಂಗಿ—ಬಂದು ಕಡೆ ಇಟ್ಟಿರುವ ಫಿರಂಗಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಪೆ

ಪಂಚಮರು—ಬಲಗೈಯವರು ಅಥವಾ ಹೊಲೆಯರಿಗೆ ಈ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಶಿವಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಚಾರದವರು ಎಂದು ಇದಾರೆ, ಸಾಧಾರಣ ಶಿವಭಕ್ತರಿಗೂ ಪಂಚಮರಿಗೂ ಆಚಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಭೇದವಿದೆ ಎನ್ನುತಾರೆ.

ಪಾಯಿನೆ ಬಿಲ್ಲೆ—ಬಲವಾಗಿರಲು ಜಿತ್ರದುರ್ಗದ ಬೆಟ್ಟದಮೇಲೆ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿರುವ ಮೇಲ್ಗಡೆಕೋಟೆ.

ಪ್ರಾಣತಾಪ್ರಾಣಪರಾಯಣರು-ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವಾಗಿರತಕ್ಕವರು.

ಘೋಷದಾರಿ—ದಂದಿನ ಬಂದೊಂದು ತುಕಡಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರ ಮಾಡುವುದು. ಇದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲ ಅರ್ಥ. ಬಂದೊಂದು ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತ ನಡಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಇರತಕ್ಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಈಚೆಗೆ ಈ ಹೆಸರು ಬಂತು. ಇದು ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಕಮಿಷನರ ಹುದ್ದೆಗೆ ಸಮಾನವಾದ್ದು.

ಬ

ಬಿಚ್ಚು ಫಿರಂಗಿ—ದೊರೆಯ ಸಂಗಡ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುವ ಆಯುಧ.

ಬಿರಾದರಿ—ಕುದುರೇಸೇನೆಯ ಬಂದು ಭಾಗ. ಸವಾರ ಕಚೇರಿ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಬಿರಾದರಿಗೆ ಇರಬೇಕಾದ ಕುದುರೆ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದಾರೆ.

ಬೇಡೆಹಾಕು—ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕು.

ಭೆ

ಭಾರಿನಿಗಳಾಂಕ—ಭಾರಿ-ಸಿಂಹ, ನಿಗಳ-ಬೇಡಿ.

ಮ
ಮರೋಲಿ, ಚೀಳುಗಟ್ಟದ—ಮರೆ-ಮರಸು, ತಪ್ಪಲು-ಕಿಚ್ಚೆ.

ಮಕರಡಿಬ್ಬಿ—

ರ

ರೊಪ್ಪೆ—ಮನುಷ್ಯರ ಅಥವಾ ಕುರಿದನ ಮೊದಲಾದ
ಜಂತುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸುತ್ತಲೂ ಮು
ಳ್ಳೆಬೇಲಿ ಹಾಕಿರುವ ಆವರಣ.

ಲ

ಲಡಾಯಿ—ಯುದ್ಧ.

ಲಗ್ಗೆ—ಮುತ್ತಿಗೆ, ಕದನ.

ಷ

ಮತರ್‌ನಾಲ್—

ಸ

ಸಮ್ಮಾಳಗೆಗೆ ಹಾಕು—

ಸರ್ಜ್—ಮಣಿ, ರತ್ನ (ಗಂಡುಗೊಡಲಿಯ ಸರ್ಜ್-ಗಂಡು
ಗೊಡಲಿ ಹಿಡಿದು ಯುದ್ಧಮಾಡುವವರಲ್ಲಿ
ರತ್ನಪ್ರಾಯ).

ಸಂದಣಿ ಸವಾರ—

ಸೂಲದ ಮರದಮೇಲಿನ ಫಿರಂಗಿ—

ಸೊನ್ನೇಬಾಣ—ಬಿಟ್ಟಕೂಡಲೇ ಸುತ್ತಿ ಕೊಂಡು ಸುತ್ತಿ ಕೊಂ
ಡು ಹೋಗಿ ಹೆಚ್ಚಾದ ಅಪಾಯವನ್ನುಂಟು
ಮಾಡುವ ಬಾಣ.

ಸ್ವಾರಿ ಫಿರಂಗಿ—ದೊರೆಯ ಸಂಗಡ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು
ವ ಕತ್ತಿ. ಇದನ್ನು ಸ್ವಾರಿ ಫಿರಂಗಿ ಎಂ
ತಲೂ ಬರೆಯುತಾರೆ.

ಹ

ಹತ್ಯಾರ್‌ದಲ್—

ಹಜರತ್ತು ಮುಕ್ಯಂಣ ಪಂಚಕಸೆಭಲ್ಲೆ—

ಹೊಲಬು—ಸರಹದ್ದು.

ಕಾಲಾನುಸರಣಕೆ.

ಶ||— ಶಾಲೀವಾಹನ ಶಕ.

ಕ್ರಿ||— ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ.

ಶ|| ೧೪೩೮, ಕ್ರಿ|| ೧೫೫೫, ನಳಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲೆ:—

ಚೆತ್ರದುರ್ಗಕ್ಕೆ ನಾಡ ತಳವಾರರು ಬಂದದ್ದು, ರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪನೆ.

ಶ|| ೧೪೯೦, ಕ್ರಿ|| ೧೫೬೩, ವಿಭವ ಸಂ|| ದಲ್ಲೆ:—

ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜರು ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನನ್ನು ಚೆತ್ರದುರ್ಗಕ್ಕೆ ನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿದ್ದು.

ಶ|| ೧೪೯೨, ಕ್ರಿ|| ೧೫೬೯, ಪ್ರಮೋದೂತ:—

ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನ ಘಡುವೆ. ರಂಗಪಟ್ಟಣ ಕಟ್ಟಿದ್ದು.

ಶ|| ೧೪೯೪, ಕ್ರಿ|| ೧೫೭೧, ಆಂಗೀರಸ ಸಂ|| ದಲ್ಲೆ:—

ತರೀಕೆರೆ ದಂಡು ಬಂದು ರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಲಗ್ಗೆ ಹಾಕಿದ್ದು.

ಶ|| ೧೪೯೫, ಕ್ರಿ|| ೧೫೭೨, ಶ್ರೀಮುಖ ಸಂ|| ದಲ್ಲೆ:—

ಮೇಲ್‌ದುರ್ಗದ ಅರಮನೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದು. ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನಿಗೆ ವಿಜಯನಗರದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ದುರ್ಗದ ನಾಯಕತನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು.

ಶ|| ೧೫೦೨, ಕ್ರಿ|| ೧೫೭೯, ವಿಕ್ರಮ ಸಂ|| ದಲ್ಲೆ:—

ಸಾಳೋ ನರಸಿಂಗರಾಯ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದ್ದು.

ಶ|| ೧೫೦೪, ಕ್ರಿ|| ೧೫೮೧, ಚಿತ್ರಭಾನು ಸಂ|| ದಲ್ಲೆ:—

ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕ ಕಲ್‌ಬರ್ಗೀಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದ್ದು; ಇವನಿಗೆ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜರು “ಹಗಲುಕಗ್ಗೋಲೆಮಾನ್ಯ” ಎಂದು ಬಿರದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದು.

ಶ|| ೧೫೧೦, ಕ್ರಿ|| ೧೫೮೭, ಸರ್ವಧಾರಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲೆ:—

ಓಬಳಂಣನಾಯಕ ವಿಜಯನಗರದಿಂದ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು.

ಶ|| ೧೫೧೧, ಕ್ರಿ|| ೧೫೯೮, ವಿಶೋಧಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ:—

ವಿಜಯನಗರದವರ ಅಧಿರಾಜತ್ವ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಮೇಲೆ ತಟ್ಟಿ
ಹೋದ್ದು.

ಶ|| ೧೫೨೫, ಕ್ರಿ|| ೧೬೦೨, ಶೋಭಕೃತು ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ:—

ಓಬಳಂಣನಾಯಕನ ಮರಣ, ಕಸ್ತೂರಿರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನಿಗೆ
ಪಟ್ಟ.

ಶ|| ೧೫೨೮, ಕ್ರಿ|| ೧೬೦೫, ಪರಾಭವ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ:—

ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನ ಮದುವೆ ; ರಂಗಪಟ್ಟಣ ಪುನಃ
ಕಟ್ಟಿದ್ದು.

ಶ|| ೧೫೫೪, ಕ್ರಿ|| ೧೬೩೧, ಆಂಗೀರಸ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ:—

ತರೀಕೆರೆಯ ಪೂವಲ ಹನುಮಪ್ಪನಾಯಕನು ಚಿತ್ರಹಳ್ಳಿ ಮುಂ
ತಾದ ೫ ಗಡಿ ದುರ್ಗಗಳಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದ್ದು.

ಶ|| ೧೫೫೫, ಕ್ರಿ|| ೧೬೩೨, ಶ್ರೀಮುಖ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ:—

ದುರ್ಗದ ಅರಮನೆ ಸುತ್ತಿನ ಕೋಟೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದು.

ಶ|| ೧೫೫೮, ಕ್ರಿ|| ೧೬೩೫, ಧಾತು ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ:—

ತರೀಕೆರೆ ಪಾಳಯಗಾರರು ದುರ್ಗದಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದು
ಸೋತು ಹೋದ್ದು.

ಶ|| ೧೫೫೯, ಕ್ರಿ|| ೧೬೩೬, ಧಾತು-ಈಶ್ವರ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.

ಹರಪನ ಹಳ್ಳಿಯವರ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧ. ಅವರು ಸೋತುಹೋ
ದ್ದು. ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನ ಅಳಯ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಪಿತೂ
ರಿಯಿಂದ ರಾತ್ರ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಕೋಟೆಯೊಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿದ್ದು.
ಕುಮಾರ ಮದಕರಿಯಂಣ (ಸರ್ಜೆರಾಯ) ನ ಪರಾಕ್ರಮ.

ಶ|| ೧೫೬೦, ಕ್ರಿ|| ೧೬೩೭, ಈಶ್ವರ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.

ಸೀರೈದ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕ ಹಿರಿಯೂರಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದ್ದು.

ಶ|| ೧೫೬೧, ಕ್ರಿ|| ೧೬೩೮, ಬಹುಧಾನ್ಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ಸರ್ಜೆರಾಯನ ಮದುವೆ.

ಶ|| ೧೫೬೨, ಕ್ರಿ|| ೧೬೪೪, ತಾರಣ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ಸರ್ಜೆರಾಯನ ಮರಣ.

ಶ|| ೧೫೬೫, ಕ್ರಿ|| ೧೬೫೭, ನಂದನ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನ ಮರಣ. ಇಮ್ಮಡಿ ಮದಕರಿನಾ
ಯಕನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ.

ಶ|| ೧೫೬೬, ಕ್ರಿ|| ೧೬೫೩, ವಿಜಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ತರೀಕೆರೆ ಪಾಳಯಗಾರರೊಡನೆ ಯುದ್ಧ.

ಶ|| ೧೫೬೮, ಕ್ರಿ|| ೧೬೬೦, ಶುಭಕೃತ್ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ಹಿರಿಯೂರ ಕೋಟೆ ಮುತ್ತಿಗೆ.

ಶ|| ೧೫೬೯-೭೦, ಕ್ರಿ|| ೧೬೬೩-೪, ಆನಂದ-ರಾಕ್ಷಸ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ಇಮ್ಮಡಿ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಮರಣ, ಇವನ ಸಾಕುಮಗ ಓ
ಬಳಂಣನಿಗೆ ಪಟ್ಟವಾದ್ದು, ಠಾಣೆ ಗುರಿಕಾರರೂ, ದಂಡಿನ
ವರೂ ದಂಗೆ ಎದ್ದರು. ಹೊಸದೊರೆ ಓಬಂಣನ ತಲೆ ಹು
ಯಿದದ್ದು. ಸಿಕ್ಕಂಣನಿಗೆ ಪಟ್ಟವಾದ್ದು.

ಶ|| ೧೫೭೦, ಕ್ರಿ|| ೧೬೬೫, ನಳ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ನಿಡಗಲ್ಲವರು ಸಾಣೇಕೆರೆಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದ್ದು. ಹರಪನಹಳ್ಳಿ
ಯವರೊಡನೆ ಯುದ್ಧ.

ಶ|| ೧೫೭೧, ಕ್ರಿ|| ೧೬೬೬, ಪೈಂಗಳ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ಮೊಗಲಾಯರ ಪಂಪೇರ್‌ಖಾನನ ದಂಡು ಹರಿಹರವನ್ನು ಮು
ತ್ತಿದ್ದು.

ಶ|| ೧೬೦೦, ಕ್ರಿ|| ೧೬೭೭, ಕಾಳಾಯುಕ್ತಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ಅರಮನೆಯವರೆಲ್ಲರೂ ಲಿಂಗವಂತರಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಆ
ಮತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು.

ಶ|| ೧೬೦೧, ಕ್ರಿ|| ೧೬೭೮, ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ದೊರೆಯ ಚಂದ್ರಾಯುಧಕ್ಕೆ ಮದುವೆಯಾದ್ದು.

ಶ|| ೧೬೦೨, ಕ್ರಿ|| ೧೬೭೯, ರೌದ್ರಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ರಣದುಲ್ಲಾ ಖಾನನ ಹಾವಳಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಸಕ್ತಿ.

ಶ|| ೧೬೦೩, ಕ್ರಿ|| ೧೬೮೪, ಕ್ರೋಧನ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯವರೊಡನೆ ಕದನ, ದುರ್ಗದವರಿಗೆ ಅಪಜಯ.

ಶ|| ೧೬೦೮, ಕ್ರಿ|| ೧೬೮೫, ಅಕ್ಷಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ಜೆಕ್ಕಂಣನಾಯಕನ ನಿರ್ಮಾಣ. ಇವರ ಅಂಣ ಮುಮ್ಮಡಿ ಮದ
ಕರಿನಾಯಕನಿಗೆ ಪಟ್ಟ.

ಶ|| ೧೬೧೦, ಕ್ರಿ|| ೧೬೮೭, ವಿಭವ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ದಳವಾಯಿ ಮುದ್ದಂಣನ ಹಾವಳಿ, ಮುಮ್ಮಡಿ ಮದಕರಿನಾಯಕ
ನನ್ನು ಸೇನೆಯವರು ಕೊಂದದ್ದು, ಮತ್ತಿ ವಂಶ ನಿಸ್ಸಂತತಿ
ಯಾದದ್ದು, ದಳವಾಯಿಯು ರಾಜ್ಯವಾಳಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು,
ದೊಂಣಿ ರಂಗಪ್ಪನನ್ನು ನೆಪಕ್ಕೆ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕೂರಿಸಿದ್ದು.

ಶ|| ೧೬೧೧, ಕ್ರಿ|| ೧೬೮೮, ಶುಕ್ಲ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ಬಿಳಿಚೋಡುವಂಶಕ್ಕೆ ದೊರೆತನ ಬಂದದ್ದು, ಭರಮಪ್ಪನಾಯಕ
ನಿಗೆ ಪಟ್ಟವಾದ್ದು, ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯವರು ಅಣಜಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ
ಹಾಕಿದ್ದು, ದುರ್ಗದವರಿಗೆ ಸೋಲಾದ್ದು.

ಶ|| ೧೬೧೮, ಕ್ರಿ|| ೧೬೯೫, ಧಾತು ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ಸಂತೋಜಿ ಫೋರ್ಪಡೆಯು ಮರಾಟೆ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಬಂದು
ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ಸೋತುಹೋದ್ದು, ಸೂರ್ಯಕಾಂತವ್ವನ ಮಗ
ರಂಗಪ್ಪನ ಪುಂಡು ಹಾವಳಿ.

ಶ|| ೧೬೨೧, ಕ್ರಿ|| ೧೬೯೮, ಪ್ರಮಾಥಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ರಾಯದುರ್ಗದವರೊಡನೆ ಯುದ್ಧ, ದುರ್ಗದವರಿಗೆ ಜಯವಾದ್ದು.

ಶ|| ೧೭೫, ಕ್ರಿ|| ೧೭೦೩, ಸ್ವಭಾಸು ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ಗುಳ್ಳೇರೋಗ ತಗಲಿ ಜನ ಲಯವಾದ್ದು.

ಶ|| ೧೭೬, ಕ್ರಿ|| ೧೭೦೫, ವ್ಯಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ಅಣಜಿ ಕೋಟೆ ಹಾರಿಕೂತದ್ದು.

ಶ|| ೧೭೭, ಕ್ರಿ|| ೧೭೦೬, ಸರ್ವಜಿತು ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ಪುನಃ ರಾಯದುರ್ಗದವರ ಯುದ್ಧ.

ಶ|| ೧೭೮, ಕ್ರಿ|| ೧೭೦೮, ವಿರೋಧಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ದುರ್ಗದ ದೊರೆಗೆ ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ.

ಶ|| ೧೭೯-೧, ಕ್ರಿ|| ೧೭೧೨-೯, ಶಾರ್ವರಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ಮೊಗಲಾಯರಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಡಿದ್ದು.

ಶ|| ೧೮೦, ಕ್ರಿ|| ೧೭೧೯, ಪ್ಲವ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ಬಿಜಾಪುರದವರು ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದದ್ದು, ಭರಮಪುನಾಯಕನಿಗೆ
ಆದ ವಿಜಯ, ಆತನ ನಿರಾಳ, ಹಿರೀ ಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗೆ
ಪಟ್ಟವಾದ್ದು.

ಶ|| ೧೮೧, ಕ್ರಿ|| ೧೭೨೧, ಶೋಭಕೃತು ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.
ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದವರು ಹಿರೀ ಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗೆ ಮಿತ್ರಭಾವ
ದಲ್ಲಿ ಕರೀತ ಬರೆದದ್ದು, ಸೀರೈದ ಮೊಗಲ್ ಸುಬೇದಾರನು
ಸಂಣಕ್ಕಿ, ಬಾಗೂರು ಮೊದಲಾದ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ದುರ್ಗದ
ವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟದ್ದು.

ಶ|| ೧೮೨, ಕ್ರಿ|| ೧೭೨೪, ಪರಾಭವ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.

ದೊಡ್ಡ ಬರ ಬಂದದ್ದು, ಮರಾಟೆ ಸರದಾರ ಪೀರೋಜೀ ದಂಡು
ಬಂದು ಕೂನಬೇವನ್ನು ಹಿಡಿದದ್ದು.

ಶ|| ೧೬೬೨, ಕ್ರಿ|| ೧೭೩೯, ದುರ್ಮತಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.

ಆಶ್ವೀಜ ಶು|| ೧೦ ಯಿಂದ ಕಾರ್ತೀಕ ಶು|| ೫ ವರೆಗೆ ೨೫ ದಿವಸ
ಹುಚ್ಚು ಮಳೆ ಹುಯಿದು ನಷ್ಟವಾದ್ದು.

ಶ|| ೧೬೬೪, ಕ್ರಿ|| ೧೭೪೧, ರುಧಿರೋದ್ಧಾರಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.

ರಾಯದುರ್ಗವನ್ನು ಮಲೆನಾಡವರು ಹಿಡಿದದ್ದು, ಅದನ್ನು ದುರ್ಗ
ದವರು ಮುತ್ತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು.

ಶ|| ೧೬೬೯-೭೦, ಕ್ರಿ|| ೧೭೪೬, ವಿಭವ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.

ಭೂಕಂಪವಾಗಿ ನಷ್ಟವಾದ್ದು.

ಶ|| ೧೬೭೦, ಕ್ರಿ|| ೧೭೪೭-೮, ವಿಭವ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.

ಮಾಯಿಕೊಂಡಕ್ಕೆ ಶತ್ರುಗಳು ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದ್ದು, ಹಿರೀ ಮದ
ಕರಿನಾಯಕ ವೀರ ಸ್ವರ್ಗ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಇಮ್ಮಡಿ ಕಸ್ತೂರಿ
ರಂಗಪುನಾಯಕನಿಗೆ ಪಟ್ಟವಾದ್ದು.

ಶ|| ೧೬೭೧, ಕ್ರಿ|| ೧೭೪೮, ಶುಕ್ಲ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.

ಮಾಯಿಕೊಂಡದ ಮುತ್ತಿಗೆ ಎಬ್ಬಿಸಿದ್ದು.

ಶ|| ೧೬೭೬, ಕ್ರಿ|| ೧೭೫೩, ಭಾವ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.

ಇಮ್ಮಡಿ ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪುನಾಯಕನ ನಿರ್ಮಾಣ, ಕಡೇ ಮದಕ
ರಿನಾಯಕನಿಗೆ ಪಟ್ಟ.

ಶ|| ೧೬೭೮, ಕ್ರಿ|| ೧೭೫೫, ಧಾತು ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.

ಓಬಳವೈನಾಗತಿಯ ಮರಣ.

ಶ|| ೧೬೮೨, ಕ್ರಿ|| ೧೭೫೯-೬೦, ಎಕ್ರಮ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.

ಹೊಸಕೆರೆ ಯುದ್ಧ.

ಶ|| ೧೬೮೩, ಕ್ರಿ|| ೧೬೬೦, ವಿಷು ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.

ತರೀಕೆರೆಯವರೂ, ಜರಿಮಲೆಯವರೂ ಹಾವಳಿ ಮಾಡಿದ್ದು.

ಶ|| ೧೬೮೪, ಕ್ರಿ|| ೧೭೧೧, ಚಿತ್ರಭಾನು ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.

ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನ ಲಕ್ಷ್ಮದಂಡಿನೊಡನೆ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಲು
ಬಂದದ್ದು.

ಶ|| ೧೬೯೯, ಕ್ರಿ|| ೧೭೩೬, ಹೇವಿಳಂಬಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.

ಹೈದರನೊಡನೆ ಕಡೇ ಯುದ್ಧ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಮುತ್ತಿಗೆ ಮೊದಲಾದ್ದು.

ಶ|| ೧೭೦೦, ಕ್ರಿ|| ೧೭೩೭-೮, ವಿಳಂಬಿ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ.

ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಸಂಸ್ಥಾನ ಹೋದ್ದು.
